บทที่ 4

ศึกษาวิเคราะห์พระนามและคุณลักษณะของอัลลอฮฺ ﷻ

4.1 พระนามของอัลลอฮฺ ﷻ

4.1.1 ความหมายพระนามของอัลลอฮฺ ﷻ

4.1.1.1 ความหมายทางภาษา

พระนาม (أسماء) เป็นคำภาษาอาหรับในรูปของคำพหูพจน์ มีรูปคำเอกพจน์ว่า “إسم” ซึ่งอุละมาอ์ด้านภาษาอาหรับของบัศรียีน [1] มีทัศนะที่เห็นต่างจากอุละมาอ์ของกูฟียีน [2] เกี่ยวกับที่มาของของคำว่า “إسم” โดยที่อุละมาอ์บัศรียีนเห็นว่า “إسم” มาจากคำว่า “سِمُو” หมายถึง “رِفْعَة” มีความหมายว่า ความสูงส่ง ความมีเกียรติ ซึ่งมาจากรากศัพท์คำกริยา “سَمَو” ในขณะที่อุละมาอ์กูฟียีนเห็นว่า “إسم” มาจากคำว่า “سمة” และ“وسم” หมายถึง “عَلاَمَة” มีความหมายว่าเครื่องหมายหรือสัญลักษณ์ (al-Raziy, 1902 : 10 , Ibn al-’Anbariy, n.d. : 4-5) อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาถึงความหมายของทั้ง 2 คำ คือ “سِمُو” และ “سمة” พบว่ามีความหมายที่ดีทั้ง 2 คำ แต่เมื่อพิจารณาถึงรูปคำแล้วจะพบว่าทัศนะของอุละมาอ์บัศรียีนมีน้ำหนักและถูกต้องมากกว่า (Ibn Ya‘Ish : 1/83) เนื่องจาก “سِمُو” มีการเปลี่ยนรูปคำหรือการผันคำที่มีความเฉพาะซึ่งทั้งคำว่า “إسم” และ

---

[1] บัศรียูน คือบรรดาอุละมาอ์นักภาษาศาสตร์ด้านภาษาอาหรับของเมืองบัศเราะฮฺ ซึ่งสังกัดอยู่ในมัษฮับบัศรีย์ ถือว่าเป็นอุละมาอ์กลุ่มแรกที่พูดถึงศาสตร์ด้านไวยากรณ์อาหรับ สำหรับอุละมาอ์ที่มีชื่อเสียงของมัษฮับบัศรีย์ เช่น อบูอัลอัสวัด อัลดะอ์ลีย์ ซึ่งถือว่าเป็นผู้ก่อตั้งสำนักอัลบัศเราะฮฺ เสียชีวิตปีฮิจญ์เราะฮฺศักราช 67 เคาะลีล บิน อะหฺมัด อัลฟารอฮีดีย์ เสียชีวิตปีฮิจญ์เราะฮฺศักราช 175 และอัมร์ บิน อุษมาน รู้จักในนามสิบะวัยฮฺ เสียชีวิตปีฮิจญ์เราะฮฺศักราช 180 (al-Suhayliy, 1992 : 9 , al-Zirafiny, 1955 : 5-6)

[2] กูฟียูน คือบรรดาอุละมาอ์นักภาษาศาสตร์ด้านภาษาอาหรับของเมืองกูฟะฮฺ ซึ่งสังกัดอยู่ในมัษฮับกูฟีย์ ก่อตั้งโดยอบู ยะอฺฟัร มุฮัมมัด บิน อัลฮะสัน อัลเราะอาสีย์ เสียชีวิตปีฮิจญ์เราะฮฺศักราช 187 เป็นอุละมาอ์กลุ่มที่สองที่พูดถึงศาสตร์ด้านไวยากรณ์อาหรับ อุละมาอ์ที่มีชื่อเสียงของมัษฮับกูฟะฮฺ เช่น อะลีย์ บิน ฮัมซะฮฺ อัลกะสาอีย์ เสียชีวิตปีฮิจญ์เราะฮฺศักราช 182 อบู ซะกะรียา ยะหฺยา บิน ซิยาด รู้จักกันในนาม อัลฟุรรออ์ เสียชีวิตปีฮิจญ์เราะฮฺศักราช 207 และอิบนุ อัสสะกีต เสียชีวิตปีฮิจญ์เราะฮฺศักราช 244 (al-Zirafiny, 1955 : 7, Khayrudden, 2002 : 4/283)

Prince of Songkla University Pattani Campus

“سِمُو” มีความสอดคล้องกันทั้งในด้านพยัญชนะและการเรียงลำดับพยัญชนะ ซึ่งให้ความหมายสมบูรณ์มากกว่า (Ibn Taymiyah, 1991 : 6/207, Abdullah bin ‘Umar, 1998 : 13)

4.1.1.2 ความหมายทางวิชาการ

อุละมาอ์ด้านภาษาอาหรับได้ให้คำนิยามของคำนามหรือ “إسم” ไว้หลากหลายคำนิยามดังนี้

1. อิบนุ สัยยิดะฮู [1] กล่าวว่า “إسم” คือคำเรียกวัตถุหรือคำบอกลักษณะ เพื่อจำแนกสิ่งต่าง ๆ ออกจากกันด้วยกับคำเรียกนั้น (Ibn Mansur, 1994 : 14/401)

2. อัลซะมัคชารีย์ [2] กล่าวว่า “إسم” คือสิ่งที่บ่งบอกถึงความหมายในตัวของมันโดยปราศจากเรื่องของกาลเวลา (Ibn Ya‘Ish, 2001 : 1/81)

3. อัลสุฮัยลีย์ [3] (al-Suhayliy, 1992 : 30) ให้คำนิยามไว้ว่า “إسم” คือคำที่ใช้เรียกเพื่อบ่งบอกความหมาย

4. อัลญัรญานีย์ [4] (al-Jarjaniy,1985 : 24) ได้กล่าวไว้เช่นเดียวกับอัลซะมัคชารีย์ว่า“إسم” หมายถึงสิ่งที่บ่งบอกความหมายในตัวของมัน โดยที่ไม่มีความสัมพันธ์กับกาลเวลา

จากคำนิยามคำว่า “إسم” ที่บรรดาอุละมาอ์ได้กล่าวไว้ข้างต้นสรุปได้ว่า “إسم” หมายถึง คำที่ใช้เรียกคน สัตว์ สิ่งของ ซึ่งบ่งบอกถึงความหมาย ลักษณะหรือสภาพ โดยที่ไม่มีความสัมพันธ์ใด ๆ กับกาลเวลา ไม่ว่าจะเป็นอดีต ปัจจุบันหรืออนาคต

อย่างไรก็ตาม คำนิยามที่อุละมาอ์ด้านภาษาได้กล่าวไว้นั้นแม้ว่าจะมีความแตกต่างกันในส่วนของคำ หากแต่มีความหมายที่ใกล้เคียงกัน ดังนั้นอุละมาอ์ด้านภาษาในอดีตจึงมิได้ให้

---

[1] อิบนุ สัยยิดะฮู คือ อบู อัลฮะสัน อะลีย์ บิน อิสมาอีล รู้จักกันในนามอิบนุ สัยยิดะฮู อัลมุรสีย์ เกิดปีฮิจญ์เราะฮฺศักราช 398 เป็นนักภาษาศาสตร์ชาวอันดาลูส ผู้ประพันธ์หนังสืออัลมุหฺกัม วัลมุหีฏ อัลอะอฎอม เสียชีวิตปีฮิจญ์เราะฮฺศักราช 458 (al-Dhahabiy, 1985 : 18/144)

[2] อัลซะมัคชารีย์ คือ อบู อัลกอเซ็ม มะหฺมูด บิน อุมัร บิน มุฮัมมัด อัลเคาะวาริซมีย์ อัลซะมัคชารีย์ เกิดปีฮิจญ์เราะฮฺศักราช 467 และเสียชีวิตปีฮิจญ์เราะฮฺศักราช 538 (al-Dhahabiy, 1985 : 20/151)

[3] อัลสุฮัยลีย์ คือ อบู อัลกอเซ็ม อับดุรเราะฮมาน บิน อับดุลลอฮฺ บิน อัลเคาะฏีบ เกิดปีฮิจญ์เราะฮฺศักราช 508 และเสียชีวิตในปีฮิจญ์เราะฮฺศักราช 581 ที่เมืองอัลมะรอกีช (al-Suhayliy, 1992 : 20-22)

[4] อัลญัรญานีย์ คือ อบู อัลฮะสัน อะลีย์ บิน มุฮัมมัด บิน อะลีย์ อัลญัรญานีย์ เกิดปีฮิจญ์เราะฮฺศักราช 740 และเสียชีวิตปีฮิจญ์เราะฮฺศักราช 816 (al-Dhahabiy, 1985 : 17/421)

Prince of Songkla University Pattani Campus

ความสำคัญกับการค้นคว้าถึงคำนิยามของ “إسم” หรือคำนาม เนื่องจากเป็นที่เข้าใจของอุละมาอ์โดยทั่วไปว่าคำนามคือคำที่มีความหมายแตกต่างจากคำกริยา (فعل) และคำบุพบท (حرف) (Abdullah bin ‘Umar, 1998 : 20)

เมื่อนำคำนาม (أسماء) มาประกอบกับพระนามอัลลอฮฺ ﷻ จึงมีความหมายว่า บรรดาพระนามของอัลลอฮฺ ﷻ หมายถึงทุก ๆ พระนามที่บ่งบอกถึงษาต[1] ของอัลลอฮฺ ﷻ และบ่งบอกถึงบรรดาคุณลักษณะที่ดำรงอยู่กับษาตของพระองค์ เช่น ผู้ทรงรอบรู้ (العليم) ผู้ทรงปรีชาญาณ (الحكيم) ผู้ทรงได้ยิน (السميع) (’Aḥmad, 1998 : 3/160) และเป็นพระนามที่พระองค์ทรงเรียกขาน ษาตของพระองค์ ซึ่งปรากฏอยู่ในคัมภีร์อัลกุรอาน หรือพระนามที่ท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ใช้เรียกขานพระองค์ (al-‘Uthaymin, n.d. : 12) ซึ่งพระองค์อัลลอฮฺ ﷻ ได้ทรงให้ลักษณะพระนามในทุก ๆ พระนามของพระองค์ว่าเป็นพระนามที่มีความหมายสมบูรณ์ ไม่มีข้อบกพร่องและข้อตำหนิใด ๆ ทั้งสิ้น และเป็นพระนามที่เหมาะสมคู่ควรกับความยิ่งใหญ่ และความปรีชาญาณของพระองค์

4.1.2 หลักฐานยืนยันและแหล่งที่มาของพระนามอัลลอฮฺ ﷻ

พระนามของอัลลอฮฺ ﷻ คืออีกสิ่งหนึ่งที่บ่งบอกถึงความยิ่งใหญ่ ความปรีชาญาณและเดชานุภาพของพระองค์ นอกเหนือจากการยืนยันในการเป็นพระเจ้า ดังนั้นพระองค์จึงได้ยืนยันในการมีพระนามของพระองค์ดังที่ปรากฏในคัมภีร์อักุรอาน และจากการยืนยันของนบีมุฮัมมัด ﷺ ไว้ดังนี้

4.1.2.1 อัลกุรอาน

พระองค์อัลลอฮฺ ﷻ ได้ดำรัสยืนยันถึงการมีบรรดาพระนามของพระองค์ไว้ในคัมภีร์อัลกุรอานซึ่งในบางอายะฮฺถูกระบุด้วยถ้อยคำเอกพจน์ (إسم) บางอายะฮฺระบุด้วยคำพหูพจน์ (أسماء) และในบางอายะฮฺกล่าวถึงบางพระนามของพระองค์ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

---

[1] ษาต (ذات) ตัวตน คือ สิ่งที่ถูกให้ลักษณะด้วยลักษณะต่าง ๆ อะฮฺลุสสุนนะฮฺ วัลญะมาอะฮฺกล่าวว่า “การพูดถึงคุณลักษณะของอัลลอฮฺ ﷻ เป็นส่วนหนึ่งของการพูดถึงษาตของพระองค์” ในขณะที่อุละมาอ์ด้านอุศูลุดดีนให้ความหมายษาตว่าหมายถึง “สิ่งที่สามารถดำรงอยู่ได้ด้วยตัวเอง ไม่ต้องอาศัยและพึ่งพาสิ่งหนึ่งสิ่งใด ไม่ว่าสิ่งนั้นจะต้องการสถานที่หรือไม่ต้องการสถานที่ก็ตาม สำหรับษาตของสิ่งที่ต้องการสถานที่ เช่น ษาตของคน สัตว์ สิ่งของ และษาตของสิ่งที่ไม่ต้องการสถานที่ เช่น ษาตของอัลลอฮฺ ﷻ เนื่องจากอัลลอฮฺ ﷻ ทรงเป็นพระผู้สร้าง พระองค์ไม่ต้องการพึ่งพาสิ่งหนึ่งสิ่งใด” และพระองค์ไม่ทรงเหมือนหรือคล้ายคลึงกับสิ่งถูกสร้างทั้งปวง

ก. อายะฮฺที่ระบุด้วยถ้อยคำเอกพจน์

﴿فَكُلُوا مِمَّا أَمْسَكْنَ عَلَيْكُمْ وَاذْكُرُوا اسْمَ اللَّهِ عَلَيْهِ﴾

“พวกเจ้าจงบริโภคจากสิ่งที่มันจับมาให้แก่พวกเจ้าและจงกล่าวพระนามของอัลลอฮฺบนมันเสียก่อน”

(สูเราะฮฺอัลมาอิดะฮฺ ส่วนหนึ่งของอายะฮฺที่ 4)

﴿فَكُلُوا مِمَّا ذُكِرَ اسْمُ اللَّهِ عَلَيْهِ﴾

“ดังนั้น พวกเจ้าจงบริโภคจากสิ่งที่พระนามของอัลลอฮฺถูกกล่าวบนมันเถิด”

(สูเราะฮฺอัลอันอาม ส่วนหนึ่งของอายะฮฺที่ 118)

﴿وَلَا تَأْكُلُوا مِمَّا لَمْ يُذْكَرِ اسْمُ اللَّهِ عَلَيْهِ ﴾

“และพวกเจ้าอย่าบริโภคจากสิ่งที่พระนามของอัลลอฮฺมิได้ถูกกล่าวบนมันเถิด”

(สูเราะฮฺอัลอันอาม ส่วนหนึ่งของอายะฮฺที่ 121)

﴿وَاذْكُرِ اسْمَ رَبِّكَ وَتَبَتَّلْ إِلَيْهِ تَبْتِيلًا﴾

“และจงรำลึกถึงพระนามแห่งพระเจ้าของเจ้า และจงตั้งจิตมั่นต่อพระองค์อย่างเคร่งครัด”

(สูเราะฮฺอัลมุซซัมมิล อายะฮฺที่ 8)

﴿سَبِّحِ اسْمَ رَبِّكَ الْأَعْلَى﴾

“จงแซ่ซ้องสดุดีพระนามแห่งพระเจ้าของเจ้าผู้ทรงสูงส่งยิ่ง”

(สูเราะฮฺอัลอะอฺลา อายะฮฺที่ 1)

ข. อายะฮฺที่ระบุด้วยถ้อยคำพหูพจน์ และกล่าวถึงบางพระนามของพระองค์

﴿وَلِلَّهِ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَى فَادْعُوهُ بِهَا﴾

“และอัลลอฮฺนั้นมีพระนามอันสวยงาม ดังนั้นพวกเจ้าจงเรียกหา (วิงวอนขอความช่วยเหลือ) พระองค์ ด้วยพระนามเหล่านั้นเถิด”

(สูเราะฮฺอัลอะอฺรอฟ ส่วนหนึ่งของอายะฮฺที่ 180)

﴿قُلِ ادْعُوا اللَّهَ أَوِ ادْعُوا الرَّحْمَنَ أَيًّا مَا تَدْعُوا فَلَهُ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَى﴾

“จงกล่าวเถิด (มุฮัมมัด) พวกท่านจงเรียกอัลลอฮหรือจงเรียกอัรเราะฮฺมานเถิด อันใดก็ตามที่เจ้าเรียก สำหรับพระองค์นั้นพระนามสวยงามยิ่ง”

(สูเราะฮฺอัลอิสรออ์ ส่วนหนึ่งของอายะฮฺที่ 110)

﴿اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ لَهُ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَى﴾

“อัลลอฮฺ ไม่มีพระเจ้าอื่นใดนอกจากพระองค์ สำหรับพระองค์นั้น

Prince of Songkla University Pattani Campus

ทรงพระนามอันสวยงาม”

(สูเราะฮฺฏอฮา อายะฮฺที่ 8)

﴿هُوَ اللَّهُ الْخَالِقُ الْبَارِئُ الْمُصَوِّرُ لَهُ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَى﴾

“พระองค์คืออัลลอฮผู้ทรงสร้าง ผู้ทรงให้บังเกิด ผู้ทรงทำให้เป็นรูปร่าง สำหรับพระองค์คือพระนามทั้งหลายอันสวยงามไพเราะ”

(สูเราะฮฺอัลฮัชรฺ ส่วนหนึ่งของอายะฮฺที่ 24)

จากอายะฮฺข้างต้นเป็นการยืนยันว่าอัลลอฮฺ ﷻ คือพระผู้เป็นเจ้าที่แท้จริงเพียงองค์เดียว พระองค์คือพระผู้สร้าง ผู้ทรงบังเกิด และพระองค์ทรงมีพระนามอันวิจิตรสวยงาม มีความสมบูรณ์ ไม่มีข้อตำหนิและข้อบกพร่องใด ๆ ดังนั้นจงกล่าวรำลึก สดุดีต่อพระองค์ และวิงวอนขอความช่วยเหลือจากพระองค์ด้วยการเรียกขานจากบรรดาพระนามของพระองค์

4.1.2.2 อัลฮะดีษ

จากฮะดีษที่ยืนยันในพระนามของพระองค์อัลลอฮฺ ﷻ ซึ่งรายงานจาก อบูฮุรอยเราะฮฺ ﷺ เล่าว่า ท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ เคยกล่าวยืนยันในพระนามของอัลลอฮฺ ﷻ ไว้ดังนี้

"إِنَّ لِلَّهِ تِسْعَةً وَتِسْعِينَ اسْمًا، مِئَةً إِلَّا وَاحِداً، مَنْ أَحْصَاهَا دَخَلَ الْجَنَّةَ"

“แท้จริงอัลลอฮฺ ﷻ ทรงมี 99 พระนาม อีกหนึ่งพระนามครบ 100 พระนาม ผู้ใดสามารถนับพระนามเหล่านั้นได้เขาย่อมได้เข้าสวนสวรรค์”

(บันทึกโดย al- Bukhariy, n.d. : 2736, 6410 , Muslim, 1999 : 2677)

จากฮะดีษของนบีมุฮัมมัด ﷺ ด้วยถ้อยคำและสำนวนการรายงานของอัลบุคอรีย์ระบุยืนยันว่าพระองค์อัลลอฮฺ ﷻ ทรงมีพระนาม 99 พระนาม ผู้ใดสามารถท่องจำได้ทั้ง 99 พระนาม ก็มีโอกาสได้เข้าสวนสวรรค์

4.1.3 ความสำคัญของการศึกษาพระนามของอัลลอฮฺ ﷻ

การศรัทธาต่อพระนามและคุณลักษณะของอัลลอฮฺ ﷻ เป็นเตาฮีดประเภทหนึ่งจากเตาฮีด 3 ประเภทคือ 1) เตาฮีด อัรรุบูบียะฮฺ 2) เตาฮีด อิลาฮียะฮฺ และ3) เตาฮีด อัลอัสมาอ์ วัศศิฟาต ซึ่งการศรัทธาต่ออัลลอฮฺ ﷻ ที่สมบูรณ์ต้องมีองค์ประกอบ 4 ประการ คือ 1) ศรัทธาและเชื่อว่าพระองค์อัลลอฮฺ ﷻ ทรงมีอยู่จริง 2) ศรัทธาและเชื่อว่าพระองค์อัลลอฮฺ ﷻ ทรงเป็นพระผู้อภิบาลแต่เพียงพระองค์เดียว 3) ศรัทธาและเชื่อว่าพระองค์อัลลอฮฺ ﷻ ทรงเป็นพระเจ้าเพียงองค์เดียวที่เหมาะสมและคู่ควรต่อการเคารพ สักการะ และ4) ศรัทธาและเชื่อว่าพระองค์อัลลอฮฺ ﷻ ทรงมีพระนามและคุณลักษณะที่สมบูรณ์ ผู้ใดปฏิเสธความเชื่อความศรัทธาในองค์ประกอบใด

องค์ประกอบหนึ่ง เขาผู้นั้นมิใช่ผู้ศรัทธาที่สมบูรณ์ (al-‘Uthaymin, n.d. : 8-9) ดังนั้นมนุษย์จึงจำเป็นที่จะต้องให้ความสำคัญกับการศึกษาและทำความเข้าใจกับบรรดาพระนามของอัลลอฮฺ ﷻ เนื่องจากเป็นหนึ่งในองค์ประกอบของการศรัทธาและการให้เอกภาพต่ออัลลอฮฺ ﷻ เราไม่สามารถที่จะจินตนาการได้ว่ามีคน ๆ หนึ่งที่สักการะต่อพระเจ้าของเขาโดยที่เขาไม่รู้จักพระนามของพระเจ้า และเราไม่สามารถที่จะจินตนาการได้เช่นกันว่ามีคน ๆ หนึ่งยกมือขึ้นแล้วร้องเรียกพระเจ้าของเขา โดยที่เขาไม่รู้จักพระนามของพระองค์ ดังนั้นการศึกษาและการทำความเข้าใจในพระนามของอัลลอฮฺ ﷻ จึงเป็นสิ่งที่สำคัญยิ่ง ดังจะเห็นได้จากอายะฮฺที่ปรากฏในคัมภีร์อัลกุรอานในหลาย ๆ อายะฮฺที่กล่าวย้ำให้มนุษย์ได้ตระหนักถึงบรรดาพระนามของพระองค์ผู้ทรงรอบรู้ ผู้ทรงเดชานุภาพ ผู้ทรงปรีชาญาณ อาทิ

﴿وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ﴾

“พวกท่านพึงรู้ไว้เถิดว่า แท้จริงอัลลอฮฺนั้นทรงรอบรู้ในทุกสิ่งทุกอย่าง”

(สูเราะฮฺอัลบะเกาะเราะฮฺ ส่วนหนึ่งของอายะฮฺที่ 231)

﴿وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ غَفُورٌ حَلِيمٌ﴾

“พึงรู้ไว้เถิดว่า แท้จริงอัลลอฮฺนั้นเป็นผู้ทรงอภัย ผู้ทรงหนักแน่น”

(สูเราะฮฺอัลบะเกาะเราะฮฺ ส่วนหนึ่งของอายะฮฺที่ 235)

﴿وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ﴾

“พึงรู้ไว้เถิดว่า แท้จริงอัลลอฮฺนั้นเป็นผู้ทรงได้ยิน ผู้ทรงรอบรู้”

(สูเราะฮฺอัลบะเกาะเราะฮฺ ส่วนหนึ่งของอายะฮฺที่ 244)

﴿وَاعْلَمْ أَنَّ اللَّهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ﴾

“พึงรู้ไว้เถิดว่า แท้จริงอัลลอฮฺนั้นเป็นผู้ทรงเดชานุภาพ ผู้ทรงปรีชาญาณ”

(สูเราะฮฺอัลบะเกาะเราะฮฺ ส่วนหนึ่งของอายะฮฺที่ 260)

﴿وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ غَنِيٌّ حَمِيدٌ﴾

“พึงรู้ไว้เถิดว่า แท้จริงอัลลอฮฺนั้นเป็นผู้ทรงมั่งมี ผู้ทรงได้รับการสรรเสริญ”

(สูเราะฮฺอัลบะเกาะเราะฮฺ ส่วนหนึ่งของอายะฮฺที่ 267)

จากอายะฮฺที่ปรากฏข้างต้นบ่งบอกว่า การศึกษาพระนามของอัลลอฮฺ ﷻ มีความสำคัญยิ่ง ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

1. เป็นคำสั่งใช้ดังที่ปรากฏในคัมภีร์อัลกุรอาน

2. การที่บุคคลรู้จักพระนามและความหมายของพระนามต่าง ๆ จะทำให้เกิดความใกล้ชิดกับอัลลอฮฺ ﷻ เนื่องจากเขาจะกล่าวรำลึกถึงพระนามของพระองค์อย่างสม่ำเสมอ

3. ผู้ที่กล่าวรำลึกถึงพระนามของอัลลอฮฺ ﷻ คือ ผู้ที่รู้จักพระองค์ สักการะต่อ

Prince of Songkla University Pattani Campus

พระองค์ และมีความรัก ความผูกพันต่อพระองค์

4. ผู้ใดไม่รู้จักพระนามของอัลลอฮฺ ﷻ เขาจะประสบกับอุปสรรคในการสักการะต่อพระองค์ เนื่องจากการปฏิบัติที่แสดงถึงการสักการะต่อพระองค์นั้น เป็นผลมาจากความศรัทธาต่อพระองค์ ซึ่งผลของความศรัทธาและความยำเกรงต่อพระองค์นั้นมาจากความรู้ ดังที่พระองค์ตรัสไว้ว่า

﴿إِنَّمَا يَخْشَى اللَّهَ مِنْ عِبَادِهِ الْعُلَمَاءُ﴾

“แท้จริงบรรดาผู้ที่มีความรู้จากปวงบ่าวของพระองค์เท่านั้นที่เกรงกลัวอัลลอฮฺ”

(สูเราะฮฺฟาฏิร ส่วนหนึ่งของอายะฮฺที่ 28)

พระนามของอัลลอฮฺ ﷻ เป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงความยิ่งใหญ่และความสมบูรณ์ในความสามารถและความปรีชาญาณของพระองค์ แนวทางสำคัญที่สามารถปฏิบัติต่อพระนามของพระองค์ได้ คือการให้ความยิ่งใหญ่ การให้ความบริสุทธิ์ การสรรเสริญ และขอพรจากพระองค์ด้วยกับพระนามของพระองค์ ดังนั้นอัลลอฮฺ ﷻ จึงได้ใช้ให้ศรัทธาชนวิงวอนขอจากพระองค์โดยการวิงวอนเรียกขานพระองค์ด้วยพระนามอันวิจิตรงดงามของพระองค์ดังดำรัสที่ว่า

﴿وَلِلَّهِ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَى فَادْعُوهُ بِهَا﴾

“และอัลลอฮฺนั้นมีพระนามอันสวยงาม ดังนั้นพวกเจ้าจงวิงวอนขอความช่วยเหลือด้วยพระนามเหล่านั้นเถิด”

(สูเราะฮฺอัลอะอฺรอฟ ส่วนหนึ่งของอายะฮฺที่ 180

นอกเหนือจากความสำคัญของบรรดาพระนามของอัลลอฮฺ ﷻ ที่ถูกกล่าวไว้ในอัลกุรอานแล้วยังปรากฏฮะดีษที่กล่าวถึงความสำคัญของการท่องจำบรรดาพระนามของอัลลอฮฺ ﷻ ซึ่งรายงานจากอบู ฮุรอยเราะฮฺ ﷺ เล่าว่า นบีมุฮัมมัด ﷺ เคยกล่าวไว้ว่า

"إِنَّ لِلَّهِ تِسْعَةً وَتِسْعِينَ اسْمًا، مِئَةً إِلَّا وَاحِداً، مَنْ أَحْصَاهَا دَخَلَ الْجَنَّةَ"

“แท้จริงอัลลอฮฺ ﷻ นั้นทรงมี 99 พระนาม อีกหนึ่งพระนามครบ 100 พระนาม ผู้ใดสามารถนับพระนามเหล่านั้นได้เขาย่อมได้เข้าสวนสวรรค์”

(บันทึกโดย al- Bukhariy, n.d. : 2736, 6410, 7392 , Muslim, 1999 : 2677)

จากฮะดีษอบู ฮุรอยเราะฮฺ ﷺ หลายสายรายงานที่บางครั้งรายงานด้วยคำว่านับ “احصاء” [1] และในบางสายรายงานใช้คำว่าท่องจำ “حفظ” [2] จากความหมายของฮะดีษหมายถึง ผู้ใดก็ตามที่สามารถนับและสามารถจดจำบรรดาพระนามของอัลลอฮฺ ﷻ ได้ เขาจะได้เข้าสวนสวรรค์ นอกจากนี้ยังเป็นมงคลต่อผู้ที่นับและจดจำพระนามของพระองค์ได้อีกด้วย อุละมาอ์ยังได้ให้ความเห็น

[1] ดู al-Bukhariy, n.d. : 2736, 6410, 7392.

[2] ดู al-Bukhariy, n.d. 6410 , Muslim, 1999 : 2677.

Prince of Songkla University Pattani Campus

อีกว่า นอกจากการนับและการจดจำแล้วควรที่จะเข้าใจในความหมายของบรรดาพระนามด้วย ดังที่อิบนุ ฮะญัร อัลอัสเกาะลานีย์ (Ibn Ḥajar, 1989 : 11/226) กล่าวไว้ว่า การนับพระนามหมายถึงการนับและการจดจำ รวมถึงต้องให้ความศรัทธา ให้ความสำคัญ ให้ความยิ่งใหญ่ มีความปรารถนาและความหวังที่จะได้รับสิ่งที่ดีๆ จากพระนาม และจะต้องเข้าใจความหมายไปพร้อมๆ กัน

4.1.4 จำนวนพระนามของอัลลอฮฺ ﷻ

เป็นที่ยอมรับว่าพระองค์อัลลอฮฺ ﷻ ทรงมีพระนามอันวิจิตร สวยงาม หากแต่ว่าจำนวนพระนามของพระองค์เป็นประเด็นที่มีความเห็นแตกต่างกันระหว่างอุละมาอ์ โดยที่อุละมาอ์บางคนเห็นว่าพระนามของอัลลอฮฺ ﷻ ถูกจำกัดจำนวนว่ามีเพียง 99 พระนามเท่านั้น ในขณะที่อุละมาอ์บางคนเห็นว่าพระนามของอัลลอฮฺ ﷻ มีมากกว่า 99 พระนาม โดยที่มิได้จำกัดจำนวนที่แน่นอนว่ามีเท่าใด ดังนั้นจึงสามารถอธิบายในประเด็นดังกล่าวโดยแบ่งเป็น 2 ทัศนะ ดังนี้

ก. พระนามของอัลลอฮฺ ﷻ มี 99 พระนาม

สำหรับอุละมาอ์ที่เห็นว่าพระนามของอัลลอฮฺ ﷻ มีเพียง 99 พระนาม โดยอ้างอิงหลักฐานจากรายงานของอบูฮุรอยเราะฮฺ ﷺ เล่าว่า นบีมุฮัมมัด ﷺ เคยกล่าวว่า

"إِنَّ لِلَّهِ تِسْعَةً وَتِسْعِينَ اسْمًا، مِئَةً إِلَّا وَاحِداً، مَنْ أَحْصَاهَا دَخَلَ الْجَنَّةَ"

“แท้จริงอัลลอฮฺ ﷻ นั้นทรงมี 99 พระนาม อีกหนึ่งพระนามครบ 100 พระนาม ผู้ใดสามารถนับพระนามเหล่านั้นได้เขาย่อมได้เข้าสวนสวรรค์”

(บันทึกโดย al-Bukhariy, n.d. : 2736, 6410, 7392 , Muslim, 1999 : 2677)

อิบนุ ฮัซฺมี [1] เป็นอุละมาอ์คนหนึ่งที่เห็นว่าพระองค์อัลลอฮฺ ﷻ ทรงมีพระนามเพียง 99 พระนามเท่านั้น ซึ่งแต่ละพระนามล้วนเป็นพระนามที่วิจิตร สวยงาม ผู้ใดเพิ่มพระนามใดพระนามหนึ่งให้กับพระองค์ เขาเป็นผู้หนึ่งที่ปฏิเสธในเรื่องพระนาม เนื่องจากพระนามของพระองค์คือพระนามที่ปรากฏในคัมภีร์อัลกุรอานและฮะดีษเท่านั้น ไม่อนุมัติให้บุคคลใดบุคคลหนึ่งเพิ่มพระนามใด ๆ ให้กับพระองค์เนื่องจากนบีมุฮัมมัด ﷺ ได้ระบุไว้ในฮะดีษข้างต้นว่า “เหลืออีกหนึ่งพระนามจะครบ 100 พระนาม” (Ibn Ḥazmi, n.d. : 1/30) ดังนั้นจึงเป็นสิ่งที่ยืนยันได้ว่าพระนามของอัลลอฮฺ ﷻ จำกัดจำนวนไว้เพียง 99 พระนามเท่านั้น

[1] อบู มุฮัมมัด อะลีย์ บิน อะหฺมัด บิน สะอี๊ด เชื้อสายเดิมเป็นชาวเปอร์เซีย อิบนุ ฮัซมฺ เกิดในปีฮิจญ์เราะฮฺศักราช 384 ที่เมืองอัลกุรฎุบะฮฺ เสียชีวิตในปีฮิจญ์เราะฮฺศักราชที่ 456 (al-Dhahabiy, 1985 : 18/184)

ข. พระนามของอัลลอฮฺ ﷻ มิได้ถูกจำกัดจำนวน

จากจำนวนพระนามของอัลลอฮฺ ﷻ อุละมาอ์ส่วนใหญ่เห็นว่าพระนามของพระองค์มิได้ถูกจำกัดจำนวนว่ามีเพียง 99 พระนาม โดยเฉพาะอิบนุ หะญัร อัลอัสเกาะลานีย์ (Ibn Hajar, 1989 : 11/263) โดยอ้างอิงหลักฐานจากฮะดีษที่รายงานโดยอิบนุ มัสอูด เล่าว่า นบีมุฮัมมัด ﷺ เคยวิงวอนขอพรจากอัลลอฮฺ ﷻ ว่า

"أَسْأَلُكَ بِكُلِّ اسْمٍ هُوَ لَكَ سَمَّيْتَ بِهِ نَفْسَكَ، أَوْ أَنْزَلْتَهُ فِي كِتَابِكَ،
أَوْ عَلَّمْتَهُ أَحَداً مِنْ خَلْقِكَ، أَوِ اسْتَأْثَرْتَ بِهِ فِي عِلْمِ الْغَيْبِ عِنْدَكَ"

"ฉันขอวิงวอนจากพระองค์ ด้วยกับทุก ๆ พระนามของพระองค์ที่พระองค์ทรงเรียกขานษาตของพระองค์ หรือพระนามที่พระองค์ทรงประทานมันไว้ในคัมภีร์ของพระองค์ หรือพระนามที่พระองค์ทรงสอนมันให้แก่ผู้ใดผู้หนึ่งในสิ่งที่ถูกบังเกิดของพระองค์ หรือพระนามที่พระองค์ทรงเก็บรักษามันไว้เป็นความลับ ณ ที่พระองค์"

(บันทึกโดย 'Aḥmad, 1998 : 3712, 4318)[1]

จากฮะดีษที่บันทึกโดยอะหฺมัดข้างต้นบ่งบอกว่าอัลลอฮฺ ﷻ ทรงมีพระนามมากกว่า 99 พระนาม (Ibn Taymiyah, 1991 : 6/381) เนื่องจากยังมีพระนามที่พระองค์ทรงเก็บรักษาไว้ ณ ที่พระองค์ และเมื่อพิจารณาฮะดีษของอิบนุ มัสอูดที่บันทึกโดยอะหฺมัดพบว่าพระนามของอัลลอฮฺ ﷻ สามารถแบ่งได้เป็น 3 ประเภท (Ibn Ḥajar, 1989 : 11/268) ดังนี้

1. พระนามที่ปรากฏในคัมภีร์อัลกุรอาน ผู้ใดศึกษาอัลกุรอานก็สามารถที่จะรับรู้ได้

2. พระนามที่อัลลอฮฺ ﷻ ทรงสอนผู้ที่พระองค์ทรงประสงค์เท่านั้น ซึ่งอาจเป็นมะลาอิกะฮฺบางท่าน หรือมนุษย์บางคน

3. พระนามที่อัลลอฮฺ ﷻ ทรงปกปิดไว้เป็นความลับ มิได้เปิดเผยให้ผู้ใดได้รับรู้

อุละมาอ์ได้อรรถาธิบายฮะดีษอบู ฮุรอยเราะฮฺ ที่กล่าวถึงการจำกัดพระนามของอัลลอฮฺ ﷻ ด้วยจำนวน 99 พระนามว่า จุดประสงค์ที่แท้จริงของฮะดีษคือ ผู้ใดสามารถนับพระนามของอัลลอฮฺ ﷻ ได้ทั้ง 99 พระนาม จะได้เข้าสวนสวรรค์ โดยที่ฮะดีษมิได้จำกัดจำนวนพระนามของอัลลอฮฺ ﷻ ว่ามีเพียง 99 พระนามเท่านั้น (al-Nawawiy,1994:9/8) ดังหลักฐานจากฮะดีษอะหฺมัดที่กล่าวว่า ยังมีพระนามที่พระองค์ทรงเก็บรักษาไว้ ณ ที่พระองค์อีก

[1] Ibn Ḥibban, 1993 : 972 , al-Ḥakim, n.d : 1877 , al- Ṭabaraniy, n.d. : 10352 , อัลอัลบานีย์ระบุว่าเป็นฮะดีษเศาะหี้หฺ (al-'Albaniy, 1998 : 193)

นอกจากนี้ อิบนุ อัลกอยยิม [1] (Ibn al-Qayyim, 2004 : 1/293) เป็นอุละมาอ์อีกคนหนึ่งที่ปฏิเสธการจำกัดจำนวนพระนามของอัลลอฮฺ ﷻ โดยยืนยันว่า บรรดาพระนามอันวิจิตรสมบูรณ์มิได้ถูกจำกัดจำนวนและมิได้ถูกกำหนดจำนวนไว้ แท้จริงอัลลอฮฺ ﷻ ทรงมีบรรดาพระนามและบรรดาคุณลักษณะที่พระองค์มิได้เปิดเผยให้ผู้ใดได้รับรู้ แม้แต่บรรดามะลาอิกะฮฺและนบีที่ถูกส่งมาทำหน้าที่ก็ตาม เช่นเดียวกันอิบนุ อัลอุษัยมีน (al-‘Uthaymin, 2005 : 67) ที่เห็นว่าพระนามของอัลลอฮฺ ﷻ มิได้ถูกจำกัดด้วยจำนวนที่แน่นอน พระองค์ทรงมีพระนามอันวิจิตรสมบูรณ์ ซึ่ง 99 พระนามนั้นเป็นส่วนหนึ่งจากบรรดาพระนามของพระองค์ ดังกล่าวนี้จึงมิใช่สิ่งที่จะปฏิเสธว่าพระองค์ไม่มีพระนามอื่นจากนี้อีก

จากทั้งสองทัศนะเกี่ยวกับจำนวนพระนามของอัลลอฮฺ ﷻ สามารถสรุปได้ว่า อิบนุ หัซมี เชื่อว่าพระนามของอัลลอฮฺ ﷻ ถูกจำกัดจำนวนไว้ที่ 99 พระนามเท่านั้น ทั้งนี้เนื่องจากฮะดีษที่รายงานโดยอบู ฮุรอยเราะฮฺได้ระบุไว้ชัดเจนว่า “อีกหนึ่งพระนามจะครบ 100 พระนาม” ซึ่งเป็นประโยคที่เป็นการจำกัดจำนวนที่ 99 พระนาม ในขณะที่อุละมาอ์อีกบางส่วนเห็นว่าพระนามของอัลลอฮฺ ﷻ มิได้ถูกจำกัดจำนวนที่ 99 พระนาม หากแต่ในฮะดีษอบู ฮุรอยเราะฮฺเป็นเพียงการกำหนดพระนามที่เป็นเงื่อนไขว่าผู้ใดสามารถนับหรือท่องจำพระนามทั้ง 99 พระนามได้ก็มีโอกาสได้เข้าสวนสวรรค์ ดังนั้นจึงมิใช่สิ่งที่จะมาตีกรอบว่าพระองค์อัลลอฮฺ ﷻ มีเพียง 99 พระนาม ซึ่งผู้วิจัยเห็นด้วยกับทัศนะนี้ เนื่องจากฮะดีษที่กล่าวถึงบทดุอาอ์ที่นบีมุฮัมมัด ﷺ เคยใช้ในการวิงวอนขอจากอัลลอฮฺ ﷻ ดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นย่อมเป็นสิ่งที่ยืนยันได้ว่ายังมีพระนามอีกหลายพระนามที่พระองค์ทรงสอนให้กับบรรดามะลาอิกะฮฺและบรรดานบี นอกเหนือจากพระนามอีกจำนวนหนึ่งที่พระองค์มิได้ทรงเปิดเผยให้ผู้ใดได้รับรู้ไม่ว่าจะเป็นมะลาอิกะฮฺ มนุษย์หรือญินก็ตาม

อนึ่ง พระนามของอัลลอฮฺ ﷻ ทุก ๆ พระนามมีความหมายที่วิจิตรสวยงาม บ่งบอกและแสดงถึงความยิ่งใหญ่และให้ความสมบูรณ์ในความหมาย ดังนั้นจึงไม่อนุญาตให้เรียกขานหรือวิงวอนต่อพระองค์ด้วยพระนามที่ให้ความหมายบ่งบอกถึงความบกพร่อง แสดงถึงข้อตำหนิ อาทิ อัลอาญิซ (اَلْعَاجِزُ) ผู้ไร้ความสามารถ อัลคออิน (اَلْخَائِنُ) ผู้บิดพลิ้ว อัลฟะกีร(اَلْفَقِيْرُ) ผู้ยากจน และเช่นเดียวกันการเรียกขานหรือการวิงวอนต่อพระองค์ด้วยคุณลักษณะที่มีความหมายแสดงถึงความไม่สมบูรณ์ ความบกพร่อง เช่น อัลมุคอดิอ์ (اَلْمُخَادِعُ) ผู้หลอกลวง อัลมากิร (اَلْمَاكِرُ) ผู้มีเล่ห์เหลี่ยม เป็นนามที่ไม่อนุญาตให้นำมาเรียกขานพระองค์อัลลอฮฺ ﷻ (‘Umar, 1994 : 58)

อย่างไรก็ตาม อุละมาอ์ได้ให้ความเห็นที่สอดคล้องกันว่า ไม่อนุญาตให้เรียกขานอัลลอฮฺ ﷻ ด้วยนามหรือลักษณะที่มีความหมายบ่งบอกหรือแสดงถึงความบกพร่อง ดังนั้นจึงไม่

---

[1] มุฮัมมัด บิน อบีบักร์ บิน อัยยูบ อบูอับดุลลอฮฺ ชัมชุดดีน อัซซัรอีย์ อัลฮะนาบีลีย์ รู้จักกันในนาม อิบนุ อัลกอยยิม อัลเญาซีย์ เกิดในปีฮิจญ์เราะฮฺศักราช 691 และเสียชีวิตในปีฮิจญ์เราะฮฺศักราช 751 อิบนุ อัลกอยยิมได้ประพันธ์ตำราในศาสตร์อิสลามไว้มากถึง 19 ผลงาน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นศาสตร์ด้านหลักศรัทธา (‘Aliy, n.d : 1/51)

อนุญาตให้เรียกพระองค์ว่ามาฮิด (مَاهِد) ผู้แผ่ขยาย ซาริอ์ (زَارِع) ผู้ทำให้งอกงาม ฟาลิก (فَالِق) ผู้ทำให้ปริออก แม้ว่านามเหล่านั้นจะมีปรากฏอยู่ในคัมภีร์อัลกุรอานก็ตาม อาทิในสูเราะฮฺอัษษาริยาต อายะฮฺที่ 48 (نِعْمَ الماهِدُوْنَ) “ดังนั้นเราเป็นผู้แผ่ขยายที่ยอดเยี่ยม” สูเราะฮฺอัลวากิอะฮฺ อายะฮฺที่ 64 (أَمْ نَحْنُ الزَارِعُوْنَ) “หรือว่าเราเป็นผู้ทำให้มันงอกเงยขึ้นมา” และสูเราะฮฺอัลอันอาม อายะฮฺที่ 95 (إِنَّ اللهَ فَالِقُ الحَبِّ والنَّوَى) “แท้จริงอัลลอฮฺเป็นผู้ทรงให้เมล็ดพืชและเมล็ดอินทผลัมปริออก” (Ibn Hajar, 1989 : 11/267)

4.1.5 การกำหนดพระนามของอัลลอฮฺ ﷻ

การกำหนดพระนามของอัลลอฮฺ ﷻ เป็นสิ่งที่ได้จากการอนุมัติของพระองค์ด้วยพระนามที่พระองค์เรียกขานษาตของพระองค์ซึ่งปรากฏในคัมภีร์อัลกุรอานหรือพระนามที่นบีมุฮัมมัด ﷺ กล่าวไว้ สำหรับฮะดีษที่กำหนดบรรดาพระนามของอัลลอฮฺ ﷻ อย่างชัดเจน คือฮะดีษที่รายงานจากอบี ฮุรอยเราะฮฺ ﷺ ซึ่งมีอยู่ 3 สายรายงาน ด้วยถ้อยคำและสำนวนที่บันทึกโดยอัตติรมีษีย์กล่าวว่า

((إِنَّ لِلَّهِ تَعَالَى تِسْعَةً وَتِسْعِينَ اسْمًا مِائَةً غَيْرَ وَاحِدٍ مَنْ أَحْصَاهَا دَخَلَ الجَنَّةَ، هُوَ اللَّهُ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الرَّحْمَنُ، الرَّحِيمُ، الْمَلِكُ، الْقُدُّوسُ، السَّلَامُ، الْمُؤْمِنُ، الْمُهَيْمِنُ، الْعَزِيزُ، الْجَبَّارُ، الْمُتَكَبِّرُ، الْخَالِقُ، الْبَارِئُ، الْمُصَوِّرُ، الْغَفَّارُ، الْقَهَّارُ، الْوَهَّابُ، الرَّزَّاقُ، الْفَتَّاحُ، الْعَلِيمُ، الْقَابِضُ، الْبَاسِطُ، الْخَافِضُ، الرَّافِعُ، الْمُعِزُّ، الْمُذِلُّ، السَّمِيعُ، الْبَصِيرُ، الْحَكَمُ، الْعَدْلُ، اللَّطِيفُ، الْخَبِيرُ، الْحَلِيمُ، الْعَظِيمُ، الْغَفُورُ، الشَّكُورُ، الْعَلِيُّ، الْكَبِيرُ، الْحَفِيظُ، الْمُقِيتُ، الْحَسِيبُ، الْجَلِيلُ، الْكَرِيمُ، الرَّقِيبُ، الْوَاسِعُ، الْحَكِيمُ، الْوَدُودُ، الْمَجِيدُ، الْمُجِيبُ، الْبَاعِثُ، الشَّهِيدُ، الْحَقُّ، الْوَكِيلُ، الْقَوِيُّ، الْمَتِينُ، الْوَلِيُّ، الْحَمِيدُ، الْمُحْصِي، الْمُبْدِئُ، الْمُعِيدُ، الْمُحْيِي، الْمُمِيتُ، الْحَيُّ، الْقَيُّومُ، الْوَاجِدُ، الْمَاجِدُ، الْوَاحِدُ، الْأَحَدُ، الصَّمَدُ، الْقَادِرُ، الْمُقْتَدِرُ، الْمُقَدِّمُ، الْمُؤَخِّرُ، الْأَوَّلُ، الْآخِرُ، الظَّاهِرُ، الْبَاطِنُ، الْمُتَعَالِ، الْبَرُّ، التَّوَّابُ، الْمُنْتَقِمُ، الْعَفُوُّ، الرَّؤُوفُ، مَالِكُ الْمُلْكِ، ذُو الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ، الْمُقْسِطُ، الْمَانِعُ، الْغَنِيُّ، الْمُغْنِي، الْجَامِعُ، الضَّارُّ، النَّافِعُ، النُّورُ، الْهَادِي، الْبَدِيعُ، الْبَاقِي، الْوَارِثُ، الرَّشِيدُ، الصَّبُورُ))

(أخرجه الترمذي، د.ت : 3507) [1]

[1] Ibn Ḥibban, 1993 : 808 , al- Ḥakim, n.d : 41 , al-Bayhaqiy, 2003 : 19817 , อัลอัลบานีย์ระบุว่าเป็นฮะดีษเฎาะอีฟ (al-’Albaniy, 1991 : 456)

สายรายงานที่ 1 บันทึกโดยอัตติรมีษีย์ จากสายรายงานของศอฟวาน บิน ศอและหฺ กล่าวว่า อัลวะลีด บิน มุสลิม ได้พูดกับเราว่า ชุอัยบฺ อิบนุ อบี ฮัมซะฮฺ จากอบี อัซซินาด, จากอัลอะอรอจญ์, จากอบี ฮุรอยเราะฮฺ ﷺ

อัตติรมีษีย์ กล่าวว่า เป็นฮะดีษเฆาะรีบ มีผู้รายงานฮะดีษนี้กับเรามากกว่าหนึ่งคน ซึ่งนำมาจากศอฟวาน บิน ศอและหฺ เราไม่เคยได้รับรู้ฮะดีษที่ระบุพระนามของอัลลอฮฺ ﷻ อย่างชัดเจนนอกจากฮะดีษของศอฟวาน ซึ่งถือว่าเขาเป็นผู้รายงานที่ษิเกาะฮฺ (เชื่อถือได้) ในทัศนะของอุละมาอ์ฮะดีษ (al-Tirmidhiy, n.d : 3507) หากแต่ว่าอุละมาอ์ได้วิพากษ์วิจารณ์อัลวะลีด บินมุสลิม[1] ซึ่งเป็นผู้รายงานคนหนึ่งในสายรายงาน เช่น 1) อัลบุคอรีย์และมุสลิมเห็นว่าอัลวะลีด บิน มุสลิมเพียงคนเดียวเท่านั้นที่รายงานฮะดีษที่ระบุพระนามของอัลลอฮฺ ﷻ อย่างชัดเจน (Ibn Ḥajar, 1989 : 11/257) 2) อัลวะลีด บิน มุสลิม ถึงแม้ว่าเป็นผู้รายงานที่ษิเกาะฮฺแต่ทว่าเขาชอบตัดลีส [2] (Ibn Ḥajar, n.d : 1041) [3]

สายรายงานที่ 2 บันทึกโดยอิบนุ มาญะฮฺ จากสายรายงานฮิชาม บิน อัมมาร กล่าวว่าอับดุลมาลิก บินมุฮัมมัด อัศศอนอานีย์[4] พูดกับเราว่า, อบู อัลมุนษิร ซุฮัยรฺ บินมุฮัมมัด อัตตะมีมีย์[5] พูดกับเราว่า , มูซา บินอะเกาะบะฮฺ พูดกับเราว่า , อับดุรเราะฮมาน อัลอะอฺรอจญ์ พูดกับฉัน, โดยนำมาจากอบีฮุรอยเราะฮฺ ﷺ[6]

---

[1] อัลวะลีด บิน มุสลิม อัลกุเราะชีย์ อบูอับบาส อัดดิมิชกีย์ เสียชีวิตปีฮิจญ์เราะฮฺศักราช 195 (al-Dhahabiy, 1985 : 9/211 , Ibn Ḥajar, n.d. : 4/325)

[2] อัดตัดลีส หมายถึง การปกปิดซ่อนเร้น ไม่เปิดเผยข้อเท็จจริงของผู้รายงานฮะดีษต่อผู้รับถ่ายทอดฮะดีษ คือฮะดีษที่มีการรายงานในลักษณะปกปิดผู้รายงานโดยเจตนาเพื่อให้เห็นว่าเป็นฮะดีษที่ไม่มีความบกพร่อง แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ 1) ตัดลีส อัลอิสนาด คือการรายงานฮะดีษของผู้รายงานจากผู้ที่อยู่ร่วมสมัยเดียวกันแต่ไม่เคยพบกันหรืออาจเคยพบกันแต่ไม่เคยได้ยินได้ฟังหรือถ่ายทอดฮะดีษมาจากบุคคลนั้น โดยใช้สำนวนการรายงานด้วยถ้อยคำที่คลุมเครือทำให้ผู้ฟังเข้าใจว่าเขาได้ยินได้ฟังฮะดีษมาจากบุคคลนั้น (อาจารย์) ของเขาจริง ๆ เช่นใช้ถ้อยคำในการรายงานว่า “เขาพูดว่า” “จากคนนั้นคนนี้” 2) ตัดลีส อัชชุยูค คือการรายงานฮะดีษของผู้รายงานที่ได้ยินฮะดีษและรับฮะดีษมาจากอาจารย์ของเขา หากแต่ผู้รายงานดังกล่าวระบุชื่อหรือลักษณะของอาจารย์ที่ไม่เป็นที่รู้จักมาก่อน เนื่องจากไม่ต้องการให้คนรู้ว่าผู้ที่เขารับถ่ายทอดฮะดีษมานั้นเป็นใคร (al-Suyuṭiy, 1972 : 223 , Nur al-din, 1997 : 381)

[3] ดูเพิ่มใน Ibn ’Abiy Ḥatim, 1953 : 9/16 , Ibn al-‘Ajmiy, 1986 : 60.

[4] อับดุลมาลิก บินมุฮัมมัด อัศศอนอานีย์ ดิมิชกี อบู อัซซัรกออ์ (Ibn ’Abiy Ḥatim, 1953 : 5/369)

[5] ซุฮัยรฺ บินมุฮัมมัด อบู อัลมุนษิร อัลมัรวะซีย์ อัลเคาะเราะกีย์ อัลคุเราะสานีย์ เสียชีวิตปีฮิจญ์เราะฮฺศักราช 162 (al-Dhahabiy, 1985 :8/187)

[6] บันทึกโดย Ibn Majah n.d : 3861, อัลอัลบานีย์ระบุว่าเป็นฮะดีษเศาะหี้หฺ นอกจากพระนามที่ถูกระบุในตัวบทฮะดีษ (al-’Albaniy, 1988 : 311-312)

Prince of Songkla University Pattani Campus

สำหรับสายรายงานที่ 2 เป็นสายรายงานที่เฏาะอีฟ เนื่องจากซุฮัยรฺ บิน มุฮัมมัด แม้ว่าเป็นผู้รายงานที่มีสถานะเชื่อถือได้ หากแต่ผู้รายงานจากซุฮัยรฺเป็นชาวเมืองชามก็คืออับดุลมาลิก บิน มุฮัมมัด ซึ่งอัลบุคอรีย์ถือว่าเป็นฮะดีษมุนกัร [1] อบูฮาติม อัรรอซีย์ [2] กล่าวว่าเขารายงานฮะดีษที่เมืองชามจากการท่องจำซึ่งส่วนใหญ่ผิดพลาด เช่นเดียวกับอบูซุรอะฮฺ บันทึกชื่อเขาไว้ในหนังสืออะสามีย์ อัฏฏุอะฟาอ์ และอันนะสาอีย์ให้สถานะเขาเฏาะอีฟ (Ibn Ḥajar, n.d : 2/639-640) [3]

สายรายงานที่ 3 บันทึกโดยอัลฮากิม จากสายรายงานอับดุลอะซีซ บิน หุศัยนฺ , จากอัยยูบ , จากมุฮัมมัด บิน สีรีน จากอบีฮุรอยเราะฮฺ ﷺ [4]

ในสายรายงานอับดุลอะซีซ บิน ฮุศัยนฺ บิน อัตตัรญุมาน [5] อุละมาอ์ฮะดีษต่างมีทัศนะที่กล่าวตำหนิและปฏิเสธที่จะรับฮะดีษของเขา อาทิ อัลบุคอรีย์กล่าวว่า“ลัยสะ บิลเกาะวีย์”[6] อิบนุ มุอีนกล่าวว่า“เฏาะอีฟ” มุสลิมกล่าวว่า“ษาฮิบุลฮะดีษ”[7] อบู ดาวูดกล่าวว่า“มัตรูกฮะดีษ”[8] และอันนะสาอีย์กล่าวว่า“ลัยสะ บิษเกาะฮฺ ลายักตุบ ฮะดีษษะฮู” [9] อัลอุกอยลีย์ [10] ได้บันทึกชื่อเขาไว้ไว้ในหนังสืออัฏฏุอะฟาอ์ในฮะดีษที่กล่าวถึงบรรดาพระนาม (Ibn Ḥajar, 2002 : 5/202) [11]

จากทัศนะของอุละมาอ์ฮะดีษที่กล่าวตำหนิอับดุลอะซีซ บิน ฮุศัยนฺ มีผลในความน่าเชื่อถือต่อฮะดีษที่ถูกรายงานมาโดยเขา ดังนั้นฮะดีษในสายรายงานที่ 3 จึงเป็นฮะดีษที่สายรายงานเฏาะอีฟ ซึ่งมีความน่าเชื่อถือน้อยกว่าในสายรายงานที่ 1 และ2 ตามลำดับ

จากฮะดีษของอบู ฮุรอยเราะฮฺ ﷺ ที่ระบุพระนามของอัลลอฮฺ ﷻ อย่างชัดเจนทั้ง 3 สายรายงาน สรุปได้ว่า ฮะดีษทั้ง 3 สายรายงานนั้นล้วนเป็นสายรายงานที่เฏาะอีฟ เนื่องจากอุละมาอ์ฮะดีษปฏิเสธที่จะรับฮะดีษของผู้รายงานบางคนที่ปรากฏอยู่ในแต่ละสายรายงาน นอกจากนี้

---

[1] ฮะดีษมุนกัร คือ ฮะดีษที่รายงานโดยผู้รายงานที่มีสถานะเฏาะอีฟขัดแย้งกับการรายของผู้รายงานที่ษิเกาะฮฺ (al-Muḥammad, 1999 : 348)

[2] อบู มุฮัมมัด อับดุรเราะฮฺมาน บิน อบีฮาติม มุฮัมมัด บิน อิดรีส อัลฮันฏอลีย์ อัรรอซีย์ เสียชีวิตปีฮิจเราะฮฺศักราช 327 (al-Dhahabiy, 1985 :13/247)

[3] ดูเพิ่มใน al-Dhahabiy, 1985 :8/187.

[4] al-Ḥakim, n.d : 42.

[5] อับดุลอะซีซ บิน ฮุศัยนฺ บิน อัตตัรญุมาน อบู สะฮัล อัลมัรวะซีย์ (al-‘Uqayliy, n.d. :3/15)

[6] ความจำไม่ดี จำได้ไม่แม่นยำ

[7] ท่องจำฮะดีษ แต่ในช่วงท้ายของชีวิตกลับลืมฮะดีษที่ได้ท่องจำไว้

[8] ไม่มีผู้ใดยอมรับฮะดีษของเขา

[9] ไม่มีความน่าเชื่อถือ ไม่สมควรนำฮะดีษของเขามาบันทึกไว้

[10] อบูยะอฺฟัร มุฮัมมัด บิน อัมร์ บิน มูซา อัลอุกอยลีย์ อัลฮิญาซีย์ เสียชีวิตปีฮิจญ์เราะฮฺศักราช 322 (al-Dhahabiy, 1985 :15/236)

[11] ดูเพิ่มใน al-‘Uqayliy, n.d. : 3/15.

สายรายงานของอัตติรมีษีย์ที่รายงานมาจากศอฟวาน บิน ศอและหฺ ซึ่งถือว่าเป็นฮะดีษที่เป็นที่รู้จักแพร่หลายที่สุด และอิบนุ มาญะฮฺ รายงานมาจากซุฮัยรฺ บิน มุฮัมมัด ซึ่งต่างก็นำมาจากอัลอะอฺรอจญ์ แต่ตัวบทฮะดีษมีเนื้อหาที่แตกต่างกัน โดยมีการเพิ่มบางพระนามและมีการตัดบางพระนามออกไป ซึ่งมีความแตกต่างกันของพระนามมีมากถึง 23 พระนาม อาทิ ในรายงานของซุฮัยรฺ ไม่ปรากฏพระนาม القهار، الفتاح، الحكم، العدل، الحسيب، الجليل، المحصي، المقتدر، المقدم ، المؤخر، البر، " المنتقم، المغني، النافع، الصبور، البديع، الحفيظ، الكبير، ذُو الجلال والإكرام، الغفار، مالك الملك، الرب، الفرد، الكافي، المبين، الصادق، الجميل، " โดยที่ระบุพระนามต่อไปนี้แทน "الواسع، الأحد البادي، القديم، البار، البرهان، الشديد، الواقي، القدير، الحافظ، العادل، المعطي، العالم، الأحد، الأبد، الوتر، ذُو القوة، " เช่นเดียวกับสายรายงานที่สามเป็นสายรายงานของอับดุลอะซีซ บิน หุศัยนฺ ซึ่งมีการเพิ่มและการตัดบางพระนามออกไปเช่นกัน [1]

อนึ่ง มิใช่เหตุผลที่อัลบุคอรีย์และมุสลิมปฏิเสธฮะดีษของอัลวะลีด บิน มุสลิม เนื่องจากรายงานฮะดีษดังกล่าวเพียงคนเดียวเท่านั้น หากแต่พบว่าในตัวบทฮะดีษมีเนื้อหาที่แตกต่างกัน มีการปกปิดและเป็นไปได้อย่างยิ่งว่าบรรดาพระนามที่ถูกระบุอย่างชัดเจนนั้นเป็นถ้อยคำของผู้รายงานที่สอดแทรกเข้าไปในเนื้อหาฮะดีษจนทำให้เข้าใจผิดว่าเป็นฮะดีษของนบีมุฮัมมัด ﷺ ดังนั้นจึงสรุปได้ว่าฮะดีษที่ระบุพระนามของอัลลอฮฺ ﷻ อย่างชัดเจนในแต่ละพระนามจึงเป็นฮะดีษที่ถูกปฏิเสธ ไม่สามารถนำมาเป็นหลักฐานยืนยันเกี่ยวกับการกำหนดบรรดาพระนามของอัลลอฮฺ ﷻ ที่มีการเจาะจงพระนามอย่างชัดเจนได้ ดังที่อิบนุ ตัยมียะฮฺ (Ibn Taymiyah, 1991 : 22/485-482) ได้ปฏิเสธบรรดาพระนามที่ถูกกล่าวในฮะดีษว่าเป็นคำพูดของนบีมุฮัมมัด ﷺ เนื่องจากมีบางพระนามเป็นพระนามของอัลลอฮฺ ﷻ แต่มิได้ถูกกล่าวในฮะดีษข้างต้น อาทิ "السبوح และ الطيب، المنان، الشافي" ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้นำเสนอบรรดาพระนามที่ได้ถูกกล่าวในสายรายงานของอัตติรมีษีย์ อิบนุ มาญะฮฺ และอัลฮากิมในรูปแบบตารางและเรียงลำดับพระนามตามพยัญชนะอาหรับ เพื่อเปรียบเทียบให้เห็นความแตกต่างของแต่ละสายรายงาน ดังนี้

ตารางที่ 11 ตารางแสดงการเปรียบเทียบพระนามของอัลลอฮฺ ﷻ ในแต่ละสายรายงาน

ลำดับ	พระนาม	อัตติรมีซีย์	อิบนุ มาญะฮฺ	อัลฮากิม
1	اللَّهُ	اللَّهُ	اللَّهُ	اللَّهُ
2	الْأَبَدُ	-	الْأَبَدُ	-
3	الْأَحَدُ	-	الْأَحَدُ	الْأَحَدُ
4	الأَكْرَمُ	-	-	الأَكْرَمُ

[1] ดู Ibn Ḥajar, 1989 : 11/259.

ลำดับ	พระนาม	อัตติรมีซีย์	อิบนุ มาญะฮฺ	อัลฮากิม
5	الإِلهُ	-	-	الإِلهُ
6	الْأَوَّلُ	الْأَوَّلُ	الْأَوَّلُ	الْأَوَّلُ
7	الْآخِرُ	الْآخِرُ	الْآخِرُ	الْآخِرُ
8	الْبَارُ	-	الْبَار	-
9	الْبَارِئُ	الْبَارِئُ	الْبَارِئُ	الْبَارِئُ
10	الْبَاسِطُ	الْبَاسطُ	الْبَاسطُ	-
11	الْبَاطِنُ	الْبَاطِنُ	الْبَاطِنُ	الْبَاطِنُ
12	الْبَاعِثُ	الْبَاعِثُ	الْبَاعِثُ	الْبَاعِثُ
13	الْبَاقِي	الْبَاقِي	الْبَاقِي	الْبَاقِي
14	الْبَدِيْعُ	الْبَدِيْعُ	-	الْبَدِيْعُ
15	الْبَرُّ	الْبَرُّ	-	-
16	الْبُرْهَان	-	الْبُرْهَان	-
17	الْبَصِيرُ	الْبَصِيرُ	الْبَصِيرُ	الْبَصِيرُ
18	التَّام	-	التَّام	-
19	التَّوَّابُ	التَّوَّابُ	التَّوَّابُ	التَّوَّابُ
20	الْجَامِعُ	الْجَامِعُ	الْجَامِعُ	-
21	الْجَبَّارُ	الْجَبَّارُ	الْجَبَّارُ	الْجَبَّارُ
22	الْجَلِيْلُ	الْجَلِيْلُ	الْجَلِيْلُ	الْجَلِيْلُ
23	الْجَمِيْلُ	-	الْجَمِيْلُ	الْجَمِيْلُ
24	الْحَافِظُ	-	الْحَافِظُ	-
25	الْحَسِيبُ	الْحَسِيبُ	-	-
26	الْحَفِيظُ	الْحَفِيظُ	-	الْحَفِيظُ
27	الْحَقُّ	الْحَقُّ	الْحَقُّ	الْحَقُّ
28	الْحَكَمُ	الْحَكَمُ	-	-
29	الْحَكِيْم	الْحَكِيْم	الْحَكِيْم	-
30	الْحَلِيْم	الْحَلِيْم	الْحَلِيْم	الْحَلِيْم

Prince of Songkla University Pattani Campus

ลำดับ	พระนาม	อัตติรมีซีย์	อิบนุ มาญะฮ	อัลฮากิม
31	الْحَمِيْد	الْحَمِيْد	-	-
32	الْحَنانُ	-	-	الْحَنانُ
33	الْحَيُّ	الْحَيُّ	الْحَيُّ	الْحَيُّ
34	الْخَافِضُ	الْخَافِضُ	الْخَافِضُ	-
35	الْخَالِقُ	الْخَالِقُ	الْخَالِقُ	الْخَالِقُ
36	الْخَبِيرُ	الْخَبِيرُ	الْخَبِيرُ	الْخَبِيرُ
37	الْخَلاقُ	-	-	الْخَلاقُ
38	الدائم	-	الدائم	الدائم
39	ذُو الجلال والإكرام	ذُو الجلال والإكرام	-	ذُو الجلال والإكرام
40	ذُو الطول	-	-	ذُو الطول
41	ذُو الفضل		-	ذُو الفضل
42	ذُو الْقُوة	-	ذُو الْقُوة	-
43	ذُو الْمَعَارِجُ	-	-	ذُو الْمَعَارِجُ
44	الرَّاشِدُ	-	الرَّاشِدُ	-
45	الرَّافِعُ	الرَّافِعُ	الرَّافِعُ	-
46	الرَّؤُوْفُ	الرَّؤُوْفُ	الرَّؤُوْفُ	الرَّؤُوْفُ
47	الرَّبُ	-	الرَّبُ	الرَّبُ
48	الرَّحْمَنُ	الرَّحْمَنُ	الرَّحْمَنُ	الرَّحْمَنُ
49	الرَّحِيْمُ	الرَّحِيْمُ	الرَّحِيْمُ	الرَّحِيْمُ
50	الرَّزَّاقُ	الرَّزَّاقُ	الرَّزَّاقُ	الرَّزَّاقُ
51	الرَّشِيْدُ	الرَّشِيْدُ	-	-
52	الرَّفِيْعُ	-	-	الرَّفِيْعُ
53	الرَّقِيبُ	الرَّقِيبُ	-	الرَّقِيبُ
54	السَّامِعُ	-	السَّامِعُ	-
55	السَّلَامُ	السَّلَامُ	السَّلَامُ	السَّلَامُ
56	السَّمِيعُ	السَّمِيعُ	السَّمِيعُ	السَّمِيعُ

Prince of Songkla University Pattani Campus

ลำดับ	พระนาม	อัตติรมีซีย์	อิบนุ มาญะฮฺ	อัลฮากิม
57	الشَّاكِرُ	-	-	الشَّاكِرُ
58	الشَّدِيْدُ	-	الشَّدِيْدُ	-
59	الشَّكُور	الشَّكُور	الشَّكُور	الشَّكُور
60	الشَّهِيدُ	الشَّهِيدُ	الشَّهِيدُ	الشَّهِيدُ
61	الصَّادِقُ	-	الصَّادِقُ	الصَّادِقُ
62	الصَّبُوْرُ	الصَّبُوْرُ	-	-
63	الصَّمَدُ	الصَّمَدُ	الصَّمَدُ	الصَّمَدُ
64	الضارُ	الضارُ	الضارُ	
65	الظَّاهِرُ	الظَّاهِرُ	الظَّاهِرُ	الظَّاهِرُ
66	الْعَالِمُ	-	الْعَالِمُ	-
67	الْعَدْلُ	الْعَدْلُ	-	-
68	الْعَزِيْزُ	الْعَزِيْزُ	الْعَزِيْزُ	الْعَزِيْزُ
69	الْعَظِيْمُ	الْعَظِيْمُ	الْعَظِيْمُ	الْعَظِيْمُ
70	الْعَفُوُّ	الْعَفُوُّ	الْعَفُوُّ	-
71	العلامُ	-	-	العلامُ
72	الْعَلِيمُ	الْعَلِيمُ	الْعَلِيمُ	الْعَلِيمُ
73	الْعَلِيُّ	الْعَلِيُّ	الْعَلِيُّ	الْعَلِيُّ
74	الْغَفَّارُ	الْغَفَّارُ	-	الْغَفَّارُ
75	الْغَفُوْرُ	الْغَفُوْرُ	الْغَفُوْرُ	الْغَفُوْرُ
76	الْغَنِيُّ	الْغَنِيُّ	الْغَنِيُّ	الْغَنِيُّ
77	الْفَاطِرُ	-	الْفَاطِرُ	الْفَاطِرُ
78	الْفَتَّاحُ	الْفَتَّاحُ	-	الْفَتَّاحُ
79	الْقَائِمُ	-	الْقَائِمُ	-
80	الْقَابِضُ	الْقَابِضُ	الْقَابِضُ	-
81	الْقَادِرُ	الْقَادِرُ	الْقَادِرُ	الْقَادِرُ
82	الْقَاهِرُ	الْقَاهِرُ	الْقَاهِرُ	-

Prince of Songkla University Pattani Campus

ลำดับ	พระนาม	อัตติรมีซีย์	อิบนุ มาญะฮฺ	อัลฮากิม
83	الْقُدُّوْسُ	الْقُدُّوْسُ	-	الْقُدُّوْسُ
84	الْقَدِيْرُ	-	-	الْقَدِيْرُ
85	الْقَدِيْمُ	-	الْقَدِيْمُ	الْقَدِيْمُ
86	الْقَرِيْبُ	-	الْقَرِيْبُ	الْقَرِيْبُ
87	الْقَوِيُّ	الْقَوِيُّ	الْقَوِيُّ	-
88	الْقَهَّارُ	الْقَهَّارُ	-	-
89	الْقَيُّوْمُ	الْقَيُّوْمُ	الْقَيُّوْمُ	الْقَيُّوْمُ
90	الْكَافِي	-	الْكَافِي	الْكَافِي
91	الْكَبِيْرُ	الْكَبِيْرُ	-	الْكَبِيْرُ
92	الْكَرِيْمُ	الْكَرِيْمُ	الْكَرِيْمُ	الْكَرِيْمُ
93	الْكَفِيْلُ	-	-	الْكَفِيْلُ
94	الْلَطِيْفُ	الْلَطِيْفُ	الْلَطِيْفُ	الْلَطِيْفُ
95	الْمَاجِدُ	الْمَاجِدُ	الْمَاجِدُ	-
96	الْمَالِكُ الْمُلْكِ	الْمَالِكُ الْمُلْكِ	-	الْمَالِكُ
97	الْمَانِعُ	الْمَانِعُ	الْمَانِعُ	-
98	الْمُؤخر	الْمُؤخر	-	-
99	الْمُؤْمِنُ	الْمُؤْمِنُ	الْمُؤْمِنُ	الْمُؤْمِنُ
100	الْمُبْدِئُ	الْمُبْدِئُ	الْمُبْدِئُ	الْمُبْدِئُ
101	الْمُبِيْنُ	-	الْمُبِيْنُ	الْمُبِيْنُ
102	الْمُتَعَالِي	الْمُتَعَالِي	الْمُتَعَالُ	الْمُتَعَال
103	الْمُتَكَبِّرُ	الْمُتَكَبِّرُ	الْمُتَكَبِّرُ	الْمُتَكَبِّرُ
104	الْمَتِيْنُ	الْمَتِيْنُ	الْمَتِيْنُ	-
105	الْمُجِيْبُ	الْمُجِيْبُ	الْمُجِيْبُ	الْمُجِيْبُ
106	الْمَجِيْدُ	الْمَجِيْدُ	الْمَجِيْدُ	الْمَجِيْدُ
107	الْمُحْصِي	الْمُحْصِي	-	-
108	الْمُحْيِي	الْمُحْيِي	الْمُحْيِي	الْمُحْيِي

Prince of Songkla University Pattani Campus

ลำดับ	พระนาม	อัตติรมีซีย์	อิบนุ มาญะฮ	อัลฮากิม
109	الْمُدبرُ	-	-	الْمُدبرُ
110	المذل	المذل	المذل	-
111	الْمُصَوِّرُ	الْمُصَوِّرُ	الْمُصَوِّرُ	الْمُصَوِّرُ
112	الْمُعِز	الْمُعِز	الْمُعِز	-
113	الْمُعْطِي	-	الْمُعْطِي	-
114	الْمُعِيْدُ	الْمُعِيْدُ	الْمُعِيْدُ	الْمُعِيْدُ
115	الْمُغْنِي	الْمُغْنِي	-	-
116	الْمُغِيْثُ	-	-	الْمُغِيْثُ
117	الْمُقْتَدِرُ	الْمُقْتَدِرُ	-	الْمُقْتَدِرُ
118	الْمُقَدمُ	الْمُقَدمُ	-	-
119	الْمُقْسِطُ	الْمُقْسِطُ	-	-
120	الْمُقِيْتُ	الْمُقِيْتُ	-	-
121	الْمَلِكُ	الْمَلِكُ	-	الْمَلِكُ
122	الْمَلِيْكُ	-	-	الْمَلِيْكُ
123	الْمُمِيْتُ	الْمُمِيْتُ	الْمُمِيْتُ	الْمُمِيْتُ
124	المنان	-	-	المنان
125	الْمُنْتَقِمُ	الْمُنْتَقِمُ	-	-
126	الْمُنِيْرُ	-	الْمُنِيْرُ	-
127	الْمَوْلَى	-	-	الْمَوْلَى
128	الْمُهَيْمِنُ	الْمُهَيْمِنُ	الْمُهَيْمِنُ	الْمُهَيْمِنُ
129	النافعُ	النافعُ	النافعُ	-
130	الْنَصِيْرُ	-	-	الْنَصِيْرُ
131	النُوْرُ	النُوْرُ	النُوْرُ	النُوْرُ
132	الْوَاجِدُ	الْوَاجِدُ	الْوَاجِدُ	-
133	الْوَاحِدُ	الْوَاحِدُ الْأَحَدُ	الْوَاحِدُ	الْوَاحِدُ
134	الْوَارِثُ	الْوَارِثُ	الْوَارِثُ	-

Prince of Songkla University Pattani Campus

ลำดับ	พระนาม	อัตติรมีซีย์	อิบนุ มาญะฮฺ	อัลฮากิม
135	الْوَاسِعُ	الْوَاسِعُ	-	الْوَاسِعُ
136	الْوَاقِي	-	الْوَاقِي	-
137	الْوَالِي	-	الْوَالِي	-
138	الوَتْرُ	-	الوَتْرُ	الوَتْرُ
139	الْوَدُوْدُ	الْوَدُوْدُ	الْوَدُوْدُ	الْوَدُوْدُ
140	الْوَكِيْلُ	الْوَكِيْلُ	الْوَكِيْلُ	الْوَكِيْلُ
141	الْوَلِيُّ	الْوَلِيُّ	الْوَلِيُّ	-
142	الْوَهَّابُ	الْوَهَّابُ	الْوَهَّابُ	الْوَهَّابُ
143	الْهَادِي	الْهَادِي	الْهَادِي	الْهَادِي
รวม	143	100	99	95

จากตารางที่ 11 ผู้วิจัยได้รวบรวมพระนามของอัลลอฮฺ ﷻ ที่ได้มีระบุในสายรายงานอัตติรมีษีย์ 100 พระนาม อิบนุ มาญะฮฺ 99 พระนาม และอัลฮากิม 95 พระนาม ซึ่งมีจำนวนพระนามที่ถูกกล่าวในสายรายงานทั้งสามสายรายงานรวม 143 พระนาม โดยมีพระนามที่รายงานมาตรงกันจำนวน 53 พระนาม และพระนามที่แตกต่างกัน 91 พระนาม ดังนั้นจึงเป็นอีกเหตุผลหนึ่งที่ยืนยันได้ว่าฮะดีษอบู ฮุรอยเราะฮฺ ﷺ ที่ได้มีการระบุรายละเอียดของแต่ละพระนามอย่างชัดเจนนั้นเป็นถ้อยคำที่ถูกสอดแทรกเข้าไปในตัวบทฮะดีษซึ่งเป็นถ้อยคำของผู้รายงานฮะดีษที่มิได้ชี้แจงในการรายงาน หากเป็นถ้อยคำของนบีมุฮัมมัด ﷺ ก็จะไม่พบความแตกต่างกันอย่างแน่นอน

4.1.6 หลักฐานอ้างอิงพระนามของอัลลอฮฺ ﷻ ในแต่ละพระนาม

เมื่อฮะดีษที่ระบุพระนามของอัลลอฮฺ ﷻ อย่างชัดเจน เป็นฮะดีษที่ไม่สามารถนำมาอ้างอิงได้ เนื่องจากสายรายงานที่บกพร่อง ซึ่งเป็นผลมาจากสถานะของผู้รายงาน และในเนื้อหาของตัวบทฮะดีษมีความแตกต่างกันของอุละมาอ์ผู้บันทึกฮะดีษ นอกจากนี้อุละมาอ์บางส่วนในอดีตปฏิเสธพระนามที่ถูกระบุในตัวบทฮะดีษว่าเป็นคำพูดของท่านนบี ﷺ อย่างไรก็ตามผู้วิจัยพบว่าอัลอุษัยมีน(al-‘Uthiymin, 1994 : 18-25) เป็นอุละมาอ์อีกคนหนึ่งที่ได้รวบรวมพระนามของอัลลอฮฺ ﷻ ที่ปรากฏในคัมภีร์อัลกุรอานและฮะดีษ โดยผู้วิจัยได้นำเสนอในรูปแบบของตารางและเรียบเรียงตามพยัญชนะอาหรับ พร้อมอัลกุรอานอ้างอิง ชื่อสูเราะฮฺ และระบุอายะฮฺ ดังนี้

ตารางที่ 12 ตารางแสดงพระนามของอัลลอฮฺ ﷻ ที่ปรากฏในคัมภีร์อัลกุรอาน

ลำดับ	พระนาม	อัลกุรอานอ้างอิง	สูเราะฮฺ	ลำดับอายะฮฺ
1	اللَّهُ	بِسْمِ اللهِ	ถูกกล่าวใน 90 สูเราะฮฺ	ถูกกล่าวใน 1820 อายะฮฺ
2	الْأَحَدُ	قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ	อัลอิคลาศ	1
3	الأَعْلَى	سَبِّحِ اسْمَ رَبِّكَ الْأَعْلَى	อัลอะอฺลาอ์	1
4	الأَكْرَم	اقْرَأْ وَرَبُّكَ الْأَكْرَمُ	อัลอะลัก	3
5	الإله	وَإِلَهُكُمْ إِلَهٌ وَاحِدٌ	อัลบะเกาะเราะฮฺ	163
6-7	الْأَوَّلُ الْآخِرُ	هُوَ الْأَوَّلُ وَالْآخِرُ وَالظَّاهِرُ وَالْبَاطِنُ	อัลฮะดีด	3
8	الْبَارِئُ	هُوَ اللَّهُ الْخَالِقُ الْبَارِئُ	อัลฮัชรฺ	24
9	الْبَاطِنُ	هُوَ الْأَوَّلُ وَالْآخِرُ وَالظَّاهِرُ وَالْبَاطِنُ	อัลฮะดีด	3
10	الْبَرُّ	إِنَّهُ هُوَ الْبَرُّ الرَّحِيمُ	อัฏฏูร	28
11	الْبَصِيرُ	وَهُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ	อัชชูรอ	11
12	التَّوَّابُ	إِنَّ اللَّهَ هُوَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ	อัตเตาบะฮฺ	118
13	الْجَبَّارُ	الْعَزِيزُ الْجَبَّارُ	อัลฮัชรฺ	23
14	الْحَافِظُ	فَاللَّهُ خَيْرٌ حَافِظًا	ยูสุฟ	64
15	الْحَسِيبُ	وَكَفَى بِاللَّهِ حَسِيبًا	อันนิสาอ์	6
16	الْحَفِيظُ	إِنَّ رَبِّي عَلَى كُلِّ شَيْءٍ حَفِيظٌ	ฮูด	57
17	الْحَفِي	إِنَّهُ كَانَ بِي حَفِيًّا	มัรยัม	47
18	الْحَقُّ	وَيَعْلَمُونَ أَنَّ اللَّهَ هُوَ الْحَقُّ الْمُبِينُ	อันนูร	25
19	الْحَكِيْم	وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ	อัลฮัชรฺ	24
20	الْحَلِيْم	أَنَّ اللَّهَ غَفُورٌ حَلِيمٌ	อัลบะเกาะเราะฮฺ	235
21	الْحَمِيْد	إِلَى صِرَاطِ الْعَزِيزِ الْحَمِيدِ	อิบรอฮีม	1
22	الْحَيُّ	اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ	อาละอิมรอน	2

Prince of Songkla University Pattani Campus

ลำดับ	พระนาม	อัลกุรอานอ้างอิง	สูเราะฮฺ	ลำดับอายะฮฺ
23	الْخَالِقُ	هُوَ اللَّهُ الْخَالِقُ الْبَارِئُ	อัลฮัชรฺ	24
24	الْخَبِيرُ	وَهُوَ اللَّطِيفُ الْخَبِيرُ	อัลอันอาม	103
25	الْخَلاقُ	إِنَّ رَبَّكَ هُوَ الْخَلَّاقُ الْعَلِيمُ	อัลฮิจญ์รฺ	86
26	الرَّؤُوْفُ	إِنَّهُ بِهِمْ رَءُوفٌ رَحِيمٌ	อัตเตาบะฮฺ	117
27-28	الرَّحْمَنُ الرَّحِيْمُ	الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ	อัลฟาตีฮะฮฺ	1
29	الرَّزَّاقُ	إِنَّ اللَّهَ هُوَ الرَّزَّاقُ ذُو الْقُوَّةِ الْمَتِينُ	อัษษาริยาต	58
30	الرَّقِيبُ	وَكَانَ اللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ رَقِيبًا	อัลอะหฺซาบ	52
31	السَّلَامُ	السَّلَامُ الْمُؤْمِنُ	อัลฮัชรฺ	23
32	السَّمِيعُ	إِنَّكَ أَنْتَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ	อัลบะเกาะเราะฮฺ	127
33	الشَّاكِرُ	وَكَانَ اللَّهُ شَاكِرًا عَلِيمًا	อันนิสาอ์	147
34	الشَّكُور	إِنَّهُ غَفُورٌ شَكُورٌ	ฟาฏิร	30
35	الشَّهِيدُ	وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ	อัลบุรูจญ์	9
36	الصَّمَدُ	اللَّهُ الصَّمَدُ	อัลอิคลาศ	2
37	الظَّاهِرُ	هُوَ الْأَوَّلُ وَالْآخِرُ وَالظَّاهِرُ وَالْبَاطِنُ	อัลฮะดีด	3
38	الْعَالِمُ	وَكُنَّا بِكُلِّ شَيْءٍ عَالِمِينَ	อัลอันบิยาอ์	81
39	الْعَزِيْزُ	وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ	อัศศอฟ	1
40	الْعَظِيْمُ	وَهُوَ الْعَلِيُّ الْعَظِيمُ	อัลบะเกาะเราะฮฺ	255
41	الْعَفُوُّ	وَإِنَّ اللَّهَ لَعَفُوٌّ غَفُورٌ	อัลมุญาดะละฮฺ	2
42	الْعَلِيمُ	وَمَا تَفْعَلُوا مِنْ خَيْرٍ فَإِنَّ اللَّهَ بِهِ عَلِيمٌ	อัลบะเกาะเราะฮฺ	215
43	الْعَلِيُّ	وَهُوَ الْعَلِيُّ الْعَظِيمُ	อัลบะเกาะเราะฮฺ	255
44	الْغَفَّارُ	وَإِنِّي لَغَفَّارٌ لِمَنْ تَابَ وَآمَنَ وَعَمِلَ صَالِحًا	ฏอฮา	82

Prince of Songkla University Pattani Campus

ลำดับ	พระนาม	อัลกุรอานอ้างอิง	สูเราะฮฺ	ลำดับอายะฮฺ
45	الْغَفُوْرُ	وَهُوَ الْغَفُورُ الْوَدُودُ	อัลบุรูจญ์	14
46	الْغَنِيُّ	إِنَّ اللَّهَ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ	ลุกมาน	26
47	الْفَتَّاحُ	وَهُوَ الْفَتَّاحُ الْعَلِيمُ	สะบะอ์	26
48	الْقَادِرُ	فَقَدَرْنَا فَنِعْمَ الْقَادِرُونَ	อัลมุรสะลาต	23
49	الْقَاهِرُ	وَهُوَ الْقَاهِرُ فَوْقَ عِبَادِهِ	อัลอันอาม	18
50	الْقُدُّوْسُ	هُوَ الْمَلِكُ الْقُدُّوسُ	อัลฮัชรฺ	23
51	الْقَدِيْرُ	فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ عَفُوًّا قَدِيرًا	อันนิสาอ์	149
52	الْقَرِيْبُ	فَإِنِّي قَرِيبٌ أُجِيبُ دَعْوَةَ الدَّاعِ إِذَا دَعَانِ	อัลบะเกาะเราะฮฺ	186
53	الْقَوِيُّ	وَهُوَ الْقَوِيُّ الْعَزِيزُ	อัชชูรอ	19
54	الْقَهَّارُ	هُوَ اللَّهُ الْوَاحِدُ الْقَهَّارُ	อัซซุมัร	4
55	الْقَيُّوْمُ	اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ	อาละอิมรอน	2
56	الْكَبِيْرُ	عَالِمُ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ الْكَبِيرُ الْمُتَعَالِ	อัรเราะดฺ	9
57	الْكَرِيْمُ	يَا أَيُّهَا الْإِنْسَانُ مَا غَرَّكَ بِرَبِّكَ الْكَرِيمِ	อัลอินฟิฏอร	6
58	الْلَطِيْفُ	وَهُوَ اللَّطِيفُ الْخَبِيرُ	อัลอันอาม	103
59	الْمُؤْمِنُ	السَّلَامُ الْمُؤْمِنُ الْمُهَيْمِنُ	อัลฮัชรฺ	23
60	الْمُبِيْنُ	وَيَعْلَمُونَ أَنَّ اللَّهَ هُوَ الْحَقُّ الْمُبِينُ	อันนูร	25
61	الْمُتَعَالِي	عَالِمُ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ الْكَبِيرُ الْمُتَعَالِ	อัรเราะดฺ	9
62	الْمُتَكَبِّرُ	الْعَزِيزُ الْجَبَّارُ الْمُتَكَبِّرُ	อัลฮัชรฺ	23
63	الْمَتِيْنُ	ذُو الْقُوَّةِ الْمَتِينُ	อัษษาริยาต	58
64	الْمُجِيْبُ	إِنَّ رَبِّي قَرِيبٌ مُجِيبٌ	ฮูด	61
65	الْمَجِيْدُ	إِنَّهُ حَمِيدٌ مَجِيدٌ	ฮูด	73
66	الْمُحِيْطُ	وَكَانَ اللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ مُحِيطًا	อันนิสาอ์	126
67	الْمُصَوِّرُ	هُوَ اللَّهُ الْخَالِقُ الْبَارِئُ الْمُصَوِّرُ	อัลฮัชรฺ	23
68	الْمُقْتَدِرُ	فِي مَقْعَدِ صِدْقٍ عِنْدَ مَلِيكٍ مُقْتَدِرٍ	อัลเกาะมัร	55
69	الْمُقِيْتُ	وَكَانَ اللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ مُقِيتًا	อันนิสาอ์	85

Prince of Songkla University Pattani Campus

ลำดับ	พระนาม	อัลกุรอานอ้างอิง	สูเราะฮฺ	ลำดับอายะฮฺ
70	الْمَلِكُ	هُوَ الْمَلِكُ الْقُدُّوسُ	อัลฮัชรฺ	24
71	الْمَلِيْكُ	فِي مَقْعَدِ صِدْقٍ عِنْدَ مَلِيكٍ مُقْتَدِرٍ	อัลเกาะมัร	55
72	الْمَوْلَى	نِعْمَ الْمَوْلَى وَنِعْمَ النَّصِيرُ	อัลอันฟาล	40
73	الْمُهَيْمِنُ	السَّلَامُ الْمُؤْمِنُ الْمُهَيْمِنُ	อัลฮัชรฺ	23
74	الْنَصِيْرُ	نِعْمَ الْمَوْلَى وَنِعْمَ النَّصِيرُ	อัลอันฟาล	40
75	الْوَاحِدُ	هُوَ اللَّهُ الْوَاحِدُ الْقَهَّارُ	อัซซุมัร	4
76	الْوَارِثُ	وَنَحْنُ الْوَارِثُونَ	อัลฮิจญ์รฺ	23
77	الْوَاسِعُ	وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ	อัลบะเกาะเราะฮฺ	247
78	الْوَدُوْدُ	وَهُوَ الْغَفُورُ الْوَدُودُ	อัลบุรูจญ์	14
79	الْوَكِيْلُ	وَكَفَى بِاللَّهِ وَكِيلًا	อันนิสาอ์	81
80	الْوَلِيُّ	وَهُوَ الْوَلِيُّ الْحَمِيدُ	อัชชูรอ	28
81	الْوَهَّابُ	إِنَّكَ أَنْتَ الْوَهَّابُ	อาละอิมรอน	8

นอกจากบรรดาพระนามที่ปรากฏในคัมภีร์อัลกุรอานแล้วยังมีพระนามอีกบางส่วนถูกกล่าวไว้ในฮะดีษดังนี้

ตารางที่ 13 ตารางแสดงพระนามของอัลลอฮฺ ﷻ ที่ปรากฏในฮะดีษ

ลำดับ	พระนาม	ฮะดีษ	ผู้บันทึก	ลำดับฮะดีษ
1	الجَمِيْل	إن اللهَ جَمِيْلٌ يُحِب الْجَمَالَ	มุสลิม	91
2	الجَوَاد	بِأَبِي جَوَادٌ مَاجِدٌ	อัตติรมีษีย์[1] (ฮะดีษฮะสัน)	2495
3	الحَكَم	إن اللهَ هُوَ الْحَكَمُ	อบู ดาวูด[2] (เศาะหี้หฺ)	4955

[1] ’Aḥmad, 1998 : 21695.

[2] al-Nasa’iy, n.d : 5387, Ibn Ḥibban, 1993 : 504 , al- Ḥakim, n.d : 62.

ลำดับ	พระนาม	ฮะดีษ	ผู้บันทึก	ลำดับฮะดีษ
4	الحَيِي	إن اللهَ حَيِيٌّ كَرِيْمٌ	อบู ดาวูด[1] (เศาะหี้หฺ)	1488
5	الرَب	فَأَمَا الرُّكُوْعُ فَعَظِمُوْا فِيْهِ الرَبَ	มุสลิม	479
6	الرَفِيْق	إِنَ اللهَ رَفِيْقٌ يُحِبُ الْرِفْقَ	อัลบุคอรีย์[2]	6927
7	السبوح	سُبُوْحٌ قُدُوْسٌ رَبُ الْمَلَائِكَةِ وَالرُوْحِ	มุสลิม	487
8	السيد	السيدُ اللهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى	อบู ดาวูด (เศาะหี้หฺ)	4806
9	الشافي	واشْفِ أَنْتَ الشافِيْ	อัลบุคอรีย์[3]	5750
10	الطيب	إن اللهَ طَيبٌ لاَ يَقْبَلُ إلا طيباً	มุสลิม	1015
11-12	القابض الباسط	إِن اللهَ هُوَ الْمُسَعِرُ الْقَابِضُ الْبَاسِطُ	อบู ดาวูด[4] (เศาะหี้หฺ)	3451
13-14	المقدم المؤخر	أَنْتَ الْمُقَدِمُ وَأَنْتَ الْمُؤَخِرُ	อัลบุคอรีย์[5]	6398
15	المحسن	إن اللهَ عَز وَجَل مُحسنٌ كَتَبَ الْإِحْسَانَ عَلَى كُل شَيءٍ	อับดุรรอซซาก[6]	8603
16	المعطي	وَاللهُ الْمُعْطِيْ وَأَنَا الْقَاسِمُ	อัลบุคอรีย์	3116
17	المنان	لاَ إِلَهَ إِلا أَنْتَ الْمَنانُ بَدِيْعُ السمواتِ وَالأَرْضِ	อบู ดาวูด[7] (เศาะหี้หฺ)	1495
18	الوَتْرُ	وَهُوَ وَتْرٌ يُحِب الْوَتْرَ	อัลบุคอรีย์	6410

[1] al-Tirmidhiy, n.d : 5387 ระบุว่าเป็นฮะดีษฮะสัน เฆาะรีบ , Ibn Majah, n.d : 3865 , Aḥmad, 1998 : 24115 , Ibn Ḥibban, 1993 : 876, al-Ḥakim, n.d : 1831.

[2] Muslim, 1999 : 2593.

[3] Muslim, 1999 : 2191.

[4] al-Tirmidhiy, n.d : 1314 ระบุว่าเป็นฮะดีษฮะสัน เศาะหี้หฺ, Ibn Majah, n.d : 2200.

[5] Muslim, 1999 : 2719.

[6] al- Ṭabaraniy, : 5735 ฮะดีษอะนัส บิน มาลิก ด้วยสำนวน "فَإِن اللهَ عَز وَجَل مُحْسِنٌ يُحِب الْإِحْسَانَ مُحْسِنٌ"

[7] al-Tirmidhiy, n.d : 5344 ระบุว่าเป็นฮะดีษเฆาะรีบ , Ibn Majah, n.d : 3858.

Prince of Songkla University Pattani Campus

จากพระนามของอัลลอฮฺ ﷻ ทั้ง 99 พระนามข้างต้นประกอบด้วยพระนามที่ถูกกล่าวไว้ในคัมภีร์อัลกุรอาน 81 พระนาม และพระนามที่ถูกกล่าวในฮะดีษ 18 พระนาม รวม 99 พระนาม เมื่อพิจารณาถึงจำนวนของพระนามที่อัลอุษัยมีนได้สังเคราะห์มาจากตัวบทหลักฐานอัลกุรอานและฮะดีษ ซึ่งสอดคล้องกับจำนวนที่ระบุในฮะดีษอบู ฮุรอยเราะฮฺที่บันทึกโดยอัลบุคอรีย์ มุสลิมและอุละมาอ์คนอื่น ๆ ที่ให้การยืนยันว่าเป็นเนื้อหาที่ถูกต้องเป็นถ้อยคำของนบีมุฮัมมัด ﷺ ซึ่งมีบางพระนามในความเห็นของอัลอุษัยมีนที่ไม่มีปรากฏอยู่ในสายรายงาน และเช่นเดียวกันมีบางพระนามที่ปรากฏอยู่ในสายรายงานแต่ไม่ถูกกล่าวถึงในความเห็นของอัลอุษัยมีนด้วยเช่นกัน

4.1.7 ความหมายพระนามของอัลลอฮฺ ﷻ

พระนามของอัลลอฮฺ ﷻ ทุก ๆ พระนามล้วนเป็นพระนามที่วิจิตร และสมบูรณ์ในด้านความหมาย ไม่มีข้อบกพร่องและข้อตำหนิใด ๆ ผู้วิจัยได้รวบรวมพระนามที่ปรากฏในสายรายงานและให้ความหมายที่สมบูรณ์สวยงาม โดยนำเสนอในรูปแบบตารางและเรียงลำดับพระนามตามพยัญชนะอาหรับ ดังนี้

ตารางที่ 14 ตารางแสดงความหมายพระนามของอัลอลฮฺ ﷻ ที่ระบุไว้ในสายรายงาน

ลำดับ	พระนาม	ความหมาย	ลำดับที่	พระนาม	ความหมาย
1	اللَّهُ	พระผู้เป็นเจ้าที่คู่ควรแก่การสักการะ	2	الْأَبَدُ	ผู้ทรงดำรงอยู่ตลอดกาล
3	الْأَحَدُ	ผู้ทรงเอกะ	4	الأَكْرَمُ	ผู้ทรงใจบุญยิ่ง
5	الإِلهُ	พระผู้เป็นเจ้า	6	الْأَوَّلُ	ผู้ทรงเป็นปฐมองค์
7	الْآخِرُ	ผู้เป็นองค์สุดท้าย	8	الْبَار	ผู้ทรงคุณธรรมยิ่ง
9	الْبَارِئُ	ผู้ทรงบังเกิด	10	الْبَاسطُ	ผู้ทรงเผื่อแผ่
11	الْبَاطِنُ	ผู้ทรงเร้นลับ	12	الْبَاعِثُ	ผู้ทรงแต่งตั้ง
13	الْبَاقِي	ผู้ทรงอมตะแม้ทุกสิ่งพินาศ	14	الْبَدِيْعُ	ผู้ทรงประดิษฐ์
15	الْبَرُّ	ผู้ทรงเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่	16	الْبُرْهَان	ผู้ทรงหลักฐานอันชัดแจ้ง
17	الْبَصِيرُ	ผู้ทรงเห็น	18	التَّام	ผู้ทรงสมบูรณ์ยิ่ง
19	التَّوَّابُ	ผู้ทรงรับการสารภาพผิด	20	الْجَامِعُ	ผู้ทรงรวบรวม

Prince of Songkla University Pattani Campus

ลำดับ	พระนาม	ความหมาย	ลำดับ	พระนาม	ความหมาย
21	الْجَبَّارُ	ผู้ทรงอิทธิพลเหนือทุกสิ่ง	22	الْجَلِيْلُ	ผู้ทรงสมบูรณ์ ผู้ทรงสูงส่ง
23	الْجَمِيْلُ	ผู้ทรงสวยงามยิ่ง	24	الْحَافِظُ	ผู้ทรงปกป้อง คุ้มครอง
25	الْحَسِيبُ	ผู้ทรงคำนวณ	26	الْحَفِيظُ	ผู้ทรงพิทักษ์รักษา
27	الْحَقُّ	ผู้ทรงสัจจะ	28	الْحَكَمُ	ผู้ทรงพิพากษา
29	الْحَكِيْم	ผู้ทรงปรีชาญาณ	30	الْحَلِيْم	ผู้ทรงสุขุม
31	الْحَمِيْد	ผู้ทรงได้รับการสรรเสริญ	32	الْحَنانُ	ผู้ทรงเมตตาเอ็นดูยิ่ง
33	الْحَيُّ	ผู้ทรงมีชีวิต	34	الْخَافِضُ	ผู้ทรงลดฐานะ
35	الْخَالِقُ	ผู้ทรงสร้าง	36	الْخَبِيْرُ	ผู้ทรงรอบรู้อย่างละเอียด
37	الْخَلاَّقُ	ผู้ทรงเนรมิตรยิ่ง	38	الدَّائِمُ	ผู้ทรงเป็นนิรันดร
39	ذُوْ الجَلاَلِ وَالإِكْرَام	ผู้ทรงเกียรติยศ	40	ذُو الطَوْلُ	ผู้ทรงความมั่งคั่ง
41	ذُو الفَضْل	ผู้ทรงอนุเคราะห์ยิ่ง	42	ذُو الْقُوَّة	ผู้ทรงพลังอำนาจ
43	ذُو الْمَعَارِج	ผู้เป็นเจ้าของแห่งทางขึ้นสู่เบื้องสูง	44	الرَّاشِدُ	ผู้ทรงชี้แนวทางที่ดียิ่ง
45	الرَّافِعُ	ผู้ทรงยกฐานะ	46	الرَّؤُوْفُ	ผู้ทรงปรานี
47	الرَّبُ	ผู้ทรงอภิบาล	48	الرَّحْمَنُ	ผู้ทรงเมตตา
49	الرَّحِيْمُ	ผู้ทรงกรุณา ปรานี	50	الرَّزَّاقُ	ผู้ทรงประทานปัจจัย
51	الرَّشِيْدُ	ผู้ทรงชี้แนะ	52	الرَّفِيْعُ	ผู้ทรงยกย่องสรรเสริญ
53	الرَّقِيْبُ	ผู้ทรงสอดส่องดูแล	54	السَّامِعُ	ผู้ทรงได้ยิน
55	السَّلاَمُ	ผู้ทรงสันติ	56	السَّمِيعُ	ผู้ทรงได้ยิน
57	الشَّاكِرُ	ผู้ทรงขอบคุณ	58	الشَّدِيْدُ	ผู้ทรงเข้มงวด รุนแรง

Prince of Songkla University Pattani Campus

ลำดับ	พระนาม	ความหมาย	ลำดับ	พระนาม	ความหมาย
59	الشَّكُوْرُ	ผู้ทรงประทานรางวัลตอบแทน	60	الشَّهِيدُ	ผู้ทรงเป็นพยาน
61	الصَّادِقُ	ผู้ทรงดำรัสที่เป็นจริง	62	الصَّبُوْرُ	ผู้ทรงขันติ
63	الصَّمَدُ	ผู้ทรงอมตะ ผู้ทรงเป็นที่พึ่ง	64	الضارُ	ผู้ทรงประทานภยันตราย
65	الظَّاهِرُ	ผู้ทรงประจักษ์	66	الْعَالِمُ	ผู้ทรงรอบรู้
67	الْعَدْلُ	ผู้ทรงยุติธรรม	68	الْعَزِيْزُ	ผู้ทรงเดชานุภาพ ผู้ทรงอำนาจ
69	الْعَظِيْمُ	ผู้ทรงยิ่งใหญ่	70	الْعَفُوُّ	ผู้ทรงให้อภัย ทรงลบล้างความผิด
71	العَلاَّمُ	ผู้ทรงความรู้ยิ่ง	72	الْعَلِيْمُ	ผู้ทรงรอบรู้ยิ่ง
73	الْعَلِيُّ	ผู้ทรงฐานันดรสูงส่ง	74	الْغَفَّارُ	ผู้ทรงให้อภัย
75	الْغَفُوْرُ	ผู้ทรงให้อภัย	76	الْغَنِيُّ	ผู้ทรงมั่งคั่ง
77	الْفَاطِرُ	ผู้ทรงเนรมิตร	78	الْفَتَّاحُ	ผู้ทรงเปิด
79	الْقَائِمُ	ผู้ทรงดำรงอยู่	80	الْقَابِضُ	ผู้ทรงจำกัด
81	الْقَادِرُ	ผู้ทรงเดชานุภาพ	82	الْقَاهِرُ	ผู้ทรงอำนาจ
83	الْقُدُّوْسُ	ผู้ทรงบริสุทธิ์	84	الْقَدِيْرُ	ผู้ทรงอานุภาพ
85	الْقَدِيْمُ	ผู้ทรงมีมาแต่ดั้งเดิม	86	الْقَرِيْبُ	ผู้ทรงอยู่ใกล้
87	الْقَوِيُّ	ผู้ทรงพลานุภาพ	88	الْقَهَّارُ	ผู้ทรงอำนาจบังคับ
89	الْقَيُّومُ	ผู้ทรงดำรงอยู่	90	الْكَافِيُّ	ผู้ทรงพอเพียง
91	الْكَبِيْرُ	ผู้ทรงเกรียงไกร	92	الْكَرِيْمُ	ผู้ทรงเผื่อแผ่
93	الْكَفِيْلُ	ผู้ทรงค้ำประกัน	94	اللَّطِيْفُ	ผู้ทรงอ่อนโยน
95	الْمَاجِدُ	ผู้ทรงยศ	96	الْمَالِكُ الْمُلْكِ	ผู้ทรงสิทธิ์แห่งอำนาจปกครอง
97	الْمَانِعُ	ผู้ทรงห้ามปราม	98	الْمُؤخر	ผู้ทรงจัดลำดับหลัง
99	الْمُؤْمِنُ	ผู้ทรงให้ความคุ้มครอง	100	الْمُبْدِئُ	ผู้ทรงบังเกิด
101	الْمُبِيْنُ	ผู้ทรงทำให้ชัดเจน	102	الْمُتَعَالِي	ผู้ทรงสูงส่ง

Prince of Songkla University Pattani Campus

ลำดับ	พระนาม	ความหมาย	ลำดับ	พระนาม	ความหมาย
103	الْمُتَكَبِّرُ	ผู้ทรงยิ่งใหญ่	104	الْمَتِيْنُ	ผู้ทรงแข็งแกร่งมั่นคง
105	الْمُجِيْبُ	ผู้ทรงตอบสนอง	106	الْمَجِيْدُ	ผู้ทรงเกียรติอันไพบูลย์
107	الْمُحْصِيُّ	ผู้ทรงเป็นผู้นับที่รอบรู้ยิ่ง	108	الْمُحْيِيُّ	ผู้ทรงให้มีชีวิต
109	الْمُدَبِّرُ	ผู้ทรงบริหาร	110	الْمُذِلُّ	ผู้ทรงลดเกียรติ
111	الْمُصَوِّرُ	ผู้ทรงกำหนดรูปลักษณ์	112	الْمُعِزُّ	ผู้ทรงยกเกียรติ
113	الْمُعْطِيُّ	ผู้ทรงประทาน	114	الْمُعِيْدُ	ผู้ทรงให้คืนสภาพ
115	الْمُغْنِيُّ	ผู้ทรงประทานความมั่งคั่ง	116	الْمُغِيْثُ	ผู้ทรงประทานฝน
117	الْمُقْتَدِرُ	ผู้ทรงเดชานุภาพ	118	الْمُقَدِّمُ	ผู้ทรงจัดลำดับก่อน
119	الْمُقْسِطُ	ผู้ทรงยุติธรรม	120	الْمُقِيْتُ	ผู้ทรงดูแล เอาใจใส่
121	الْمَلِكُ	ผู้ทรงอำนาจปกครอง	122	الْمَلِيْكُ	ผู้ทรงกรรมสิทธิ์
123	الْمُمِيْتُ	ผู้ทรงให้สิ้นชีวิต	124	الْمَنَّانُ	ผู้ทรงมอบสิ่งที่ดี
125	الْمُنْتَقِمُ	ผู้ทรงลงโทษ	126	الْمُنِيْرُ	ผู้ทรงประทานแสงสว่าง
127	الْمَوْلَى	ผู้ทรงเป็นนาย	128	الْمُهَيْمِنُ	ผู้ทรงดูแล รักษา
129	النَافِعُ	ผู้ทรงคุณประโยชน์	130	النَصِيْرُ	ผู้ทรงประทานความช่วยเหลือ
131	النُوْرُ	ผู้ทรงรัศมี	132	الْوَاجِدُ	ผู้ทรงค้นพบ
133	الْوَاحِدُ	ผู้ทรงเอกะ	134	الْوَارِثُ	ผู้ทรงให้รับมรดก
135	الوَاسِعُ	ผู้ทรงไพศาล	136	الْوَاقِيُّ	ผู้ทรงปกป้องดูแล
137	الْوَالِيُّ	ผู้ทรงปกครอง	138	الوَتْرُ	ผู้ทรงเป็นหนึ่งเดียว
139	الْوَدُوْدُ	ผู้ทรงรัก ทรงโปรดปราน	140	الْوَكِيْلُ	ผู้ทรงเป็นผู้รับมอบหมาย
141	الْوَلِيُّ	ผู้ทรงปกครอง	142	الْوَهَّابُ	ผู้ทรงประทาน
143	الْهَادِيُّ	ผู้ทรงประทานทางนำ			

Prince of Songkla University Pattani Campus

จากตารางที่ 14 คือความหมายพระนามของอัลลอฮฺ ﷻ ผู้ทรงมีพระนามอันวิจิตรสวยงาม มีความหมายที่สมบูรณ์ เหมาะสมคู่ควรกับพระองค์ บริสุทธิ์และห่างไกลจากความหมายที่บกพร่อง ความไม่สมบูรณ์หรือข้อตำหนิใด ๆ ทั้งสิ้น แม้ว่ามนุษย์และสิ่งถูกสร้างทั้งหลายจะมีนามที่ให้ความหมายเช่นเดียวกับพระนามของอัลลอฮฺ ﷻ แต่มิใช่ว่าพระองค์จะมีข้อตำหนิหรือข้อบกพร่องเช่นเดียวกับสิ่งถูกสร้างแต่อย่างใด เนื่องจากพระองค์มีพระนามที่สมบูรณ์ เหมาะสมคู่ควรกับความยิ่งใหญ่ของพระองค์ ดังนั้นจึงไม่สามารถจินตนาการได้ว่าพระองค์นั้นมีพระนามและความหมายเหมือนหรือคล้ายคลึงสิ่งถูกสร้าง เพียงแต่ว่ามนุษย์และสิ่งถูกบังเกิดขึ้นใหม่มีนามที่ตรงกับพระนามของพระองค์เท่านั้น

4.1.8 จำนวนครั้งของพระนามอัลลอฮฺ ﷻ ที่ถูกกล่าวในคัมภีร์อัลกุรอาน

พระนามของอัลลอฮฺ ﷻ ที่ได้มีระบุในสายรายงานอัตติรมีษีย์ 100 พระนาม อิบนุ มาญะฮฺ 99 พระนาม และอัลฮากิม 95 พระนาม ซึ่งมีจำนวนพระนามที่ถูกกล่าวในสายรายงานทั้งสามสายรายงานรวม 143 พระนาม โดยมีพระนามที่รายงานมาตรงกันจำนวน 53 พระนาม และพระนามที่รายงานมาแตกต่างกันมากถึง 90 พระนาม และพระนามที่รายงานมาตรงกัน 47 พระนามเป็นพระนามที่ปรากฏในคัมภีร์อัลกุรอาน

อย่างไรก็ตาม เมื่อนำสายรายงานทั้งสามมาเปรียบเทียบกัน พบว่าสายรายงานของอัตติรมีษีย์ระบุพระนามตรงกับสายรายงานของอิบนุ มาญะฮฺจำนวน 71 พระนาม และระบุพระนามตรงกับสายรายงานของอัลฮากิมจำนวน 64 พระนาม และพบว่าพระนามที่อิบนุ มาญะฮฺระบุตรงกับสายรายงานของอัลฮากิมจำนวน 63 พระนาม

หากพิจารณาในความแตกต่างพบว่าอัตติรมีษีย์ระบุพระนามที่แตกต่างจากอิบนุ มาญะฮฺและอัลฮากิมจำนวน 14 พระนาม อิบนุ มาญะฮฺระบุพระนามที่แตกต่างจากอัตติรมีษีย์และอัลฮากิมจำนวน 15 พระนาม ในขณะที่อัลฮากิมระบุพระนามที่แตกต่างจากอัตติรมีษีย์ และอิบนุ มาญะฮฺจำนวน 18 พระนาม ดังนั้นผู้วิจัยจะศึกษาพระนามที่รายงานมาตรงกันเฉพาะที่มีปรากฏในคัมภีร์อัลกุรอาน โดยการศึกษาเชิงพรรณนาถึงจำนวนของแต่ละพระนามที่ถูกกล่าวซ้ำๆ กันในคัมภีร์อัลกุรอานโดยเรียงลำดับพยัญชนะอาหรับ (Abd al-Baqiy : 1994 , Ḥusayn : 1998) ดังนี้

1. “اللَّهُ” พระเจ้าที่คู่ควรแก่การสักการะ เรียกว่า “ลัฟฎุลญะลาละฮฺ” ถูกกล่าวในคัมภีร์อัลกุรอานมากถึง 2,149 ครั้ง ใน 78 สูเราะฮฺ และสูเราะฮฺที่ไม่ปรากฏลัฟฎุลญะลาละฮฺเลยจำนวน 36 สูเราะฮฺ อย่างไรก็ตามหากนับรวมลัฟฎุลญะลาละฮฺซึ่งปรากฏอยู่ในบัสมาละฮฺ [1] ที่บันทึก

[1] บิสมิลลาฮิรเราะฮฺมานิรเราะฮฺฮีม

อยู่ระหว่างสูเราะฮฺต่าง ๆ สามารถนับจำนวนได้ทั้งสิ้น 2,267 ครั้ง และสูเราะฮฺที่ปรากฏลัฟฎุลญะลาละฮฺมากที่สุดคือสูเราะฮฺอัลบะเกาะเราะฮฺซึ่งมากถึง 216 ครั้ง รองลงมาคือสูเราะฮฺอันนิสาอ์ 182 ครั้ง และอาละอิมรอน 153 ครั้ง ตามลำดับ สำหรับสูเราะฮฺที่ปรากฏลัฟฎุลญะลาละฮฺอย่างน้อยที่สุดหนึ่งครั้งคือ สูเราะฮฺกฺอฟ อัลมะอาริจญ์ อัตตักวีน อัลฆอชิยะฮฺ อัตตีน อัลอะลัก และสูเราะฮฺอัลฮุมะซะฮฺ

นอกจากนี้อายะฮฺที่ปรากฏลัฟฎุลญะลาละฮฺมากถึง 6 ครั้ง คืออายะฮฺที่ 282 ของสูเราะฮฺอัลบะเกาะเราะฮฺ รองลงมาในอายะฮฺที่ 40 ของสูเราะฮฺอัตเตาบะฮฺ และอายะฮฺที่ 37 ของสูเราะฮฺอัลอะหฺซาบ จำนวน 5 ครั้ง

2. “الْأَوَّلُ” ผู้ทรงเป็นปฐมองค์ถูกกล่าวเพียงครั้งเดียวในสูเราะอัลฮะดีดอายะฮฺที่ 3

3. “الآخِرُ” ผู้ทรงเป็นองค์สุดท้าย ถูกกล่าวเพียงครั้งเดียวในสูเราะอัลฮะดีด อายะฮฺที่ 3 เช่นกัน

4. “الْبَارِئُ” ผู้ทรงบังเกิดถูกกล่าวในคัมภีร์อัลกุรอาน 3 ครั้ง ในสูเราะฮฺอัลบะเกาะเราะฮฺ อายะฮฺที่ 54 สองครั้ง และในสูเราะฮฺอัลฮัชรฺ อายะฮฺ 24 หนึ่งครั้ง

5. “البَاطِنُ” ผู้ทรงเร้นลับ ถูกกล่าวในคัมภีร์อัลกุรอานเพียงครั้งเดียวในสูเราะฮฺอัลฮะดีด อายะฮฺที่ 3

6. “البَصِيْرُ” ผู้ทรงเห็น ถูกกล่าวในคัมภีร์อัลกุรอาน 42 ครั้ง ใน 25 สูเราะฮฺ ถูกกล่าวถึงมากที่สุดในสูเราะฮฺอัลบะเกาะเราะฮฺจำนวน 5 ครั้ง โดยส่วนใหญ่จะถูกกล่าวพร้อมกับประโยค بَصِيْرٌ بِمَا يَعْمَلُوْنَ หรือ بِمَا تَعْمَلُوْنَ بَصِيْرٌ มากถึง 19 ครั้ง ถูกกล่าวพร้อมกับพระนาม السَّمِيْعُ มากถึง 11 ครั้ง และพระนาม الخَبِيْرُ 5 ครั้ง

7. “التَّوَّابُ”ผู้ทรงรับการสารภาพถูกกล่าวในคัมภีร์อัลกุรอาน 11 ครั้ง ใน 6 สูเราะฮฺ ถูกกล่าวมากที่สุดในสูเราะฮฺอัลบะเกาะเราะฮฺ 4 ครั้ง และส่วนใหญ่กล่าวพร้อมกับพระนาม الرَحِيْمُ มากถึง 9 ครั้ง

8. “الجَبَّارُ” ผู้ทรงอิทธิพลเหนือทุกสิ่ง ถูกกล่าวในคัมภีร์อัลกุรอานเพียงครั้งเดียวในสูเราะฮฺอัลฮัชรฺ อายะฮฺที่ 23

9. “الْحَقُّ” ผู้ทรงสัจจะ ถูกกล่าวในคัมภีร์อัลกุรอาน 7 ครั้ง ใน 6 สูเราะฮฺ ดังนี้ สูเราะฮฺยูนุส อายะฮฺที่ 32 สูเราะฮฺฏอฮา อายะฮฺที่ 114 สูเราะฮฺอัลฮัจญ์อายะฮฺที่ 6 และ 62 สูเราะฮฺอัลมุอฺมินูน อายะฮฺที่ 116 และลุกมาน อายะฮฺที่ 30

Prince of Songkla University Pattani Campus

10. “الْحَلِيْمُ” ผู้ทรงสุขุม ถูกกล่าวในคัมภีร์อัลกุรอาน 11 ครั้ง ใน 9 สูเราะฮฺ ถูกกล่าวพร้อมกับพระนาม الغَفُوْرُ 6 ครั้ง พระนาม العَلِيْمُ 3 ครั้ง พระนาม الغَنِيُّ และ الشَّكُوْرُ พระนามละหนึ่งครั้ง

11. “الْحَيُّ” ผู้ทรงมีชีวิต ถูกกล่าวในคัมภีร์อัลกุรอาน 5 ครั้ง ใน 5 สูเราะฮฺ ดังนี้ สูเราะฮฺอัลบะเกาะเราะฮฺ อาละอิมรอน อัลฆอฟิร ฏอฮา และสูเราะฮฺอัลฟุรกอน ซึ่งกล่าวพร้อมกับพระนาม “الْقَيُّوْمُ” 3 ครั้ง

12. “الخَالِقُ” ผู้ทรงสร้าง ถูกกล่าวในคัมภีร์อัลกุรอาน 8 ครั้ง ซึ่งกล่าวด้วยประโยค خَالِقُ كُلِّ شَيْئٍ 4 ครั้ง

13. “الخَبِيْرُ” ผู้ทรงรอบรู้อย่างละเอียด ถูกกล่าวในคัมภีร์อัลกุรอาน 45 ครั้ง ใน 27 สูเราะฮฺ โดยส่วนใหญ่จะถูกกล่าวพร้อมกับประโยค بِمَا تَعْمَلُوْنَ خَبِيْرٌ หรือ خَبِيْرٌ بِمَا تَعْمَلُوْنَ มากถึง 23 ครั้ง ถูกกล่าวพร้อมกับพระนาม اللَطِيْفُ 11 ครั้ง พระนาม العَلِيْمُ และ الحَكِيْمُ พระนามละ 5 ครั้ง กล่าวพร้อมกับพระนาม البَصِيْرُ 3 ครั้ง

14. “الرَّءُوْفُ” ผู้ทรงปรานี ถูกกล่าวในคัมภีร์อัลกุรอาน 11 ครั้ง ใน 8 สูเราะฮฺ ถูกกล่าวพร้อมกับพระนาม الرَحِيْمُ มากถึง 9 ครั้ง

15. “الرَّحْمَنُ” ผู้ทรงเมตตา ถูกกล่าวในคัมภีร์อัลกุรอาน 57 ครั้ง ใน 18 สูเราะฮฺ ถูกกล่าวมากที่สุดในสูเราะฮฺมัรยัมจำนวน 16 ครั้ง รองลงมาสูเราะฮฺอัชชุครุฟจำนวน 7 ครั้ง และส่วนใหญ่กล่าวพร้อมกับพระนาม الرَحِيْمُ มากถึง 6 ครั้ง

16. “الرَّحِيْمُ” ผู้ทรงกรุณาปรานี ถูกกล่าวในคัมภีร์อัลกุรอานมากถึง 115 ครั้ง ใน 42 สูเราะฮฺ ถูกกล่าวถึงมากที่สุดในสูเราะฮฺอัลบะเกาะเราะฮฺจำนวน 12 ครั้ง อันนิสาอ์ 11 ครั้ง ในสูเราะฮฺอัตเตาบะฮฺและอัชชุอะรออ์สูเราะฮฺละ 9 ครั้ง โดยส่วนใหญ่ถูกกล่าวพร้อมกับพระนาม الغَفُوْرُ ซึ่งมากถึง 78 ครั้ง และกล่าวพร้อมกับพระนาม العَزِيْزُ 14 ครั้ง พระนาม التَّوَّابُ 9 ครั้ง ตามลำดับ

17. “الرَّزَّاقُ” ผู้ทรงประทานปัจจัย ถูกกล่าวในคัมภีร์อัลกุรอานเพียงครั้งเดียวในสูเราะฮฺอัษฺษาริยาต อายะฮฺที่ 58

18. “السَّلاَمُ” ผู้ทรงสันติ ถูกกล่าวในคัมภีร์อัลกุรอานเพียงครั้งเดียวในสูเราะฮฺอัลฮัชรฺ อายะฮฺที่ 23

19. “السَّمِيْعُ” ผู้ทรงได้ยิน ถูกกล่าวในคัมภีร์อัลกุรอาน 45 ครั้ง ใน 25 สูเราะฮฺ ถูกกล่าวมากที่สุดในสูเราะฮฺอัลบะเกาะเราะฮฺจำนวน 7 ครั้ง รองลงมาคือสูเราะฮฺอาละอิมรอนและสูเราะฮฺอัลอันฟาลสูเราะฮฺละ 4 ครั้ง สูเราะฮฺอันนิสาอ์ 3 ครั้ง และสูเราะฮฺอื่น ๆ จำนวน 1-2 ครั้ง

Prince of Songkla University Pattani Campus

20. “الشَّكُوْرُ” ผู้ทรงขอบคุณ ผู้ทรงประทานรางวัลตอบแทน ถูกกล่าวในคัมภีร์อัลกุรอาน 4 ครั้ง ในสูเราะฮฺฟาฏิรอายะฮฺที่ 30 และ 34 อัชชูรอ อายะฮฺที่ 42 และอัตตะฆอบุน อายะฮฺที่ 17 ถูกกล่าวพร้อมกับพระนาม الغَفُوْرُ มากถึง 3 ครั้งและอีกหนึ่งครั้งกล่าวพร้อมกับพระนาม الحَلِيْمُ

21. “الشَّهِيْدُ” ผู้ทรงเป็นพยาน ถูกกล่าวในคัมภีร์อัลกุรอาน 19 ครั้ง ใน 17 สูเราะฮฺ ถูกกล่าวมากที่สุดในสูเราะฮฺอันนิสาอ์จำนวน 3 ครั้ง และสูเราะฮฺอื่น ๆ สูเราะฮฺละ 1 ครั้ง

22. “الصَّمَدُ” ผู้ทรงอมตะ ผู้ทรงเป็นที่พึ่ง ถูกกล่าวในคัมภีร์อัลกุรอานเพียงครั้งเดียวในสูเราะฮฺอัลอิคลาศ อายะฮฺที่ 2

23. “الظَّاهِرُ” ผู้ทรงประจักษ์ ถูกกล่าวในคัมภีร์อัลกุรอานเพียงครั้งเดียวในสูเราะฮฺอัลฮะดีด อายะฮฺที่ 3

24. “العَزِيْزُ” ผู้ทรงเดชานุภาพ ผู้ทรงอำนาจ ถูกกล่าวในคัมภีร์อัลกุรอาน 90 ครั้ง ใน 41 สูเราะฮฺ โดยส่วนใหญ่ถูกกล่าวพร้อมกับพระนาม الحَكِيْمُ มากถึง 47 ครั้ง และกล่าวพร้อมกับพระนาม الرَّحِيْمُ 14 ครั้ง เฉพาะในอัชชุอะรออ์มากถึง 9 ครั้ง

25. “العَظِيْمُ” ผู้ทรงยิ่งใหญ่ ถูกกล่าวในคัมภีร์อัลกุรอาน 6 ครั้ง ใน 4 สูเราะฮฺ ถูกกล่าวในสูเราะฮฺอัลวากีอะฮฺ อายะฮฺที่ 74 และ 96 สูเราะฮฺอัลหากเกาะฮฺ อายะฮฺที่ 33 และ 52 สูเราะฮฺอัลบะเกาะเราะฮฺ และอัชชูรออ์สูเราะฮฺละ 1 ครั้ง

26. “العَلِيْمُ” ผู้ทรงรอบรู้ ถูกกล่าวในคัมภีร์อัลกุรอานมากถึง 152 ครั้ง ใน 42 สูเราะฮฺ ถูกกล่าวมากที่สุดในสูเราะฮฺอัลบะเกาะเราะฮฺจำนวน 21 ครั้ง รองลงมาสูเราะฮฺอันนิสาอ์ 17 ครั้ง สูเราะฮฺอัตเตาบะฮฺ 11 ครั้ง สูเราะฮฺอาละอิมรอน 8 ครั้ง สูเราะฮฺอัลอันอามและสูเราะฮฺอัลอันฟาลสูเราะฮฺละ 7 ครั้ง และสูเราะฮฺอื่น ๆ จำนวน 1-4 ครั้ง

ถูกกล่าวพร้อมกับพระนาม الحَكِيْمُ มากถึง 36 ครั้ง พระนาม السَّمِيْعُ 32 ครั้ง พระนาม الوَاسِعُ 7 ครั้ง พระนาม العَزِيزُ 6 ครั้ง พระนาม الخَبِيْرُ และ القَدِيْرُ พระนามละ 4 ครั้ง พระนาม الحَلِيْمُ 3 ครั้ง พระนาม الشَّاكِرُ และ الخَلاقُ พระนามละ 2 ครั้ง และพระนาม الفَتَّاحُ หนึ่งครั้ง

27. “العَلِيُّ” ผู้ทรงฐานันดรสูงส่ง ถูกกล่าวในคัมภีร์อัลกุรอาน 8 ครั้ง ใน 7 สูเราะฮฺ ถูกกล่าวในสูเราะฮฺอัชชูรอ 2 ครั้ง และสูเราะฮฺอื่น ๆ สูเราะฮฺละหนึ่งครั้ง ถูกกล่าวพร้อมกับพระนาม الكَبِيْرُ 5 ครั้ง พระนาม العَظِيْمُ 2 ครั้ง และพระนาม الحَكِيْمُ หนึ่งครั้ง

28. “الغَفُوْرُ” ผู้ทรงให้อภัย ถูกกล่าวในคัมภีร์อัลกุรอานมากถึง 91 ครั้ง ใน 38 สูเราะฮฺ ถูกกล่าวมากที่สุดในสูเราะฮฺอันนิสาอ์จำนวน 10 ครั้ง รองลงมาสูเราะฮฺอัลบะเกาะเราะฮฺ จำนวน 8 ครั้ง สูเราะฮฺอัลมาอิดะฮฺ 6 ครั้ง สูเราะฮฺอัตเตาบะฮฺและสูเราะฮฺอัลอะหฺซาบสูเราะฮฺละ 5

ครั้ง สูเราะฮฺอาละอิมรอน อัลนัมลฺ อันนูร และฟาฏิร สูเราะฮฺละ 4 ครั้ง และสูเราะฮฺอื่น ๆ จำนวน 1-3 ครั้ง ถูกกล่าวพร้อมกับพระนาม الرحِيْمُ มากถึง 74 ครั้ง พระนาม الحَلِيْمُ 5 ครั้ง الشكُوْرُ 3 ครั้ง และพระนามอื่น ๆ อีก 1-2 ครั้ง

29. “الغَنِي”ผู้ทรงมั่งคั่ง ถูกกล่าวในคัมภีร์อัลกุรอาน 18 ครั้ง ใน 16 สูเราะฮฺ ถูกกล่าวในสูเราะฮฺอัลบะเกาะเราะฮฺ และลุกมาน สูเราะฮฺละ 2 ครั้ง ในสูเราะฮฺอื่น ๆ สูเราะฮฺละครั้ง และถูกกล่าวพร้อมกับพระนาม الحَمِيْدُ มากถึง 10 ครั้ง จาก 18 ครั้ง

30. “القَادِرُ” ผู้ทรงเดชานุภาพ ถูกกล่าวในคัมภีร์อัลกุรอาน 6 ครั้ง ใน 5 สูเราะฮฺ ดังนี้ สูเราะฮฺอัลอันอาม อายะฮฺที่ 37 และ 65 สูเราะฮฺอัลอิสรออ์ อายะฮฺที่ 99 สูเราะฮฺอัฏฏอริก อายะฮฺที่ 8 สูเราะฮฺอัลอะฮกฺอฟ อายะฮฺที่ 33 และสูเราะฮฺอัลกิยามะฮฺ อายะฮฺที่ 40

31. “الْقَيُّومُ” ผู้ทรงดำรงอยู่ ถูกกล่าวในคัมภีร์อัลกุรอาน 3 ครั้ง ใน 3 สูเราะฮฺ และทุกๆ ครั้งจะถูกกล่าวพร้อมกับพระนาม “الحَيُّ” เสมอ

32. “الكَرِيْمُ” ผู้ทรงเผื่อแผ่ ถูกกล่าวในคัมภีร์อัลกุรอานเพียงสองครั้ง ในสูเราะฮฺ อันนัมลฺ อายะฮฺที่ 40 และอัลอินฟิฏอร อายะฮฺที่ 6

33. “اللَطِيْفُ” ผู้ทรงอ่อนโยน ถูกกล่าวในคัมภีร์อัลกุรอาน 7 ครั้ง 7 สูเราะฮฺ ดังนี้ สูเราะฮฺอัลอันอาม อายะฮฺที่ 103 สูเราะฮฺอัลมุลก์ อายะฮฺที่ 14 สูเราะฮฺยูสุฟ อายะฮฺที่ 100 สูเราะฮฺอัลหัจญ์อายะฮฺที่ 63 ลุกมาน และอายะฮฺที่ 16 สูเราะฮฺอัชชูรอ อายะฮฺที่ 19 และสูเราะฮฺ อัลอะหฺซาบ อายะฮฺที่ 34

34. “المؤْمِنُ” ผู้ทรงให้ความคุ้มครอง ถูกกล่าวในคัมภีร์อัลกุรอานเพียงครั้งเดียวใน สูเราะฮฺอัลฮัชรฺ อายะฮฺที่ 23

35. “الْمُتَعَالِيُّ” ผู้ทรงสูงส่ง ถูกกล่าวในคัมภีร์อัลกุรอานเพียงครั้งเดียวในสูเราะฮฺ อัรเราะดฺ อายะฮฺที่ 9

36. “الْمُتَكَبِّرُ” ผู้ทรงยิ่งใหญ่ ถูกกล่าวในคัมภีร์อัลกุรอานเพียงครั้งเดียวในสูเราะฮฺ อัลฮัชรฺ อายะฮฺที่ 23

37. “المجِيْبُ” ผู้ทรงตอบสนอง ถูกกล่าวในคัมภีร์อัลกุรอานเพียงครั้งเดียวในสูเราะฮฺ ฮูด อายะฮฺที่ 2

38. “المجِيْدُ” ผู้ทรงเกียรติอันไพบูลย์ ถูกกล่าวในคัมภีร์อัลกุรอานเพียงสองครั้ง ใน สูเราะฮฺฮูด อายะฮฺที่ 73 และสูเราะฮฺอัลบุรูจญ์ อายะฮฺที่ 15

39. “الْمُحْيِي” ผู้ทรงให้มีชีวิต ถูกกล่าวในคัมภีร์อัลกุรอานเพียงสองครั้ง ในสูเราะฮฺ ฟุศศิลัต อายะฮฺที่ 39 และสูเราะฮฺอัรรูม อายะฮฺที่ 50

Prince of Songkla University Pattani Campus

40. “المصَوِّرُ” ผู้ทรงกำหนดรูปลักษณ์ ถูกกล่าวในคัมภีร์อัลกุรอานเพียงครั้งเดียวในสูเราะฮฺอัลฮัชรฺ อายะฮฺที่ 24

41. “المهَيْمِنُ” ผู้ทรงดูแล รักษา ถูกกล่าวในคัมภีร์อัลกุรอานเพียงครั้งเดียวในสูเราะฮฺอัลฮัชรฺ อายะฮฺที่ 23

42. “النُّوْرُ” ผู้ทรงรัศมี ถูกกล่าวในคัมภีร์อัลกุรอานเพียงครั้งเดียวในสูเราะฮฺอันนูร อายะฮฺที่ 35

43. “الهَادِي” ผู้ทรงประทานทางนำ ถูกกล่าวในคัมภีร์อัลกุรอานเพียงครั้งเดียวในสูเราะฮฺอัลฟุรกอน อายะฮฺที่ 31

44. “الوَاحِدُ” ผู้ทรงเอกะ ถูกกล่าวในคัมภีร์อัลกุรอาน 21 ครั้ง ใน 18 สูเราะฮฺ ซึ่งถูกกล่าวพร้อมกับพระนาม“إِلٰهٌ” มากถึง 15 ครั้ง เป็นการยืนยันในความเป็นพระผู้เป็นเจ้าของอัลลอฮฺ ﷻ ว่าพระองค์ทรงเป็นพระผู้เป็นเจ้าแต่เพียงองค์เดียว

45. “الوَدُوْدُ” ผู้ทรงรัก ผู้ทรงโปรดปราน ถูกกล่าวในคัมภีร์อัลกุรอานเพียงสองครั้งในสูเราะฮฺฮูด อายะฮฺที่ 90 และสูเราะฮฺอัลบุรูจญ์ อายะฮฺที่ 14

46. “الوَكِيْلُ” ผู้ทรงเป็นผู้รับมอบหมาย ถูกกล่าวในคัมภีร์อัลกุรอาน 11 ครั้ง ใน 8 สูเราะฮฺ ถูกกล่าวในสูเราะฮฺอันนิสาอ์ 3 ครั้ง สูเราะฮฺอัลอะหฺซาบ 2 ครั้ง และสูเราะฮฺอื่น ๆ สูเราะฮฺละหนึ่งครั้ง

47. “الْوَهَّابُ” ผู้ทรงประทานอย่างมากมาย ถูกกล่าวในคัมภีร์อัลกุรอานเพียง 3 ครั้งในสูเราะฮฺอาละอิมรอน อายะฮฺที่ 8 และสูเราะฮฺศอด อายะฮฺที่ 9 และ 35

จากพระนามที่รายงานมาตรงกันทั้งสามสายรายงานจำนวน 53 พระนาม พบพระนามที่ปรากฏในคัมภีร์อัลกุรอานจำนวน 47 พระนาม และพระนามที่ไม่ถูกกล่าวในคัมภีร์อัลกุรอานจำนวน 6 พระนาม ซึ่งจำนวนครั้งของพระนามที่ถูกกล่าวถึงในคัมภีร์อัลกุรอานแตกต่างกัน พระนามที่ถูกกล่าวถึงมากที่สุดคือ พระนาม اللهُ หรือลัฟฎุลญะลาละฮฺ ซึ่งถูกกล่าวมากถึง 2149 ครั้ง ใน 80 สูเราะฮฺ รองลงมาคือพระนาม العَلِيْمُ ถูกกล่าวถึง 152 ครั้ง รองลงมาคือพระนาม الرَّحِيْمُ ถูกกล่าวถึง 115 ครั้ง พระนาม الغَفُوْرُ ถูกกล่าวถึง 91 ครั้ง และพระนาม الرَّحْمَنُ ถูกกล่าวถึง 57 ครั้ง ตามลำดับ นอกจากนี้ยังพบว่ามีพระนามบางพระนามที่ถูกกล่าวในคัมภีร์อัลกุรอานเพียงครั้งเดียวเท่านั้น ดังนี้ الْهَادِي، النُوْرُ، المجِيْبُ ، الصَّمَدُ، الْمُصَوِّرُ، الرَّزَّاقُ ، السَّلَامُ، الجبارُ، الظَّاهِرُ، البَاطِنُ ، الآخِر ، الْأَوَّلُ

4.1.9 ประเภทพระนามของอัลลอฮฺ ﷻ

พระนามของอัลลอฮฺ ﷻ ทุก ๆ พระนาม ล้วนเป็นพระนามที่บ่งบอกถึงพลานุภาพ เดชานุภาพ ความปรีชาญาณ และความสมบูรณ์ในคุณลักษณะของพระองค์ เป็นสิ่งที่ยืนยันในความเป็นพระเจ้าเพียงองค์เดียวของพระองค์ ซึ่งเมื่อพิจารณาในความหมายของแต่ละพระนาม สามารถแบ่งได้เป็น 4 ประเภท (Abd al-Razzaq, 2008 : 37-40) ดังนี้

1. พระนามที่บ่งบอกถึงคุณลักษณะษาต คือคุณลักษณะที่อยู่พร้อมกับษาตของพระองค์ และเป็นคุณลักษณะที่จะไม่แยกจากษาตของพระองค์เป็นอันขาด ซึ่งพระนามเหล่านี้จะไม่มีความเกี่ยวข้องและสัมพันธ์ใด ๆ กับพระประสงค์และความปรารถนาของอัลลอฮฺ ﷻ เช่นพระนามดังต่อไปนี้

ก. “اَلْبَصِيرُ” พระนามที่บ่งบอกและยืนยันว่าพระองค์อัลลอฮฺ ﷻ ทรงมีคุณลักษณะ “اَلْبَصَرُ” ทรงมองเห็น

ข. “اَلْحَيُّ” พระนามที่บ่งบอกและยืนยันว่าพระองค์อัลลอฮฺ ﷻ ทรงมีคุณลักษณะ “اَلْحَياةُ” ทรงมีชีวิต

ค. “اَلسَّمِيعُ” พระนามที่บ่งบอกและยืนยันว่าพระองค์อัลลอฮฺ ﷻ ทรงมีคุณลักษณะ “السَّمْعُ” ทรงได้ยิน

ง. “اَلْعَزِيْزُ” พระนามที่บ่งบอกและยืนยันว่าพระองค์อัลลอฮฺ ﷻ ทรงมีคุณลักษณะ “اَلْعِزَّةُ” ทรงมีความแข็งแรง

จ. “اَلْعَلِيْمُ” พระนามที่บ่งบอกและยืนยันว่าพระองค์อัลลอฮฺ ﷻ ทรงมีคุณลักษณะ “اَلْعِلْمُ” ทรงมีความรู้

ฉ. “اَلْعَلِيُّ” พระนามที่บ่งบอกและยืนยันว่าพระองค์อัลลอฮฺ ﷻ ทรงมีคุณลักษณะ “اَلْعُلُوُّ” ทรงความสูงส่ง

ช. “اَلْقَدِيْرُ” พระนามที่บ่งบอกและยืนยันว่าพระองค์อัลลอฮฺ ﷻ ทรงมีคุณลักษณะ “اَلْقُدْرَةُ” ทรงมีความสามารถ และทรงพลานุภาพ

จากพระนามข้างต้นคือบรรดาพระนามที่บ่งบอกถึงคุณลักษณะของษาต เนื่องจากเป็นคุณลักษณะที่อยู่กับษาตของพระองค์อัลลอฮฺ ﷻ ตลอดกาล ไม่มีช่วงเวลาใดที่คุณลักษณะเหล่านี้จะแยกจากษาตของพระองค์ และคุณลักษณะเหล่านี้จะไม่มีความเกี่ยวข้องใด ๆ กับพระประสงค์ของอัลลอฮฺ ﷻ

Prince of Songkla University Pattani Campus

2. พระนามที่บ่งบอกถึงคุณลักษณะของการกระทำ คือคุณลักษณะที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับพระประสงค์และความปรารถนาของอัลลอฮฺ ﷻ ซึ่งพระองค์จะทรงกระทำในสิ่งที่พระองค์ทรงประสงค์ เช่นพระนามดังต่อไปนี้

ก. “اَلتَّوَّابُ” พระนามที่บ่งบอกและยืนยันว่าพระองค์อัลลอฮฺ ﷻ ทรงมีคุณลักษณะของผู้ทรงรับการกลับเนื้อกลับตัวและสารภาพความผิด “اَلتَّوْبَةُ”

ข. “اَلْخَالِقُ” พระนามที่บ่งบอกและยืนยันว่าพระองค์อัลลอฮฺ ﷻ ทรงมีคุณลักษณะของพระผู้ทรงสร้าง “اَلْخَلْقُ”

ค. “اَلرَّحِيْمُ” พระนามที่บ่งบอกและยืนยันว่าพระองค์อัลลอฮฺ ﷻ ทรงมีคุณลักษณะของผู้ทรงมีความเมตตา “اَلرَّحْمَةُ”

ง. “اَلرَّزَّاقُ” พระนามที่บ่งบอกและยืนยันว่าพระองค์อัลลอฮฺ ﷻ ทรงมีคุณลักษณะของผู้ทรงประทาน“اَلرِّزْقُ” ปัจจัยยังชีพ

จ. “اَلْعَفُوُّ” พระนามที่บ่งบอกและยืนยันว่าพระองค์อัลลอฮฺ ﷻ ทรงมีคุณลักษณะของผู้ทรงให้อภัยอย่างล้นเหลือครั้งแล้วครั้งเล่า “اَلْعَفْوُ”

ฉ. “اَلْغَفُوْرُ” พระนามที่บ่งบอกและยืนยันว่าพระองค์อัลลอฮฺ ﷻ ทรงมีคุณลักษณะของผู้ทรงให้อภัย “اَلْمَغْفِرَةُ”

ช. “اَلْمُحْسِنُ” พระนามที่บ่งบอกและยืนยันว่าพระองค์อัลลอฮฺ ﷻ ทรงมีคุณลักษณะของผู้ทรงความดีงาม “اَلْاِحْسَانُ”

จากพระนามข้างต้น คือพระนามที่บ่งบอกถึงคุณลักษณะที่เกี่ยวข้องและสัมพันธ์กับการกระทำและมีความสัมพันธ์กับพระประสงค์ของอัลลอฮฺ ﷻ ซึ่งพระองค์จะกระทำในสิ่งที่พระองค์ทรงประสงค์ นอกจากนี้ยังมีคุณลักษณะการกระทำที่ได้รับการยืนยันปรากฏอยู่ในคัมภีร์อัลกุรอานและฮะดีษที่เศาะหี้หฺก็จะถูกจัดอยู่ในประเภทเดียวกันนี้ เช่นพระองค์อัลลอฮฺ ﷻ ทรงประทับอยู่บนบัลลังก์ อัลลอฮฺ ﷻ ทรงลงมาในช่วงสุดท้ายของค่ำคืน เป็นต้น

3. พระนามที่บ่งบอกถึงคุณลักษณะที่ให้ความบริสุทธิ์ และห่างไกลจากคุณลักษณะที่บ่งบอกถึงความบกพร่อง ข้อตำหนิที่ไม่เหมาะสม ไม่คู่ควรกับความยิ่งใหญ่ในความเป็นพระผู้เป็นเจ้าของพระองค์อัลลอฮฺ ﷻ และไม่มีสิ่งหนึ่งสิ่งใดที่เสมอเหมือนเทียบเท่ากับพระองค์ เช่นพระนามดังต่อไปนี้

ก. “اَلسُّبُّوْحُ” พระนามที่บ่งบอกและยืนยันว่าพระองค์อัลลอฮฺ ﷻ ทรงมีคุณลักษณะอันมหาบริสุทธิ์ ปราศจากมลทินแห่งความบกพร่องใดๆ ทั้งสิ้น พระองค์ดำรัสว่า

Prince of Songkla University Pattani Campus

﴿سُبْحَانَ رَبِّكَ رَبِّ الْعِزَّةِ عَمَّا يَصِفُونَ﴾

“มหาบริสุทธิ์ยิ่งแด่พระเจ้าของเจ้า พระเจ้าแห่งอำนาจจากสิ่งที่พวกเขากล่าวอ้าง”

(สูเราะฮฺอัศศอฟฟาต อายะฮฺที่ 180)

ข. “اَلسَّلَامُ” พระนามที่บ่งบอกและยืนยันว่าพระองค์อัลลอฮฺ ﷻ ทรงมีคุณลักษณะที่สมบูรณ์เหมาะสมกับการเป็นพระเจ้า ปราศจากความบกพร่องใด ๆ ทั้งสิ้น

ค. “اَلْعَلِيُّ” พระนามที่บ่งบอกและยืนยันว่าพระองค์อัลลอฮฺ ﷻ ทรงมีคุณลักษณะอันสูงส่งยิ่ง ไม่มีสิ่งใดที่จะเสมอเหมือนหรือเทียบเคียงพระองค์ได้

ง. “اَلْقُدُّوْسُ” พระนามที่บ่งบอกและยืนยันว่าพระองค์อัลลอฮฺ ﷻ ทรงมหาบริสุทธิ์จากข้อตำหนิและข้อบกพร่องทั้งปวง

จากพระนามข้างต้นเป็นเพียงบางพระนามที่บ่งบอกและยืนยันถึงความมหาบริสุทธิ์ของพระองค์อัลลอฮฺ ﷻ ซึ่งไม่มีสิ่งใดหรือผู้ใดที่จะเสมอเหมือนและเท่าเทียมพระองค์

4. พระนามที่มีความหมายบ่งบอกถึงคุณลักษณะหลายคุณลักษณะในพระนามเดียวกัน เช่นพระนามต่อไปนี้

ก. “اَلْحَمِيْدُ” คือพระนามที่บ่งบอกถึงผู้ทรงได้รับการสรรเสริญในทุก ๆ มิติและเป็นผู้ทรงมีความสมบูรณ์ในทุก ๆ คุณลักษณะ

ข. “اَلصَّمَدُ” เป็นพระนามที่บ่งบอกและยืนยันถึงความกว้างใหญ่ไพศาล และความยิ่งใหญ่ของพระองค์อัลลอฮฺ ﷻ ซึ่งพระนามดังกล่าวจะให้ความสมบูรณ์ในการเป็นผู้ทรงรอบรู้ยิ่ง ทรงปรีชาญาณ ผู้ทรงสุขุม ผู้ทรงเดชานุภาพ ทรงพลานุภาพ และผู้ทรงความยิ่งใหญ่ในทุก ๆ คุณลักษณะ

ค. “اَلْعَظِيْمُ” คือพระนามที่บ่งบอกและยืนยันถึงความสมบูรณ์ในความยิ่งใหญ่ของอัลลอฮฺ ﷻ ทั้งในด้านพระนาม คุณลักษณะ และการกระทำของพระองค์ เป็นพระนามที่ให้คุณลักษณะหลาย ๆ คุณลักษณะ ซึ่งเป็นคุณลักษณะที่สมบูรณ์ สูงส่งและสวยงาม

จากพระนามข้างต้นเป็นตัวอย่างพระนามที่สื่อความหมายอันสมบูรณ์ได้หลายคุณลักษณะด้วยพระนามเดียว

Prince of Songkla University Pattani Campus

4.1.10 แนวคิดสะลัฟและเคาะลัฟกับพระนามของอัลลอฮฺ ﷻ

การศรัทธา และการยืนยันว่าพระองค์อัลลอฮฺ ﷻ ทรงมีพระนามอันวิจิตร มีความหมายอันสมบูรณ์ เหมาะสมและคู่ควรกับพระองค์ เป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้ความศรัทธาในด้านพระนามและคุณลักษณะของอัลลอฮฺ ﷻ นั้นมีความสมบูรณ์ อัรรอซีย์ (al-Raziy, 1902 : 12) ได้กล่าวถึงแนวคิดที่แตกต่างกันเกี่ยวกับการยืนยันและการยอมรับในพระนามและคุณลักษณะของอัลลอฮฺ ﷻ ว่า มีคนบางคนไม่ยอมรับว่าอัลลอฮฺ ﷻ ทรงมีบรรดาพระนาม แต่ยอมรับว่าพระองค์ทรงมีบรรดาคุณลักษณะ ในขณะที่บางคนยืนยันว่าพระองค์ทรงมีบรรดาพระนามแต่ปฏิเสธบรรดาคุณลักษณะ และมีบางคนที่ยอมรับว่าพระองค์ทรงมีบรรดาพระนามและบรรดาคุณลักษณะที่สมบูรณ์เหมาะสมคู่ควรกับพระองค์ และสำหรับแนวคิด ความเชื่อของสะลัฟ เกี่ยวกับพระนามของอัลลอฮฺ ﷻ ดังนี้

4.1.10.1 แนวคิดสะลัฟกับพระนามของอัลลอฮฺ ﷻ

สำหรับแนวคิดและความเชื่อของสะลัฟเกี่ยวกับพระนามของอัลลอฮฺ ﷻ ดังนี้

1. พระนามของอัลลอฮฺ ﷻ เป็นสิ่งที่ได้มาจากการอนุมัติของอัลลอฮฺ ﷻ ด้วยหลักฐานที่ชัดเจนซึ่งได้มาจากคัมภีร์อัลกุรอานและฮะดีษของนบีมุฮัมมัด ﷺ โดยไม่เพิ่มเติมหรือตัดทอนแต่อย่างใด (Ibn Quddamah, 1994 : 9) ดังนั้นเมื่อใดที่มีการแอบอ้างพระนามของอัลลอฮฺ ﷻ จากแหล่งที่มาอื่นจากคัมภีร์อัลกุรอานและฮะดีษจึงเป็นสิ่งที่จะต้องปฏิเสธ ทั้งนี้เนื่องจากพระนามของอัลลอฮฺ ﷻ มิใช่สิ่งที่สติปัญญาของมนุษย์สามารถกำหนดขึ้นเองได้และสติปัญญามนุษย์ไม่สามารถเข้าใจได้ว่าพระนามใดมีความเหมาะสมกับพระองค์

2. การเรียกขานสิ่งที่ถูกบังเกิดขึ้นใหม่ด้วยชื่อที่เป็นพระนามของอัลลอฮฺ ﷻ มิได้หมายความว่า จำเป็นจะต้องให้ความหมายของพระนามเหมือนหรือคล้ายคลึงกับชื่อที่ใช้เรียกขานสิ่งที่ถูกบังเกิดขึ้นใหม่ ทั้งนี้เนื่องจากพระนามของอัลลอฮฺ ﷻ มีความหมายที่เหมาะสมและคู่ควรกับพระองค์ เช่นเดียวกับสิ่งที่ถูกบังเกิดขึ้นใหม่ถูกเรียกขานด้วยชื่อที่เป็นพระนามของอัลลอฮฺ ﷻ ก็มีความหมายที่เหมาะสมกับสิ่งนั้น (’Aḥmad, 1982 : 123) ดังนั้น สะลัฟจึงยอมรับและยืนยันบรรดาพระนามที่ปรากฏในคัมภีร์อัลกุรอานและที่ถูกระบุไว้ในฮะดีษโดยปราศจากข้อสงสัยใด ๆ ทั้งสิ้น ไม่มีการบิดเบือนการให้ความหมาย ไม่อรรถาธิบายความหมายโดยตีความหรือการให้ความหมายเทียบเคียงและไม่เปรียบเทียบพระนามของอัลลอฮฺ ﷻ กับนามของสิ่งถูกสร้างทั้งปวง (Ibn Quddamah, 1994 : 9)

3. พระนามของอัลลอฮฺ ﷻ ทุก ๆ พระนามตามที่ปรากฏในคัมภีร์อัลกุรอานและที่มีระบุไว้ในฮะดีษเป็นพระนามอันวิจิตร สวยงาม ไม่มีข้อบกพร่องและข้อตำหนิใด ๆ และพระนามของพระองค์ทุก ๆ พระนามเป็นพระนามที่ให้ความหมายและยืนยันในคุณลักษณะที่ให้ความสมบูรณ์เหมาะสมคู่ควรกับความเกรียงไกรและความยิ่งใหญ่ของพระองค์

4. บรรดาพระนามของอัลลอฮฺ ﷻ มิใช่สิ่งที่ถูกบังเกิดขึ้นใหม่ เนื่องจากบรรดาพระนามของพระองค์มาจากคุณลักษณะษาตของพระองค์ (Ibn Taymiyah, 1991 : 6/186) และบรรดาพระนามนั้นมาจากดำรัสของพระองค์ ซึ่งดำรัสของอัลลอฮฺ ﷻ มิใช่สิ่งที่ถูกบังเกิดขึ้นใหม่ (Ibn Taymiyah, 1991 : 6/188) ดังนั้น บรรดาพระนามของพระองค์จึงมิใช่สิ่งที่ถูกบังเกิดขึ้นใหม่ด้วยเช่นกัน

5. พระนามของอัลลอฮฺ ﷻ มิได้ถูกจำกัดจำนวนเพียง 99 พระนาม หากแต่พระนามของพระองค์ที่ปรากฏในคัมภีร์อัลกุรอานและที่ถูกระบุไว้ในฮะดีษเป็นพระนามเพียงบางส่วนเท่านั้นซึ่งยังมีพระนามที่พระองค์มิได้ทรงเปิดเผยให้ผู้ใดได้รับรู้อีก ดังที่นบีมุฮัมมัด ﷺ เคยกล่าวในการขอพรว่า “ฉันขอวิงวอนจากพระองค์ ด้วยกับทุก ๆ พระนามของพระองค์ที่พระองค์ทรงเรียกขานษาตของพระองค์ หรือพระนามที่พระองค์ทรงประทานไว้ในคัมภีร์ของพระองค์ หรือพระนามที่พระองค์ทรงสอนมันให้แก่ผู้ใดผู้หนึ่งในสิ่งที่ถูกบังเกิดของพระองค์ หรือพระนามที่พระองค์ทรงเก็บรักษาไว้เป็นความลับ ณ ที่พระองค์” และพระนามอันวิจิตรของอัลลอฮฺ ﷻ บางพระนามมีความประเสริฐมากกว่าบางพระนาม (Ibn Taymiyah, 1991 : 17/211 , Ibn al-Qayyim, 2004 : 1/293)

6. ประเด็น “นามกับผู้ถูกให้นาม” ซึ่งหมายถึง“พระนามคืออัลลอฮฺ ﷻ หรือมิใช่พระองค์” ประเด็นดังกล่าวเป็นแนวคิดของพวกอุตริทางความคิดด้านหลักศรัทธา ที่หยิบยกมาโต้เถียงกัน ซึ่งไม่มีอุละมาอ์คนใดในยุคของสะลัฟกล่าวถึง ดังนั้น อิบนุ ตัยมียะฮฺ จึงได้กล่าวถึงทัศนะของอุละมาอ์ที่อ้างอิงถึงกลุ่มอะฮฺลุสสุนนะฮฺกับประเด็นดังกล่าวว่า พระนามนั้นมิใช่อัลลอฮฺ ﷻ ตามความเชื่อของกลุ่มอัลญะมียฮฺ เนื่องจากอัลญะมียะฮฺเชื่อว่าดำรัสของอัลลอฮฺ ﷻ เป็นสิ่งที่ถูกบังเกิดขึ้นใหม่ บรรดาพระนามของพระองค์จึงเป็นสิ่งที่ถูกบังเกิดขึ้นใหม่ด้วยเช่นกัน ดังนั้นทุก ๆ สิ่งที่ถูกบังเกิดขึ้นใหม่จึงมิใช่อัลลอฮฺ ﷻ และพระนามก็มิใช่ษาตของอัลลอฮฺ ﷻ ซึ่งเป็นแนวคิดหนึ่งของอัลอะชาอีเราะฮฺและอุละมาอ์อะฮฺลุสสุนนะฮฺบางส่วนเช่น อัลลาลิกาอีย์ [1] อัลบะเฆาะวีย์ [2] หากแต่กลุ่มอะฮฺลุสสุนนะฮฺส่วนใหญ่และบรรดาสหายของอะหมัด บิน หันบัล ให้ทัศนะว่า บรรดาพระนามคือพระนามสำหรับ

---

[1] อัลลาลิกาอีย์ คือ อบู อัลกอเซ็ม ฮิบะตุลลอฮฺ บิน อัลฮะสัน บิน มันศูร อัฏเฏาะบะรีย์ เสียชีวิตในปีฮิจญ์เราะฮฺศักราช 417 (al-Dhahabiy, 1984 : 17/419)

[2] อัลบะเฆาะวีย์ คือ อบู มุฮัมมัด อัลฮุสัยนฺ บิน มัสอูด อัลบะเฆาะวีย์ เกิดในปีฮิจญ์เราะฮฺศักราช 433 และเสียชีวิตในปีฮิจญ์เราะฮฺศักราช 516 มีผลงานด้านการประพันธ์ตำราเกี่ยวกับ ตัฟสีร การอ่านอัลกุรอาน ฮะดีษ และฟิกฮฺมากกว่า 16 ผลงาน (al-Dhahabiy, 1984 : 19/439)

อัลลอฮฺ ﷻ (Ibn Taymiyah, 1991 : 6/185-188) ซึ่งใช้สำหรับเรียกขานพระองค์ ดังที่อัลลอฮฺ ﷻ ดำรัสว่า

﴿وَلِلَّهِ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَى﴾

"และอัลลอฮฺทรงมีบรรดาพระนามอันสวยงาม"

(สูเราะฮฺอัลอะอฺรอฟ ส่วนหนึ่งของอายะฮฺที่ 180)

จากความหมายของอายะฮฺ เป็นการยืนยันว่าสำหรับพระองค์อัลลอฮฺ ﷻ นั้น มีบรรดาพระนามที่วิจิตร สวยงาม มีความสมบูรณ์ ปราศจากข้อตำหนิใด ๆ หลากหลายพระนาม และหนึ่งจากบรรดาพระนามของพระองค์คือพระนาม "อัลลอฮฺ" (Ibn Taymiyah, 1991 : 6/198) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของสะลัฟที่ว่า ดำรัสของอัลลอฮฺ ﷻ มิใช่สิ่งที่ถูกบังเกิดขึ้นใหม่ และบรรดาพระนามของพระองค์ก็มิใช่สิ่งที่ถูกบังเกิดขึ้นใหม่ด้วยเช่นกัน ซึ่งดำรัสของพระองค์และบรรดาพระนามของพระองค์นั้นมาจากบรรดาคุณลักษณะษาตของพระองค์ (Ibn Taymiyah, 1991 : 6/186)

7. การสาบานต่อบรรดาพระนามของอัลลอฮฺ ﷻ คือการสาบานต่ออัลลอฮฺ ﷻ ด้วยเช่นกัน บรรดาอุละมาอ์ด้านนิติศาสตร์อิสลามต่างมีทัศนะที่สอดคล้องกันในประเด็นการสาบานด้วยพระนามของอัลลอฮฺ ﷻ ว่ามีผลเช่นเดียวกับการสาบานต่ออัลลอฮฺ ﷻ หมายถึงจำเป็นต้องปฏิบัติตามคำสาบาน ซึ่งหากผิดคำสาบานก็จำเป็นต้องจ่ายกัฟฟาเราะฮฺหรือค่าปรับ ดังนั้นหากว่าพระนามของอัลลอฮฺ ﷻ มิได้หมายถึงอัลลอฮฺ ﷻ การสาบานต่อบรรดาพระนามของอัลลอฮฺ ﷻ ดังกล่าวจึงไม่มีผลแต่อย่างใด เนื่องจากเป็นการสาบานต่อสิ่งอื่นจากอัลลอฮฺ ﷻ จึงไม่จำเป็นต้องปฏิบัติตามคำสาบาน (Ibn Taymiyah, 1991 : 6/190) แต่ถือเป็นการตั้งภาคีต่อพระองค์ในการสาบาน

4.1.10.2 แนวคิดของเคาะลัฟกับพระนามของอัลลอฮฺ ﷻ

หลักการศรัทธาและความเชื่อของเคาะลัฟด้านพระนามของอัลลอฮฺ ﷻ ที่ใกล้เคียงกับแนวคิดของสะลัฟมากที่สุด คือกลุ่มแนวคิดอัลอะชาอิเราะฮฺส่วนใหญ่ ซึ่งมีหลักศรัทธา ดังนี้

1. อัลอะชาอีเราะฮฺส่วนใหญ่ยืนยันและยอมรับในพระนามของอัลลอฮฺ ﷻ ว่าพระองค์ทรงมีบรรดาพระนามอันวิจิตร สวยงาม และพระนามของอัลลอฮฺ ﷻ ต้องได้มาจากการอนุมัติของพระองค์ โดยได้รับการยืนยันด้วยหลักฐานจากคัมภีร์อัลกุรอาน หรือสุนนะฮฺ (al-Raziy, 1902 : 18) หรือพระนามที่อุละมาอ์ยืนยันสอดคล้องกัน โดยอัลบัยฮะกีย์ [1] ได้ยืนยันถึงแนวทางการได้มาของพระนามว่าจะต้องได้มาจากหนึ่งในสามแนวทางข้างต้น (al-Bayhaqiy, n.d : 14) นอกจาก

[1] อะหฺมัด บิน อัลฮุสัยนฺ บิน อะลีย์ บิน มูซา อัลคุรอสานีย์ อบูบักรฺ อัลบัยฮะกีย์ เกิดปีฮิจญ์เราะฮฺศักราชที่ 384 ที่เมืองคุสเราญิรดฺ หมู่บ้านบัยฮัก เมืองนัยสาบูร เป็นนักนิติศาสตร์อิสลาม เป็นอุละมาอ์ฮะดีษ เจ้าของผลงานทางวิชาการมากมาย เช่น دلائل النبوة ، الترغيب والترهيب ، السنن الكبير เป็นต้น เสียชีวิตในปีฮิจญ์เราะฮฺศักราช 458 (al-Dhahabiy, 1985 : 18/163)

อัลบากิลลานีย์ [1] ที่มีความเห็นว่าพระนามใดที่สติปัญญาพิจารณาเห็นว่าเหมาะสมกับอัลลอฮฺ ﷻ ก็อนุญาตให้ใช้เรียกขานพระองค์ได้ไม่ว่าพระนามนั้นจะถูกกล่าวในคัมภีร์อัลกุรอานหรือระบุไว้ในสุนนะฮฺหรือไม่ก็ตาม ซึ่งทัศนะดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของอัลมุอฺตะซีละฮฺ (al-Raziy, 1902 : 18)

2. พระนามของอัลลอฮฺ ﷻ มิได้จำกัดจำนวนว่ามีเพียง 99 พระนาม หากแต่พระนามที่ถูกระบุไว้ในสายรายงานของอบู ฮุรอยเราะฮฺเป็นบรรดาพระนามที่เป็นที่รู้จักกันดีและเป็นพระนามที่มีความหมายชัดเจน (al-Bayhaqiy, n.d : 16) นอกจากนี้พระนามของพระองค์แต่ละพระนามนั้นมีความพิเศษและความประเสริฐแตกต่างกัน (Khalid, 2009 : 268)

3. บรรดาพระนามของอัลลอฮฺ ﷻ มิใช่สิ่งที่ถูกบังเกิดขึ้นใหม่ และพระนามของพระองค์จะไม่แยกจากพระองค์ (Khalid, 2009 : 267)

4. บรรดาพระนามของอัลลอฮฺ ﷻ จะบ่งบอกถึงความหมาย และบ่งบอกถึงคุณลักษณะของพระองค์ ดังที่อัรรอซีย์ได้กล่าวไว้ว่า บรรดาพระนามของอัลลอฮฺ ﷻ นั้นบ่งบอกถึงคุณลักษณะของพระองค์ (al-Raziy, 1902 : 12)

5. ประเด็น “นามกับผู้ถูกให้นาม” หมายถึง“พระนามคืออัลลอฮฺ ﷻ หรือมิใช่พระองค์” อัลอะชาอิเราะฮฺมีความเห็นออกเป็นสองแนวทาง คือ 1) พระนามคือษาตของอัลลอฮฺ ﷻ เป็นหนึ่งในทัศนะของบรรดาสหายของอบู ฮะสัน อัลอัชอารีย์ 2) พระนามมิใช่ษาตของอัลลอฮฺ ﷻ เป็นแนวคิดของอัลญะฮฺมียะฮฺ อัลมุอฺตะซีละฮฺ และเป็นแนวคิดของอุละมาอ์ส่วนใหญ่ของอัลอะชาอิเราะฮฺ อัรรอซีย์ (al-Raziy, 1902 : 3) ได้แสดงทัศนะของตนเองโดยอ้างอิงคำพูดของอัลฆัซซาลีย์ [2] ว่า “จริง ๆ แล้วพระนาม ผู้ถูกให้พระนาม และการให้พระนาม (การตั้งชื่อ) เป็นสามสิ่งที่มีความแตกต่างกัน” และอัรรอซีย์ก็เห็นด้วยกับทัศนะดังกล่าว เนื่องจากพระนามของอัลลอฮฺ ﷻ มีหลายพระนาม หากพระนามคือษาตของอัลลอฮฺ ﷻ เมื่อพระองค์ทรงมีหลายพระนามแน่นอนพระองค์ก็ต้องมีหลายษาตด้วยเช่นกัน ดังนั้นพระนามจึงมิใช่อัลลอฮฺ ﷻ

จากแนวคิดหลักศรัทธาของสะลัฟและเคาะลัฟอัลอะชาอิเราะฮฺกับพระนามของอัลลอฮฺ ﷻ พบว่ามีหลักศรัทธาที่สอดคล้องกันในหลาย ๆ ประเด็นและมีความแตกต่างกันในบาง

---

[1] อัลบากิลลานีย์ คือกอฎีอบูบักร มุฮัมมัด บิน อัตตอยยิบ บิน มุฮัมมัด อัลบัศรีย์ อิบนุ อัลบากิลลานีย์ รู้จักกันในนามอัลบากิลานีย์ เป็นอุละมาอ์วิพากษ์ศาสตร์ กลุ่มอัลอะชาอิเราะฮฺ เป็นชาวเมืองอัลบัศเราะฮฺ และมาตั้งถิ่นฐานอยู่ที่กรุงแบกแดด มีผลงานการประพันธ์ตำรามากกว่า 50 ผลงาน เช่น “إعجاز القرآن , الملل والنحل” เป็นต้น เกิดในปีฮิจญ์เราะฮฺศักราช 338 และเสียชีวิตในปีฮิจญ์เราะฮฺศักราช 403 (al-Dhahabiy, 1985 : 17/190)

[2] อัลฆัซซาลีย์ คือ อบูฮามิด มุฮัมมัด บิน มุฮัมมัด บิน มุฮัมมัด บิน อะหมัด อัฏฏูสีย์ อัชชาฟีอีย์ เกิดในหมู่บ้านอัลฆัซซาละฮฺ เมืองคุรอสาน ในปีฮิจญ์เราะฮฺศักราช 450 และเสียชีวิตในปีฮิจญ์เราะฮฺศักราช 505 (al-Dhahabiy, 1984 : 19/322

ประเด็นเท่านั้น สำหรับแนวคิดที่สะลัฟและอัลอะชาอิเราะฮฺมีทัศนะตรงกันเกี่ยวกับพระนามของอัลลอฮฺ ﷻ มีดังนี้

1. สะลัฟและอัลอะชาอิเราะฮฺส่วนใหญ่ยอมรับว่าพระองค์อัลลอฮฺ ﷻ ทรงมีพระนามอันวิจิตร สวยงาม ไม่มีข้อบกพร่องใด ๆ และพระนามของพระองค์ทุก ๆ พระนามล้วนเป็นพระนามที่มีความหมายและยืนยันถึงคุณลักษณะอันสมบูรณ์ เหมาะสมคู่ควรกับความเกรียงไกรของพระองค์

2. พระนามของอัลลอฮฺ ﷻ ได้มาจากการอนุมัติของอัลลอฮฺ ﷻ ด้วยหลักฐานที่ชัดเจนจากคัมภีร์อัลกุรอานและสุนนะฮฺ มิใช่สิ่งที่สติปัญญาของมนุษย์จะสามารถค้นพบได้ด้วยตนเอง

3. บรรดาพระนามของอัลลอฮฺ ﷻ มิใช่สิ่งที่ถูกบังเกิดขึ้นใหม่ และบรรดาพระนามของพระองค์จะคงอยู่กับษาตของพระองค์ตลอดไป

4. พระนามของอัลลอฮฺ ﷻ มิได้มีเพียง 99 พระนาม ตามที่ระบุจำนวนไว้ในฮะดีษ แต่เป็นการกำหนดจำนวนไว้เพื่อการตอบแทนสำหรับผู้ที่สามารถท่องจำและเข้าใจบรรดาพระนามเหล่านั้นได้

5. บรรดาพระนามของอัลลอฮฺ ﷻ จะบ่งบอกถึงความหมาย และคุณลักษณะของพระองค์

สำหรับประเด็นที่มีความเห็นแตกต่างกันระหว่างสะลัฟกับอัลอะชาอิเราะฮฺ คือประเด็น “พระนามนั้นคือษาตอัลลอฮฺ ﷻ หรือมิใช่ษาตพระองค์” สะลัฟเห็นว่าบรรดาพระนามนั้นเป็นพระนามสำหรับอัลลอฮฺ ﷻ และเป็นพระนามที่ใช้สำหรับเรียกขานพระองค์ ในขณะที่อัลอะชาอิเราะฮฺมีความเห็นออกเป็นสองแนวทางคือ 1) พระนามคือษาตอัลลอฮฺ ﷻ และ 2) พระนามมิใช่ษาตอัลลอฮฺ ﷻ ซึ่งเป็นความเห็นของอุละมาอ์อัลอะชาอิเราะฮฺส่วนใหญ่

และจากความเห็นต่างในประเด็น พระนามคือษาตของพระองค์หรือไม่นั้น ผู้วิจัยเห็นว่าพระนามทุก ๆ พระนามที่มีมากกว่า 99 พระนาม เป็นพระนามของอัลลอฮฺ ﷻ เป็นพระนามที่พระองค์ใช้เรียกแทนษาตของพระองค์เอง และพระองค์ทรงใช้ให้บ่าวของพระองค์วิงวอนขอโดยเรียกขานพระองค์ด้วยพระนามเหล่านั้น แต่มิได้หมายความว่าหนึ่งพระนามคือหนึ่งษาต เนื่องจากพระองค์ทรงเอกะมีเพียงษาตเดียว แต่ในษาตเดียวนั้นมีพระนามที่ใช้เรียกขานแทนพระองค์ได้หลายพระนาม เช่นเดียวกับคน ๆ หนึ่งที่มีชื่อสำหรับเรียกแทนตัวได้หลายชื่อ มีชื่อที่อยู่ในทะเบียนราษฎร์ ชื่อที่ใช้เรียกในครอบครัว ชื่อที่เรียกกันในหมู่เพื่อนฝูง แต่ทุก ๆ ชื่อนั้นหมายถึงคน ๆ เดียวกัน

4.2 คุณลักษณะของอัลลอฮฺ ﷻ

4.2.1 ความหมายคุณลักษณะของอัลลอฮฺ ﷻ

4.2.1.1 ความหมายทางภาษา

คุณลักษณะ (صِفَاتٌ) เป็นคำภาษาอาหรับในรูปของคำพหูพจน์ มีรูปคำเอกพจน์ว่า “صِفَةٌ” หมายถึงคุณลักษณะที่ดำรงอยู่กับสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่ถูกให้ลักษณะ เช่น ความรู้ ความเขลา ขาว ดำ หรือหมายถึง เครื่องหมาย สัญลักษณ์ ที่ทำให้รู้ถึงสิ่งหนึ่งได้ (Luyis Ma‘ruf, 1986 : 93) ทั้ง “صِفَةٌ” และ “وَصْفٌ” มีความหมายเดียวกัน ในบางครั้งความหมายที่ต้องการของทั้งสองคำหมายถึงถ้อยคำที่บ่งบอกถึงลักษณะที่ปรากฏอยู่กับสิ่งที่ถูกให้ลักษณะ เช่น คำพูดเศาะฮาบะฮฺที่กล่าวว่า ﴿ قُلْ هُوَ اللهُ أَحَدٌ﴾ [1] ฉันชอบอายะฮฺนี้ เพราะอายะฮฺนี้เป็นคุณลักษณะของพระผู้ทรงเมตตา และในบางครั้งความหมายที่ต้องการคือ ความหมายของถ้อยคำที่บ่งบอกลักษณะ เช่น“قدرة” หมายถึง ความเดชานุภาพ ซึ่งทั้ง “صِفَةٌ” และ “وَصْفٌ” มาจากรากศัพท์เดียวกันเช่นเดียวกับคำว่า وَعْدٌ และ عِدَةٌ อย่างไรก็ตามกลุ่มอัลกุลลาบียะฮฺ [2] เห็นว่าทั้งสองคำนั้นมีความแตกต่างกันโดยระบุว่า “وَصْفٌ” คือ ถ้อยคำที่บ่งบอกลักษณะ ส่วน “صِفَةٌ” คือ ความหมายของถ้อยคำที่บ่งบอกลักษณะที่ปรากฏอยู่กับสิ่งที่ถูกให้ลักษณะ (Ibn Taymiyah, 1991 : 3/335)

4.2.1.2 ความหมายทางวิชาการ

เมื่อคุณลักษณะ (صِفَاتٌ) หมายถึง ลักษณะที่ดำรงอยู่กับสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่ถูกให้ลักษณะ หรือหมายถึง เครื่องหมาย สัญลักษณ์ ที่ทำให้รู้ถึงสิ่งหนึ่งได้ ดังนั้น صِفَات الله จึงหมายถึง คุณลักษณะอันสมบูรณ์ที่ดำรงอยู่กับษาตของอัลลอฮฺ ﷻ (Khalid, 1995 : 2/400) เช่น السمع، البصر العلم ، الإرادة ، القدرة ซึ่งแนวคิดของอะฮฺลุสสุนนะฮฺ วัลญะมาอะฮฺ ยืนยันและยอมรับว่าอัลลอฮฺ ﷻ ทรงมีคุณลักษณะที่สมบูรณ์ เป็นคุณลักษณะที่พระองค์ได้ทรงให้แก่ษาตของพระองค์เอง และเป็นคุณลักษณะที่เราะสูลุลลอฮฺ ﷺ ระบุไว้ โดยยืนยันว่าไม่มีสิ่งใดที่มีคุณลักษณะเสมอเหมือนกับ

---

[1] สูเราะฮฺอัลอิคลาศ อายะฮฺที่ 1

[2] กลุ่มแนวคิดอัลกุลลาบียะฮฺปรากฏขึ้นในช่วงครึ่งแรกของฮิจญ์เราะฮฺศตวรรษที่ 3 โดยอ้างอิงถึงอบู มุฮัมมัด อับดุลเลาะฮฺ บิน สะอีด บิน กิลาบ อัลบัศรีย์ รู้จักในนามอิบนุ กิลาบ ถือได้ว่าเป็นอุละมาอ์ มุตะกัลลิมีนระดับแนวหน้าของเมืองบัศเราะฮฺ ในยุคนั้นเป็นคู่ขัดแย้งที่มีความเห็นแตกต่างกันมากกับญะฮฺมุ บิน ศอฟวานผู้นำกลุ่มญะฮฺมียะฮฺมากที่สุด และถือว่าเป็นอุละมาอ์ อัลอะชาอิเราะฮฺที่มีแนวคิดใกล้เคียงกับแนวคิดสะลัฟมากที่สุด (Ibn Taymiyah, 1991 : 12/202-203)

Prince of Songkla University Pattani Campus

คุณลักษณะของพระองค์ โดยไม่สืบเสาะแสวงหาในรายละเอียด พระองค์ทรงบริสุทธิ์จากคุณลักษณะที่บกพร่อง ปราศจากข้อตำหนิ และเป็นคุณลักษณะที่ไม่มีความคล้ายคลึงกับสิ่งถูกสร้างทั้งปวง (Khalid, 1995 : 2/401) เป็นคุณลักษณะที่ทำให้สามารถจำแนกอัลลอฮฺ ﷻ พระผู้สร้างออกจากสิ่งถูกสร้างอื่น ๆ ซึ่งเป็นคุณลักษณะที่ได้มาจากคัมภีร์อัลกุรอานและฮะดีษที่เศาะหี้หฺเท่านั้น

จากความหมายของคุณลักษณะสรุปได้ว่า คุณลักษณะคือเครื่องหมายหรือสัญลักษณ์หรือสิ่งที่ชี้ให้เห็นถึงลักษณะประจำที่อยู่กับสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ทำให้สามารถรู้ถึงสิ่งนั้นได้และสามารถแยกแยะระหว่างสิ่งต่าง ๆ ออกจากกันได้ด้วยลักษณะนั้น แต่คุณลักษณะของอัลลอฮฺ ﷻ นั้นแตกต่างจากลักษณะของสิ่งถูกสร้างทั่ว ๆ ไปอย่างสิ้นเชิง คุณลักษณะของพระองค์เป็นคุณลักษณะที่ดำรงอยู่กับษาตของพระองค์มาแต่เดิม เป็นคุณลักษณะที่สมบูรณ์บริสุทธิ์จากข้อบกพร่องใด ๆ ทั้งสิ้น ไม่มีผู้ใดที่มีลักษณะคล้ายคลึงหรือเทียบเคียงกับพระองค์ได้ พระองค์ทรงให้คุณลักษณะษาตของพระองค์โดยยืนยันไว้ในคัมภีร์อัลกุรอานและคุณลักษณะที่เราะสูลุลลอฮฺ ﷺ ได้ยืนยันไว้เท่านั้น ไม่สมควรและไม่เป็นที่อนุญาตให้ผู้ใดกำหนดหรือให้คุณลักษณะกับอัลลอฮฺ ﷻ นอกเหนือจากที่ปรากฏในคัมภีร์อัลกุรอานและฮะดีษที่เศาะหี้หฺ

4.2.2 ความแตกต่างระหว่างพระนาม (أَسْمَاءٌ) กับคุณลักษณะ (صِفَاتٌ)

พระนามและคุณลักษณะของอัลลอฮฺ ﷻ มีความแตกต่างกันโดยพิจารณาจากคำนิยามดังนี้

พระนาม (أسماء) ของอัลลอฮฺ ﷻ หมายถึง สิ่งที่บ่งบอกถึงษาตของอัลลอฮฺ ﷻ และบ่งบอกถึงคุณลักษณะอันสมบูรณ์ที่ดำรงอยู่กับษาตของพระองค์เช่น العليم (ผู้ทรงรอบรู้) السميع (ผู้ทรงได้ยิน) البصير (ผู้ทรงเห็น) พระนามเหล่านี้นอกจากจะบ่งบอกถึงษาตของอัลลอฮฺ ﷻ แล้วยังบ่งบอกถึงคุณลักษณะที่ดำรงอยู่กับษาตของพระองค์ เป็นการยืนยันว่าพระองค์ทรงมี العلم (ความรู้) السمع (ทรงมีการได้ยิน) البصر (ทรงมีการเห็น)

ในขณะที่คุณลักษณะ (صفات) หมายถึง ลักษณะอันสมบูรณ์ที่ดำรงอยู่กับษาตของอัลลอฮฺ ﷻ ดังนั้นพระนามจะบ่งบอกได้ 2 ประการ ในคราเดียวกัน คือ 1) บ่งบอกถึงษาต และ2) บ่งบอกถึงคุณลักษณะของษาต ซึ่งกล่าวได้ว่าพระนามจะให้ความหมายและบอกถึงคุณลักษณะ แต่คุณลักษณะจะบ่งบอกถึงลักษณะเพียงอย่างเดียว (’Aḥmad, 1998 : 3/160)

อย่างไรก็ตาม สิ่งสำคัญที่สามารถจำแนกระหว่างพระนามกับคุณลักษณะของอัลลอฮฺ ﷻ ได้ (‘Alawiy, 2005 : 20-23) มีดังนี้

Prince of Songkla University Pattani Campus

1. พระนามของอัลลอฮฺ ﷻ เป็นถ้อยคำที่มิได้ผันหรือมิได้นำมาจากถ้อยคำที่เป็นคุณลักษณะ เช่น พระนาม الرَحِيْمُ (ผู้ทรงเมตตา) มิได้นำมาจากถ้อยคำที่เป็นคุณลักษณะ (الرَحْمَةُ) ในทางตรงกันข้าม ถ้อยคำที่เป็นคุณลักษณะนั้น ผันหรือนำมาจากถ้อยคำที่เป็นพระนามของอัลลอฮฺ ﷻ เช่น คุณลักษณะ (الرَحْمَةُ) นำมาจากพระนาม الرَحِيْمُ (ผู้ทรงเมตตา) และพระนาม اَلْقَادِرُ (ผู้ทรงเดชานุภาพ) มิได้นำมาจากถ้อยคำคุณลักษณะ اَلْقُدْرَةُ แต่คุณลักษณะ اَلْقُدْرَةُ นำมาจากถ้อยคำที่เป็นพระนาม اَلْقَادِرُ เช่นเดียวกันคุณลักษณะ اَلْإِرَادَةُ เป็นถ้อยคำที่นำมาจากพระนาม اَلْمُرِيْدُ เป็นต้น ดังนั้น จึงไม่สามารถเอาพระนามที่ผันหรือนำมาจากคุณลักษณะได้ เช่น مَكْرُ الله ไม่สามารถนำมาตั้งพระนามของอัลลอฮฺ ﷻ ได้ เนื่องจากพระนามของพระองค์นั้นเป็นสิ่งที่ได้มาจากการเตาฟีกียะฮฺ หรือการอนุมัติจากอัลลอฮฺ ﷻ ดังที่มีปรากฏในคัมภีร์อัลกุรอานหรือจากสุนนะฮฺเท่านั้น

2. พระนามเป็นคำที่มิได้ผันมาจากคำที่แสดงถึงการกระทำของอัลลอฮฺ ﷻ เช่น พระนาม اَلْمُحِبُّ มิได้นำมาจากคำกริยา يُحِبُّ คำว่า اَلْكَارِهُ มิได้นำมาจากคำกริยา يُكْرَهُ และคำว่า اَلْغَاضِبُ มิได้นำมาจากคำกริยา يَغْضَبُ ในขณะที่คุณลักษณะเป็นคำที่นำมาจากการกระทำ จึงกล่าวได้ว่าคุณลักษณะนั้นจะมีความหมายที่กว้างกว่าพระนาม

3. พระนามและคุณลักษณะของอัลลอฮฺ ﷻ มีลักษณะในการนำมาใช้เหมือนกันคือสามารถนำมาใช้ในการขอความคุ้มครองและใช้เป็นถ้อยคำสาบานได้ แต่จะแตกต่างกันในกรณีที่นำมาใช้ในการแสดงความเป็นบ่าวของอัลลอฮฺ ﷻ ด้วยการนำมาตั้งชื่อ เพราะสามารถนำพระนามของพระองค์มาตั้งชื่อได้โดยการนำคำว่าอับด์ (عَبْدٌ) มาวางไว้หน้าพระนามใดพระนามหนึ่งของอัลลอฮฺ ﷻ เช่น عَبْدُ الرَحْمن , عَبْدُ الْكَرِيْم แต่ไม่สามารถที่จะนำคุณลักษณะของพระองค์มาใช้ในการตั้งชื่อได้ เช่น การตั้งชื่อว่า عَبْدُ الرَحْمَة , عَبْدُ الْكَرَم เป็นต้น

4.2.3 หลักฐานยืนยันและแหล่งที่มาของคุณลักษณะของอัลลอฮฺ ﷻ

ส่วนหนึ่งของการศรัทธาต่ออัลลอฮฺ ﷻ คือการศรัทธาต่อบรรดาคุณลักษณะของพระองค์ ซึ่งพระองค์ได้ทรงให้คุณลักษณะต่าง ๆ แก่ษาตของพระองค์เอง ดังปรากฏในคัมภีร์อัลกุรอานและคำบอกเล่าจากท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ซึ่งเป็นคุณลักษณะอันสมบูรณ์ปราศจากข้อบกพร่องใด ๆ ทั้งสิ้น ซึ่งหลักฐานยืนยันและแหล่งที่มาของคุณลักษณะดังนี้

4.2.3.1 อัลกุรอาน

เมื่อยืนยันและยอมรับว่าพระองค์อัลลอฮฺ ﷻ ทรงมีอยู่จริง การมีอยู่ของพระองค์โดยปราศจากคุณลักษณะเป็นสิ่งที่ขัดแย้งกับความเป็นจริง เนื่องจากทุก ๆ สรรพสิ่งล้วนมีลักษณะประจำอยู่กับสิ่งนั้น ซึ่งลักษณะที่อยู่กับสรรพสิ่งต่าง ๆ นั้นจะมีการเปลี่ยนแปลงสภาพไปตามกาลเวลา

Prince of Songkla University Pattani Campus

ซึ่งแตกต่างจากคุณลักษณะของอัลลอฮฺ ﷻ ที่มีมาแต่ดั้งเดิม ไม่เปลี่ยนแปลงและสูญสลาย พระองค์ได้ดำรัสยืนยันในการมีพระนามอันวิจิตรของพระองค์ว่า

﴿وَلِلَّهِ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَى﴾

"และอัลลอฮฺนั้นมีพระนามอันสวยงาม"

(สูเราะฮฺอัลอะอฺรอฟ ส่วนหนึ่งของอายะฮฺที่ 180)

จากความหมายอายะฮฺ พระองค์ทรงยืนยันว่าพระองค์ทรงมีพระนามอันวิจิตรสวยงาม ซึ่งการยืนยันและการยอมรับในพระนามของอัลลอฮฺ ﷻ คือการยืนยันและยอมรับในคุณลักษณะของพระองค์ด้วยเช่นกัน (Ibn Ḥajar, 1989 : 13/442) เนื่องจากพระนามทุก ๆ พระนามของพระองค์นอกจากจะบ่งบอกถึงษาตของพระองค์แล้วยังบ่งบอกถึงคุณลักษณะอันสมบูรณ์ของพระองค์ ซึ่งพระองค์ทรงให้คุณลักษณะของพระองค์ว่า (الْمَثَلُ الْأَعْلَى) โดยดำรัสไว้ว่า

﴿وَلَهُ الْمَثَلُ الْأَعْلَى فِي السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ﴾

"และคุณลักษณะอันสูงส่งในชั้นฟ้าทั้งหลายและแผ่นดิน เป็นกรรมสิทธิ์ของพระองค์ และพระองค์เป็นผู้ทรงอำนาจ ผู้ทรงปรีชาญาณ"

(สูเราะฮฺอัรรูม ส่วนหนึ่งของอายะฮฺที่ 27)

อัฏเฏาะบะรีย์[1] (al- Ṭabariy, 1992 :10/181-182) ได้อรรถาธิบายความหมาย "وَلَهُ الْمَثَلُ الْأَعْلَى" โดยนำมาจากทัศนะของอิบนุ อับบาส และอัลเกาะตาดะฮฺที่ให้ความหมายไว้ว่า สำหรับ อัลลอฮฺ ﷻ พระองค์ทรงมีคุณลักษณะอันสูงส่งในบรรดาชั้นฟ้าและแผ่นดิน ไม่มีพระเจ้าอื่นใดที่สมควรแก่การเคารพสักการะนอกจากพระองค์เท่านั้น ไม่มีภาคีใด ๆ สำหรับพระองค์ และไม่มีสิ่งใดที่เสมอเหมือนกับพระองค์ผู้ทรงบริสุทธิ์

จากความหมายที่อัฏเฏาะบะรีย์ได้นำมากล่าวไว้ สามารถสรุปได้ดังนี้

1. เป็นการยืนยันถึงคุณลักษณะอันสูงส่งของอัลลอฮฺ ﷻ ผู้ทรงอภิบาลแห่งสากลโลก ซึ่งเป็นคุณลักษณะที่สมบูรณ์ ปราศจากข้อบกพร่องใด ๆ ทั้งสิ้น

2. การยืนยันคุณลักษณะว่าพระองค์ผู้ทรงเอกะ และให้คุณลักษณะของพระองค์ว่าเป็นผู้ทรงบริสุทธิ์จากสิ่งที่เป็นข้อตำหนิ และพระองค์ไม่ทรงเหมือนกับสิ่งหนึ่งสิ่งใดทั้งสิ้น

นอกจากนี้ พระองค์ยังได้ดำรัสยืนยันคุณลักษณะของพระองค์และปฏิเสธคุณลักษณะที่ไม่เหมาะสมไม่คู่ควรกับพระองค์ไว้อีกว่า

﴿لِلَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ مَثَلُ السَّوْءِ ۖ وَلِلَّهِ الْمَثَلُ الْأَعْلَىٰ ۚ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ﴾

"สำหรับบรรดาผู้ไม่ศรัทธาต่อวันปรโลกเป็นตัวอย่างที่ชั่วร้าย และสำหรับ

[1] อบู ยะอฺฟัร มุฮัมมัด บิน ญะรีร อัฏเฏาะบะรีย์ เกิดในปีฮิจญ์เราะฮฺศักราช 224 ที่เมืองฏอบรอสตาน และเสียชีวิตที่เมืองแบกแดด ปีฮิจญ์เราะฮฺศักราชที่ 310 (al-Dhahabiy, 1984 : 14/267)

อัลลอฮฺมีตัวอย่างอันสูงส่ง และพระองค์คือผู้ทรงเดชานุภาพ ผู้ทรงปรีชาญาณ”

(สูเราะฮฺอันนะหฺลฺ ส่วนหนึ่งของอายะฮฺที่ 60)

อัลกุรฏุบีย์ [1] (al-Qurṭubiy, 1988 :10/79) อรรถาธิบายความหมายไว้ว่า ผู้ปฏิเสธวันอาคีเราะฮฺ ได้กล่าวหาว่าพระองค์อัลลอฮฺ ﷻ ทรงมีบุตรสาว การให้คุณลักษณะเช่นนั้นถือเป็นสิ่งที่ชั่วร้ายที่เกิดจากความเขลาและการปฏิเสธ บ้างก็ว่าผู้ปฏิเสธวันอาคีเราะฮฺกล่าวหาว่าพระองค์ทรงมีคู่ครองและทรงมีบุตร ดังนั้นพระองค์จึงได้ปฏิเสธคุณลักษณะที่บรรดาพวกปฏิเสธได้กล่าวหาไว้ว่า “وَلِلَّهِ الْمَثَلُ الْأَعْلَىٰ” สำหรับพระองค์นั้นทรงมีคุณลักษณะอันสูงส่ง พระองค์ทรงบริสุทธิ์และทรงเอกะไม่มีผู้ใดเสมอเหมือนหรือเท่าเทียมพระองค์

﴿سُبْحَانَ رَبِّكَ رَبِّ الْعِزَّةِ عَمَّا يَصِفُونَ﴾

“มหาบริสุทธิ์ยิ่งแด่พระเจ้าของเจ้า พระเจ้าแห่งอำนาจ จากสิ่งที่พวกเขากล่าวอ้าง”

(สูเราะฮฺอัศศอฟฟาต อายะฮฺที่ 180)

จากความหมายของอายะฮฺอัลลอฮฺ ﷻ ได้ทรงให้ความบริสุทธิ์ต่อษาตของพระองค์จากคุณลักษณะที่บกพร่องไม่สมบูรณ์ตามที่บรรดาผู้ปฏิเสธได้ให้แก่พระองค์ และจากความเข้าใจในอายะฮฺคือการที่พระองค์ได้ยืนยันในคุณลักษณะที่สมบูรณ์ของพระองค์

4.2.3.2 อัลฮะดีษ

จากคำอรรถาธิบายของอิบนุ ฮะญัร (Ibn Ḥajar, 1989 : 13/441) ที่ได้อ้างอิงฮะดีษของอัลบัยฮะกีย์ ซึ่งบันทึกไว้ในหนังสืออัลอัสมาอ์วัศศิฟาต ด้วยสายรายงานที่หะสัน จากอิบนุอับบาส เล่าว่า

أَنَّ الْيَهُوْدَ أَتَوْا النَبِيَّ ﷺ فَقَالُوْا : "صِفْ لَنَا رَبَّكَ الَّذِي تَعْبُدُ، فَأَنْزَلَ اللهُ عَزَّ وَجَلَّ ﴿قُلْ هُوَ اللهُ أَحَدٌ﴾ إِلَى آخِرِهَا، فَقَالَ : "هذِهِ صِفَةُ رَبِّي عَزَّ وَجَلَّ"

ชาวยิวได้มาพบท่านนบี ﷺ และกล่าวกับท่านนบีว่า “ท่านจงบอกลักษณะพระเจ้าที่ท่านสักการะด้วยเถิด” จากนั้นอัลลอฮฺ ﷻ จึงได้ประทาน ﴿قُلْ هُوَ اللهُ أَحَدٌ﴾ ทั้งสูเราะฮฺ และท่านนบีได้กล่าวกับยิวอีกว่า “นี่คือคุณลักษณะพระผู้อภิบาลของฉัน ผู้ทรงสูงส่งยิ่ง”

[1] อบู อับดุลเลาะฮฺ มุฮัมมัด บิน อะหฺมัด อัลอันศอรีย์ อัลคอซเราะญีย์ อัลอันดะลูสีย์ อัลกุรฏุบีย์ เกิดที่เมืองกุรฏุบะฮฺ อัลอันดะลูส ในปีฮิจญ์เราะฮฺศักราชที่ 600 และในปีฮิจญ์เราะฮฺศักราชที่ 633 ได้เดินทางมาพำนักอาศัยอยู่ในอียิปต์ และเสียชีวิตอยู่ที่นั่นในปีฮิจญ์เราะฮฺศักราช 671 (al-Qurṭubiy, 1988 : 1/1)

จากฮะดีษข้างต้นเป็นอีกหลักฐานหนึ่งที่ยืนยันถึงการมีอัลลอฮฺ ﷻ และยืนยันว่าพระองค์ทรงมีคุณลักษณะอันสูงส่ง โดยเฉพาะสูเราะฮฺอัลอิคลาศเป็นสูเราะฮฺที่ยืนยันคุณลักษณะของอัลลอฮฺ ﷻ ว่าพระองค์นั้นทรงเอกะ ทรงเป็นที่พึ่ง พระองค์นั้นมิได้ถูกกำเนิดและมิได้ให้กำเนิดผู้ใด และไม่มีผู้ใดหรือสิ่งหนึ่งสิ่งใดที่เสมอเหมือนหรือเทียบเท่ากับพระองค์

นอกจากนี้ยังมีฮะดีษที่ยืนยันในคุณลักษณะของอัลลอฮฺ ﷻ ในลักษณะเดียวกันนี้อีกหลายฮะดีษโดยเฉพาะฮะดีษเกี่ยวกับความประเสริฐของ“قُلْ هُوَ اللهُ أَحَدٌ”และสูเราะฮฺอัลอิคลาศ

4.2.4 ความสำคัญของการศึกษาคุณลักษณะของอัลลอฮฺ ﷻ

วิชาความรู้ในแต่ละศาสตร์นั้นมีความสำคัญมากน้อยแตกต่างกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับเนื้อหาของแต่ละศาสตร์ว่ามีความเกี่ยวข้อง มีความสัมพันธ์อย่างไร กับสิ่งใด สำหรับการศึกษาบรรดาคุณลักษณะของอัลลอฮฺ ﷻ นั้น มีความสำคัญไม่น้อยไปกว่าการศึกษาพระนามของพระองค์ เนื่องจากการศรัทธาต่ออัลลอฮฺ ﷻ นั้นมีองค์ประกอบ 4 ประการ คือ 1) ศรัทธาว่าอัลลอฮฺ ﷻ ทรงมีอยู่จริง 2) ศรัทธาว่าพระองค์ทรงเป็นพระเจ้าแต่เพียงพระองค์เดียว 3) ศรัทธาว่าพระองค์ทรงเป็นพระเจ้าเพียงองค์เดียวที่คู่ควรต่อการเคารพ สักการะ และ4) ศรัทธาว่าพระองค์ทรงมีพระนามและคุณลักษณะที่สมบูรณ์ ผู้ใดปฏิเสธความเชื่อความศรัทธาในองค์ประกอบใดองค์ประกอบหนึ่ง ถือว่าเขามิใช่ผู้ศรัทธาที่สมบูรณ์ (al-‘Uthaymin, n.d. : 8-9)

เพราะฉะนั้นการศรัทธาต่อบรรดาคุณลักษณะของอัลลอฮฺ ﷻ และบรรดาพระนามของพระองค์จึงเป็นส่วนหนึ่งของการศรัทธาต่อพระองค์ ซึ่งพระองค์ได้ทรงให้คุณลักษณะแก่ษาตของพระองค์เอง ดังนั้นการศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับคุณลักษณะของอัลลอฮฺ ﷻ ตลอดจนการยืนยันและการยอมรับต่อบรรดาคุณลักษณะของพระองค์จึงถือเป็นเรื่องที่สำคัญอย่างยิ่งในอิสลาม เนื่องจากเป็นหลักพื้นฐานของการศรัทธาต่อพระองค์ ซึ่งการศึกษาคุณลักษณะของอัลลอฮฺ ﷻ มีความสำคัญดังนี้

1. คุณลักษณะของอัลลอฮฺ ﷻ เป็นอีกสิ่งหนึ่งที่บ่งบอกถึงความยิ่งใหญ่ ความสมบูรณ์ในความเดชานุภาพและความปรีชาญาณของพระองค์เช่นเดียวกับพระนาม การศึกษาคุณลักษณะของพระองค์เป็นอีกแนวทางหนึ่งที่นำไปสู่การรู้จักพระองค์ และการให้ความยิ่งใหญ่ตลอดจนการให้ความบริสุทธิ์ต่อพระองค์ (‘Umar, 1994. : 32)

2. พระองค์อัลลอฮฺ ﷻ ได้ทรงเปิดเผยให้ได้รับรู้ถึงคุณลักษณะต่าง ๆ ของพระองค์ผ่านคัมภีร์อัลกุรอาน และคำบอกเล่าของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ โดยยืนยันถึงคุณลักษณะอันสมบูรณ์และให้ความบริสุทธิ์ต่อพระองค์ด้วยการปฏิเสธคุณลักษณะที่บกพร่องในทุก ๆ มิติ ซึ่งทั้งการยืนยันและการปฏิเสธข้อบกพร่องของคุณลักษณะเป็นแนวทางไปสู่การรู้จักอัลลอฮฺ ﷻ ตามที่พระองค์ได้ทรงเปิดเผยไว้ การรู้จักพระองค์นั้นจะทำให้เกิดความรักและความสัมพันธ์กับพระองค์

3. ความรู้เกี่ยวกับคุณลักษณะและการยืนยันในคุณลักษณะของอัลลอฮฺ ﷻ เป็นการให้เอกภาพต่อพระองค์ ซึ่งถือว่าเป็นความรู้ที่มีเกียรติ มีคุณค่า และมีความสำคัญอย่างที่สุด อิบนุ ฮะญัร (Ibn Ḥajar, 1989 : 9/74-75) ได้นำเสนอความเห็นของบรรดาอุละมาอ์ในการอรรถาธิบายฮะดีษความประเสริฐของ ﴿قُلْ هُوَ اللهُ أَحَدٌ﴾ [1] ซึ่งหมายถึงสูเราะฮฺอัลอิคลาศว่ามีความสำคัญเท่ากับหนึ่งในสามของคัมภีร์อัลกุรอาน เนื่องจากคัมภีร์อัลกุรอานมีเนื้อหาหลัก 3 ประการ คือ 1) หลักการศรัทธา 2) บทบัญญัติ การปฏิบัติ และ3) ประวัติความเป็นมาของบรรดานบีและบรรพชนในอดีตกาล ซึ่งในสูเราะฮฺอัลอิคลาศได้กล่าวถึงคุณลักษณะของอัลลอฮฺ ﷻ เป็นส่วนใหญ่ โดยในสูเราะฮฺยืนยันว่าพระองค์นั้นทรงเอกะและปฏิเสธการมีภาคี ยืนยันว่าพระองค์ทรงเป็นที่พึ่งและปฏิเสธการพึ่งพาสิ่งอื่นใด ยืนยันว่าพระองค์นั้นมิได้ถูกกำเนิดและพระองค์ก็มิได้ให้กำเนิดผู้ใดเช่นกัน และยืนยันว่าไม่มีผู้ใดหรือสิ่งหนึ่งสิ่งใดที่เสมอเหมือนหรือเทียบเท่ากับพระองค์ ดังนั้นจึงถือได้ว่าสูเราะฮฺอัลอิคลาศเป็นหนึ่งในสามของเนื้อหาในคัมภีร์อัลกุรอาน

4.2.5 ประเภทคุณลักษณะของอัลลอฮฺ ﷻ

การแบ่งคุณลักษณะของอัลลอฮฺ ﷻ เป็นประเภทต่าง ๆ ถือได้ว่าเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นใหม่ไม่เคยปรากฏมาก่อนในอดีต ดังนั้นจึงไม่เป็นที่รู้จักของชนในยุคสะลัฟ สำหรับสาเหตุที่มีการแบ่งคุณลักษณะออกเป็นประเภทต่าง ๆ เนื่องจากกลุ่มแนวคิดอัลมุตะกัลลิมีน [2] ได้เข้ามาแสดงความคิดเห็นและวิพากษ์วิจารณ์ในเรื่องคุณลักษณะของอัลลอฮฺ ﷻ จนมีการเรียกร้องให้ใช้การตีความหรือการให้ความหมายแบบเทียบเคียงกับบางคุณลักษณะของอัลลอฮฺ ﷻ จนทำให้เกิดการปฏิเสธคุณลักษณะของอัลลอฮฺ ﷻ นอกจากนี้ยังมีการแบ่งคุณลักษณะของอัลลอฮฺ ﷻ ออกเป็นประเภทต่างๆ โดยใช้แนวทางที่แตกต่างกันทั้งนี้ขึ้นอยู่กับแนวคิดและความเชื่อของแต่ละกลุ่ม

4.2.5.1 การแบ่งประเภทคุณลักษณะของอัลลอฮฺ ﷻ ตามแนวคิดสะลัฟ

คุณลักษณะของอัลลอฮฺ ﷻ ที่ปรากฏในคัมภีร์อัลกุรอานและสุนนะฮฺมี 2 ประเภท คือ 1) คุณลักษณะที่สติปัญญามนุษย์ไม่สามารถรับรู้และเข้าใจได้ด้วยตนเอง นอกจากต้องใช้ตัวบทจากอัลกุรอานหรือสุนนะฮฺเพื่อยืนยันคุณลักษณะนั้น ๆ เช่น ทรงมีพระหัตถ์ ทรงมีพระพักตร์ และ

[1] บันทึกโดย al-Bukhariy, n.d. : 5013 , Muslim, 1999 : 811.

[2] อัลมุตะกัลลิมีน (المتكلمين) คือ นักวิภาษวิทยาหรือนักเทวนิยมมีแนวคิดที่ให้ความเชื่อมั่นและให้ความสำคัญกับการให้เหตุผลทางสติปัญญา หมายความว่าเมื่อใดก็ตามที่ตัวบทหลักฐานขัดแย้งกับสติปัญญานักเทวนิยมกลุ่มนี้เลือกที่จะใช้สติปัญญาแทนตัวบทหลักฐาน นอกจากนี้ยังใช้หลักตรรกวิทยามาอรรถาธิบายหลักความเชื่อในอิสลามจนทำให้เกิดความคลาดเคลื่อนไปจากความถูกต้อง

Prince of Songkla University Pattani Campus

2) คุณลักษณะที่สติปัญญามนุษย์และสัญชาตญาณของมนุษย์สามารถรับรู้และเข้าใจได้โดยการพินิจพิเคราะห์ถึงสรรพสิ่งต่าง ๆ ที่ปรากฏอยู่บนโลกนี้ซึ่งถูกเรียกว่าธรรมชาติ เช่น พระองค์ทรงเดชานุภาพ ทรงพลานุภาพ และทรงปรีชาญาณ เป็นต้น

นอกจากนี้กลุ่มแนวคิดสะลัฟยังได้วางแนวทางการแบ่งคุณลักษณะของอัลลอฮฺ ﷻ ออกเป็นประเภทต่าง ๆ โดยพิจารณาจากประเด็นต่อไปนี้ 1) คุณลักษณะนั้นได้รับการยืนยันและยอมรับหรือถูกปฏิเสธ 2) คุณลักษณะนั้นเกี่ยวข้องกับษาตหรือการกระทำของอัลลอฮฺ ﷻ และ 3) คุณลักษณะนั้นได้รับการยืนยันด้วยตัวบทหลักฐานหรือยืนยันด้วยสติปัญญา นอกจากนี้สะลัฟยังได้ให้คำนิยามคุณลักษณะของแต่ละประเภทไว้ดังนี้ (al-‘Uthaymin, 1994 : 31-34, ‘Alawiy, 2004 : 31-33) [1]

1. พิจารณาจากการยืนยันและการปฏิเสธคุณลักษณะ

การแบ่งประเภทคุณลักษณะของอัลลอฮฺ ﷻ โดยพิจารณาว่าคุณลักษณะนั้นได้รับการยืนยันหรือถูกปฏิเสธ แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

1.1 คุณลักษณะที่ได้รับการยืนยันและรับรองจากตัวบทคัมภีร์อัลกุรอานหรือสุนนะฮฺ เรียกว่า صِفَاتٌ مُثْبَتَةٌ หรือ صِفَاتٌ ثُبُوْتِيَّةٌ หมายถึง คุณลักษณะที่พระองค์อัลลอฮฺ ﷻ ได้ทรงยืนยันและรับรองคุณลักษณะดังกล่าวด้วยพระองค์เอง ซึ่งปรากฏอยู่ในคัมภีร์อัลกุรอานและคุณลักษณะที่นบีมุฮัมมัด ﷺ ยืนยันไว้ เช่น اَلْاِسْتِوَاءُ (การประทับ) اَلنُّزُوْلُ (การลง) اَلْوَجْهُ (พระพักตร์) และคุณลักษณะอื่น ๆ ซึ่งให้ความหมายในด้านการสรรเสริญและบ่งบอกถึงความสมบูรณ์ ซึ่งเป็นคุณลักษณะที่จำเป็นจะต้องศรัทธาและเชื่อมั่น

1.2 คุณลักษณะที่ถูกปฏิเสธ เรียกว่า صِفَاتٌ مَنْفِيَّةٌ หรือ صِفَاتٌ سَلْبِيَّةٌ หมายถึง คุณลักษณะที่อัลลอฮฺ ﷻ ทรงปฏิเสธจากษาตของพระองค์ หรือคุณลักษณะที่นบีมุฮัมมัด ﷺ ได้ปฏิเสธไว้ว่ามิใช่คุณลักษณะของอัลลอฮฺ ﷻ ตลอดจนคุณลักษณะที่บ่งบอกถึงความบกพร่องไม่เหมาะสมกับการเป็นพระเจ้า เช่น اَلْمَوْتُ (ความตาย) اَلسِّنَةُ (ความง่วง) اَلنَّوْمُ (การนอนหลับ) اَلظُّلْمُ (การอธรรม)

2. พิจารณาจากคุณลักษณะที่เกี่ยวข้องกับษาตและการกระทำของอัลลอฮฺ ﷻ

การแบ่งประเภทคุณลักษณะของอัลลอฮฺ ﷻ โดยพิจารณาจากคุณลักษณะที่มีความเกี่ยวข้องกับษาตและการกระทำของอัลลอฮฺ ﷻ แบ่งออกเป็น 3 ประเภทคือ(al-‘Uthaymin, n.d.: 51)

2.1 คุณลักษณะที่ผูกพันและดำรงอยู่กับษาตของอัลลอฮฺ ﷻ ตลอดไป เรียกว่า صِفَاتٌ ذَاتِيَّةٌ

[1] ดู Ibn Taymiyah, 1991 : 6/217-233.

2.2 คุณลักษณะการกระทำที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับพระประสงค์ของอัลลอฮฺ ﷻ เรียกว่า صِفَاتٌ فِعْلِيَّةٌ มี 2 ประเภท คือ

2.2.1 คุณลักษณะที่สัมพันธ์กับสาเหตุ เช่น الرِضَاءُ (ความพอพระทัย ความปิติยินดี) เมื่อใดที่อัลลอฮฺ ﷻ พบสาเหตุที่ทำให้พอพระทัยพระองค์ก็จะทรงพอพระทัยและปิติยินดี ดังที่พระองค์ตรัสว่า

﴿إِنْ تَكْفُرُوا فَإِنَّ اللَّهَ غَنِيٌّ عَنكُمْ ۖ وَلَا يَرْضَىٰ لِعِبَادِهِ الْكُفْرَ ۖ وَإِن تَشْكُرُوا يَرْضَهُ لَكُمْ ۗ﴾

“หากพวกเจ้าปฏิเสธศรัทธา แท้จริงอัลลอฮฺทรงพอเพียงจากพวกเจ้า และจะไม่ทรงปิติยินดีต่อการเนรคุณของปวงบ่าวของพระองค์ และหากพวกเจ้ากตัญญู พระองค์ก็จะทรงปิติยินดีต่อพวกเจ้า”

(สูเราะฮฺอัซซุมัร ส่วนหนึ่งของอายะฮฺที่ 7)

2.2.2 คุณลักษณะที่ไม่มีความสัมพันธ์กับสาเหตุ เช่น การลงสู่ฟากฟ้าดุนยาในช่วงท้ายของค่ำคืน เนื่องจากการลงของอัลลอฮฺ ﷻ ไม่มีความสัมพันธ์กับสาเหตุใด ๆ สำหรับการลงของพระองค์

2.3 คุณลักษณะที่พิจารณาแล้วสามารถเป็นได้ทั้ง صِفَةٌ ذَاتِيَّةٌ และ صِفَةٌ فِعْلِيَّةٌ เช่น اَلْكَلَامُ (ทรงดำรัส) เมื่อพิจารณาถึงพื้นฐานเดิมของการดำรัสถือว่าเป็น صِفَةٌ ذَاتِيَّةٌ เนื่องจากเป็นคุณลักษณะที่ดำรงอยู่กับษาตของพระองค์ แต่เมื่อแยกพิจารณาในแต่ละดำรัสถือว่าเป็น صِفَةٌ فِعْلِيَّةٌ เพราะอัลลอฮฺ ﷻ ยังคงเป็นผู้ดำรัสในสิ่งที่พระองค์ทรงประสงค์และเมื่อใดก็ตามที่พระองค์ทรงประสงค์

3. พิจารณาจากหลักฐานและการยืนยันคุณลักษณะ

การแบ่งประเภทคุณลักษณะของอัลลอฮฺ ﷻ โดยพิจารณาจากหลักฐานและการยืนยันคุณลักษณะแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

3.1 صِفَاتٌ خَبَرِيَّةٌ

صِفَاتٌ خَبَرِيَّةٌ หมายถึง คุณลักษณะที่ได้รับการยืนยันจากพระองค์อัลลอฮฺ ﷻ ซึ่งปรากฏอยู่ในคัมภีร์อัลกุรอานและจากคำบอกเล่าของนบีมุฮัมมัด ﷺ เรียกคุณลักษณะเหล่านี้ว่า صِفَاتٌ سَمْعِيَّةٌ หรือ صِفَاتٌ نَقْلِيَّةٌ ซึ่งอาจเป็นคุณลักษณะด้านษาต เช่น اَلْوَجْهُ (พระพักตร์) اَلْيَدَيْنِ (พระหัตถ์ทั้งสอง) หรืออาจเป็นคุณลักษณะด้านการกระทำ เช่น اَلْفَرِحُ (ความดีใจ ความปิติ) الضَّحِكُ (การหัวเราะ)

3.2 صِفَاتٌ سَمْعِيّةٌ عَقْلِيّةٌ

صِفَاتٌ سَمْعِيةٌ عَقْلِيَّةٌ หมายถึง คุณลักษณะที่ได้รับการยืนยันด้วยหลักฐานจากคัมภีร์อัลกุรอาน และสุนนะฮฺ (اَلنَقْلِيُّ) ผสมผสานกับหลักฐานทางสติปัญญา (اَلْعَقْلِيُّ) ซึ่งบางคุณลักษณะเป็นคุณลักษณะด้านษาต เช่น اَلْحَيَاةُ (ทรงมีชีวิต) اَلْعِلْمُ (ทรงรอบรู้) اَلْقُدْرَةُ (ทรงเดชานุภาพ) และบางคุณลักษณะเป็นคุณลักษณะด้านการกระทำ เช่น اَلْخَلْقُ (การสร้าง) اَلْعَطَاءُ (การให้) เป็นต้น

4.2.5.2 การแบ่งประเภทคุณลักษณะของอัลลอฮฺ ﷻ ตามแนวคิดเคาะลัฟ

กลุ่มแนวคิดเคาะลัฟ อัลอะชาอิเราะฮฺ โดยอัสสะนูสีย์[1] ยอมรับและยืนยันว่าคุณลักษณะที่จำเป็นสำหรับอัลลอฮฺ ﷻ มี 20 คุณลักษณะ และแบ่งคุณลักษณะทั้ง 20 ออกเป็น 4 ประเภท คือ نَفْسِيَّةٌ سَلْبِيَّةٌ مَعَانِيٌ และ مَعْنَوِيَّةٌ (al-Sanusiy, n.d : 1-3) ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. صِفَةٌ نَفْسِيَّةٌ

صِفَةٌ نَفْسِيَّةٌ คือ صِفَةٌ ثُبُوْتِيَّةٌ ذَاتِيَّةٌ หมายถึงคุณลักษณะที่ได้รับการยืนยันว่าเป็นคุณลักษณะที่ดำรงอยู่กับษาตของอัลลอฮฺ ﷻ มิใช่คุณลักษณะที่เพิ่มขึ้นจากษาต (Sa'id, 2004 : 33)

صِفَةٌ نَفْسِيَّةٌ มีเพียงคุณลักษณะเดียว คือ اَلْوُجُوْدُ หมายถึง อัลลอฮฺ ﷻ ทรงมี ซึ่งการมีของอัลลอฮฺ ﷻ คือการมีษาตที่สมบูรณ์ โดยที่มิได้มีสาเหตุหรือได้รับอิทธิพลจากสิ่งใดที่ทำให้พระองค์มีขึ้น และการมีของพระองค์นั้นมิใช่มีความหมายตรงข้ามกับการไม่มี ซึ่งแตกต่างจากการปรากฏขึ้นของสิ่งถูกสร้างอื่น ๆ เพราะการปรากฏขึ้นของสิ่งอื่นเกิดขึ้นจากสาเหตุ มีผู้กระทำ หรือสิ่งที่กระทำให้ปรากฏขึ้น โดยที่สิ่งนั้นอาจจะไม่ปรากฏขึ้นหากไม่มีสาเหตุ ไม่มีผู้กระทำหรือสิ่งที่มากระทำ (Qahṭan, 1996 : 102-103)

2. صِفَاتٌ سَلْبِيَّةٌ

صِفَاتٌ سَلْبِيَّةٌ มี 5 คุณลักษณะคือ اَلْقِدَمُ (ทรงดั้งเดิม) اَلْبَقَاءُ (ทรงถาวร) اَلْوَحْدَانِيةُ (ทรงเอกะ) اَلْمُخَالِفَةُ لِلْحَوَادِثِ (แตกต่างจากสิ่งที่เกิดขึ้นใหม่) และ اَلْقِيَامُ بِالنَفْسِ (ทรงดำรงด้วยพระองค์เอง) ('Umar, 1994 : 82-83, Qahṭan, 1966 : 104)

[1] อัสสะนูสีย์ คือ อบู อับดุลลอฮฺ มุฮัมมัด บิน ยูสุฟ บิน อุมัร อัสสะนูสีย์ อัลฮะสะนีย์ รู้จักกันในนามอัสสะนูสีย์ เกิดปีฮิจญ์เราะฮฺศักราช 830 เสียชีวิตปีฮิจญ์เราะฮฺศักราช 895 เจ้าของหนังสืออุมมุลบะรอฮีนหรืออัลอะกีดะฮฺ อัสสะนูสีย์ อัลศุฆรอ (Sa'id, 2004 : 19)

صِفَاتٌ سَلْبِيَّةٌ หมายถึงคุณลักษณะที่มีความหมายตรงข้ามกับคุณลักษณะข้างต้นเป็นคุณลักษณะที่จำเป็นจะต้องปฏิเสธว่ามิใช่คุณลักษณะของอัลลอฮฺ ﷻ เนื่องจากเป็นคุณลักษณะที่บกพร่อง ไม่คู่ควรและไม่เหมาะสมกับพระเกียรติความเป็นพระเจ้าของพระองค์ (Sa'id, 2004 : 35)

ดังนั้น จึงจำเป็นที่จะต้องปฏิเสธคุณลักษณะที่มีความหมายตรงข้ามกับคุณลักษณะทั้ง 5 ข้างต้น คือ 1) การปฏิเสธจุดเริ่มต้นในการมีของอัลลอฮฺ ﷻ 2) ปฏิเสธการสิ้นสุดของพระองค์ 3) ปฏิเสธว่าพระองค์เหมือนกับสิ่งที่ถูกบังเกิดขึ้นใหม่ 4) ปฏิเสธว่าพระองค์พึ่งพาสิ่งอื่น 5) ปฏิเสธการมีภาคีหรือมีผู้ช่วยเหลือพระองค์ นอกจากคุณลักษณะทั้ง 5 ที่จำเป็นจะต้องปฏิเสธแล้วยังมีคุณลักษณะอื่น ๆ ที่เป็นรายละเอียดอีก เช่น ปฏิเสธว่าอัลลอฮฺ ﷻ ไม่ทรงมีบุตร ไม่ทรงมีภรรยา พระองค์มิใช่ษาตซึ่งถูกประกอบขึ้นจากส่วนต่าง ๆ พระองค์ไม่ทรงมีสถานที่ ไม่มีกาลเวลา ไม่มีทิศ ฯลฯ คุณลักษณะเหล่านี้เป็นคุณลักษณะของสิ่งที่ถูกบังเกิดขึ้นใหม่หรือสิ่งถูกสร้างทั่ว ๆ ไป สำหรับสาเหตุที่จำกัดเฉพาะ 5 คุณลักษณะข้างต้นเนื่องจากเป็นคุณลักษณะหลักและเป็นแก่นของคุณลักษณะที่จะต้องปฏิเสธให้ห่างไกลจากษาตของอัลลอฮฺ ﷻ ซึ่งความหมายของคุณลักษณะทั้ง 5 ที่จำเป็นจะต้องยืนยันดังนี้

2.1 اَلْقِدَمُ (ทรงมีแต่ดั้งเดิม)

หมายถึง พระองค์อัลลอฮฺ ﷻ นั้นทรงมีมาแต่ดั้งเดิมทั้งษาตและคุณลักษณะของพระองค์ โดยไม่มีจุดเริ่มต้น (Qaḥṭan, 1996 : 105) และการมีขึ้นของพระองค์นั้นมิได้เกิดขึ้นหลังจากการไม่มี (Sa'id, 2004 : 35)

เหตุผลที่ยืนยันว่าอัลลอฮฺ ﷻ ทรงมีมาแต่เดิมโดยไม่มีจุดเริ่มต้น เนื่องจาก หากว่าอัลลอฮฺ ﷻ มิได้มีมาแต่ดั้งเดิม แสดงว่าพระองค์จะต้องเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นใหม่ และหากพระองค์เกิดขึ้นใหม่ก็จะต้องมีผู้สร้างที่ทำให้พระองค์เกิดขึ้น และผู้ที่สร้างให้พระองค์เกิดขึ้นก็จะต้องมีผู้ที่สร้างให้เขาเกิดขึ้น และจะเป็นวัฏจักรเช่นนี้ตลอดไปไม่มีที่สิ้นสุด ซึ่งเป็นสิ่งที่เป็นไปไม่ได้ (Qaḥṭan, 1966 : 104-105) ดังนั้นจึงจำเป็นที่จะต้องยืนยันว่าอัลลอฮฺ ﷻ ทรงมีมาแต่ดั้งเดิมและปฏิเสธว่าพระองค์เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นใหม่ พระองค์ตำรัสว่า

﴿هُوَ الْأَوَّلُ﴾

"พระองค์ทรงเป็นองค์แรก"

(สูเราะฮฺอัลฮะดีด ส่วนหนึ่งของอายะฮฺที่ 3)

2.2 اَلْبَقَاءُ (ทรงดำรงอยู่อย่างนิรันดร์)

หมายถึง อัลลอฮฺ ﷻ ทรงอยู่อย่างถาวรโดยไม่มีที่สิ้นสุดหรือสูญสลาย (Qaḥṭan, 1996 : 106) ดังนั้นจึงจำเป็นที่จะต้องปฏิเสธคุณลักษณะที่ตรงข้ามกับการดำรงอยู่อย่างนิรันดร์คือการสูญสลาย ดังที่อัลลอฮฺ ﷻ ตำรัสว่า

Prince of Songkla University Pattani Campus

﴿كُلُّ مَنْ عَلَيْهَا فَانٍ ۞ وَيَبْقَى وَجْهُ رَبِّكَ ذُو الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ﴾

“ทุก ๆ สิ่งที่อยู่บนพื้นพิภพย่อมแตกสลาย และพระพักตร์ของพระเจ้าของเจ้าผู้ทรงยิ่งใหญ่ ผู้ทรงโปรดปรานเท่านั้นที่จะยังคงเหลืออยู่”

(สูเราะฮฺอัรเราะฮฺมาน อายะฮฺที่ 26 และ27)

จากความหมายอัลกุรอานยืนยันว่าทุก ๆ สิ่งที่อยู่บนพื้นพิภพย่อมแตกดับและสูญสลาย จะคงอยู่เพียงพระพักตร์ของพระองค์ผู้ทรงยิ่งใหญ่ ผู้ทรงโปรดปรานเท่านั้น อุละมาอ์เคาะลัฟได้อรรถาธิบายอายะฮฺดังกล่าวว่า ในวันสิ้นโลกทุก ๆ สรรพสิ่งจะพังพินาศและดับสลาย จะคงอยู่แต่พระพักตร์ของพระองค์ ซึ่งหมายถึงษาตของพระองค์เท่านั้น (Sa‘id, 2004 : 37)

2.3 اَلْوَحْدَانِيَّةُ (ทรงเอกะ)

เป็นอีกคุณลักษณะหนึ่งของ صِفَاتٌ سَلْبِيَّةٌ หมายถึง อัลลอฮฺ ﷻ ทรงเอกะ พระองค์ไม่ทรงมีจำนวนทั้งในส่วนที่เกี่ยวข้องกับษาต คุณลักษณะของษาต และคุณลักษณะด้านการกระทำ (Sa‘id, 2004 : 37) คือการปฏิเสธว่าไม่มีสิ่งใดเสมอเหมือนหรือคล้ายคลึงกับษาต คุณลักษณะและการกระทำของพระองค์อย่างเด็ดขาด

ษาตของพระองค์มิได้ประกอบขึ้นมาจากส่วนประกอบหรืออวัยวะและจะไม่มีเรือนร่างใดที่เหมือนกับษาตของพระองค์ ทรงเป็นหนึ่งเดียวในด้านคุณลักษณะ หมายถึง พระองค์จะมีคุณลักษณะแต่ละประเภทเพียงคุณลักษณะเดียว เช่น อัลลอฮฺ ﷻ ทรงเดชานุภาพ หมายถึง พระองค์ทรงเดชานุภาพแต่เพียงพระองค์เดียว แต่ละคุณลักษณะของอัลลอฮฺ ﷻ นั้นมีความสมบูรณ์ และจะไม่มีคุณลักษณะใดที่เหมือนกับคุณลักษณะของพระองค์ หากสิ่งใดมีคุณลักษณะเหมือนกับพระองค์สิ่งนั้นก็จะเป็นพระเจ้า และพระเจ้าก็จะมีหลายองค์ (Qaḥṭan, 1996 : 118) แต่ทว่าอัลลอฮฺ ﷻ ได้รับการยืนยันแล้วว่าพระองค์นั้นทรงมีเพียงองค์เดียว ดังที่พระองค์ตรัสว่า

﴿قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ﴾

“จงกล่าวเถิดมุฮัมมัด พระองค์คืออัลลอฮฺผู้ทรงเอกะ”

(สูเราะฮฺอัลอิคลาศ อายะฮฺที่ 1)

นอกจากนี้พระองค์ยังทรงเอกะในการกระทำ โดยที่สรรพสิ่งทั้งหลายถูกสร้างด้วยกับเดชานุภาพของพระองค์เพียงพระองค์เดียว ไม่มีผู้ร่วมสร้างอื่นนอกจากพระองค์ ดังที่พระองค์ตรัสว่า

﴿لَوْ كَانَ فِيهِمَا آلِهَةٌ إِلَّا اللَّهُ لَفَسَدَتَا﴾

“หากในชั้นฟ้าและพื้นพิภพมีพระเจ้าอื่นนอกจากอัลลอฮฺก็จะก่อให้เกิดความเสียหายอย่างแน่นอน”

(สูเราะฮฺอัลอันบิยาอ์ ส่วนหนึ่งของอายะฮฺที่ 22)

2.4 اَلْمُخَالِفَةُ لِلْحَوَادِثِ (ทรงแตกต่างจากสิ่งที่เกิดขึ้นใหม่)

เป็นคุณลักษณะหนึ่งของ صِفَاتٌ سَلْبِيَّةٌ หมายถึง อัลลอฮฺ ﷻ ไม่ทรงเหมือนกับสิ่งที่เกิดขึ้นใหม่ไม่ว่าในด้านษาต ด้านคุณลักษณะ และด้านการกระทำ ไม่ว่าสิ่งนั้นจะเกิดขึ้นแล้วหรือยังไม่เกิดขึ้นก็ตาม ษาตของพระองค์จะไม่เหมือนกับเรือนร่าง รูปร่างของสิ่งที่เกิดขึ้นใหม่ และคุณลักษณะของพระองค์จะไม่เหมือนกับคุณลักษณะของสิ่งที่เกิดขึ้นใหม่เช่นกัน เพราะพระองค์ไม่ทรงมีเรือนร่างหรือรูปทรง ไม่อยู่ในสถานที่ใด และไม่มีทิศที่อยู่ ษาตของพระองค์มิได้ถูกประกอบขึ้นมาจากส่วนต่าง ๆ จนทำให้เป็นรูปร่างที่สมบูรณ์ขึ้น (Qaḥṭan, 1996 : 107, Sa'id, 2004 : 38) อัลลอฮฺﷻ ดำรัสไว้ว่า

﴿لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ ۖ وَهُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ﴾

"ไม่มีสิ่งใดเสมอเหมือนพระองค์ และพระองค์เป็นผู้ทรงได้ยิน ผู้ทรงเห็น"

(สูเราะฮฺอัชชูรอ ส่วนหนึ่งของอายะฮฺที่ 11)

จากความหมายอายะฮฺยืนยันว่าไม่มีสิ่งใดที่จะเสมอเหมือนพระองค์ในทุก ๆ มิติ ดังนั้นแนวคิดของเคาะลัฟ อัลอะชาอิเราะฮฺจึงปฏิเสธที่จะอรรถาธิบายความหมายอัลกุรอานในอายะฮฺที่กล่าวถึงคุณลักษณะของอัลลอฮฺ ﷻ ที่กล่าวถึงพระพักตร์ พระหัตถ์ พระเนตร การเสด็จมา การเสด็จไป และการประทับบนบัลลังก์ เป็นต้น เนื่องจากสิ่งเหล่านี้เป็นคุณลักษณะของสิ่งที่เกิดขึ้นใหม่ ดังนั้นอัลอะชาอิเราะฮฺจึงพยายามอรรถาธิบายความหมายโดยอาศัยการตีความหรือการให้ความหมายแบบเทียบเคียง เพื่อให้คุณลักษณะของอัลลอฮฺ ﷻ ห่างไกลจากคุณลักษณะของสิ่งที่เกิดขึ้นใหม่ทั้งปวง

2.5 اَلْقِيَامُ بِالنَفْسِ (ทรงดำรงอยู่ด้วยพระองค์เอง)

หมายถึง การยืนยันว่าพระองค์อัลลอฮฺ ﷻ ไม่ต้องการรูปทรงหรือเรือนร่างเพื่อที่พระองค์จะทรงดำรงอยู่และไม่ต้องการผู้ที่สร้างพระองค์ขึ้นมา พระองค์มิได้ทรงต้องการษาตเพื่อที่พระองค์จะสถิตย์อยู่เหมือนกับคุณลักษณะที่ต้องการสิ่งที่ถูกให้คุณลักษณะ (Sa'id, 2004 : 39)

เหตุผลที่บ่งบอกได้ว่าพระองค์ทรงดำรงด้วยพระองค์เองคือ หากพระองค์ไม่สามารถดำรงด้วยพระองค์เองได้ พระองค์ก็ต้องการเรือนร่างที่พระองค์จะดำรงอยู่กับเรือนร่างนั้น และหากพระองค์ต้องการผู้สร้าง พระองค์ก็จะเป็นสิ่งใหม่ ซึ่งทั้ง 2 สิ่งนั้นจะเหมือนกับสิ่งที่ถูกบังเกิดขึ้นใหม่ (Qaḥṭan, 1996 : 117-118) อัลลอฮฺ ﷻ ดำรัสว่า

﴿يَا أَيُّهَا النَّاسُ أَنتُمُ الْفُقَرَاءُ إِلَى اللَّهِ ۖ وَاللَّهُ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيدُ﴾

"โอ้มนุษย์เอ๋ย พวกเจ้าเป็นผู้ที่ขัดสน ต้องการพึ่งพาอัลลอฮฺ แต่อัลลอฮฺนั้นทรงมั่งมีอย่างมากมาย ผู้ทรงได้รับการสรรเสริญ"

(สูเราะฮฺฟาฏิร อายะฮฺที่ 15)

จากความหมายอายะฮฺยืนยันว่าพระองค์นั้นทรงมั่งคั่ง ร่ำรวย เพียงพอ พระองค์ไม่ต้องการพึ่งพาสิ่งใด แต่ในทางตรงกันข้ามมนุษย์และสรรพสิ่งในโลกนั้นต้องการพึ่งพาและการช่วยเหลือจากพระองค์ ดังนั้นจึงจำเป็นต้องปฏิเสธการพึ่งพา และการช่วยเหลือให้ห่างไกลจากคุณลักษณะของอัลลอฮฺ ﷻ

3. صِفَاتٌ اَلْمَعَانِيّ

صِفَاتٌ وُجُوْدِيَّةٌ الثُبُوْتِيَّةُ الذَاتِيَّةُ คือ صِفَاتٌ اَلْمَعَانِيّ หรือ หมายถึง คุณลักษณะที่ให้ความหมายบ่งบอกถึงษาตของอัลลอฮฺ ﷻ ด้วยคุณลักษณะนั้น ๆ เป็นคุณลักษณะที่มีมาแต่ดั้งเดิมมีมาพร้อมกับษาตของพระองค์ เป็นคุณลักษณะที่เพิ่มจากษาต เป็นคุณลักษณะที่มีอยู่ตลอดไป และจะไม่แยกจากษาตของพระองค์ (Qaḥṭan, 1996 : 125-126, Sa‘id, 2004 : 42)

กลุ่มแนวคิดทางปรัชญาและนักวิภาษวิทยาต่างมีความเห็นสอดคล้องกันในกรณีพระองค์อัลลอฮฺ ﷻ ทรงเอกะ ถูกให้ลักษณะด้วยคุณลักษณะที่สมบูรณ์และเป็นคุณลักษณะที่ดำรงอยู่กับษาตของพระองค์ แต่ทว่าเห็นต่างกันในการอรรถาธิบาย صِفَاتٌ اَلْمَعَانِيّ ไปใน 2 ทัศนะ (Qaḥṭan, 1996 : 126-127) ดังนี้

ทัศนะแรก อัลอะชาอิเราะฮฺ เห็นว่า พระองค์อัลลอฮฺ ﷻ ผู้ทรงได้ยินด้วยกับการได้ยิน พระองค์ทรงรอบรู้ด้วยกับความรู้ พระองค์ทรงสามารถด้วยกับความสามารถ เป็นต้น ซึ่งคุณลักษณะเหล่านี้มีมาแต่ดั้งเดิมมิใช่สิ่งที่เกิดขึ้นใหม่ และมิได้ดำรงอยู่กับตัวตนของคุณลักษณะหากแต่ดำรงอยู่กับษาตของพระองค์ และเป็นคุณลักษณะที่เพิ่มขึ้นจากษาต

ทัศนะที่สอง กลุ่มมุอฺตะซีละฮฺและกลุ่มนักปรัชญา ซึ่งปฏิเสธบรรดาคุณลักษณะที่เพิ่มจากษาตของพระองค์ โดยให้ความเห็นว่าพระองค์อัลลอฮฺ ﷻ นั้นเป็นผู้ทรงรอบรู้ด้วยกับษาตมิใช่ด้วยกับความรู้ เป็นผู้ทรงสามารถด้วยกับษาตมิใช่ด้วยกับความสามารถ เป็นผู้ทรงได้ยินด้วยกับษาตมิใช่ด้วยกับการได้ยิน

صِفَاتٌ اَلْمَعَانِيّ สำหรับอัลลอฮฺ ﷻ มี 7 คุณลักษณะ คือ اَلْقُدْرَةُ اَلْإِرَادَةُ اَلسَّمْعُ اَلْبَصَرُ اَلْعِلْمُ اَلْحَيَاةُ และ اَلْكَلَامُ (Qaḥṭan, 1996 : 125, Sa‘id, 2004 : 44) ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

1. اَلْقُدْرَةُ (ทรงเดชานุภาพ)

คือคุณลักษณะที่มีมาแต่เดิมและดำรงอยู่กับษาตของอัลลอฮฺ ﷻ ด้วยกับคุณลักษณะที่ทรงเดชานุภาพ สามารถทำให้สิ่งต่าง ๆ ปรากฏขึ้นหรือไม่ปรากฏขึ้นได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับพระประสงค์ของพระองค์ (Sa‘id, 2004 : 45) และคุณลักษณะที่จะต้องปฏิเสธซึ่งเป็นคุณลักษณะที่ตรงข้ามกับทรงเดชานุภาพคือ ไร้สมรรถภาพ ไร้ความสามารถ ไม่มีศักยภาพ (Qaḥṭan, 1996 : 132)

หากไม่ให้คุณลักษณะต่ออัลลอฮฺ ﷻ ว่าเป็นผู้ทรงเดชานุภาพก็ต้องให้คุณลักษณะที่ตรงข้ามคือไม่มีสมรรถภาพ ไร้ความสามารถ หากพระองค์ไร้ซึ่งความสามารถก็จะไม่พบสิ่งต่าง ๆ ที่เป็นสิ่งที่ถูกบังเกิดขึ้นด้วยความปราณีต เป็นระเบียบถูกจัดไว้อย่างเป็นระบบ มั่นคงแข็งแรง ซึ่งเป็นสิ่งที่ประจักษ์ด้วยกับสายตา และหากพระองค์เป็นผู้ไร้ความสามารถ พระองค์ก็เป็นผู้ที่บกพร่อง ความบกพร่องสำหรับพระผู้เป็นเจ้า ถือว่าเป็นสิ่งที่ไม่บังควรไม่เหมาะสมอย่างยิ่งสำหรับการเป็นพระเจ้า และหากพระองค์เป็นผู้ที่บกพร่องก็จะต้องมีผู้ที่ทำให้พระองค์สมบูรณ์ขึ้น และผู้ที่ทำให้พระองค์สมบูรณ์ขึ้นก็ต้องการผู้ที่ทำให้เขาสมบูรณ์ขึ้น ซึ่งสิ่งดังกล่าวเป็นวัฏจักรที่ไม่มีที่สิ้นสุด (Qaḥṭan, 1996 : 132-133) ดังนั้นจึงจำเป็นที่จะต้องให้คุณลักษณะพระองค์ว่าเป็นผู้ทรงเดชานุภาพ ผู้ทรงสามารถ พระองค์ทรงยืนยันในความเดชานุภาพของพระองค์ด้วยดำรัสว่า

﴿وَمَا كَانَ اللَّهُ لِيُعْجِزَهُ مِن شَيْءٍ فِي السَّمَاوَاتِ وَلَا فِي الْأَرْضِ ۚ إِنَّهُ كَانَ عَلِيمًا قَدِيرًا﴾

“และอัลลอฮฺนั้น ไม่มีสิ่งใดในชั้นฟ้าทั้งหลายและแผ่นดินจะทำให้พระองค์หมดความสามารถไปได้ แท้จริงพระองค์เป็นผู้ทรงรอบรู้ ผู้ทรงอานุภาพเสมอ”

(สูเราะฮฺฟาฏิร ส่วนหนึ่งของอายะฮฺที่ 44)

2. اَلْإِرَادَةُ (ทรงปรารถนา)

คือคุณลักษณะที่มีมาแต่เดิม ด้วยความปรารถนาของอัลลอฮฺ ﷻ ที่สอดคล้องกับความรอบรู้ จึงเป็นสิ่งที่เป็นไปได้ที่จะให้สิ่งหนึ่งปรากฏขึ้นหรือมิให้ปรากฏขึ้น (Sa‘id, 2004 : 45) และคุณลักษณะที่จะต้องปฏิเสธเพื่อให้ความบริสุทธิ์ต่ออัลลอฮฺ ﷻ ซึ่งให้ความหมายตรงข้ามกับความปรารถนาคือ การถูกบังคับ

อัลลอฮฺ ﷻ ทรงเป็นผู้สร้างโลกด้วยความปรารถนาของพระองค์โดยไม่มีผู้ใดหรือสิ่งใดบังคับพระองค์ ผู้ใดก็ตามที่กระทำสิ่งหนึ่งด้วยความสมัครใจย่อมแสดงว่าเขามีความปรารถนา มีความประสงค์ หากอัลลอฮฺ ﷻ ไม่ทรงปรารถนาต่อสิ่งที่ปรากฏขึ้น ย่อมหมายถึงสิ่งที่ปรากฏขึ้นนั้นเกิดจากการที่พระองค์ถูกบังคับให้สร้างขึ้น หากพระองค์ถูกบังคับก็แสดงว่าพระองค์ไร้ซึ่งความสามารถ และหากพระองค์ทรงไร้ซึ่งความสามารถก็จะไม่ปรากฏสิ่งถูกสร้างมากมายที่ประจักษ์ด้วยสายตา (Qaḥṭan, 1996 : 135-136) ดังนั้นจึงยืนยันได้ว่าอัลลอฮฺ ﷻ เป็นพระเจ้าที่ทรงมีความปรารถนา อัลลอฮฺ ﷻ ดำรัสไว้ว่า

﴿إِنَّمَا أَمْرُهُ إِذَا أَرَادَ شَيْئًا أَن يَقُولَ لَهُ كُن فَيَكُونُ﴾

“แท้จริงพระบัญชาของอัลลอฮฺเมื่อทรงประสงค์สิ่งใด พระองค์จะตรัสแก่มันว่า จงเป็น แล้วมันก็จะเป็นขึ้นมา”

(สูเราะฮฺยาซีน อายะฮฺที่ 82)

3. اَلسَّمْعُ (ทรงได้ยิน)

คือคุณลักษณะที่มีมาแต่เดิม การได้ยินของพระองค์นั้นจะเข้าใจทุกสิ่งที่ถูกได้ยินแม้ว่าจะเป็นความลับก็ตาม เป็นคุณลักษณะของสิ่งที่ถูกได้ยินได้รับการเปิดเผยโดยปราศจากอวัยวะ เครื่องมือ หรืออุปกรณ์ช่วยเพื่อให้ได้ยิน และไม่มีสิ่งใดที่จะเล็ดลอดไปจากการได้ยินของพระองค์ได้ ความใกล้ไกลไม่เป็นอุปสรรคต่อการได้ยินของพระองค์ ดังดำรัสที่ว่า

﴿رَبَّنَا تَقَبَّلْ مِنَّاۖ إِنَّكَ أَنتَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ﴾

“ข้าแต่พระผู้เป็นเจ้าของข้าพระองค์ พระองค์โปรดรับ (งาน)
จากข้าพระองค์ด้วยเถิด แท้จริงพระองค์นั้นทรงได้ยินและทรงรอบรู้”

(สูเราะฮฺอัลบะเกาะเราะฮฺ ส่วนหนึ่งของอายะฮฺที่ 127)

จากความหมายอายะฮฺอัลลอฮฺ ﷻ ทรงยืนยันว่าพระองค์นั้น เป็นทรงได้ยินและพระองค์ทรงรอบรู้ยิ่ง

4. اَلْبَصَرُ (ทรงเห็น)

คือคุณลักษณะที่มีมาแต่เดิม การเห็นของพระองค์นั้นคือการเห็นทุก ๆ สิ่งแม้ว่าจะเป็นสิ่งที่เล็ก ๆ หรือบางเบาก็ตาม เป็นคุณลักษณะที่จะเปิดเผยและเข้าใจสิ่งที่ถูกเห็นโดยไม่ต้องใช้อวัยวะ เครื่องมือหรืออุปกรณ์ช่วยในการเห็น และจะไม่มีสิ่งใดที่เล็ดลอดการเห็นของพระองค์ได้แม้ว่าจะเป็นสิ่งที่ป่นละเอียดเป็นผุยผงก็ตาม อีกทั้งความมืดมิดก็ไม่เป็นอุปสรรคต่อการเห็นของพระองค์ (Qaḥṭan, 1996 : 139-140) ดังนั้นจึงยืนยันได้ว่าพระองค์อัลลอฮฺ ﷻ เป็นพระเจ้าที่ทรงได้ยินและทรงเห็น หากแต่ว่าการได้ยินและการเห็นของพระองค์นั้นแตกต่างจากมนุษย์และสิ่งที่ถูกสร้างทั้งปวง พระองค์ดำรัสไว้ว่า

﴿لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌۖ وَهُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ﴾

“ไม่มีสิ่งใดเสมอเหมือนพระองค์ และพระองค์เป็นผู้ทรงได้ยิน ผู้ทรงเห็น”

(สูเราะฮฺอัชชูรอ ส่วนหนึ่งของอายะฮฺที่ 11)

จากความหมายอายะฮฺอัลลอฮฺ ﷻ ทรงยืนยันว่าพระองค์ทรงสร้างทุกสรรพสิ่ง ดังนั้นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นมาจะไม่เสมอเหมือนหรือเท่าเทียมกับพระผู้สร้างในทุก ๆ มิติอย่างแน่นอน และพระองค์นั้นทรงได้ยินและพระองค์ทรงเห็นการกระทำและการเคลื่อนไหวของทุกสรรพสิ่ง ซึ่งการได้ยินและการเห็นของพระองค์นั้นแตกต่างจากการได้ยินและการเห็นของสิ่งถูกสร้างทั่ว ๆ ไป

Prince of Songkla University Pattani Campus

5. اَلْعِلْمُ (ทรงรอบรู้)

คือคุณลักษณะที่มีมาแต่เดิมพร้อมกับษาตของอัลลอฮฺ ﷻ และด้วยกับคุณลักษณะที่ทรงรอบรู้ของพระองค์นั้น จะเปิดเผยให้ได้รับรู้ถึงความรู้และข้อมูลต่าง ๆ อย่างครอบคลุมและรอบด้าน ในขณะเดียวกันก็ต้องปฏิเสธคุณลักษณะที่บกพร่องที่ตรงข้ามกับความรอบรู้ เช่น ความโง่เขลา การคาดคะเน การเดา ความสงสัย ความหลงลืม ความเผลอเรอ (Qaḥṭan, 1996 : 141-142 , Sa'id, 2004 : 50) คุณลักษณะเหล่านี้บ่งบอกถึงความไม่รอบรู้ ซึ่งเป็นคุณลักษณะที่บกพร่อง เป็นข้อตำหนิ ไม่เหมาะสมที่จะเป็นคุณลักษณะของพระผู้เป็นเจ้า อย่างไรก็ตามความรู้ของพระองค์นั้นมิได้เกิดขึ้นหลังจากความไม่รู้ซึ่งแตกต่างจากมนุษย์และสิ่งถูกสร้างทั่ว ๆ ไป

สิ่งที่สามารถยืนยันได้ว่าพระองค์อัลลอฮฺ ﷻ ทรงรอบรู้ คือ การที่พระองค์ทรงสร้างพิภพ จักรวาลด้วยความปราณีต และให้แต่ละสิ่งทำหน้าที่อย่างเป็นระบบ ดาวแต่ละดวงในระบบสุริยจักวาลต่างโคจรในอวกาศโดยที่ไม่มีการชนหรือปะทะกันแต่อย่างใด เช่นเดียวกันพระองค์ทรงสร้างชีวิตและร่างกายของมนุษย์ด้วยความปราณีต อวัยวะทุกส่วนในร่างกายต่างมีหน้าที่และปฏิบัติหน้าที่อย่างสอดรับกันอย่างเป็นระบบ สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ได้ประจักษ์ต่อสายตาของมนุษย์ ดังนั้นผู้ใดก็ตามที่สามารถสร้างและบริหารจัดการให้สิ่งที่ถูกสร้างได้ทำหน้าที่ของตนอย่างเป็นระบบและปราณีตย่อมยืนยันได้ว่าผู้นั้นมีความรอบรู้อย่างยิ่ง

อย่างไรก็ตาม ความรอบรู้ของพระองค์นั้นทรงรอบรู้ในสิ่งที่ผ่านมาในอดีต สิ่งที่เกิดขึ้นที่เป็นปัจจุบัน รอบรู้ในสิ่งที่จะเกิดขึ้นและเป็นไปในอนาคตข้างหน้า พระองค์อัลลอฮฺ ﷻ ได้ดำรัสยืนยันในความรอบรู้ของพระองค์ไว้ว่า

﴿وَعِندَهُ مَفَاتِحُ الْغَيْبِ لَا يَعْلَمُهَا إِلَّا هُوَ وَيَعْلَمُ مَا فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ وَمَا تَسْقُطُ مِن وَرَقَةٍ إِلَّا يَعْلَمُهَا وَلَا حَبَّةٍ فِي ظُلُمَاتِ الْأَرْضِ وَلَا رَطْبٍ وَلَا يَابِسٍ إِلَّا فِي كِتَابٍ مُّبِينٍ﴾

"และที่พระองค์นั้นมีกุญแจแห่งความเร้นลับ โดยที่ไม่มีผู้ใดรู้กุญแจเหล่านั้นนอกจากพระองค์เท่านั้น และพระองค์ทรงรู้สิ่งที่อยู่ในแผ่นดินและในทะเล ไม่มีใบไม้ใดล่วงหล่นลง นอกจากพระองค์จะทรงรู้มัน และไม่มีเมล็ดพืชใดซึ่งอยู่ในบรรดาความมืดของแผ่นดิน และไม่มีสิ่งที่อ่อนนุ่มใด และสิ่งที่แห้งใดนอกจากจะอยู่ในบันทึกอันชัดแจ้ง"

(สูเราะฮฺอัลอันอาม อายะฮฺที่ 59)

6. اَلْحَيَاةُ (ทรงมีชีวิต)

คือคุณลักษณะที่มีมาแต่เดิมและดำรงอยู่กับษาตของพระองค์ เป็นคุณลักษณะที่มีความจำเป็นที่ยืนยันถึงคุณลักษณะความรอบรู้ ความปรารถนา และคุณลักษณะอื่น ๆ ของ

صِفَاتٌ الْمَعْنَوِيَّة และ صِفَاتٌ الْمَعَانِيّ ซึ่งการมีชีวิตของพระองค์นั้นแตกต่างจากชีวิตของสิ่งที่มีชีวิตทั่วไปคือการมีชีวิตที่ปราศจากพลังของประสาทสัมผัส การมีชีวิตที่มิได้มีผลมาจากพลังงานอาหารและโภชนาการ และเช่นเดียวกันการมีชีวิตของพระองค์นั้นปราศจากวิญญาณซึ่งต่างจากสิ่งมีชีวิตทั่ว ๆ ไป นอกจากจะยืนยันว่าพระองค์ทรงมีชีวิตแล้วจะต้องปฏิเสธการตายและสูญสลายของพระองค์ (Qaḥṭan, 1996 : 149 , Sa'id, 2004 : 51) อย่างไรก็ตาม หากไม่ยืนยันว่าพระองค์ทรงมีชีวิตก็จะไม่สามารถยืนยันว่าพระองค์ทรงรอบรู้ ทรงปรารถนา ทรงเดชานุภาพ เนื่องจากไม่สามารถที่จะจินตนาการได้ว่าคุณลักษณะเหล่านี้ดำรงอยู่ได้โดยปราศจากการมีชีวิต ดังนั้นจึงต้องยืนยันว่าพระองค์ทรงมีชีวิต ซึ่งพระองค์อัลลอฮฺ ﷻ ยืนยันไว้ว่า

﴿هُوَ الْحَيُّ لَا إِلَٰهَ إِلَّا هُوَ﴾

"พระองค์คือผู้ทรงมีชีวิต ไม่มีพระเจ้าอื่นใดนอกจากพระองค์"

(สูเราะฮฺมอฟิร ส่วนหนึ่งของอายะฮฺที่ 65)

7. الْكَلَامُ (ทรงดำรัส)

คือคุณลักษณะที่มีมาแต่ดั้งเดิมและดำรงอยู่กับษาตของอัลลอฮฺ ﷻ พระดำรัสของพระองค์ปราศจากพยัญชนะและเสียง ซึ่งทั้งพยัญชนะและเสียงนั้นมีตำแหน่งของคำที่อยู่ก่อนและหลัง สำหรับพระดำรัสของพระองค์ต้องปราศจากสิ่งดังกล่าว เนื่องจากทั้งพยัญชนะและเสียงเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นใหม่ และดำรัสของพระองค์ไม่ค่อยและไม่ดัง เนื่องจากทั้งสองลักษณะเป็นลักษณะของสิ่งที่เกิดขึ้นใหม่ทั้งสิ้นเช่นกัน (Sa'id, 2004 : 54)

อัลอะชาอีเราะฮฺ ได้แบ่งดำรัสของอัลลอฮฺ ﷻ ออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

ก. كَلَامٌ نَفْسِيٌّ คือ พระดำรัสที่เป็นถ้อยคำ โดยปราศจากเสียงและพยัญชนะเป็นคุณลักษณะที่มีมาแต่เดิม และดำรงอยู่กับษาตของพระองค์

ข. كَلَامٌ لَفْظِيٌّ คือ พระดำรัสที่เป็นพยัญชนะและเสียง เป็นสิ่งใหม่และมิได้ดำรงอยู่กับษาตของพระองค์ หมายถึงคัมภีร์อัลกุรอานและบรรดาคัมภีร์ที่ประทานลงมาก่อนคัมภีร์อัลกุรอาน

คุณลักษณะทรงดำรัสที่เกี่ยวข้องกับคัมภีร์อัลกุรอานจึงกล่าวได้ว่า คัมภีร์อัลกุรอานที่หมายถึง كَلَامٌ نَفْسِيٌّ มิใช่สิ่งที่ถูกบังเกิดขึ้นใหม่ และคัมภีร์อัลกุรอานที่หมายถึง كَلَامٌ لَفْظِيٌّ ซึ่งถูกบันทึกเป็นรูปเล่มและใช้อ่านกันอยู่นั้นถือว่าเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นใหม่ แต่ห้ามมิให้กล่าวว่าคัมภีร์อัลกุรอานเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นใหม่ ยกเว้นในกรณีเพื่อการศึกษา เนื่องจากเกรงว่าจะเข้าใจผิดไปว่าคัมภีร์อัลกุรอานซึ่งเป็นพระดำรัสของอัลลอฮฺ ﷻ เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นใหม่ (Qaḥṭan, 1996 : 143-145)

4. صِفَاتٌ الْمَعْنَوِيَّة

คือ คุณลักษณะที่มีความผูกพันธ์ที่จำเป็นกับ صِفَاتٌ الْمَعَانِي ทั้ง 7 คุณลักษณะ ซึ่งมีรายละเอียด (Sa'id, 2004 : 58 , 'Umar, 1994 : 83) ดังนี้

1. كَوْنُهُ قَادِرًا (พระองค์ผู้ทรงเดชานุภาพ)

คือ สภาพที่จำเป็นสำหรับษาต "الكَوْنُ"คือการยืนยัน และ"القَادِرُ" คือผู้ที่มีความเดชานุภาพในการจะกระทำหรือไม่กระทำ ดังนั้นจึงหมายถึงการยืนยันในความเดชานุภาพของพระองค์ในการจะกระทำหรือไม่กระทำ

2. كَوْنُهُ مُرِيْدًا (พระองค์ผู้ทรงปรารถนา)

คือ สภาพที่จำเป็นสำหรับษาต เมื่อความปรารถนาดำรงอยู่กับษาตของอัลลอฮฺ ﷻ จึงจำเป็นที่จะต้องให้คุณลักษณะพระองค์ว่าเป็นผู้ที่ทรงปรารถนา ตามความเป็นจริงผู้ที่ปรารถนานั้นคือ ผู้ที่จะให้น้ำหนักไปในด้านใดด้านหนึ่ง ในการที่จะให้สิ่งหนึ่งเกิดขึ้นหรือไม่เกิดขึ้น

3. كَوْنُهُ عَالِمًا (พระองค์ผู้ทรงรอบรู้)

คือ สภาพที่จำเป็นสำหรับษาต เมื่อความรอบรู้ดำรงอยู่กับษาตของอัลลอฮฺ ﷻ จึงจำเป็นที่จะต้องให้คุณลักษณะพระองค์ว่าเป็นผู้ทรงรอบรู้

4. كَوْنُهُ حَيًا (พระองค์ผู้ทรงมีชีวิต)

คือ สภาพที่จำเป็นสำหรับษาต เมื่อการมีชีวิตดำรงอยู่กับษาตของอัลลอฮฺ ﷻ จึงจำเป็นที่จะต้องให้คุณลักษณะพระองค์ว่าเป็นผู้ทรงมีชีวิต

5. كَوْنُهُ سَمِيْعًا (พระองค์ผู้ทรงได้ยิน)

คือ สภาพที่จำเป็นสำหรับษาต เมื่อการได้ยินดำรงอยู่กับษาตของอัลลอฮฺ ﷻ จึงจำเป็นที่จะต้องให้คุณลักษณะพระองค์ว่าเป็นผู้ทรงได้ยิน

6. كَوْنُهُ بَصِيْرًا (พระองค์ผู้ทรงเห็น)

คือ สภาพที่จำเป็นสำหรับษาต เมื่อการเห็นดำรงอยู่กับษาตของอัลลอฮฺ ﷻ จึงจำเป็นที่จะต้องให้คุณลักษณะพระองค์ว่าเป็นผู้ทรงเห็น

7. كَوْنُهُ مُتَكَلِمًا (พระองค์ผู้ทรงดำรัส)

คือ สภาพที่จำเป็นสำหรับษาต เมื่อพระดำรัสได้ดำรงอยู่กับษาตของอัลลอฮฺ ﷻ จึงจำเป็นที่จะต้องให้คุณลักษณะพระองค์ว่าเป็นผู้ทรงดำรัส

อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาถึงหลักฐานที่นำมาใช้ในการยืนยันคุณลักษณะของอัลลอฮฺ ﷻ สามารถแบ่งคุณลักษณะออกได้เป็น 3 ประเภท (al-Bayjuriy, 2002 : 72) คือ

Prince of Songkla University Pattani Campus

1. عَقْلِيَّةٌ หมายถึงบรรดาคุณลักษณะที่ไม่สามารถนำหลักฐานจากตัวบทอัลกุรอานและสุนนะฮฺมายืนยันได้ แต่ต้องใช้หลักฐานทางสติปัญญาเท่านั้น เนื่องจากในการสนทนากับผู้ที่ยังมิได้ศรัทธาต่ออิสลาม จะไม่ยอมรับหลักฐานจากอัลกุรอานและสุนนะฮฺ ดังนั้นจึงต้องยืนยันถึงความจำเป็นในการมีอยู่จริงของอัลลอฮฺ ﷻ และยอมรับในคุณลักษณะต่าง ๆ ของพระองค์ด้วยสติปัญญา เมื่อสติปัญญายอมรับแล้วจึงสามารถใช้หลักฐานจากตัวบทได้ เช่น คุณลักษณะ اَلْوُجُوْدِيَّةُ ، اَلْقُدْرَةُ ، اَلْمُخَالَفَةُ لِلْحَوَادِثِ ، اَلْحَيَاةُ ، اَلْعِلْمُ ، اَلْإِرَادَةُ และ اَلْبَقَاءُ เป็นต้น

2. سَمْعِيَّةٌ หมายถึงบรรดาคุณลักษณะที่ใช้หลักฐานจากตัวบทอัลกุรอานและสุนนะฮฺมายืนยัน เช่น คุณลักษณะ اَلسَّمْعُ ، اَلْبَصَرُ และ اَلْكَلاَمُ เป็นต้น

3. คุณลักษณะที่มีความเห็นแตกต่างกันในการนำหลักฐานที่เหมาะสมมาใช้ในการยืนยันว่าควรใช้หลักฐานจากตัวบทอัลกุรอานและสุนนะฮฺหรือใช้สติปัญญา ซึ่งสรุปเห็นว่าควรใช้หลักฐานจากสติปัญญาในการให้เหตุและผล เช่น คุณลักษณะ اَلْوَحْدَانِيَّةُ

4.2.6 แนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะของอัลลอฮฺ ﷻ

หลักความเชื่อ ความศรัทธาเกี่ยวกับคุณลักษณะของอัลลอฮฺ ﷻ ถือว่าเป็นประเด็นที่มีความเห็นต่างกันมากที่สุดระหว่างแนวคิดของสะลัฟกับแนวคิดของเคาะลัฟ อัลอะชาอีเราะฮฺ ดังจะเห็นได้จากความแตกต่างในการแบ่งคุณลักษณะของอัลลอฮฺ ﷻ ออกเป็นประเภทต่าง ๆ ข้างต้น นอกจากนี้สะลัฟและอัลอะชาอีเราะฮฺยังมีแนวคิดที่แตกต่างกันเกี่ยวกับคุณลักษณะของอัลลอฮฺ ﷻ ในหลายๆ ประเด็น

4.2.6.1 แนวคิดของสะลัฟกับคุณลักษณะของอัลลอฮฺ ﷻ

สำหรับแนวคิดของสะลัฟเกี่ยวกับคุณลักษณะของอัลลอฮฺ ﷻ มีดังนี้

1. แนวคิดการยืนยันคุณลักษณะของอัลลอฮฺ ﷻ

สะลัฟใช้แนวคิดในการยอมรับและยืนยันคุณลักษณะของอัลลอฮฺ ﷻ โดยการยอมรับในทุก ๆ คุณลักษณะที่อัลลอฮฺ ﷻ ทรงยืนยันไว้ด้วยพระองค์เอง หรือคุณลักษณะที่นบีมุฮัมมัด ﷺ ได้กล่าวยืนยันไว้ โดยไม่บิดเบือนหรือปฏิเสธความหมาย และไม่สืบค้นแสวงหาในรายละเอียดเกี่ยวกับคุณลักษณะของพระองค์ว่าเป็นอย่างไร (Ibn Taymiyah, 1991 : 6/28, 515 และ 5/26) เนื่องจากพระองค์ทรงรู้ดียิ่งเกี่ยวกับษาตของพระองค์และนบีมุฮัมมัด ﷺ ก็รู้ดียิ่งกว่ามนุษย์ทั่วไปเกี่ยวกับษาตของพระองค์

Prince of Songkla University Pattani Campus

2. แนวคิดการให้ความบริสุทธิ์ในคุณลักษณะของอัลลอฮฺ ﷻ

สะลัฟใช้แนวคิดในการให้ความบริสุทธิ์ต่อคุณลักษณะของอัลลอฮฺ ﷻ โดยการปฏิเสธคุณลักษณะที่ไม่เหมาะสม และไม่คู่ควรกับพระองค์ซึ่งเป็นคุณลักษณะที่พระองค์ทรงปฏิเสธโดยพระองค์ดำรัสไว้ในคัมภีร์อัลกุรอาน หรือคุณลักษณะที่นบีมุฮัมมัด ﷺ ได้กล่าวปฏิเสธไว้ในสุนนะฮฺ นอกจากจำเป็นจะต้องปฏิเสธคุณลักษณะที่ไม่เหมาะสมไม่คู่ควรแล้ว จำเป็นต้องเชื่อมั่นและยืนยันในคุณลักษณะที่ตรงข้ามกับคุณลักษณะที่ถูกปฏิเสธ (Ibn Taymiyah, 1991 : 6/28, 515) เช่น เมื่อปฏิเสธความตายหรือการสิ้นสลายของอัลลอฮฺ ﷻ ก็จะต้องยืนยันในคุณลักษณะที่ตรงข้ามกันว่าพระองค์นั้นทรงมีชีวิตอย่างนิรันดรไม่มีจุดสิ้นสุดหรือสูญสลาย เมื่อปฏิเสธคุณลักษณะความอธรรมจากพระองค์ก็จะต้องยืนยันในคุณลักษณะที่ตรงข้ามว่าพระองค์นั้นทรงยุติธรรม เป็นต้น

3. แนวคิดการไม่ยืนยัน แต่ก็มิได้ปฏิเสธในบางคุณลักษณะของอัลลอฮฺ ﷻ

สะลัฟจะไม่อรรถาธิบายหรือแสดงความคิดเห็นในถ้อยคำที่เป็นคุณลักษณะของอัลลอฮฺ ﷻ ที่มีความหมายคลุมเครือ ไม่สามารถให้ความชัดเจนได้ อีกทั้งไม่มีการยืนยันและไม่พบการปฏิเสธจากตัวบทหลักฐาน แต่จะขอให้ผู้ที่กล่าวถึงได้ให้รายละเอียดถึงความหมายที่ต้องการ เช่น คำว่า "جِهَةٌ" ที่หมายถึงทิศ เมื่อถ้อยคำดังกล่าวมาเกี่ยวข้องกับษาตของอัลลอฮฺ ﷻ ซึ่งไม่มีการยืนยันหรือการปฏิเสธเกี่ยวกับทิศที่อัลลอฮฺ ﷻ ทรงประทับ ดังนั้นจึงจะต้องสอบถามผู้ที่กล่าวถึงทิศของอัลลอฮฺ ﷻ ว่าผู้พูดหมายถึงสิ่งใด หากผู้พูดหมายถึงทิศที่เป็นสถานที่ของอัลลอฮฺ ﷻ ความหมายดังกล่าวถือว่าเป็นเรื่องที่ไร้สาระไม่มีแก่นสารแต่อย่างใดที่จะพูดถึง แต่หากผู้พูดหมายถึงทิศเบื้องบนความหมายดังกล่าวถือว่ายอมรับได้ เนื่องจากเป็นทิศที่เหมาะสมและคู่ควรกับพระองค์ (Ibn Taymiyah, 1991 : 6/299) อย่างไรก็ตาม คำว่าทิศที่บอกความหมายถึงสถานที่นั้นเป็นถ้อยคำที่คลุมเครือเป็นถ้อยคำที่เกิดขึ้นใหม่ สามารถให้ความหมายได้หลายนัย ดังนั้น สิ่งที่ดีที่สุดคือการละไว้ที่จะนำมากล่าวถึงและวิพากษ์วิจารณ์

4. การกล่าวถึงคุณลักษณะบางประการของอัลลอฮฺ ﷻ คือการกล่าวถึงคุณลักษณะทั้งหมดของพระองค์ (Ibn Taymiyah, 1991 : 5/212) โดยใช้หลักเกณฑ์เดียวกัน คือหลักเกณฑ์การอิษบาต เป็นการยืนยัน การยอมรับ และตันซีฮฺ การให้ความบริสุทธิ์จากความเหมือนกับสิ่งถูกสร้าง หมายถึงการศรัทธาในทุก ๆ คุณลักษณะของอัลลอฮฺ ﷻ ที่ถูกกล่าวไว้ในคัมภีร์อัลกุรอานและสุนนะฮฺ โดยที่ไม่เลือกศรัทธาในบางคุณลักษณะและปฏิเสธบางคุณลักษณะ เช่น เมื่อกล่าวถึงคุณลักษณะ (سمع) คือพระองค์ทรงได้ยิน หมายถึงพระองค์ทรงได้ยินจริง การได้ยินของพระองค์นั้นไม่เหมือนสิ่งใด ก็จะต้องกล่าวเหมือนกันในกรณีคุณลักษณะอื่นๆ เช่น ความรัก (المحبة) ความโกรธกริ้ว (الغضب) การอิสติวาอ์ (الاستواء) ตลอดจนพระหัตถ์ (اليد) และพระพักตร์ (الوجه) แต่ในกรณีของการปฏิเสธนั้น สะลัฟจะปฏิเสธอย่างสิ้นเชิงในความเหมือนและความคล้ายคลึง โดยปฏิเสธว่าไม่มีใครและ

สิ่งใดที่มีคุณลักษณะเหมือนหรือคล้ายคลึงกับคุณลักษณะของพระองค์ (Ibn Taymiyah, n.d : 3) [1] เช่น การยืนยันว่าพระองค์ทรงมีพระหัตถ์ ในขณะเดียวกันก็จะต้องปฏิเสธอย่างสิ้นเชิงว่าพระหัตถ์ของพระองค์นั้นไม่เหมือนหรือคล้ายคลึงกับสิ่งหนึ่งสิ่งใดทั้งสิ้น ดังที่พระองค์ดำรัสว่า

﴿لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ﴾

"ไม่มีสิ่งใดเสมอเหมือนพระองค์"

(สูเราะฮฺอัชชูรอ ส่วนหนึ่งของอายะฮฺที่ 11)

จากความหมายอายะฮฺปฏิเสธว่าไม่มีสิ่งใดที่จะมีคุณลักษณะที่เหมือนหรือเพียงคล้ายคลึงกับคุณลักษณะของพระองค์ แม้ว่ามนุษย์มีคุณลักษณะการได้ยิน แต่การได้ยินของมนุษย์แตกต่างกับการได้ยินของอัลลอฮฺ ﷻ ได้ยินในทุก ๆ สถานที่ บนฟากฟ้า ใต้พิภพ หรือในจักรวาล การได้ยินของพระองค์ไม่ต้องพึ่งพาอุปกรณ์หรือเครื่องช่วยในการได้ยิน ซึ่งแตกต่างจากการได้ยินของมนุษย์

5. สามารถขอความคุ้มครองและสาบานด้วยกับคุณลักษณะของอัลลอฮฺ ﷻ (Ibn Taymiyah, 1991 : 6/229) เช่นดุอาอ์ที่ท่านนบีเคยกล่าวว่า

((اللَّهُمَّ أَعُوذُ بِرِضَاكَ مِنْ سَخَطِكَ وَبِمُعَافَاتِكَ مِنْ عُقُوبَتِكَ))

(أخرجه مسلم، 1999 : 1024)

"ข้าแต่พระองค์อัลลอฮฺ ﷻ ข้าพระองค์ขอความคุ้มครองด้วยความพอพระทัยของพระองค์ให้พ้นจากความโกรธกริ้วของพระองค์ และข้าพระองค์ขอความคุ้มครองด้วยการช่วยเหลือของพระองค์ให้พ้นจากการลงโทษของพระองค์"

(บันทึกโดย Muslim, 1999 : 1024)

นอกจากนี้อัลบุคอรีย์ได้จัดเรียงบทที่ว่าด้วย "การสาบานด้วยเกียรติของอัลลอฮฺ ﷻ และบรรดาคุณลักษณะของพระองค์และพระดำรัสของพระองค์" ไว้ในภาคการสาบานและการบนบาน (al-Bukhariy, n.d. : 1410) ซึ่งเป็นสิ่งที่ยืนยันได้ว่าการสาบานด้วยกับคุณลักษณะของอัลลอฮฺ ﷻ เป็นสิ่งที่อนุญาตให้ปฏิบัติได้

6. การกล่าวถึงบรรดาคุณลักษณะของอัลลอฮฺ ﷻ คือการกล่าวถึงษาตของพระองค์ด้วยเช่นกัน ซึ่งไม่มีสิ่งหนึ่งสิ่งใดที่เสมอเหมือนพระองค์ทั้งด้านษาต ด้านคุณลักษณะ และด้านการกระทำของพระองค์ (Ibn Taymiyah, 1991 : 5/330)

7. สิ่งที่พาดพิงถึงอัลลอฮฺ ﷻ ซึ่งเป็นสิ่งที่จะไม่แยกออกจากพระองค์ ถือว่าสิ่งนั้นมิใช่สิ่งที่ถูกบังเกิดขึ้นใหม่ เช่น การได้ยินของอัลลอฮฺ ﷻ การเห็นของพระองค์ และความพอพระทัยของ

[1] ดู Ibn Taymiyah, 1991 : 6/515.

Prince of Songkla University Pattani Campus

พระองค์ สำหรับสิ่งที่พาดพิงถึงพระองค์แต่เป็นสิ่งที่สามารถแยกออกจากพระองค์ได้ สิ่งนั้นถือว่าเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นใหม่ เช่น بيت الله (บ้านของอัลลอฮฺ) ناقة الله (อูฐของอัลลอฮฺ) ดังนั้นทุกสิ่งที่พาดพิงถึงพระองค์จึงไม่จำเป็นว่าจะเป็นคุณลักษณะของพระองค์เสมอไป (Ibn Taymiyah, 1991 : 9/290-291 , al-‘Uthaymin , 1992 : 1/166)

8. คุณลักษณะของอัลลอฮฺ ﷻ ที่ได้รับการยืนยันจากคัมภีร์อัลกุรอานและสุนนะฮฺ สามารถเข้าใจได้โดยความหมาย และจะอรรถาธิบายในความหมายที่เป็นจริง โดยไม่ใช้การเปรียบเปรย อุปมาอุปมัยอย่างเด็ดขาด สำหรับรายละเอียดและวิธีการเป็นอย่างไรนั้น เป็นสิ่งที่เกินจากญาณวิสัยของมนุษย์ที่จะรับรู้ได้ (Ibn Taymiyah, 1991 : 5/36)

9. ถ้อยคำที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะของอัลลอฮฺ ﷻ ที่ปรากฏในคัมภีร์อัลกุรอานและสุนนะฮฺ หรือถ้อยคำที่อุละมาอ์ให้ความเห็นตรงกัน เป็นหน้าที่ของผู้ศรัทธาที่จะต้องศรัทธา ไม่ว่าจะมีความเข้าใจหรือไม่เข้าใจในถ้อยคำนั้นก็ตาม เนื่องจากท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ จะพูดในสิ่งที่เป็นสัจธรรมและความจริงเท่านั้น และบรรดาอุละมาอ์ก็จะไม่มีมติบนความหลงผิด (Ibn Taymiyah, 1991 : 5/298) อย่างแน่นอน

10. คุณลักษณะของอัลลอฮฺ ﷻ ไม่มีจำนวนที่จำกัด หรือมิได้ถูกจำกัดจำนวนไว้ เนื่องจากทุก ๆ พระนามจะให้ความหมายและบ่งบอกถึงคุณลักษณะของพระองค์ (‘Alawiy, 2004 : 30) เมื่อพระนามของพระองค์มิได้ถูกจำกัดจำนวนว่ามีเท่าใด ดังนั้นคุณลักษณะของพระองค์จึงมิได้ถูกจำกัดจำนวนไว้ด้วยเช่นกัน

อย่างไรก็ตามจากแนวคิดของสะลัฟกับการศรัทธาต่อคุณลักษณะของอัลลอฮฺ ﷻ ซึ่งมีหลักเกณฑ์สำคัญ 3 ประการ คือ 1) การยืนยันในคุณลักษณะของอัลลอฮฺ ﷻ ตามที่ได้ระบุไว้ในคัมภีร์อัลกุรอานและสุนนะฮฺโดยไม่ใช้การตีความ การให้ความหมายเทียบเคียงหรือเปลี่ยนแปลงความหมายใด ๆ ทั้งสิ้น 2) การให้ความบริสุทธิ์ต่ออัลลอฮฺ ﷻ โดยไม่นำคุณลักษณะของพระองค์ไปเปรียบเทียบกับลักษณะของสิ่งถูกสร้าง หรือนำลักษณะของสิ่งถูกสร้างมาเสมอเหมือนคุณลักษณะของพระองค์ ทรงบริสุทธิ์และปราศจากคุณลักษณะที่บกพร่องและข้อตำหนิทั้งปวง 3) การละความพยายามที่จะแสวงหาในรายละเอียดที่แท้จริงของษาตและคุณลักษณะของอัลลอฮฺ ﷻ เพราะเป็นสิ่งที่เกินจากสติปัญญาของมนุษย์ที่จะรับรู้ได้

คุณลักษณะของอัลลอฮฺ ﷻ นั้นเป็นเรื่องเร้นลับ เป็นหน้าที่สำหรับศรัทธาชนที่จะต้องศรัทธาและแนวทางที่สามารถนำไปสู่การรู้จักอัลลอฮฺ ﷻ คือจากตัวบทคัมภีร์อัลกุรอานและสุนนะฮฺ ซึ่งทั้งคัมภีร์อัลกุรอานและสุนนะฮฺได้กล่าวถึงคุณลักษณะต่าง ๆ ของอัลลอฮฺ ﷻ ไว้อย่างมากมาย ถือว่าเป็นแนวทางที่ดีที่สุดและถูกต้องที่สุดสำหรับความเข้าใจคุณลักษณะของพระองค์

นอกจากนี้อัลลอฮฺ ﷻ ยังได้ทรงสำทับแก่ผู้ที่ให้คุณลักษณะพระองค์ด้วยคุณลักษณะที่นอกเหนือจากที่ปรากฏในคัมภีร์อัลกุรอานหรือจากคำบอกเล่าของนบีมุฮัมมัด ﷺ ไว้ว่า

﴿وَأَن تَقُولُوا عَلَى اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ﴾

“และการที่พวกเจ้ากล่าวให้ร้ายแก่อัลลอฮฺในสิ่งที่พวกเจ้าไม่รู้”

(สูเราะฮฺอัลอะอฺรอฟ ส่วนหนึ่งของอายะฮฺที่ 33)

จากความหมายของอายะฮฺ อัลลอฮฺ ﷻ ได้ทรงห้ามมิให้กล่าวถึงพระองค์ในสิ่งที่ตนไม่มีความรู้ และเช่นเดียวกันอัลลอฮฺ ﷻ ยังได้ทรงห้ามมิให้เชื่อและปฏิบัติในสิ่งที่ตนเองไม่มีความรู้ ไม่เห็นและไม่ได้ยิน ดังดำรัสที่ว่า

﴿وَلَا تَقْفُ مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ ۚ إِنَّ السَّمْعَ وَالْبَصَرَ وَالْفُؤَادَ كُلُّ أُولَٰئِكَ كَانَ عَنْهُ مَسْئُولًا﴾

“และอย่าติดตามสิ่งที่เจ้าไม่มีความรู้ในเรื่องนั้น แท้จริงหู ตา และหัวใจ

สิ่งเหล่านั้นจะถูกสอบสวน”

(สูเราะฮฺอัลอิสรออ์ อายะฮฺที่ 36)

การให้คุณลักษณะของอัลลอฮฺ ﷻ นอกเหนือจากคุณลักษณะที่พระองค์ทรงระบุไว้ถือเป็นสิ่งที่ต้องห้าม บางคุณลักษณะของอัลลอฮฺ ﷻ เป็นสิ่งที่พ้นญาณวิสัยที่มนุษย์จะเข้าใจความหมายที่เป็นจริงได้ และเป็นการไม่ถูกต้องอย่างยิ่งที่จะค้นหาในรายละเอียดของแต่ละคุณลักษณะของพระองค์ เพราะเป็นสิ่งเกินจากความสามารถของมนุษย์ที่จะค้นหาได้

ตัวอย่าง ที่จะทำให้เข้าใจได้ง่ายขึ้นคือการเปรียบเทียบกับร่างกายของมนุษย์ ในร่างกายของมนุษย์ทุกคนนั้นมีวิญญาณ ทำให้มีความคิด ความเข้าใจและมีความรู้สึก แต่ถ้าหากไม่มีวิญญาณอยู่ในร่างกาย คน ๆ นั้นก็จะไม่มีชีวิต เมื่อใดที่วิญญาณออกจากร่างมนุษย์ก็จะกลายเป็นศพ ทั้ง ๆ ที่วิญญาณอยู่ในร่างกายอยู่ใกล้กับตัวมนุษย์มากที่สุด แต่มนุษย์ก็ไม่สามารถที่จะบอกถึงลักษณะของวิญญาณได้ว่าเป็นอย่างไร มนุษย์ไม่สามารถเข้าใจในเรื่องวิญญาณได้เลยทั้ง ๆ ที่วิญญาณมีอยู่จริง แล้วทำไมมนุษย์จึงพยายามให้คุณลักษณะกับอัลลอฮฺ ﷻ ในสิ่งที่มนุษย์ไม่มีความสามารถ อีกทั้งยังปฏิเสธในบางคุณลักษณะของพระองค์ด้วยเหตุผลที่ขัดแย้งกับสติปัญญา ดังนั้นจึงเป็นการเพียงพอสำหรับการยืนยันและยอมรับในคุณลักษณะที่อัลลอฮฺ ﷻ ทรงระบุไว้

4.2.6.2 แนวคิดของเคาะลัฟกับคุณลักษณะของอัลลอฮฺ ﷻ

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้นว่าหลักศรัทธาเกี่ยวกับคุณลักษณะของอัลลอฮฺ ﷻ ถือว่าเป็นประเด็นที่มีความเห็นต่างกันมากที่สุดระหว่างแนวคิดของเคาะลัฟ อัลอะชาอีเราะฮฺกับแนวคิดของสะลัฟ ซึ่งแนวคิดของอัลอะชาอีเราะฮฺเกี่ยวกับคุณลักษณะของอัลลอฮฺ ﷻ มีดังนี้

1. อัลอะชาอีเราะฮฺ ยอมรับและยืนยันว่าคุณลักษณะที่จำเป็นสำหรับอัลลอฮฺ ﷻ มี 20 คุณลักษณะ โดยแบ่งคุณลักษณะทั้ง 20 ออกเป็น 4 ประเภท คือ مَعَانِيٌ سَلْبِيَّةٌ نَفْسِيَّةٌ และ مَعْنَوِيَّةٌ (al-Sanusiy, n.d : 1)

2. อัลอะชาอีเราะฮฺส่วนใหญ่ยืนยันและยอมรับในคุณลักษณะ اَلْوُجُوْدِيَّةُ ซึ่งมีอยู่ 7 คุณลักษณะ เรียกว่า صِفَاتٌ اَلْمَعَانِيّ คือบรรดาคุณลักษณะที่ดำรงอยู่กับษาต ในทางบทบัญญัติถือว่าเป็นคุณลักษณะที่จำเป็นสำหรับอัลลอฮฺ ﷻ เป็นคุณลักษณะที่สมบูรณ์เหมาะสมกับอัลลอฮฺ ﷻ และ صِفَاتٌ اَلْمَعَانِيّ นั้นมิใช่ตัวตนของษาตและมิใช่ตัวตนอื่นจากษาต (Khalid, 1995 : 502)

3. แนวคิดการให้ความบริสุทธิ์ต่ออัลลอฮฺ ﷻ สำหรับอัลอะชาอีเราะฮฺมี 2 แนวทาง คือ

3.1 การให้ความบริสุทธิ์ด้วยการยืนยันว่าอัลลอฮฺ ﷻ ทรงแตกต่างจากสิ่งที่ถูกบังเกิดขึ้นใหม่อย่างสิ้นเชิงในทุก ๆ มิติ ดังจะเห็นได้จากการที่อัลอะชาอีเราะฮฺได้จัดคุณลักษณะ اَلْمُخَالَفَةُ لِلْحَوَادِثِ อยู่ในประเภทที่ต้องปฏิเสธคุณลักษณะตรงข้ามคือ ปฏิเสธว่าพระองค์เหมือนกับสิ่งที่ถูกบังเกิดขึ้นใหม่ ทั้งนี้เพื่อต้องการอรรถาธิบายว่าเป็นสิ่งที่เป็นไปไม่ได้สำหรับอัลลอฮฺ ﷻ ที่จะมีคุณลักษณะที่เหมือนหรือแม้แต่คล้ายคลึงกับสิ่งที่บังเกิดขึ้นใหม่ โดยปฏิเสธว่าพระองค์นั้นมิใช่วัตถุ ไม่มีร่างกาย เรือนร่าง ไม่เป็นรูปร่าง รูปทรง ไม่ต้องการสถานที่ พื้นที่ ทิศที่อยู่ไม่ว่าด้านบน ด้านล่าง ซ้าย ขวา ด้านหน้า ด้านหลัง ไม่ทรงสถิตอยู่เหนือหรือในสิ่งหนึ่งสิ่งใด ไม่ผูกพันกับกาลเวลา และปฏิเสธขนาดของอัลลอฮฺ ﷻ ไม่ว่าเล็กหรือใหญ่ (Sa'id, 2004 : 61-64)

3.2 ปฏิเสธคุณลักษณะที่เป็นรายละเอียดในแต่ละคุณลักษณะของษาต เช่น ปฏิเสธว่าพระองค์อัลลอฮฺ ﷻ ทรงมีพระหัตถ์ พระเนตร พระพักตร์และยืนยันในบางคุณลักษณะอื่นๆ

4. อัลอะชาอีเราะฮฺปฏิเสธบรรดาคุณลักษณะ خَبَرِيَّةٌ ذَاتِيَّةٌ เนื่องจากเห็นว่าคุณลักษณะเหล่านี้เป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงอวัยวะและส่วนประกอบของร่างกาย ซึ่งพระองค์อัลลอฮฺ ﷻ ต้องบริสุทธิ์ปราศจากอวัยวะและส่วนประกอบของษาต ดังนั้นอัลอะชาอีเราะฮฺจึงอรรถาธิบายและให้ความหมายคุณลักษณะเหล่านี้โดยใช้การตีความหรือการให้ความหมายเทียบเคียง เช่น พระหัตถ์ พระเนตร พระพักตร์ นิ้วพระหัตถ์ พระบาท และพระชงฆ์ เป็นต้น (Khalid al-Ghamidiy, 2009 : 218)

5. อัลอะชาอีเราะฮฺปฏิเสธบรรดาคุณลักษณะ خَبَرِيَّةٌ فِعْلِيَّةٌ اخْتِيَارِيَّةٌ หรือคุณลักษณะที่ระบุในคัมภีร์อัลกุรอานและสุนนะฮฺที่เกี่ยวข้องกับการกระทำและเป็นพระประสงค์ของอัลลอฮฺ ﷻ เช่น การเสด็จลง การเสด็จมาของอัลลอฮฺ ﷻ ความพอพระทัย ความโกรธกริ้ว ความชอบ ความรัก และความรังเกียจของอัลลอฮฺ ﷻ เป็นต้น ด้วยเหตุผลที่ว่า คุณลักษณะเหล่านี้ล้วนเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นใหม่ ซึ่งคุณลักษณะเหล่านี้จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อสิ่งนั้นมีร่างกาย ซึ่งสิ่งที่มีร่างกายถือว่าเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นใหม่ ทั้งนี้เพื่อไม่ต้องการให้อัลลอฮฺ ﷻ เหมือนกับสิ่งที่ถูกบังเกิดขึ้นใหม่ จึงต้องปฏิเสธคุณลักษณะเหล่านี้ (Khalid al-Ghamidiy, 2009 : 282)

Prince of Songkla University Pattani Campus

6. อัลอะชาอีเราะฮฺจะให้ความเชื่อมั่นกับหลักฐานที่เป็นเหตุผลทางสติปัญญามากกว่าหลักฐานตัวบทจากคัมภีร์อัลกุรอานและสุนนะฮฺ ดังนั้นจึงเห็นได้ว่าอัลอะชาอีเราะฮฺจะยืนยันและยอมรับคุณลักษณะที่สติปัญญาเห็นว่าเหมาะสมกับอัลลอฮฺ ﷻ แม้ว่าไม่มีตัวบทหลักฐานจากคัมภีร์อัลกุรอานและสุนนะฮฺรับรองก็ตาม ในทางตรงกันข้ามบางคุณลักษณะถูกระบุในคัมภีร์อัลกุรอานและสุนนะฮฺแต่อัลอะชาอีเราะฮฺปฏิเสธที่จะยอมรับ เนื่องจากเป็นคุณลักษณะที่เหมือนกับสิ่งที่ถูกสร้างขึ้น ซึ่งสติปัญญาเห็นว่าไม่เหมาะสมกับอัลลอฮฺ ﷻ

เมื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบแนวคิดของสะลัฟและเคาะลัฟ อัลอะชาอีเราะฮฺกับคุณลักษณะของอัลลอฮฺ ﷻ พบว่า แนวคิดของสะลัฟเป็นแนวคิดความเชื่อที่ปราศจากความคลุมเครือและปลอดภัยจากความสับสน ด้วยเหตุผลดังต่อไปนี้

1. สะลัฟใช้หลักเกณฑ์สำคัญ 3 ประการ ในการยืนยันและการให้ความบริสุทธิ์ต่ออัลลอฮฺ ﷻ คือ

1.1 การยืนยันและการยอมรับคุณลักษณะที่มีปรากฏในคัมภีร์อัลกุรอานและจากคำบอกเล่าของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ เท่านั้น โดยไม่มีการเปลี่ยนแปลงหรือบิดเบือนความหมายไปจากถ้อยคำที่ปรากฏ ซึ่งหลักการที่นำมาใช้ในการยืนยัน คือ

1.1.1 การกล่าวถึงคุณลักษณะบางส่วนจะหมายความรวมถึงการกล่าวถึงคุณลักษณะในอีกบางส่วนด้วย หมายถึงสะลัฟจะไม่แบ่งแยกศรัทธาเพียงบางคุณลักษณะและไม่ศรัทธาในบางคุณลักษณะ ซึ่งแตกต่างจากแนวคิดของเคาะลัฟ อัลอะชาอีเราะฮฺที่เลือกศรัทธาในบางคุณลักษณะที่เห็นว่าสอดคล้องกับสติปัญญาและแนวคิดของตน และใช้แนวทางการตีความ การนำเสนอความหมายเทียบเคียงในบางคุณลักษณะ ด้วยเหตุผลที่ไม่ต้องการให้คุณลักษณะของอัลลอฮฺ ﷻ เหมือนหรือคล้ายคลึงกับคุณลักษณะของสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นใหม่โดยเฉพาะมนุษย์

1.1.2 การกล่าวถึงคุณลักษณะของอัลลอฮฺ ﷻ ก็เหมือนกับการกล่าวถึงษาตของพระองค์ หมายถึง เมื่อกล่าวถึงษาตของอัลลอฮฺ ﷻ ก็จะกล่าวถึงในมิติของการมี คือการยืนยันว่าพระองค์ทรงมีอยู่จริง โดยจะไม่กล่าวถึงมิติของความเหมือน เนื่องจากการมีอยู่ของอัลลอฮฺ ﷻ ย่อมแตกต่างกับการมีอยู่ของมนุษย์และสิ่งถูกสร้างทั้งปวง ดังนั้นษาตของอัลลอฮฺ ﷻ จึงไม่เหมือนกับร่างกาย รูปร่างของมนุษย์และสิ่งที่ถูกบังเกิดขึ้นใหม่ เช่นเดียวกัน การกล่าวถึงคุณลักษณะของ อัลลอฮฺ ﷻ คือการกล่าวถึงในมิติของการมีบรรดาคุณลักษณะตามที่ระบุไว้ในคัมภีร์อัลกุรอานและจากคำบอกเล่าของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ซึ่งมิใช่การกล่าวถึงในมิติของความเหมือน เนื่องจากคุณลักษณะของอัลลอฮฺ ﷻ ก็เหมือนกับษาตของพระองค์ซึ่งไม่เหมือนกับสิ่งที่ถูกบังเกิดทั้งปวง

1.2 การให้ความบริสุทธิ์ต่ออัลลอฮฺ ﷻ ให้ห่างไกลจากความเสมอเหมือนกับสิ่งที่ถูกบังเกิดและบริสุทธิ์ปราศจากข้อบกพร่อง ข้อตำหนิทั้งปวง

1.3 การละความพยายามที่จะค้นหาสิ่งที่แท้จริงของคุณลักษณะ เนื่องจากสติปัญญาของมนุษย์นั้นมีข้อจำกัด

2. การยืนยันบรรดาคุณลักษณะที่ปราศจากความสับสน โดยสะลัฟเชื่อมั่นและยืนยันคุณลักษณะทุก ๆ คุณลักษณะว่าเป็นคุณลักษณะที่สมบูรณ์ เหมาะสมกับอัลลอฮฺ ﷻ ทั้งคุณลักษณะด้านษาต และคุณลักษณะด้านการกระทำของพระองค์ ซึ่งเป็นการศรัทธาและยอมรับโดยปราศจากความสงสัยและความคลุมเครือใด ๆ แตกต่างจากกลุ่มที่ปฏิเสธคุณลักษณะของอัลลอฮฺ ﷻ หรือกลุ่มที่ยอมรับเพียงบางคุณลักษณะล้วนตกอยู่ในพะวงของความสับสนทั้งสิ้น

3. สะลัฟมีแนวทางในการนำเสนอหลักฐานที่ถูกต้อง มั่นคงและปลอดภัยจากความสับสน เนื่องจากเหตุผลต่อไปนี้

3.1 สะลัฟให้ความเชื่อมั่นและยึดมั่นต่อหลักฐานจากคัมภีร์อัลกุรอานและสุนนะฮฺ ซึ่งถือว่าทั้งสองสิ่งเป็นหลักฐานที่ให้ความเชื่อมั่นได้มากกว่าสติปัญญา ดังนั้น สะลัฟจึงนำทั้งสองสิ่งมาใช้ในการยืนยันคุณลักษณะและให้ความบริสุทธิ์ต่ออัลลอฮฺ ﷻ

3.2 สะลัฟมิได้ปฏิเสธหลักฐานหรือเหตุผลทางสติปัญญาอย่างสิ้นเชิง แต่จะนำสติปัญญามาใช้เป็นหลักฐานอย่างรอบครอบในขอบเขตที่เหมาะสม และเป็นการใช้เพื่อสนับสนุนหลักฐานจากตัวบท เมื่อใดก็ตามที่หลักฐานและเหตุผลทางปัญญาค้านกับตัวบทอัลกุรอานหรือสุนนะฮฺ สะลัฟเลือกที่จะใช้ตัวบทหลักฐานและปล่อยวางเหตุผลทางสติปัญญา และสะลัฟจะไม่นำสติปัญญามาใช้กับทุก ๆ สิ่ง ทุก ๆ เรื่อง เนื่องจากสติปัญญาสามารถตัดสินในบางสิ่งบางอย่างได้ว่าสิ่งนั้นดีหรือไม่ดี แต่ไม่สามารถตัดสินได้กับทุก ๆ เรื่อง

นอกจากนี้ ยังพบสิ่งที่ขัดแย้งกันในตัวเองและความสับสนในแนวทางการนำเสนอเหตุผลของเคาะลัฟ ซึ่งสามารถกล่าวถึงความสับสนและสิ่งที่ขัดแย้งกันได้ใน 2 ประเด็น ดังนี้

1. การยืนยันคุณลักษณะ

1.1 อัลอะชาอีเราะฮฺยอมรับและยืนยันคุณลักษณะ وُجُوْدِيَّةٌ ثُبُوْتِيَّةٌ ซึ่งมีอยู่ 7 คุณลักษณะที่เรียกว่า صِفَاتٌ مَعَانِيّ แต่ปฏิเสธคุณลักษณะ خَبَرِيَّةٌ ذَاتِيَّةٌ وَفِعْلِيَّةٌ หมายถึง การศรัทธาเพียงบางคุณลักษณะและไม่ศรัทธาในบางคุณลักษณะ เลือกศรัทธาในคุณลักษณะที่เห็นว่าสอดคล้องกับสติปัญญาและแนวคิดของตน และใช้แนวทางการตีความ การนำเสนอความหมายเทียบเคียงในบางคุณลักษณะด้วยเหตุผลที่ไม่ต้องการให้คุณลักษณะของอัลลอฮฺ ﷻ เหมือนกับสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นใหม่ เช่น ศรัทธาว่าอัลลอฮฺ ﷻ นั้นทรงมีชีวิต ทรงพระประสงค์ ทรงได้ยิน ทรงเห็น ทรงดำรัส แต่ปฏิเสธศรัทธาในบางคุณลักษณะ เช่น การประทับ พระหัตถ์ พระเนตร เนื่องจากคุณลักษณะเหล่านี้มีความคล้ายคลึงกับลักษณะของสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นใหม่โดยเฉพาะมนุษย์ อัลอะชาอีเราะฮฺจึงเลือกที่จะใช้แนวทางการตีความและการให้ความหมายเทียบเคียงเพื่อหลีกเลี่ยงมิให้คุณลักษณะอัลลอฮฺ ﷻ เหมือน

หรือคล้ายคลึงกับคุณลักษณะของมนุษย์ ดังนั้นจึงเกิดความสับสนในการกำหนดคุณลักษณะที่จะใช้การตีความ

1.2 แนวทางการยืนยัน صِفَاتٌ مَعَانِيّ ของอัลอะชาอีเราะฮฺเป็นแนวทางที่สับสนกำกวมและขัดแย้งกันเอง เช่น อัลอะชาอีเราะฮฺยืนยันว่าคุณลักษณะ اَلْكَلاَمُ มี 2 ประเภท คือ كَلاَمٌ نَفْسِيٌّ เป็นคุณลักษณะที่มีมาแต่เดิม และ كَلاَمٌ لَفْظِيٌّ เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นใหม่ แต่อัลอะชาอีเราะฮฺยืนยันว่าพระนามอันวิจิตร (اَلْاَسْمَاءُ الْحُسْنَى) คือพระดำรัสของอัลลอฮฺ ﷻ มิใช่สิ่งที่เกิดขึ้นใหม่ ดังนั้นจึงพบความขัดแย้งกันเองระหว่างการยอมรับว่า كَلاَمٌ لَفْظِيٌّ เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นใหม่กับการยืนยันว่าพระนามอันวิจิตรเป็นพระดำรัสของอัลลอฮฺ ﷻ มิใช่สิ่งที่เกิดขึ้นใหม่ ทั้ง ๆ ที่พระนามอันวิจิตรเป็นพระดำรัสของอัลลอฮฺ ﷻ

2. การให้ความบริสุทธิ์

อัลอะชาอีเราะฮฺให้ความบริสุทธิ์ต่ออัลลอฮฺ ﷻ โดยใช้แนวทางการตีความและให้ความหมายเทียบเคียง ซึ่งไม่สามารถตอบโจทย์ในการให้ความบริสุทธิ์ต่ออัลลอฮฺ ﷻ ได้เลย เนื่องจากบรรดาคุณลักษณะของอัลลอฮฺ ﷻ ที่ปรากฏในคัมภีร์อัลกุรอานและสุนนะฮฺมิได้มีความแตกต่างกันเลยในมิติของถ้อยคำ แต่ในส่วนของความหมายและรายละเอียดที่แท้จริงนั้นย่อมมีความแตกต่างกันอย่างแน่นอน เช่น พระองค์ทรงได้ยินกับการได้ยินของมนุษย์ ซึ่งมีกระบวนการและวิธีการได้ยินที่แตกต่างกัน นอกเหนือจากขอบเขตและข้อจำกัดของการได้ยินซึ่งไม่สามารถที่จะนำมาเปรียบเทียบกันได้ ดังนั้นหากอัลอะชาอีเราะฮฺตีความและให้ความหมายเทียบเคียงคุณลักษณะพระหัตถ์หรือพระพักตร์ด้วยเหตุผลที่ไม่ต้องการให้อัลลอฮฺ ﷻ ทรงเหมือนกับมนุษย์ แน่นอนก็จะต้องตีความคุณลักษณะทรงได้ยิน ทรงเห็น ทรงรอบรู้และทุก ๆ คุณลักษณะด้วยเหตุผลเดียวกัน ซึ่งทำให้เกิดความสับสน และขัดแย้งกัน ดังนั้น จึงไม่มีความจำเป็นและไม่มีเหตุผลเพียงพอที่จะนำการตีความหรือการให้ความหมายเทียบเคียงมาใช้กับคุณลักษณะของอัลลอฮฺ ﷻ แต่ควรให้ความหมายไปตามถ้อยคำที่ปรากฏในคัมภีร์อัลกุรอานและสุนนะฮฺซึ่งมีความถูกต้องและปลอดภัยมากยิ่งกว่า

4.2.7 ทัศนะของอุละมาอ์ในอดีตเกี่ยวกับคุณลักษณะของอัลลอฮฺ ﷻ

หลักศรัทธาและความเชื่อของอุละมาอ์ในอดีตเกี่ยวกับคุณลักษณะของอัลลอฮฺ ﷻ

4.2.7.1 หลักศรัทธาและแนวคิดของอบูฮะนีฟะฮฺเกี่ยวกับคุณลักษณะของอัลลอฮฺ ﷻ

อบู ฮะนีฟะฮฺได้กล่าวถึงแนวคิด ความเชื่อเกี่ยวกับคุณลักษณะของอัลลอฮฺ ﷻ ทั้งด้านคุณลักษณะษาต และคุณลักษณะด้านการกระทำซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

1. อบู ฮะนีฟะฮฺ แบ่งคุณลักษณะของอัลลอฮฺ ﷻ ออกเป็น 2 ประเภทคือ 1) صِفَةٌ ذَاتِيَّةٌ (คุณลักษณะด้านษาต) เช่น การมีชีวิต ความเดชานุภาพ ความรอบรู้ การดำรัส การได้ยิน การเห็น ความปรารถนา และ2) صِفَةٌ فِعْلِيَّةٌ (คุณลักษณะด้านการกระทำ) เช่น การสร้าง การประทานปัจจัยยังชีพ การสร้างสรรค์ การประดิษฐ์ การเนรมิต ตลอดจนคุณลักษณะด้านการกระทำอื่น ๆ และพระองค์ยังคงดำรงไว้ด้วยบรรดาพระนามและบรรดาคุณลักษณะตลอดไป (al-Qariy, 1998 : 66-84)

2. พระองค์อัลลอฮฺ ﷻ จะไม่ถูกให้คุณลักษณะเช่นเดียวกับลักษณะของสิ่งถูกสร้าง ความกริ้วโกรธและความพอพระทัย เป็นสองคุณลักษณะจากบรรดาคุณลักษณะของพระองค์ เชื่อและศรัทธาโดยที่ไม่มีการอรรถาธิบายในรายละเอียดว่าการกริ้วโกรธและการพอพระทัยของพระองค์นั้นมีลักษณะอย่างไร เป็นการไม่ถูกต้องที่จะให้ความหมายเทียบเคียงกับทั้งสองคุณลักษณะว่า การกริ้วโกรธของพระองค์หมายถึงการลงทัณฑ์ และการพอพระทัยของพระองค์หมายถึงการตอบแทน ดังนั้นจึงต้องอรรถาธิบายคุณลักษณะของพระองค์เช่นเดียวกับที่พระองค์ได้ดำรัสถึงษาตของพระองค์ว่าพระองค์เป็นพระเจ้าผู้ทรงเอกะ ทรงเป็นที่พึ่งเสมอ พระองค์ไม่ทรงให้กำเนิดผู้ใดและไม่ถูกกำเนิดจากสิ่งใด ไม่มีผู้ใดและสิ่งใดที่เสมอเหมือนพระองค์ ผู้ทรงมีชีวิต ผู้ทรงเดชานุภาพ ผู้ทรงได้ยิน ผู้ทรงเห็นและผู้ทรงรอบรู้ (Muḥammad al-Khames, n.d. : 11)

3. พระองค์ทรงมีพระหัตถ์ พระพักตร์ และทรงมีจิตใจ ดังที่พระองค์ดำรัสไว้ในคัมภีร์อัลกุรอาน ดังนั้นสิ่งใดก็ตามที่อัลลอฮฺ ﷻ ดำรัสไว้ในคัมภีร์อัลกุรอานไม่ว่าจะเป็นพระพักตร์ พระหัตถ์ และองค์ สิ่งเหล่านี้คือคุณลักษณะ โดยที่ไม่ต้องอรรถาธิบายในรายละเอียดว่ามีลักษณะเป็นอย่างไร และจะไม่อธิบายความหมายพระหัตถ์ว่าหมายถึงเดชานุภาพหรือความโปรดปรานของพระองค์ เนื่องจากการอธิบายความดังกล่าวนั้น เป็นการบิดเบือนและทำลายคุณลักษณะที่เป็นจริงของพระองค์ (al-Qariy, 1998 : 121-123) พระหัตถ์ของพระองค์อยู่เหนือบรรดามือของมนุษย์ทั้งปวง พระหัตถ์ของพระองค์นั้นไม่เหมือนกับมือของมนุษย์และสิ่งถูกสร้าง และพระพักตร์ของพระองค์ก็ไม่เหมือนกับใบหน้าของมนุษย์และสิ่งถูกสร้างเช่นเดียวกัน (Muḥammad al-Khames, n.d. : 11)

4. พระองค์ไม่ทรงคล้ายคลึงกับสิ่งหนึ่งสิ่งหนึ่งสิ่งใดที่พระองค์ได้ทรงสร้างขึ้น และไม่มีสิ่งหนึ่งสิ่งใดที่เป็นสิ่งถูกสร้างจากพระองค์ที่คล้ายคลึงกับพระองค์เช่นเดียวกัน (al-Qariy, 1998 : 63-66) บรรดาพระนามและบรรดาคุณลักษณะของพระองค์นั้นจะยังคงดำรงอยู่กับพระองค์ตลอดไป ทั้งคุณลักษณะด้านษาตและคุณลักษณะด้านการกระทำ (al-Qariy, 1998 : 87) บรรดาคุณลักษณะของพระองค์นั้นจะแตกต่างกับคุณลักษณะของสิ่งที่ถูกสร้างทั้งปวง พระองค์ทรงรอบรู้แต่การรอบรู้ของพระองค์นั้นไม่เหมือนกับการรู้ของมนุษย์ พระองค์ทรงเดชานุภาพแต่ไม่เหมือนกับความสามารถของมนุษย์และสิ่งถูกสร้าง พระองค์ทรงได้ยินแต่การได้ยินของพระองค์ไม่เหมือนกับการได้ยินของ

มนุษย์ และพระองค์ดำรัส แต่การดำรัสของพระองค์ไม่เหมือนกับการพูดของมนุษย์ (al-Qariy, 1998 : 107-109)

5. อบู ฮะนีฟะฮฺ กล่าวว่า ไม่เป็นการบังควรอย่างยิ่งที่ผู้ใดจะนำบางสิ่งบางอย่างมาอรรถาธิบายษาตของอัลลอฮฺ ﷻ แต่ทว่าจำเป็นที่จะต้องอรรถาธิบายคุณลักษณะของพระองค์ตามที่พระองค์ได้ดำรัสไว้เกี่ยวกับษาตของพระองค์ (‘Aliy al-Dimishqi , n.d : 427) ดังนั้นจึงไม่อนุญาตให้ใช้สติปัญญามาอรรถาธิบายคุณลักษณะของพระองค์

6. เมื่ออบู ฮะนีฟะฮฺ ถูกถามถึงกรณีการเสด็จลงมา (اَلنُّزُوْلُ) ของอัลลอฮฺ ﷻ เขาตอบว่า “พระองค์ทรงเสด็จลงมาโดยไม่สามารถอรรถาธิบายได้ว่าเป็นการลงมาด้วยลักษณะใด (al-Sabuniy, 1994 : 80)

7. อัลลอฮฺ ﷻ เป็นผู้ที่ถูกร้องขอจากเบื้องบนมิใช่จากเบื้องล่าง เนื่องจากเบื้องล่างนั้นมิใช่สถานที่ ที่เหมาะสมกับความเป็นพระผู้อภิบาลและความเป็นพระเจ้าแต่อย่างใด (Muḥammad al-Khames, n.d. : 12)

8. พระองค์ยังคงเป็นผู้กระทำด้วยการกระทำของพระองค์และการกระทำเป็นคุณลักษณะที่มีมาแต่เดิม ซึ่งผู้กระทำคืออัลลอฮฺ ﷻ และการกระทำเป็นคุณลักษณะที่มีมาแต่เดิม สิ่งที่ถูกกระทำคือสิ่งที่ถูกบังเกิดขึ้น แต่การกระทำของอัลลอฮฺ ﷻ มิใช่สิ่งที่ถูกบังเกิดขึ้น (al-Qariy, 1998 : 89)

9. หญิงคนหนึ่งถามอบู ฮะนีฟะฮฺว่า พระเจ้าของท่านที่ท่านสักการะอยู่ที่ใด ? อบู ฮะนีฟะฮฺ ตอบว่า “อัลลอฮฺ ﷻ ทรงอยู่เหนือชั้นฟ้า มิใช่บนพื้นดิน” ได้มีชายคนหนึ่งพูดขึ้นว่า “ท่านไม่เห็นดำรัสของอัลลอฮฺ ﷻ ที่ตรัสว่า

﴿وَهُوَ مَعَكُمْ أَيْنَ مَا كُنتُمْ﴾

“และพระองค์ทรงอยู่กับพวกเจ้า ไม่ว่าพวกเจ้าจะอยู่ที่ใดก็ตาม”

(สูเราะฮฺอัลฮะดีด ส่วนหนึ่งของอายะฮฺที่ 4)

ดอกหรือ ? อบู ฮะนีฟะฮฺ จึงตอบไปว่า “มันก็เหมือนเช่นเดียวกันกับที่ท่านเขียนข้อความถึงคน ๆ หนึ่งว่า แน่นอนผมอยู่กับคุณ ซึ่งจริง ๆ แล้วคุณก็มิได้อยู่กับคน ๆ นั้น” (al-Bayhaqiy, n.d. : 397)

10. คัมภีร์อัลกุรอานคือพระดำรัสของอัลลอฮฺ ﷻ ทั้งที่ถูกบันทึกอยู่ในคัมภีร์และสิ่งที่จดจำไว้ในจิตใจ ตลอดจนสิ่งที่ถูกอ่านด้วยลิ้น และที่ถูกประทานแก่นบี ﷺ แต่คัมภีร์อัลกุรอานนั้นมิใช่สิ่งถูกสร้างขึ้นใหม่ (al-Qariy, 1998 : 91-93)

4.2.7.2 หลักศรัทธาและแนวคิดของมาลิกเกี่ยวกับคุณลักษณะของอัลลอฮฺ ﷻ

หลักศรัทธาและแนวคิดของมาลิก บิน อนัส เกี่ยวกับคุณลักษณะของอัลลอฮฺ ﷻ จากรายงานที่เล่าว่า มีชายคนหนึ่งถามมาลิก ถึงการประทับของอัลลอฮฺ ﷻ เหนือบัลลังก์ว่า

﴿الرَّحْمَٰنُ عَلَى الْعَرْشِ اسْتَوَىٰ﴾

“ผู้ทรงกรุณาปราณี ทรงประทับอยู่เหนือบัลลังก์”

(สูเราะฮฺฏอฮา อายะฮฺที่ 5)

แล้วพระองค์ทรงประทับอยู่อย่างไร ? มาลิกตอบว่า วิธีการประทับของพระองค์เป็นอย่างไรไม่สามารถที่จะจินตนาการได้ แต่ลักษณะการประทับโดยทั่ว ๆ ไปนั้นเป็นลักษณะที่ทราบกันดี การศรัทธาต่อเรื่องดังกล่าวเป็นสิ่งที่จำเป็น และการถามถึงรายละเดียดในเรื่องดังกล่าวเป็นเรื่องอุตริทางความคิด และฉันก็คิดว่าท่านเป็นพวกที่อุตริด้วย” และมาลิกก็ได้สั่งให้ชายคนนั้นออกไป (al-Sabuniy, 1994 : 73 , al-Bayhaqiy, n.d. : 379)

และมาลิกเคยกล่าวถึงคัมภีร์อัลกุรอานไว้ว่า “ผู้ใดพูดว่าคัมภีร์อัลกุรอานเป็นสิ่งที่ถูกบังเกิดขึ้นใหม่ จำเป็นจะต้องถูกลงโทษด้วยการเฆี่ยนและจองจำไว้ จนกว่าจะกลับเนื้อกลับตัว” และอัลลอฮฺ ﷻ นั้น พระองค์ทรงอยู่เหนือฟากฟ้าและความรู้ของพระองค์อยู่ทุกหนแห่ง (Ibn Taymiyah, 1991 : 4/181)

4.2.7.3 หลักศรัทธาและแนวคิดของอัชชาฟีอีย์เกี่ยวกับคุณลักษณะของอัลลอฮฺ ﷻ

หลักศรัทธาและแนวคิดของอัชชาฟีอีย์เกี่ยวกับคุณลักษณะของอัลลอฮฺ ﷻ ในด้านษาตและด้านการกระทำ สรุปได้ดังนี้

1. อัลลอฮฺ ﷻ ทรงประทับอยู่เหนือบัลลังก์บนฟากฟ้า พระองค์ทรงใกล้ชิดสิ่งถูกสร้างของพระองค์ด้วยวิธีการที่พระองค์ทรงประสงค์ และพระองค์จะทรงเสด็จลงสู่ฟากฟ้าในโลกดุนยาด้วยวิธีที่พระองค์ทรงประสงค์” (Ibn Taymiyah, 1991 : 4/181)

2. การสรรเสริญเป็นสิทธิ์ของอัลลอฮฺ ﷻ ผู้ทรงมีคุณลักษณะตามที่พระองค์ได้ทรงระบุไว้ให้กับษาตของพระองค์เอง ซึ่งเป็นคุณลักษณะที่เหนือกว่าคำอรรถาธิบายของมนุษย์ (al-Shafi‘iy, 1938 : 7-8)

3. ยืนยันและยอมรับบรรดาคุณลักษณะของอัลลอฮฺ ﷻ ที่มีปรากฏในคัมภีร์อัลกุรอานและสุนนะฮฺ และปฏิเสธการเปรียบเทียบพระองค์กับสิ่งใด ๆ ทั้งสิ้น เสมือนที่พระองค์ได้ทรงปฏิเสธไว้ด้วยพระองค์เอง (Ibn Taymiyah, 1991 : 10/80, al-Dhahabiy, 1985 : 20/341) ดังที่พระองค์ดำรัสว่า

﴿لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ﴾

“ไม่มีสิ่งใดเสมอเหมือนพระองค์”

(สูเราะฮฺอัชชูรอ ส่วนหนึ่งของอายะฮฺที่ 11)

4. อัชชาฟีอีย์เคยถูกถามถึงคุณลักษณะของอัลลอฮฺ ﷻ และสิ่งที่สมควรจะต้องศรัทธา ? อัชชาฟีอีย์ตอบว่า “สำหรับอัลลอฮฺ ﷻ ผู้ทรงสูงส่ง มีบรรดาพระนามและบรรดาคุณลักษณะ

Prince of Songkla University Pattani Campus

ตามที่ถูกระบุไว้ในคัมภีร์และจากคำบอกเล่าของท่านนบี ﷺ แก่ประชาคมของท่าน แท้จริงคัมภีร์อัลกุรอานประทานลงมาให้แก่ท่านนบี ﷺ สำหรับคำพูดของท่านนบีที่ถูกต้องจากการรายงานของผู้ที่มีคุณธรรม ไม่อนุญาตให้ขัดแย้งกับคำพูดดังกล่าว หากว่าเขาขัดแย้งกับคำพูดดังกล่าวหลังจากที่จำนนต่อหลักฐานแล้วเขาจะกลายเป็นผู้ปฏิเสธต่ออัลลอฮฺ ﷻ แต่หากว่าเขาขัดแย้งกับคำพูดดังกล่าวก่อนที่จะจำนนต่อหลักฐาน เขาจะได้รับการผ่อนปรนให้ เนื่องจากความไม่รู้ เพราะความรู้ดังกล่าวไม่สามารถเข้าใจได้ด้วยสติปัญญา (al-Dhahabiy, 1985 : 10/79-80) สิ่งที่อัลลอฮฺ ﷻ ระบุไว้คือพระองค์ผู้ทรงได้ยิน พระองค์ทรงมีสองพระหัตถ์ (Ibn Taymiyah, 1991 : 4/183) จากดำรัสของพระองค์ว่า

﴿بَلْ يَدَاهُ مَبْسُوطَتَانِ﴾

“หามิได้ พระหัตถ์ทั้งสองของพระองค์นั้นทรงแผ่กว้างเสมอ”

(สูเราะฮฺอัลมาอิดะฮฺ ส่วนหนึ่งของอายะฮฺที่ 64)

และพระองค์ทรงมีพระหัตถ์ขวา จากดำรัส

﴿وَالسَّمَاوَاتُ مَطْوِيَّاتٌ بِيَمِينِهِ﴾

“และชั้นฟ้าทั้งหลายจะม้วนกลิ้งด้วยพระหัตถ์ขวาของพระองค์”

(สูเราะฮฺอัซซุมัร ส่วนหนึ่งของอายะฮฺที่ 67)

และพระองค์ทรงมีพระพักตร์จากดำรัสที่ว่า

﴿كُلُّ شَيْءٍ هَالِكٌ إِلَّا وَجْهَهُ﴾

“ทุก ๆ สิ่งย่อมพินาศนอกจากพระพักตร์ของพระองค์”

(สูเราะฮฺอัลเกาะศอศ ส่วนหนึ่งของอายะฮฺที่ 88)

และจากดำรัส

﴿وَيَبْقَىٰ وَجْهُ رَبِّكَ ذُو الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ﴾

“และพระพักตร์ของพระเจ้าของเจ้าผู้ทรงยิ่งใหญ่ ผู้ทรงโปรดปรานเท่านั้นที่จะยังคงเหลืออยู่”

(สูเราะฮฺอัรเราะฮมาน ส่วนหนึ่งของอายะฮฺที่ 27)

และพระองค์ทรงมีพระบาท จากวจนะของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ที่ว่า

"يُلْقَى فِي النَّارِ، وَتَقُولُ : هَلْ مِنْ مَزِيدٍ، حَتَّى يَضَعَ قَدَمَهُ"

(أخرجه البخاري ، د.ت : 4848)

“จะถูกโยนลงในไฟนรก และมัน(นรก) จะกล่าวว่า มีเพิ่มอีกไหม จนกระทั่งพระองค์จะทรงวางพระบาทของพระองค์เหยียบลงไปบนมัน” หมายถึงนรกญะฮันนัม (บันทึกโดย al-Bukhariy, n.d. : 4848)

และจากวจนะของนบีมุฮัมมัด ﷺ แก่ผู้ที่เสียชีวิตในหนทางของอัลลอฮฺ ﷻ ที่ว่า

"يَضْحَكُ اللهُ إِلى رَجُلَيْنِ يَقْتُلُ أَحَدُهُمَا الآخَرَ يَدْخُلاَن الْجَنَةَ"

(أخرجه البخاري ، د.ت : 2826 ، ومسلم، 1999 : 1890)

"พระองค์อัลลอฮฺﷻ หัวเราะชายสองคน ชายคนหนึ่งได้สังหารชายอีกคนหนึ่ง โดยที่คนทั้งสองได้เข้าสวนสวรรค์"

(บันทึกโดย al-Bukhariy, n.d. : 2826 และ Muslim, 1999 : 1890)

พระองค์ทรงเสด็จลงสู่ฟากฟ้าดุนยาในทุกค่ำคืนตามที่ปรากฏในฮะดีษของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ และพระเนตรของพระองค์มิได้บอดข้างหนึ่ง (Ibn Taymiyah, 1991 : 4/183) ดังวจนะของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ เมื่อมีการกล่าวถึงดัจญ์ญาลว่า

((إِنَّهُ أَعْوَرُ ، وَإِنَّ رَبَّكُمْ لَيْسَ بِأَعْوَرَ))

(أخرجه البخاري ، د.ت : 7131 ، ومسلم، 1999 : 2933)

(บันทึกโดย al-Bukhariy, n.d. : 7131 และ Muslim, 1999 : 2933)

"แท้จริงตาของดัญญาลจะบอดข้างหนึ่ง และพระเจ้าของพวกเจ้าตามิได้บอด"

(บันทึกโดย al-Bukhariy, n.d. : 7131 และ Muslim, 1999 : 2933)

และบรรดาผู้ศรัทธาจะได้มองเห็นพระเจ้าของพวกเขาในวันโลกหน้าด้วยกับสองตาของพวกเขา เหมือนกับที่พวกเขามองเห็นพระจันทร์ในคืนจันทร์เพ็ญ และพระองค์ทรงมีนิ้วพระหัตถ์ (Ibn Taymiyah, 1991 : 4/183) ดังเช่นที่ระบุในวจนะของท่านนบีมุฮัมมัดﷺ ว่า

((مَا مِنْ قَلْبٍ إِلا بَيْنَ أُصْبُعَيْنِ مِنْ أَصَابِعِ الرَّحْمَنِ))

(أخرجه ابن ماجه ، د.ت : 199)

"ไม่มีหัวใจดวงใด นอกจากจะอยู่ระหว่างสองนิ้วพระหัตถ์จากบรรดานิ้วของพระผู้ทรงเมตตา"

(บันทึกโดย Ibn Majah, n.d. : 199) [1]

ความหมายของบรรดาคุณลักษณะของอัลลอฮฺ ﷻ ที่พระองค์ทรงให้ลักษณะไว้กับษาตของพระองค์เอง และที่ท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ได้ให้ลักษณะไว้นั้น เป็นสิ่งที่ไม่สามารถรับรู้ เข้าใจในความเป็นจริงได้ด้วยสติปัญญาและการรู้จัก ผู้ใดก็ตามจะยังไม่เป็นผู้ปฏิเสธอันเนื่องจากความไม่รู้ในเรื่องดังกล่าว นอกจากหลังจากที่ได้มีตัวบทหลักฐานมายังเขาแล้ว แม้ว่าสิ่งที่ถูกระบุไว้ดังกล่าวเป็นเพียงคำบอกเล่าแทนการมองเห็นด้วยกับการฟังก็ตาม ผู้รับฟังก็จำเป็นต้องน้อมรับข้อเท็จจริงดังกล่าวและเป็นพยานต่อเรื่องดังกล่าวด้วย เสมือนว่าเขาได้เห็นและได้ยินจากท่านเราะสูล ﷺ ด้วยตนเอง

[1] อัลอัลบานีย์ระบุว่าเป็นฮะดีษเศาะหี้หฺ (al-'Albaniy, 1988 : 1/86)

หากแต่ว่าเราจะต้องยืนยันบรรดาคุณลักษณะ พร้อมทั้งปฏิเสธการเปรียบเทียบคุณลักษณะของพระองค์กับสิ่งถูกสร้างทั้งหลาย ดังที่พระองค์ได้ทรงปฏิเสธการเปรียบเทียบจากษาตของพระองค์เอง

4.2.7.4 หลักศรัทธาและแนวคิดของอะหฺมัด บิน ฮันบัล เกี่ยวกับคุณลักษณะของอัลลอฮฺ ﷻ

หลักศรัทธาและแนวคิดของอะหฺมัด บิน ฮันบัล เกี่ยวกับคุณลักษณะของอัลลอฮฺ ﷻ สรุปได้ดังนี้

1. อย่าให้คุณลักษณะใดกับอัลลอฮฺ ﷻ นอกจากคุณลักษณะที่พระองค์ได้ทรงให้ไว้กับษาตของพระองค์ หรือคุณลักษณะที่เราะสูลุลลอฮฺ ﷺ ได้ระบุไว้ และอย่าได้ให้คุณลักษณะต่อพระองค์นอกเหนือไปจากที่ปรากฏอยู่ในคัมภีร์อัลกุรอานและอัลฮะดีษที่ได้ให้รายละเอียดไว้ (Ibn Taymiyah, 1991 : 5/26)

อะหฺมัด ได้ปฏิเสธคำพูดของญะฮฺมุ บิน ศอฟวาน ที่ได้อ้างว่า “ผู้ใดให้คุณลักษณะกับอัลลอฮฺ ﷻ ด้วยคุณลักษณะที่พระองค์ได้ทรงให้ไว้ในคัมภีร์อัลกุรอานเกี่ยวกับษาตของพระองค์หรือคุณลักษณะที่ได้รับการบอกเล่าจากเราะสูล ﷺ เขากลายเป็นผู้ปฏิเสธและเป็นพวกมุชับบิฮะฮฺเปรียบเทียบคุณลักษณะพระผู้เป็นเจ้ากับสิ่งถูกสร้าง (’Aḥmad bin Ḥanbal, 2003 : 97)

2. คัมภีร์อัลกุรอานคือ ดำรัสของอัลลอฮฺ ﷻ ดังนั้นคัมภีร์อัลกุรอานจึงมิใช่สิ่งที่ถูกสร้างขึ้นใหม่ ผู้ใดเชื่อว่าคัมภีร์อัลกุรอานเป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นใหม่เขาคือพวกญะมียะฮฺผู้ปฏิเสธ และผู้ใดกล่าวว่าคัมภีร์อัลกุรอานคือดำรัสของอัลลอฮฺ ﷻ แต่ไม่ยืนยันต่อไปว่ามิใช่สิ่งที่ถูกสร้างขึ้นใหม่เขาเลวร้ายกว่าบุคคลที่กล่าวว่าคัมภีร์อัลกุรอานเป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นใหม่เสียอีก (Abiy Ya‘la, 1998 : 1/62)

3. บัลลังก์ของพระผู้ทรงเมตตาอยู่เหนือน้ำ พระองค์ทรงประทับอยู่เหนือบัลลังก์ เก้าอี้คือที่วางพระบาททั้งสองของพระองค์ พระองค์ทรงรอบรู้สิ่งที่อยู่ในบรรดาชั้นฟ้าทั้งเจ็ด และพื้นพิภพ ทรงรอบรู้ถึงสิ่งที่อยู่ระหว่างชั้นฟ้าและพื้นพิภพ รวมถึงสิ่งที่อยู่ใต้พื้นพิภพ ผู้ทรงรอบรู้ในทุก ๆ สถานที่ และพระองค์จะทรงเสด็จสู่ฟากฟ้าดุนยาในทุก ๆ ค่ำคืนด้วยวิธีที่พระองค์ทรงพระประสงค์ และพระองค์จะมาในวันกิยามะฮฺด้วยวิธีที่พระองค์ทรงพระประสงค์ (Abiy Ya‘la, 1998 : 1/60 , Ibn Taymiyah, 1991 : 4/183)

4. “พระองค์ทรงอยู่พร้อมกับพวกเขาไม่ว่าพวกเขาจะอยู่ที่แห่งใด” หมายถึงความรู้ของพระองค์ เพราะพระองค์ทรงอยู่เหนือบัลลังก์บนฟากฟ้าชั้นเจ็ด พระองค์จึงทรงรอบรู้ในทุกสรรพสิ่ง พระองค์ทรงแยกจากบรรดาสิ่งถูกสร้างของพระองค์ ไม่มีสถานที่แห่งใดที่รอดพ้นไปจากความรอบรู้ของพระองค์ได้ (Abiy Ya‘la, 1998 : 1/61)

5. หัวใจของบ่าวนั้นอยู่ระหว่างสองนิ้วพระหัตถ์ของผู้ทรงเมตตาพระองค์ทรงเปลี่ยนแปลงจิตใจของบ่าวตามพระประสงค์ของพระองค์ (Abiy Ya'la, 1998 : 1/62)

4.2.7.5 หลักศรัทธาและแนวคิดของอบู อัลฮะสัน อัลอัชอะรีย์เกี่ยวกับคุณลักษณะของอัลลอฮฺ ﷻ

อบู อัลฮะสัน อัลอัชอะรีย์ [1] (Abu al-Hasan, n.d : 11-39) เชื่อและศรัทธาในทุกๆ รายงานที่ได้รับการยืนยันจากอุละมาอ์ฮะดีษ ไม่ว่าการเสด็จลงมาจากฟากฟ้าสู่โลกดุนยา และเชื่อว่าพระองค์จะทรงเสด็จมาในวันกิยามะฮฺ พระองค์ทรงอยู่ใกล้ชิดกับบ่าวของพระองค์ที่พระองค์ทรงประสงค์ อัลกุรอานคือพระดำรัสของอัลลอฮฺ ﷻ มิใช่สิ่งที่ถูกสร้างขึ้นใหม่ พระองค์ทรงอิสติวาอ์อยู่สูงเหนือบัลลังก์ตามสภาพที่เหมาะสมและคู่ควรกับพระองค์

พระองค์ทรงมีพระพักตร์และพระเนตร ทุก ๆ สรรพสิ่งล้วนพินาศและสูญสลายนอกจากพระพักตร์ของพระองค์เท่านั้น ดังนั้นพระองค์ทรงมีพระพักตร์และพระเนตรโดยที่เราไม่จินตนาการ แสวงหาหรือกำหนดว่าพระพักตร์และพระเนตรของพระองค์นั้นเป็นอย่างไร อบู อัลหะสันยืนยันว่าพระองค์ทรงมีสองพระหัตถ์ขณะเดียวกันก็ปฏิเสธการให้ความหมายเทียบเคียงสองพระหัตถ์ของพระองค์ว่าหมายถึง สองความโปรดปราน สองความเดชานุภาพ และปฏิเสธว่าสองพระหัตถ์นั้นหมายถึงสองอวัยวะที่เหมือนกับสิ่งถูกสร้าง หากแต่หมายถึงสองพระหัตถ์ที่เหมาะสมและคู่ควรกับพระองค์ เนื่องจากพระองค์ได้ทรงยืนยันดังที่ระบุไว้ในอัลกุรอาน

4.2.7.6 หลักศรัทธาของอัลบัยฮะกีย์เกี่ยวกับคุณลักษณะของอัลลอฮฺ ﷻ

อัลบัยฮะกีย์ [2] (al-Bayhaqiy, n.d. : 112) ได้กล่าวยืนยันถึงการศรัทธาต่อพระนามและคุณลักษณะไว้ว่า การยืนยันและการยอมรับบรรดาพระนามของอัลลอฮฺ ﷻ คือการยืนยันและยอมรับต่อบรรดาคุณลักษณะของพระองค์ด้วยเช่นกัน เพราะว่าการยืนยันและยอมรับว่าพระองค์ทรงมีอยู่จริงคือการยืนยันว่าพระองค์ทรงมีชีวิต การให้คุณลักษณะว่าพระองค์ทรงมีชีวิตซึ่งเป็นคุณลักษณะที่นอกเหนือจากษาต คือการมีชีวิต เช่นเดียวกันเมื่อให้คุณลักษณะพระองค์ว่าทรง

---

[1] อะลีย์ บิน อิสมาอีล บิน อับดุลลอฮฺ บิน อบี มูซา อัลอัชอะรีย์ เกิดในปีฮิจญ์เราะฮฺศักราชที่ 260 ณ เมืองบัศเราะฮฺ เติบโตและใช้ชีวิตที่เมืองแบกแดด เสียชีวิตในปีฮิจญ์เราะฮฺศักราชที่ 324 ที่เมืองแบกแดด อบู อัลฮะสันได้รับการอุปการะเลี้ยงดูจากพ่อเลี้ยงชื่อ อบูอะลีย์ อัลญุบบาอีย์ ซึ่งเป็นผู้นำแนวคิดอัลมุอฺตะซิละฮฺ ดังนั้น อบู อัลฮะสันจึงได้รับแนวคิดของมุอฺตะซิละฮฺจากพ่อเลี้ยง จนเป็นผู้หนึ่งที่เชี่ยวชาญและเป็นอุละมาอ์ระดับแนวหน้าของมุอฺตะซิละฮฺ (al-Dhahabiy, 1985 : 15/86)

[2] ดูประวัติหน้า 259

เดชานุภาพคือการให้คุณลักษณะพระองค์ว่ามีความเดชานุภาพ หากว่าพระองค์มิได้ถูกให้คุณลักษณะดังกล่าว บรรดาพระนามของพระองค์จึงเป็นเพียงการยืนยันในการมีษาตของพระองค์เพียงอย่างเดียว

อัลบัยฮะกีย์ ได้แบ่งคุณลักษณะของอัลลอฮฺ ﷻ ออกเป็น 2 ประเภท คือ 1) คุณลักษณะที่เกี่ยวข้องผูกพันกับษาต ซึ่งมีความเหมาะสมคู่ควรกับษาตของพระองค์ เป็นคุณลักษณะที่ดำรงอยู่กับษาตของพระองค์ตลอดไป และ2) คุณลักษณะที่เกี่ยวข้องผูกพันกับการกระทำ ซึ่งมีความเหมาะสมคู่ควรกับษาตของพระองค์เช่นกัน เป็นคุณลักษณะที่ดำรงอยู่กับพระองค์แต่จะไม่ดำรงอยู่กับพระองค์ตลอดไป และไม่อนุญาตให้คุณลักษณะกับพระองค์อื่นจากคุณลักษณะที่ได้ถูกระบุไว้ในคัมภีร์หรือสุนนะฮฺของเราะสูลุลลอฮฺ ﷺ หรือคุณลักษณะที่เป็นเอกฉันท์ของสะลัฟ ซึ่งบางคุณลักษณะจะใช้หลักฐานด้านสติปัญญาในการยืนยัน อาทิ คุณลักษณะด้านษาต เช่น الحياة، القدرة، العلم الارادة، السمع، البصر، الكلام และคุณลักษณะด้านการกระทำเช่น الخلق، الرزق، الاحياء، الاماتة العفو، العقوبة، และบางคุณลักษณะใช้หลักฐานจากตัวบทอัลกุรอานและสุนนะฮฺเท่านั้นในการยืนยัน อาทิ คุณลักษณะด้านษาต เช่น العين اليدين الوجه และคุณลักษณะด้านการกระทำ เช่น الاستواء على العرش، المجيء الاتيان، النزول สำหรับการยืนยันต่อบรรดาคุณลักษณะดังกล่าว ก็เนื่องจากมีตัวบทระบุไว้ โดยไม่มีการเปรียบเทียบคุณลักษณะเหล่านั้น และเราเชื่อมั่นว่าบรรดาคุณลักษณะเหล่านี้ดำรงอยู่กับษาตของพระองค์อย่างนิรันดรตลอดไป และสำหรับอัลลอฮฺ ﷻ นั้นมีบรรดาพระนามและบรรดาคุณลักษณะที่เหมาะสมกับษาตของพระองค์ แต่ทว่ามันเป็นสิ่งที่นอกเหนือจากษาต

นอกจากนี้ นุอัยมฺ บิน ฮัมมาด อัลคุซาอีย์ [1] ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับคุณลักษณะของอัลลอฮฺ ﷻ ไว้ว่า “ผู้ใดเปรียบเทียบอัลลอฮฺ ﷻ เหมือนสิ่งถูกสร้างใด ๆ ก็ตาม เขาได้ปฏิเสธคุณลักษณะของอัลลอฮฺ ﷻ ผู้ใดปฏิเสธคุณลักษณะที่อัลลอฮฺ ﷻ ทรงระบุไว้กับษาตของพระองค์ เขาเป็นผู้ปฏิเสธคุณลักษณะที่พระองค์อัลลอฮฺ ﷻ ได้ทรงให้ลักษณะไว้แก่ษาตของพระองค์และคุณลักษณะที่เราะสูลของพระองค์ได้กล่าวไว้มิใช่เป็นการเปรียบเทียบพระองค์เหมือนสิ่งถูกสร้าง ดังนั้นผู้ใดยืนยันคุณลักษณะของอัลลอฮฺ ﷻ ตามที่ระบุไว้ในอัลกุรอานหรือฮะดีษที่เศาะหี้หฺ ด้วยความเหมาะสมและคู่ควรกับความยิ่งใหญ่และความสูงส่งของพระองค์ พร้อมทั้งปฏิเสธคุณลักษณะที่บกพร่องไม่เหมาะสมคู่ควรกับพระองค์ แน่นอนเขาได้ดำเนินอยู่ในแนวทางที่ถูกต้องแล้ว” (al-Dhahabiy, 1982 : 10/610)

---

[1] นุอัยมฺ บิน ฮัมมาด บิน มุอาวียะฮฺ อัลคุซาอีย์ อัลมัรวะซีย์ อบู อับดุลลอฮฺ อาจารย์ของอัลบุคอรีย์ เสียชีวิตในอีรัค ปีฮิจญ์เราะฮฺศักราชที่ 224 ขณะถูกคุมขังในเรือนจำ สมัยการปกครองของอัลมุอฺตะซิม กรณีความเห็นต่างเรื่องคัมภีร์อัลกุรอานว่าเป็นสิ่งที่มีมาแต่ดั้งเดิม หรือเป็นสิ่งที่ถูกบังเกิดขึ้นใหม่ (al-Dhahabiy, 1985 : 10/595)

4.2.7.7 หลักศรัทธาของอัศศอบูนีย์เกี่ยวกับคุณลักษณะของอัลลอฮฺ ﷻ

อัศศอบูนีย์ [1] (al-Ṣabuniy, 1999 : 1/63) ได้กล่าวถึงหลักศรัทธาของอุละมาอ์สะลัฟกับการยืนยันคุณลักษณะของอัลลอฮฺ ﷻ ว่าอุละมาอ์สะลัฟจะไม่ยืนยันและรับรองคุณลักษณะของพระองค์นอกจากคุณลักษณะที่ได้ถูกยืนยันด้วยพระองค์เอง ซึ่งปรากฏในคัมภีร์อัลกุรอานหรือที่ระบุไว้ในฮะดีษของนบีมุฮัมมัด ﷺ ที่เศาะหี้หฺเท่านั้น และจะยืนยันบรรดาคุณลักษณะของอัลลอฮฺ ﷻ โดยไม่มีการบิดเบือน หรือปฏิเสธความหมาย และไม่แสวงหาในรายละเอียดของแต่ละคุณลักษณะว่าเป็นอย่างไร และไม่เปรียบเทียบคุณลักษณะของพระองค์กับลักษณะของสิ่งถูกสร้างทั้งหลาย

อัศศอบูนีย์ได้กล่าวถึงหลักศรัทธาของอะฮฺลุสสุนนะฮฺว่า กลุ่มอะฮฺลุสสุนนะฮฺยืนยันว่าพระองค์ทรงมีพระหัตถ์โดยไม่บิดเบือนความหมายของถ้อยคำไปจากถ้อยคำที่ปรากฏ เหมือนการปฏิบัติของกลุ่มมุอฺตะซิละฮฺ กลุ่มญะฮฺมียะฮฺ และกลุ่มอื่น ๆ ที่บิดเบือนความหมายโดยการเทียบเคียงคุณลักษณะพระหัตถ์ทั้งสองว่าหมายถึง สองความโปรดปรานหรือสองพลังอำนาจ และจะไม่ค้นหาในรายละเอียดว่าพระหัตถ์นั้นเป็นอย่างไร ลักษณะอย่างไร และจะไม่เปรียบเทียบพระหัตถ์ของพระองค์กับสองมือของมนุษย์และสิ่งถูกสร้างอื่น ๆ เหมือนกับกลุ่มมุชับบิฮะฮฺ ที่มีแนวคิดเปรียบเทียบคุณลักษณะของอัลลอฮฺ ﷻ กับลักษณะของมนุษย์ (al-Ṣabuniy, 1999 : 1/65)

นอกจากนี้ อัศศอบูนีย์ได้กล่าวถึงหลักศรัทธาของอะฮฺลุลฮะดีษว่าพวกอะฮฺลุลฮะดีษยืนยันว่าพระองค์อัลลอฮฺ ﷻ ทรงเอกะและเราะสูลุลลอฮฺ ﷺ เป็นผู้ได้รับการเป็นนบีและเผยแพร่บัญญัติอิสลาม พวกเขารู้จักอัลลอฮฺ ﷻ จากคุณลักษณะของพระองค์ซึ่งอรรถาธิบายผ่านวะฮีย์คืออัลกุรอานและคุณลักษณะที่เราะสูลได้ยืนยันตามที่ปรากฏในฮะดีษเศาะหี้หฺ ซึ่งได้รับการถ่ายทอดมาจากบรรดาผู้ที่ได้รับความเชื่อถือ ด้วยคุณลักษณะที่พระองค์ได้ดำรัสยืนยันไว้ในคัมภีร์ เป็นสิ่งที่ยืนยันจากวจนะของเราะสูลุลลอฮฺ ﷺ ไม่มีคุณลักษณะใดที่จะนำมาเปรียบเทียบกับคุณลักษณะของพระองค์ได้ (al-Ṣabuniy, 1999 : 1/65)

4.2.8 แนวคิดของสะลัฟและเคาะลัฟกับศิฟาต ษาตียะฮฺ

หลักศรัทธาด้านคุณลักษณะของอัลลอฮฺ ﷻ ถือว่าเป็นประเด็นที่มีความเห็นต่างกันมากที่สุดระหว่างแนวคิดของสะลัฟและเคาะลัฟ อัลอะชาอีเราะฮฺ โดยเฉพาะอย่างยิ่งคุณลักษณะด้านษาตของอัลลอฮฺ ﷻ โดยสะลัฟยอมรับและยืนยันคุณลักษณะษาตของพระองค์ตามที่ถูกระบุไว้ในคัมภีร์อัลกุรอานและสุนนะฮฺ ในขณะที่เคาะลัฟ อัลอะชาอีเราะฮฺปฏิเสธคุณลักษณะษาตของพระองค์ในบางคุณลักษณะ ดังนั้น ผู้วิจัยจักได้นำเสนอแนวคิดของสะลัฟและเคาะลัฟ อัลอะชาอีเราะฮฺในแต่ละคุณลักษณะษาตของพระองค์ ดังนี้

---

[1] อิสมาอีล บิน อับดุรเราะฮฺมาน บิน อะหฺมัด อัลนัยสาบูรีย์ อัศศอบูนีย์ เกิดในปีฮิจญ์เราะฮฺศักราช 373 เสียชีวิตในปีฮิจญ์เราะฮฺศักราช 449 (al-Dhahabiy, 1985 : 18/40)

4.2.8.1 ศิฟะฮฺ อันนัฟสฺ

ก. ความหมาย

อันนัฟสฺ (اَلنَفْسُ) เป็นถ้อยคำอาหรับมีความหมายหลายนัย ดังนี้ 1) สิ่งที่มีตัวตนที่เกิดขึ้นมาโดยมีร่างกายและวิญญาณ เช่น มนุษย์ สัตว์ 2) สิ่งที่มีตัวตนแต่ไม่มีวิญญาณ เช่น วัตถุและสิ่งของต่าง ๆ 3) หมายถึงการยืนยันการมีษาตของอัลลอฮฺ ﷻ แต่ความหมายที่กล่าวว่าอัลลอฮฺ ﷻ ทรงมีนัฟสฺนั้นมิได้หมายความว่าพระองค์ทรงมีตัวตนที่ถูกบังเกิดขึ้นโดยมีร่างกายและวิญญาณ (al-Bayhaqiy, n.d. : 274 , Mar'iy, 1985 : 186-187) อย่างเช่นมนุษย์ สัตว์ หรือสรรพสิ่งต่าง ๆ เนื่องจากพระองค์นั้นไม่ทรงเหมือนกับสิ่งถูกสร้างใด ๆ ทั้งสิ้น เพราะพระองค์เป็นพระผู้ทรงสร้าง ผู้ทรงบังเกิด

ในขณะที่อัรรอฆิบ [1] (al-Raghib, 2009 : 818) กล่าวถึงความหมายของอันนัฟสฺว่าหมายถึง วิญญาณ เช่นในอายะฮฺ ﴿أَخْرِجُوا أَنفُسَكُم﴾[2] "จงให้วิญญาณของพวกท่านออกมา" อันนัฟสฺที่หมายถึง ษาต เช่นในอายฮฺ ﴿وَيُحَذِّرُكُمُ اللَّهُ نَفْسَهُ﴾[3] "และอัลลอฮฺ ﷻ ทรงเตือนพวกเจ้าให้ยำเกรงพระองค์"

แต่อย่างไรก็ตามสำหรับความหมายของอันนัฟสฺที่ปรากฏในคัมภีร์อัลกุรอานที่เกี่ยวข้องกับอัลลอฮฺ ﷻ นั้นอุละมาอ์ได้ให้ความหมายที่แตกต่างกัน เช่น ให้ความหมายว่า ษาตของพระองค์ผู้ทรงมหาบริสุทธิ์ (ذاته المقدسة) การลงโทษของพระองค์ (بالعقاب) ข้อมูลความรู้ (معلومي) เป็นต้น ซึ่งผู้วิจัยจะกล่าวถึงในลำดับต่อไป

ข. หลักฐานยืนยันจากอัลกุรอานและฮะดีษ

หลักฐานจากอัลกุรอาน

อันนัฟสฺ ที่มีความหมายเกี่ยวข้องกับอัลลอฮฺ ﷻ ถูกกล่าวในคัมภีร์อัลกุรอาน 4 อายะฮฺ ซึ่งมีความหมายที่แตกต่างกัน ดังนี้

﴿وَيُحَذِّرُكُمُ اللَّهُ نَفْسَهُ﴾

"และอัลลอฮฺทรงเตือนพวกเจ้าให้ยำเกรงพระองค์"

(สูเราะฮฺอาละอิมรอน ส่วนหนึ่งของอายะฮฺที่ 28 และอายะฮฺที่ 30)

﴿إِن كُنتُ قُلْتُهُ فَقَدْ عَلِمْتَهُ تَعْلَمُ مَا فِي نَفْسِي وَلَا أَعْلَمُ مَا فِي نَفْسِكَ﴾

---

[1] อบู อัลกอเส็ม อัลฮุสัยนฺ บิน มุฮัมมัด บิน อัลมุฟฎ็ฎอล อัลอัศฟะฮานีย์ รู้จักกันในนามอัรรอฆิบ เป็นอุละมาอ์ของกลุ่มนักวิภาษวิทยา เสียชีวิตในปีฮิจญ์เราะฮฺศักราชที่ 502 (al-Dhahabiy, 1985 : 18/120)

[2] สูเราะฮฺอัลอันอาม ส่วนหนึ่งของอายะฮฺที่ 92

[3] สูเราะฮฺอาละอิมรอน ส่วนหนึ่งของอายะฮฺที่ 28 และอายะฮฺที่ 30

“หากข้าพระองค์เคยกล่าวสิ่งนั้นแน่นอนพระองค์ย่อมรู้ดี โดยที่พระองค์ทรงรู้ในสิ่งที่อยู่ในใจของข้าพระองค์ และข้าพระองค์ไม่รู้สิ่งที่อยู่ในใจของพระองค์”

(สูเราะฮฺอัลมาอิดะฮฺ ส่วนหนึ่งของอายะฮฺที่ 116)

﴿كَتَبَ رَبُّكُمْ عَلَىٰ نَفْسِهِ الرَّحْمَةَ﴾

“พระเจ้าของพวกเจ้าได้กำหนดการเอ็นดูเมตตาไว้บนตัวของพระองค์แล้ว”

(สูเราะฮฺอัลอันอาม ส่วนหนึ่งของอายะฮฺที่ 54)

﴿وَاصْطَنَعْتُكَ لِنَفْسِي﴾

“และข้าได้คัดเลือกเจ้าไว้ (เป็นศาสนทูต) สำหรับตัวข้า”

(สูเราะฮฺฏอฮา อายะฮฺที่ 41)

หลักฐานจากฮะดีษ

يَقُولُ الله تَعَالَى: ((أَنَا عِنْدَ ظَنِّ عَبْدِي بِي، وَأَنَا مَعَهُ إِذَا ذَكَرَنِي، فَإِنْ ذَكَرَنِي فِي نَفْسِهِ ذَكَرْتُهُ فِي نَفْسِي))

أخرجه البخاري، د.ت: 7405 ، مسلم، 1999 : 2675

“ข้าอยู่กับความนึกคิดของบ่าวที่มีต่อข้า และข้าอยู่กับเขาเมื่อเขารำลึกถึงข้า เมื่อใดที่เขารำลึกถึงข้าในจิตใจของเขา ข้าก็จะรำลึกถึงเขาในตัวของข้า”

(บันทึกโดย al-Bukhariy, n.d. : 7405 , Muslim, 1999 : 2675)

((إِنَّ اللَّهَ حِينَ خَلَقَ الْخَلْقَ كَتَبَ بِيَدِهِ عَلَى نَفْسِهِ إِنَّ رَحْمَتِي تَغْلِبُ غَضَبِي))

أخرجه الترمذي، د.ت : 3543 ، ابن ماجه، د.ت : 189

“แท้จริง ขณะที่อัลลอฮฺ ﷻ ได้ทรงสร้างสรรพสิ่งต่าง ๆ เสร็จเรียบร้อยแล้ว พระองค์ได้ทรงบันทึกด้วยพระหัตถ์ของพระองค์บนตัวของพระองค์เองว่า แน่นอนความเมตตาของข้าอยู่เหนือความกริ้วโกรธของข้า”

(บันทึกโดย al-Thirmidhiy, n.d. : 3543 ,Ibn Majah, n.d. : 189) [1]

จากอายะฮฺคุณลักษณะอันนัฟสฺและทั้งสองฮะดีษเป็นตัวบทหลักฐานที่ยืนยันว่าอันนัฟสฺคือคุณลักษณะษาตของอัลลอฮฺ ﷻ ซึ่งทั้งนัฟสฺและษาตนั้นต่างก็มีความหมายเดียวกัน คือหมายถึงตัวตนของพระองค์อัลลอฮฺ ﷻ

[1] อัลอัลบานีย์ระบุว่าเป็นฮะดีษฮะสัน เศาะหี้หฺ (al-Thirmidhiy, n.d. : 557)

Prince of Songkla University Pattani Campus

ค. อุละมาอ์สะลัฟกับอันนัฟสฺของอัลลอฮฺ ﷻ

อุละมาอ์สะลัฟได้ยืนยันอันนัฟสฺของอัลลอฮฺ ﷻ ตามถ้อยคำที่ปรากฏโดยไม่ใช้แนวทางการให้ความหมายเทียบเคียง แต่มีการอรรถาธิบายความหมายที่แตกต่างกัน ดังนี้

อิบนุ คุซัยมะฮฺ [1] (Ibn Khuzimah, 1988:13) ได้เริ่มประพันธ์บทแรกของหนังสืออัตเตาฮีด วะอิษบาต ศิฟาต อัรรอบ ด้วยบทที่ว่าด้วยการยืนยันถึงคุณลักษณะอันนัฟสฺหรือการมีตัวตนของอัลลอฮฺ ﷻ โดยการนำเสนอหลักฐานจากอัลกุรอานและฮะดีษ ดังนั้นจึงเป็นสิ่งที่ยืนยันได้ว่าอิบนุ คุซัยมะฮฺนั้นยืนยันและยอมรับว่าพระองค์อัลลอฮฺ ﷻ ทรงมีอันนัฟสฺหรือตัวตนของพระองค์ และอิบนุ คุซัยมะฮฺ ได้ยืนยันว่าอัลนัฟสฺคือคุณลักษณะสำหรับษาต (Ibn Khuzimah , 1988 : 13) และอันนัฟสฺของพระองค์นั้นแตกต่างจากนัฟสฺของบ่าวที่นัฟสฺของบ่าวนั้นจะมีการเคลื่อนไหวของร่างกาย (Abd al-Wahid al-Tamimiy, 2001 : 44-45)

ในขณะที่อิบนุ ตัยมียะฮฺได้ให้น้ำหนักกับความหมายอันนัฟสฺว่าหมายถึงษาตโดยกล่าวว่าอันนัฟสฺเป็นตัวตนของสิ่งหนึ่ง มันคือษาตของสิ่งนั้นและเป็นตัวตนของสิ่งนั้น (Ibn Taymiyah, 1991 : 9/292) และอิบนุ ตัยมียะฮฺยังได้กล่าวถึงอันนัฟสฺว่าอุละมาอ์ส่วนใหญ่ให้ความหมายคำว่า “نفسه”หมายถึงษาตของพระองค์ที่ถูกให้คุณลักษณะต่าง ๆ ซึ่งอันนัฟสฺนั้นมิได้หมายถึงษาตที่สามารถแยกออกจากคุณลักษณะต่าง ๆ ได้ และอันนัฟสฺนั้นก็มิได้หมายถึงคุณลักษณะสำหรับษาต แต่อย่างไรก็ตาม มีบางกลุ่มให้อันนัฟสฺว่าหมายถึงคุณลักษณะ เช่นเดียวกับที่มีบางกลุ่มคิดว่าอันนัฟสฺคือษาตที่ปราศจากบรรดาคุณลักษณะ ซึ่งทั้งสองความหมายนั้นเป็นความหมายที่ไม่ถูกต้อง (Ibn Taymiyah, 1991 : 9/293)

ศิดดีก ฮะสัน คาน [2] (Ṣiddiq Ḥasan Kan, 1992 : 2/216) เป็นอุละมาอ์อีกคนหนึ่งที่ยืนยันว่าอันนัฟสฺของอัลลอฮฺ ﷻ คือษาตของพระองค์ผู้ทรงมหาบริสุทธิ์ เช่นเดียวกับฮัรรอส [3] ที่กล่าวถึงอันนัฟสฺว่า เป็นสิ่งที่ยืนหยัดมั่นคงกับอัลลอฮฺ ﷻ ด้วยหลักฐานยืนยันจากอายะฮฺต่าง ๆ และฮะดีษที่สอดคล้องกัน เป็นไปในทิศทางเดียวกัน ดังนั้นอะฮฺลุลฮักจึงยืนยันต่อความเชื่อดังกล่าว และ

---

[1] อบู บักรฺ มุฮัมมัด บิน อิสฮาก บิน คุซัยมะฮฺ บิน ศอและห์ อัสสุละมีย์ อัลนัยสาบูรีย์ อัชชาฟีอีย์ เป็นลูกศิษย์ของอิสฮาก บินรอฮะวีย์ เป็นอาจารย์ของอัลบุคอรีย์ และมุสลิม เกิดในปีฮิจญ์เราะฮฺศักราช 223 และเสียชีวิตในปีฮิจญ์เราะฮฺศักราชที่ 311 (al-Dhahabiy, 1985 : 14/365)

[2] ศิดดีก ฮะสัน คาน อัลกอนนูญีย์ อัฏฏอฮิรีย์ เกิดในปีฮิจญ์เราะฮฺศักราช 1248 และเติบโตในประเทศอินเดียมีผลงานด้านการประพันธ์หนังสือและตำรามากกว่า 60 ผลงาน ซึ่งมากกว่า 45 ผลงานได้รับการตีพิมพ์เผยแพร่ และอีกบางส่วนยังเป็นลายมือเขียน เสียชีวิตในปีฮิจญ์เราะฮฺศักราชที่ 1357 (Ṣiddiq Kan, 1992 : 1/3-6)

[3] มุฮัมมัด เคาะลีล ฮะสัน ฮัรรอส นักเผยแพร่อิสลามชาวอียิปต์ อุละมาอ์อัชฮัรและสมาคมอันศอริสสุนนะฮฺอัลมุฮัมมะดียะฮฺ เกิดในปีฮิจญ์เราะฮฺศักราช 1334 และเสียชีวิตในปีฮิจญ์เราะฮฺศักราช 1393 (al-Harras, n.d. : 41-42)

จะไม่เข้าไปแสวงหาความจริงว่าเป็นอย่างไร พร้อมกับให้ความบริสุทธิ์ต่ออัลลอฮฺ ﷻ จากการให้อันนัฟสฺของพระองค์นั้นเหมือนหรือคล้ายคลึงกับนัฟสฺของบรรดาสิ่งที่ถูกสร้าง ซึ่งการยืนยันนั้นมิใช่ยืนยันว่าอันนัฟสฺเป็นส่วนประกอบหนึ่งของอัลลอฮฺ ﷻ (Muḥammad al-Maghrawiy, 1985 : 1/393)

ดังนั้น อุละมาอ์สะลัฟยืนยันว่าอัลลอฮฺ ﷻ ทรงมีอันนัฟสฺ แต่ให้ความหมายอันนัฟสฺที่แตกต่างกันออกเป็นสองความหมายคือ 1) หมายถึงคุณลักษณะษาตของพระองค์คุณลักษณะหนึ่งเป็นษาตของพระองค์ที่ถูกให้คุณลักษณะด้วยหลาย ๆ คุณลักษณะ และ 2) อันนัฟสฺที่หมายถึงตัวตนของพระองค์ซึ่งก็คือษาตของพระองค์ และเป็นความหมายของอุละมาอ์สะลัฟส่วนใหญ่ที่กล่าวไว้ [1]

ง. อุละมาอ์เคาะลัฟกับอันนัฟสฺของอัลลอฮฺ ﷻ

อิบนุ ฮัซมฺ [2] ยืนยันว่าพระองค์อัลลอฮฺ ﷻ ทรงมีอันนัฟสฺ เนื่องจากปรากฏหลักฐานจากอัลกุรอาน และยืนยันว่าษาตก็คือนัฟสฺ ดังนั้นแนวคิดของอิบนุ ฮัซมฺจึงยืนยันในอันนัฟสฺและษาตของอัลลอฮฺ ﷻ (’Aḥmad, 1984 : 284-285)

อัรรอซีย์ [3] (al-Raziy, 1990 : 12/112) ก็ได้ให้ความหมายอันนัฟสฺว่าหมายถึงษาต ซึ่งอันนัฟสฺของสิ่งหนึ่งและษาตของมันนั้นมีความหมายเดียวกัน และอัรรอซีย์ยังได้กล่าวถึงอันนัฟสฺในอายะฮฺ ﴿ولاَ أَعْلَمُ مَا فِي نَفْسِكَ﴾ ว่าบ่งบอกถึงการมีษาตของอัลลอฮฺ ﷻ และยังบ่งบอกความหมายว่าหมายถึงษาต ส่วนนัฟสฺที่มีความหมายบ่งบอกถึงร่างกายและเลือดเนื้อนั้น พระองค์อัลลอฮฺ ﷻ ทรงบริสุทธิ์จากลักษณะดังกล่าว (al-Raziy, 1990 : 13/4) เช่นเดียวกับอิบนุ อะฏียะฮฺ [4] ที่ให้ความหมายอันนัฟสฺว่าหมายถึงษาต (Ibn ‘Aṭiyah, n.d : 289-290)

นอกจากนี้อันนะสะฟีย์ [5] (al-Nasafiy, n.d : 155) ก็ได้ให้ความหมายของอันนัฟสฺในอายะฮฺ ﴿وَيُحَذِّرُكُمُ اللَّهُ نَفْسَهُ﴾ และในอายะฮฺ ﴿وَلَا أَعْلَمُ مَا فِي نَفْسِكَ﴾ หมายถึงษาตของพระองค์ซึ่ง

---

[1] ดูใน al-Ṭabbariy, 1992 : 3/229 และ 8/418.

[2] อะลีย์ บิน อะหฺมัด บิน สะอี๊ด บิน ฮัซมฺ อบู มุฮัมมัด อัลอันดะลูสีย์ เกิดในปีฮิจญ์เราะฮฺศักราช 384 และเสียชีวิตปีฮิจญ์เราะฮฺศักราช (al-Dhahabiy, 1985 : 18/184)

[3] ฟัครุดดีน มุฮัมมัด บิน อุมัร บิน อัลฮุสัยนฺ อัลกุเราะชีย์ อัลบักรีย์ อัฏเฏาะบะรอสตานีย์ เกิดในปีฮิจญ์เราะฮฺศักราชที่ 544 และเสียชีวิตในปีฮิจญ์เราะฮฺศักราชที่ 606 (al-Dhahabiy, 1985 : 20/501)

[4] อบู มุฮัมมัด อับดุลฮัก บิน ฆอลิบ บิน อะฏียะฮฺ อัลอันดะลูซีย์ เกิดปีฮิจญ์เราะฮฺศักราชที่ 480 ในศตวรรษที่ 6 มีนักอรรถาธิบายที่มีชื่อเสียงสี่คน คือ อัลบะเฆาะวีย์ เสียชีวิตปีฮิจญ์เราะฮฺศักราชที่ 516 , อัลซะมัคชะรีย์ เสียชีวิตปีฮิจญ์เราะฮฺศักราชที่ 538 , อัลอะเราะบีย์ เสียชีวิตปีฮิจญ์เราะฮฺศักราชที่ 543 และอิบนุ อะฏียะฮฺ เสียชีวิตในปีฮิจญ์เราะฮฺศักราชที่ 541 (Ibn ‘Aṭiyah, n.d. : 1-2)

[5] อบู อัลบะเราะกาต อับดุลลอฮฺ บิน อะหฺมัด บิน มะห์มูด อันนะสะฟีย์ เสียชีวิตในปีฮิจญ์เราะศักราชที่ 710 (Muḥammad Ḥusen, n.d : 1/216)

อันนัฟสฺของสิ่งหนึ่งก็คือษาตของสิ่งนั้น (al-Nasafiy, n.d : 304) เช่นเดียวกับอัชเชากานีย์ (al-Shawkaniy, 1993 : 1/494) ที่ได้ให้ความหมายอันนัฟสฺว่าหมายถึงษาตของพระองค์อันมหาบริสุทธิ์

จากแนวคิดของสะลัฟและเคาะลัฟอัลอะชาอีเราะฮฺกับคุณลักษณะอันนัฟสฺผู้วิจัยพบว่าอุละมาอ์ส่วนใหญ่ทั้งสะลัฟและเคาะลัฟ อัลอะชาอีเราะฮฺต่างเห็นตรงกันว่าอันนัฟสฺหมายถึงษาตของอัลลอฮฺ ﷻ แต่ก็พบว่าอุละมาอ์สะลัฟบางคนเห็นว่าอันนัฟสฺคือคุณลักษณะษาตของพระองค์ในขณะที่อุละมาอ์บางคนให้ความหมายเทียบเคียงอันนัฟสฺด้วยการลงโทษ (عقاب) และข้อมูลความรู้ (معلومي) [1]

4.2.8.2 ศิฟะฮฺ อัลวัจญ์ฮฺ

อัลวัจญ์ฮฺ (اَلْوَجْهُ) คือคุณลักษณะษาตอีกคุณลักษณะหนึ่งที่อุละมาอ์ต่างให้ความหมายที่แตกต่างกันระหว่างแนวคิดสะลัฟและเคาะลัฟ

ก. ความหมาย

อัลวัจญ์ฮฺหรือใบหน้า โดยทั่วไปหมายถึงอวัยวะที่เป็นที่รู้จักกันดี ใบหน้านั้นเป็นสิ่งแรกที่จะมองกันเมื่อมีการพบกัน และถือว่าเป็นอวัยวะที่มีเกียรติที่สุดในร่างกาย มักนำมาใช้กับสิ่งที่เป็นการเริ่มต้น เช่น“وَجْهُ النَّهَار”ช่วงแรกของกลางวันคือช่วงเช้า แต่สำหรับอัลวัจญ์ฮฺที่ถูกกล่าวในอัลกุรอาน อุละมาอ์ได้ให้ความหมายที่หลากหลายแตกต่างกันดังนี้ (al-Qurṭubiy, 1988 : 2/58 , al-Raghib, 2009 : 855-856)

1. อัลวัจญ์ฮฺหมายถึง ษาต เช่นในอายะฮฺ ﴿كُلُّ شَيْءٍ هَالِكٌ إِلَّا وَجْهَهُ﴾

2. อัลวัจญ์ฮฺ หมายถึง การผินไปสู่อัลลอฮฺ ﷻ ในการประกอบอิบาดะฮฺต่อพระองค์ เช่นในอายะฮฺ ﴿فَأَيْنَمَا تُوَلُّوا فَثَمَّ وَجْهُ اللهِ﴾

3. อัลวัจญ์ฮฺในอายะฮฺเป็นถ้อยคำที่เพิ่มขึ้นมาในประโยค“صِلَّةٌ : زَائِدَةٌ”ซึ่งในอายะฮฺหมายถึง “كُلُّ شَيْءٍ هَالِكٌ إِلاَّ هُوَ” ทุกสิ่งย่อมพินาศนอกจากพระองค์

4. อัลวัจญ์ฮฺ หมายถึง ทุก ๆ การกระทำของบ่าวนั้นจะสูญสลายและเป็นโมฆะนอกจากสิ่งที่กระทำเพื่อพระพักตร์ของอัลลอฮฺ ﷻ เท่านั้น เช่น ﴿كُلُّ شَيْءٍ هَالِكٌ إِلَّا وَجْهَهُ﴾

5. อัลวัจญ์ฮฺ หมายถึง การตั้งเจตนา การมุ่งหมาย

6. อัลวัจญ์ฮฺ หมายถึง กิบละฮฺ ชุมทิศที่ผินไปขณะทำอิบาดะฮฺ“فَثَمَّ وَجْهُ اللهِ” หมายถึง “قِبْلَةُ الله” ชุมทิศของอัลลอฮฺ ﷻ

[1] ดูใน al-Baghawiy, 1989 : 2/26 , Ibn ‘Aṭiyah, n.d : 289-290 , al-Qurṭubiy, 1988 : 4/38 , 6/242 , และ Abu Sa‘ud, n.d : 2/23.

7. อัลวัจญ์ฮฺใน“فَثَمَّ وَجْهُ الله”หมายถึง“رِضَا الله وَثَوَابهُ”ความพอพระทัยของอัลลอฮฺ ﷻ และการตอบแทนของพระองค์ เช่นในอายะฮฺ ﴿يُرِيدُونَ وَجْهَ الله﴾

อัลกุรมานีย์ [1] ได้กล่าวไว้เช่นกันว่า ความหมายของอัลวัจญ์ฮฺในหลาย ๆ อายะฮฺและในหลาย ๆ ฮะดีษหมายถึงษาต หรือการมีอยู่ของอัลลอฮฺ ﷻ หรือเป็นถ้อยคำที่เพิ่มขึ้น หรือหมายถึงพระพักตร์ที่แตกต่างจากใบหน้าทั่ว ๆ ไป ซึ่งเป็นไปไม่ได้ที่จะจินตนาการพระพักตร์ของพระองค์เหมือนกับใบหน้าที่เป็นอวัยวะทั่วไป (Ibn Ḥajar, 1989 : 13/479)

อัลบุคอรีย์ (al-Bukhariy, n.d : 1026, Ibn Ḥajar, 1989 : 8/648) ให้ความหมายอัลวัจญ์ฮฺในสูเราะฮฺอัลเกาะศอศ หมายถึง อำนาจของอัลลอฮฺ ﷻ “إِلَّا وَجْهَهُ أَيُّ إِلَّا مُلْكُهُ”

จากความหมายของอัลวัจญ์ฮฺข้างต้นเป็นความหมายเพียงบางส่วนเท่านั้น จะเห็นได้ว่าอุละมาอ์ได้ให้ความหมายที่หลากหลาย ซึ่งสรุปได้เป็นสองแนวคิดคือ 1) ให้ความหมายไปตามถ้อยคำที่ปรากฏ ดังนั้นอัลวัจญ์ฮฺจึงหมายถึงพระพักตร์ และ2) ให้ความหมายแตกต่างไปจากถ้อยคำที่ปรากฏโดยใช้แนวทางการให้ความหมายเทียบเคียง ซึ่งอุละมาอ์ได้ให้ความหมายที่แตกต่างกันออกไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับแนวคิดของอุละมาอ์แต่ละคน และขึ้นอยู่กับบริบทแวดล้อมของในแต่ละอายะและแต่ละฮะดีษ

ข. หลักฐานยืนยันจากอัลกุรอานและฮะดีษ

หลักฐานจากอัลกุรอาน

อัลวัจญ์ฮฺ ที่มีความหมายเกี่ยวข้องกับอัลลอฮฺ ﷻ ถูกกล่าวในคัมภีร์อัลกุรอาน 11 ครั้ง ใน 9 สูเราะฮฺ

กล่าวพร้อมกับลัฟซุลญะลาละฮฺ “وجه الله” 5 ครั้ง ในสูเราะฮฺอัลบะเกาะเราะฮฺ 2 ครั้ง อัรรูม 2 ครั้ง และสูเราะฮฺอัลอินสาน 1 ครั้ง

กล่าวพร้อมกับคำว่า “رب” 3 ครั้ง คือ “وجه ربك” “وجه ربه” “وجه ربهم” ในสูเราะฮฺอัรเราะอฺ 1 ครั้ง สูเราะฮฺอัรเราะฮฺมาน 1 ครั้ง และสูเราะฮฺอัลลัยลฺ 1 ครั้ง ตามลำดับ

กล่าวพร้อมกับสรรพนาม “وجهه” 3 ครั้ง ในสูเราะฮฺอัลอันอาม อัลกะฮฺฟี่ และสูเราะฮฺอัลเกาะศอศ ตามลำดับ

อัลวัจญ์ฮฺ ถูกกล่าวยืนยันในคัมภีร์อัลกุรอาน ดังนี้

﴿فَأَيْنَمَا تُوَلُّوا فَثَمَّ وَجْهُ اللهِ﴾

[1] มุฮัมมัด บิน ยูสุฟ บิน อะลีย์ ชัมสุดดีน อัลกุรมานีย์ ผู้ประพันธ์หนังสือ “اَلْكَوَاكِبُ الدرَارِي فِي شَرْحِ الْبُخَارِي” เป็นหนังสือที่อรรถาธิบายเศาะหี้หฺอัลบุคอรีย์ เกิดในปีฮิจญ์เราะฮฺศักราชที่ 717 และเสียชีวิตปีฮิจญ์เราะฮฺศักราชที่ 786 (Ṣiddiq, n.d. : 3/59)

Prince of Songkla University Pattani Campus

“ดังนั้นพวกเจ้าจะผินไปทางไหน ที่นั่นแหละคือพระพักตร์ของอัลลอฮฺ”

(สูเราะฮฺอัลบะเกาะเราะฮฺ ส่วนหนึ่งของอายะฮฺที่ 115)

﴿وَالَّذِينَ صَبَرُوا ابْتِغَاءَ وَجْهِ رَبِّهِمْ﴾

“และบรรดาผู้อดทนโดยหวังพระพักตร์ (ความโปรดปราน) ของพระเจ้าของพวกเขา”

(สูเราะฮฺอัรเราะดฺ ส่วนหนึ่งของอายะฮฺที่ 22)

﴿كُلُّ شَيْءٍ هَالِكٌ إِلَّا وَجْهَهُ﴾

“ทุกสิ่งย่อมพินาศนอกจากพระพักตร์ของพระองค์”

(สูเราะฮฺอัลเกาะศอศ ส่วนหนึ่งของอายะฮฺที่ 88)

﴿وَيَبْقَى وَجْهُ رَبِّكَ ذُو الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ﴾

“และพระพักตร์ของพระเจ้าของเจ้าผู้ทรงยิ่งใหญ่ ผู้ทรงโปรดปรานเท่านั้นที่จะยังคงเหลืออยู่”

(สูเราะฮฺอัรเราะฮมาน อายะฮฺที่ 27)

﴿إِلَّا ابْتِغَاءَ وَجْهِ رَبِّهِ الْأَعْلَى﴾

“นอกจากว่าเพื่อแสวงพระพักตร์ความโปรดปรานจากของพระเจ้าของเขาผู้ทรงสูงส่งเท่านั้น”

(สูเราะฮฺอัลลัยลฺ อายะฮฺที่ 20)

บรรดาอายะฮฺข้างต้นเป็นเพียงบางอายะฮฺที่อัลลอฮฺ ﷻ ทรงกล่าวยืนยันด้วยพระองค์เองว่าพระองค์นั้นทรงมีพระพักตร์

หลักฐานจากฮะดีษ

عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ ، قَالَ : لَمَّا نَزَلَتْ هَذِهِ الآيَةُ ﴿قُلْ هُوَ الْقَادِرُ عَلَى أَنْ يَبْعَثَ عَلَيْكُمْ عَذَابًا مِنْ فَوْقِكُمْ﴾ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ : ((أَعُوذُ بِوَجْهِكَ))، ﴿أَوْ مِنْ تَحْتِ أَرْجُلِكُمْ﴾ فَقَالَ : ((أَعُوذُ بِوَجْهِكَ)) ﴿أَوْ يَلْبِسَكُمْ شِيَعًا وَيُذِيقَ بَعْضَكُمْ بَأْسَ بَعْضٍ﴾[1] قَالَ : ((هَذَا أَهْوَنُ ، وَهَذَا أَيْسَرُ))

(أخرجه البخاري ، د.ت : 4628، 7313، 7406)

ญาบิร บิน อับดุลลอฮฺ ﷺ เล่าว่า เมื่ออายะฮฺนี้ได้ถูกประทานลงมา “จงกล่าวเถิดมุฮัมมัด พระองค์คือผู้ทรงสามารถที่จะส่งการลงโทษมายังพวกท่านจากเบื้องบนของพวกท่าน” ท่าน

[1] สูเราะฮฺอัลอันอาม บางส่วนของอายะฮฺที่ 65

เราะสูลุลลอฮฺจึงขอดุอาอ์ว่า “ข้าพระองค์ขอความคุ้มครองด้วยกับพระพักตร์ของพระองค์ท่าน” “หรือจากใต้เท้าของพวกท่าน” ท่านเราะสูลุลลอฮฺได้ขอดุอาอ์อีกว่า “ข้าพระองค์ขอความคุ้มครองด้วยกับพระพักตร์ของพระองค์ หรือให้พวกท่านปนเปกันโดยมีหลายพวก และให้บางส่วนของพวกท่านลิ้มรสซึ่งการรุกรานของอีกบางส่วน” ท่านเราะสูลุลลอฮฺจึงกล่าวว่า สิ่งนี้เป็นสิ่งที่สะดวก และเป็นสิ่งที่ง่ายดายยิ่ง

(บันทึกโดย al-Bukhariy, n.d. : 4628 , 7313 , 7406)

และฮะดีษที่บันทึกโดยอัลบุคอรีย์ในหนังสือเศาะหี้หฺ บทที่ว่าด้วย “ผู้ที่ว่าจ้างลูกจ้างและลูกจ้างได้ทิ้งค่าจ้างของเขาไว้และผู้ว่าจ้างได้นำค่าจ้างนั้นไปลงทุนจนเพิ่มพูนขึ้น” จากการขอดุอาอ์ของชายสามคนที่เข้าไปพักค้างคืนในถ้ำและมีหินก้อนใหญ่หล่นมาปิดหน้าถ้ำจนไม่สามารถออกไปได้ จากนั้นชายทั้งสามคนได้กล่าวถึงคุณความดีที่เคยกระทำมาในอดีตซึ่งถือว่าดีที่สุดในชีวิตของพวกเขา เพื่อนำมาวิงวอนขอความช่วยเหลือจากอัลลอฮฺ ﷻ โดยขอพรจากพระองค์ว่า

((اللَّهُمَّ إِنْ كُنْتُ فَعَلْتُ ابْتِغَاءَ وَجْهِكَ فَافْرُجْ عَنَّا مَا نَحْنُ فِيهِ))

(أخرجه البخاري، د.ت : 2272 ومسلم، 1999 : 2743)

“ข้าแด่พระองค์อัลลอฮฺ ﷻ ถ้าหากสิ่งที่ข้าพระองค์ได้ทำไว้นั้น เป็นการกระทำด้วยความบริสุทธิ์ใจเพื่อแสวงหาพระพักตร์ของพระองค์ ขอพระองค์ทรงโปรดให้เราพ้นจากวิกฤติที่เราประสพนี้ด้วยเทอด”

(บันทึกโดย al- Bukhariy, n.d. : 2272 , Muslim, 1999 : 2743)

ค. อุละมาอ์สะลัฟกับอัลวัจญ์ฮฺของอัลลอฮฺ ﷻ

พื้นฐานแนวคิดของสะลัฟคือยืนยันคุณลักษณะของอัลลอฮฺ ﷻ ตามถ้อยคำที่พระองค์ได้ทรงยืนยันด้วยพระองค์เองตามที่ปรากฏในคัมภีร์อัลกุรอานและฮะดีษเศาะหี้หฺ ดังนั้นสะลัฟจึงยืนยันว่า “อัลวัจญ์ฮฺ” หรือพระพักตร์คือคุณลักษณะษาตของอัลลอฮฺ ﷻ จริง ๆ มิใช่ถ้อยคำที่หมายถึงการอุปมา อุปมัยแต่อย่างใด

อะหฺมัด บิน หันบัล ยืนยันว่าอัลลอฮฺ ﷻ ทรงมีพระพักตร์ แต่มิใช่พระพักตร์ที่มีรูปลักษณะที่สามารถจินตนาการได้ และมิใช่รูปร่างที่สามารถนึกคิดหรือมโนภาพขึ้นได้ หากแต่เป็นพระพักตร์ที่เป็นคุณลักษณะของพระองค์ ดังที่พระองค์ตรัสว่า

﴿كُلُّ شَيْءٍ هَالِكٌ إِلَّا وَجْهَهُ﴾

“ทุกสิ่งย่อมพินาศนอกจากพระพักตร์ของพระองค์”

(สูเราะฮฺอัลเกาะศอศ ส่วนหนึ่งของอายะฮฺที่ 88)

ผู้ใดเปลี่ยนแปลงความหมายพระพักตร์ไปเป็นสิ่งอื่น ผู้นั้นได้ออกจากศาสนาของพระองค์ไปแล้ว และอะหฺมัดยังยืนยันอีกว่า พระพักตร์ที่ถูกกล่าวในอายะฮฺนั้นคือพระพักตร์จริง ๆ

ของพระองค์ มิได้มีความหมายในเชิงอุปมา อุปมัยแต่อย่างใด และพระพักตร์ของพระองค์นั้นจะคงอยู่ตลอดกาลไม่สูญสลาย เป็นคุณลักษณะที่ไม่ดับสลาย ผู้ใดให้ความหมายพระพักตร์ว่าหมายถึงษาตและตัวตนของพระองค์ แน่นอนเขาได้ออกจากแนวทางที่ถูกต้องแล้ว และผู้ใดเปลี่ยนแปลงความหมายพระพักตร์ไปเป็นอย่างหนึ่งอย่างใด เขากลายเป็นผู้ปฏิเสธไปแล้วเช่นกัน สำหรับความหมายของพระพักตร์นั้น มิได้หมายถึงร่างกาย รูปร่าง และมิใช่รูปที่ถูกวาดขึ้น ผู้ใดมีแนวคิดเช่นนั้น แน่นอนเขาเป็นผู้อุตริทางความคิด (Abd al-Waḥid al-Tamimiy, 2001 : 17)

อิบนุ บัฏฏอล [1] ได้ยืนยันพระพักตร์ของอัลลอฮฺ ﷻ ว่า ในอายะฮฺและฮะดีษที่กล่าวถึงพระพักตร์เป็นหลักฐานยืนยันว่าพระองค์อัลลอฮฺ ﷻ นั้นทรงมีพระพักตร์ซึ่งมันคือคุณลักษณะษาตของพระองค์ แต่มิใช่ใบหน้าที่เป็นอวัยวะที่เราได้พบเห็นจากบรรดาสิ่งถูกสร้างทั่วไป (Ibn Ḥajar, 1989 : 13/479)

อิบนุ คุซัยมะฮฺ(Ibn Khuzaymah, 1988 : 25) และอิบนุ ตัยมียะฮฺ(Ibn Taymiyah, 1991 : 5/74) ได้กล่าวถึงพระพักตร์ว่า พระองค์อัลลอฮฺ ﷻ ทรงยืนยันด้วยพระองค์เองว่าพระองค์นั้นทรงมีพระพักตร์ และให้คุณลักษณะว่าเป็นพระพักตร์ของผู้ทรงยิ่งใหญ่และทรงโปรดปรานยิ่ง และยืนยันว่าพระพักตร์ของพระองค์นั้นจะคงอยู่เป็นนิรันดรปราศจากการสูญสลาย

เช่นเดียวกับที่อัลบุคอรีย์ได้บันทึกอายะฮฺ ﴿كُلُّ شَيْءٍ هَالِكٌ إِلَّا وَجْهَهُ﴾ ไว้ในบทหนึ่งของหนังสือเศาะหี้หฺ บ่งบอกได้ว่าอัลบุคอรีย์ต้องการยืนยันว่าอัลวัจญ์นั้นเป็นคุณลักษณะหนึ่งของอัลลอฮฺ ﷻ (al-Bukhariy, n.d : 1555)

สำหรับอิบนุ กะษีร (Ibn Kathir, 1999 : 6/261-262) ได้ให้ความหมายของอัลวัจญ์ในอายะฮฺ ﴿وَيَبْقَى وَجْهُ رَبِّكَ ذُو الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ﴾ เป็นการนำอัลวัจญ์ฮฺมากล่าวแทนษาต ซึ่งความหมายที่ต้องการคือษาตของอัลลอฮฺ ﷻ แต่อย่างไรก็ตามผู้วิจัยเห็นว่าแม้ว่าอิบนุ กะษีรจะให้ความหมายอัลวัจญ์ว่าหมายถึงษาต แต่ก็มิได้หมายความว่าอิบนุ กะษีร ปฏิเสธว่าอัลวัจญ์ฮฺมิใช่คุณลักษณะของอัลลอฮฺ ﷻ แต่อย่างใด

ง. อุละมาอ์เคาะลัฟกับอัลวัจญ์ฮฺของอัลลอฮฺ ﷻ

พื้นฐานแนวคิดของเคาะลัฟคือปฏิเสธคุณลักษณะษาตในบางคุณลักษณะ เนื่องจากไม่ต้องการที่จะให้คุณลักษณะของอัลลอฮฺ ﷻ เหมือนหรือคล้ายคลึงกับสิ่งที่เกิดขึ้นใหม่ ดังนั้นเคาะลัฟจึงอรรถาธิบายอายะฮฺคุณลักษณะษาตโดยการให้ความหมายเทียบเคียง สำหรับอุละมาอ์ที่ถือว่าเป็นอุละมาอ์ที่มีแนวคิดสอดคล้องกับแนวคิดของเคาะลัฟ อัลอะชาอีเราะฮฺ ดังนี้

[1] อบู อัลฮะสัน อะลีย์ บิน เคาะลัฟ บิน บัฏฏอล อัลบักรีย์ อัลกุรฏุบีย์ แนวทางด้านนิติศาสตร์จัดอยู่ในกลุ่มของอัลมาลิกียะฮฺ เป็นผู้อรรถาธิบายเศาะหี้หฺอัลบุคอรีย์ เสียชีวิตในปีฮิจญ์เราะฮฺศักราชที่ 449 (al-Dhahabiy, 1985 : 18/47)

อัลบัยฮะกีย์ได้กล่าวถึงความหมายของอัลวัจญ์ฮฺที่ถูกกล่าวซ้ำในอายะฮฺและฮะดีษเศาะหี้หฺว่าหมายถึงคุณลักษณะษาต แต่ในบางอายะฮฺให้ความหมายว่าเพื่อ สำหรับ เช่นในอายะฮฺ ﴿إِنَّمَا نُطْعِمُكُمْ لِوَجْهِ اللَّهِ﴾ และในบางอายะฮฺหมายถึง ความปิติ ความพอพระทัย เช่นในอายะฮฺ ﴿تُرِيدُونَ وَجْهَ اللهِ﴾ แต่อย่างไรก็ตาม อัลวัจญ์ฮฺในอายะฮฺและฮะดีษนั้นมิได้หมายถึงอวัยวะของร่างกาย (Ibn Ḥajar, 1989 : 13/479) อัลบัยฮะกีย์แม้ว่าจะมีแนวคิดและความเชื่อไปในแนวทางเดียวกับอัลอะชาอีเราะฮฺ แต่อัลบัยฮะกีย์ก็มีแนวทางที่ชัดเจนในด้านหลักศรัทธา โดยจะให้น้ำหนักกับตัวบทหลักฐานที่มาจากอัลกุรอานและฮะดีษ แต่ก็มิได้ละทิ้งหลักฐานทางสติปัญญา โดยจะใช้หลักฐานเหตุผลทางสติปัญญาเพื่อสนับสนุนหลักฐานตัวบท ดังนั้นจึงเห็นได้ว่าอัลบัยฮะกีย์ยืนยันในอัลวัจญ์ฮฺว่าเป็นคุณลักษณะษาต แต่อัลวัจญ์ฮฺนั้นมิได้หมายถึงอวัยวะของร่างกาย

อิบนุ อะฏียะฮฺ (Ibn ʻAṭiyah, n.d. : 126) ได้กล่าวถึงความหมายของอัลวัจญ์ฮฺใน “فَثَمَّ وَجْهُ الله” ว่าผู้คนมีความเห็นที่แตกต่างกันในการให้ความหมายเทียบเคียงซึ่งถือว่าเป็นสำนวนอุปมา อุปมัยของถ้อยคำอาหรับ สำหรับความหมายของอัลวัจญ์ฮฺนั้น คือทิศที่เราผินไปยังมันในขณะทำอิบาดะฮฺซึ่งก็คือชุมทิศ และเป็นไปได้ว่าความหมายของอัลวัจญ์ฮฺหมายถึงเกียรติยศ ความสูงส่ง ดังนั้นจึงหมายถึง“فَثَمَّ جَلاَلُ الله” ที่นั่นคือความสูงส่งของอัลลอฮฺ ﷻ

สำหรับอิบนุ เญาซีย์ [1] (Ibn al-Jawziy, 2002 : 84) เป็นอุละมาอ์อีกคนหนึ่งที่มีแนวทางการอรรถาธิบายอายะฮฺคุณลักษณะอัลวัจญ์ฮฺด้วยการให้ความหมายเทียบเคียง โดยอิบนุ เญาซีย์ได้พูดถึงความหมายอัลวัจญ์ฮฺใน “فَثَمَّ وَجْهُ الله” ว่ามีสองทัศนะ คือ

ทัศนะแรก ให้ความหมายว่า ที่นั่นคืออัลลอฮฺ ﷻ หมายถึงความรู้ของพระองค์นั้นอยู่พร้อมกับพวกท่าน ไม่ว่าพวกท่านจะอยู่ ณ ที่ใด

ทัศนะที่สอง ให้ความหมายว่า ที่นั่นคือชุมทิศของอัลลอฮฺ ﷻ

และอิบนุ เญาซีย์ ได้อรรถาธิบายอัลวัจญ์ฮฺในอายะฮฺ ﴿كُلُّ شَيْءٍ هَالِكٌ إِلَّا وَجْهَهُ﴾ ว่ามีสองทัศนะเช่นกันคือ (Ibn al-Jawziy, 2002 : 1075)

ทัศนะแรก หมายถึง ทุกสิ่งย่อมสูญสลายนอกจากสิ่งที่กระทำเพื่อพระพักตร์ของพระองค์

ทัศนะที่สอง หมายถึง ทุกสิ่งย่อมสูญสลายนอกจากพระองค์

---

[1] อบู อัลฟัรญ์ อับดุรเราะฮฺมาน บิน อบี อัลฮะสัน บิน อะลีย์ อัลเญาซีย์ อัตตัยมีย์ อัลบักดาดีย์ นักนิติศาสตร์อิสลามแนวทางอัลฮันบะลีย์ นักอรรถาธิบายคัมภีร์อัลกุรอาน นักวรรณคดี มีผลงานด้านการประพันธ์ศาสตร์ด้านคัมภีร์อัลกุรอาน ความรู้เกี่ยวกับอัลกุรอาน ฮะดีษ วรรณคดีและศาสตร์อื่น ๆ ทั้งที่เป็นหนังสือและตำรามากถึง 194 ผลงาน เกิดที่นครแบกแดดประมาณปีฮิจญ์เราะฮฺศักราชที่ 512 และเสียชีวิตในปีฮิจญ์เราะฮฺศักราชที่ 597 (Ibn Jawziy, 2002 : 19)

สำหรับอัชเชากานีย์นั้น ปฏิเสธความหมายคุณลักษณะอัลวัจญ์ฮฺตามถ้อยคำที่ปรากฏและได้เลือกแนวทางในการให้ความหมายเทียบเคียง โดยให้ความหมาย “إِلَّا وَجْهَه” ว่าหมายถึงนอกจากษาตของพระองค์ (al-Shawkaniy, 1993 : 4/264) และ“فَثَمَّ وَجْهُ الله” หมายถึงชุมทิศของอัลลอฮฺ ﷻ ไม่ว่าสถานที่ใดซึ่งผินหน้าไปทั้งทิศตะวันออกและตะวันตก (al-Shawkaniy, 1993 : 1/196) [1]

4.2.8.3 ศิฟะฮฺ อัลยัด

ก. ความหมาย

อัลยัด (اَلْيَدُ) คือพระหัตถ์เป็นคุณลักษณะษาตของอัลลอฮฺ ﷻ (al-Baghawiy, 1989 : 3/76) ความหมายของอัลยัดในทางภาษามีมากกว่า 25 ความหมายทั้งความหมายที่เป็นจริงและความหมายเชิงเปรียบเปรย อุปมาอุปไมย (al-Raghib, 2009 : 889-890, Ibn Ḥajar, 1989 : 13/485) ผู้วิจัยได้นำความหมายมากล่าวเพียงสังเขป [2] ดังนี้

1. อวัยวะ “اَلْجَارِحَةُ”
2. พลัง “اَلْقُوَّةُ”
3. อำนาจ “اَلْمُلْكُ”
4. สัญญา “اَلْعَهْدُ”
5. การยอมจำนนและการปฏิบัติตาม “الِاسْتِسْلاَمُ وَالِانْقِيَادُ”
6. ความโปรดปราน “اَلنِعْمَةُ”
7. ความต่ำต้อย “اَلذِّلُّ”
8. ผู้ปกครอง อานุภาพ “اَلسُّلْطَانُ”
9. การภักดี การเชื่อฟัง “اَلطَّاعَةُ”
10. เส้นทาง “اَلطَّرِيْقُ”
11. การกระจาย การแยก “اَلتَّفَرُّقُ”
12. การรักษาคุ้มครอง “اَلْحِفْظُ”
13. ระยะเวลา ชั่วขณะ “اَلْمُدَّةُ”
14. การเริ่มต้น “اَلِابْتِدَاءُ”

[1] ดูใน al-Tha‘labiy, 2002 : 1/263.

[2] ดูใน al-Bayhaqiy, n.d : 302 , al-Qurṭubiy, 1988 : 15/148.

Prince of Songkla University Pattani Campus

15. การวิจารณ์ “اَلنَّقْدُ”

16. กรรมสิทธิ์ “اَلْمِلْكُ”

จากความหมายของอัลยัดที่ผู้วิจัยได้นำมากล่าวไว้เป็นเพียงบางความหมาย โดยส่วนใหญ่เป็นความหมายในเชิงเปรียบเปรย อุปมาอุปไมย และหลาย ๆ คำมีความหมายใกล้เคียงกัน

ข. หลักฐานยืนยันจากอัลกุรอานและฮะดีษ

หลักฐานจากอัลกุรอาน

หลักฐานยืนยันคุณลักษณะพระหัตถ์ของอัลลอฮฺ ﷻ จากอัลกุรอานซึ่งปรากฏในรูปคำบ่งบอกด้วยพระหัตถ์เดียว สองพระหัตถ์ หลายพระหัตถ์ และพระหัตถ์ขวาดังนี้

﴿قُلْ إِنَّ الْفَضْلَ بِيَدِ اللَّهِ﴾

“จงกล่าวเถิดว่า แท้จริงความโปรดปรานนั้นอยู่ ณ พระหัตถ์ของอัลลอฮฺ”

(สูเราะฮฺอาละอิมรอน ส่วนหนึ่งของอายะฮฺที่ 73)

﴿يَدُ اللَّهِ فَوْقَ أَيْدِيهِمْ﴾

“พระหัตถ์ของอัลลอฮฺทรงอยู่เหนือมือของพวกเขา”

(สูเราะฮฺอัลฟัตหฺ ส่วนหนึ่งของอายะฮฺที่ 10)

﴿بَلْ يَدَاهُ مَبْسُوطَتَانِ﴾

“หามิได้ พระหัตถ์ทั้งสองของพระองค์ถูกแบออก”

(สูเราะฮฺอัลมาอิดะฮฺ ส่วนหนึ่งของอายะฮฺที่ 64)

﴿مَا مَنَعَكَ أَن تَسْجُدَ لِمَا خَلَقْتُ بِيَدَيَّ﴾

“อะไรเล่าที่ขัดขวางเจ้ามิให้เจ้าสุญูดต่อสิ่งที่ข้าได้สร้างด้วยมือทั้งสองของข้า”

(สูเราะฮฺศอด ส่วนหนึ่งของอายะฮฺที่ 75)

﴿أَنَّا خَلَقْنَا لَهُم مِّمَّا عَمِلَتْ أَيْدِينَا﴾

“เราได้สร้างปศุสัตว์ขึ้นมาเพื่อพวกเขาจากสิ่งที่มือของเราได้ทำขึ้น”

(สูเราะฮฺยาซีน ส่วนหนึ่งของอายะฮฺที่ 71)

﴿وَالْأَرْضُ جَمِيعًا قَبْضَتُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَالسَّمَاوَاتُ مَطْوِيَّاتٌ بِيَمِينِهِ﴾

“และแผ่นดินนี้ทั้งหมดเป็นเพียงกำพระหัตถ์หนึ่งของพระองค์ในวันกิยามะฮฺ และชั้นฟ้าทั้งหลายจะม้วนกลิ้งด้วยพระหัตถ์ขวาของพระองค์”

(สูเราะฮฺอัซซุมัร ส่วนหนึ่งของอายะฮฺที่ 67)

Prince of Songkla University Pattani Campus

หลักฐานจากฮะดีษ

((يَقْبِضُ اللَّهُ الأَرْضَ يَوْمَ القِيَامَةِ، وَيَطْوِي السَّمَاءَ بِيَمِينِهِ،
ثُمَّ يَقُولُ : أَنَا الْمَلِكُ أَيْنَ مُلُوكُ الأَرْضِ))

(أخرجه البخاري، د.ت : 7483 , 4812 , ومسلم، 1999 : 2787)

“ในวันกิยามะฮฺ อัลลอฮฺ ﷻ จะทรงกำผืนแผ่นดินไว้ในพระหัตถ์ของพระองค์ และจะทรงพับชั้นฟ้าด้วยพระหัตถ์ขวาของพระองค์ จากนั้นพระองค์จะดำรัสว่าเราคือกษัตริย์ผู้ทรงอำนาจ แล้วกษัตริย์ทั้งหลายในโลกอยู่ที่ไหน”

(บันทึกโดย al-Bukhariy, n.d. : 7483 , 4812 , Muslim, 1999 : 2787)

((يَدُ اللَّهِ مَلْأَى لا يَغِيضُهَا نَفَقَةٌ ، سَحَّاءُ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ ، وَقَالَ : أَرَأَيْتُمْ
مَا أَنْفَقَ مُنْذُ خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالأَرْضَ ، فَإِنَّهُ لَمْ يَغِضْ مَا فِي يَدِهِ))

(أخرجه البخاري، د.ت : 7411)

“พระหัตถ์ของอัลลอฮฺ ﷻ นั้นเต็มเปี่ยม การแจกจ่ายออกไปมิได้ทำให้เหือดแห้งมันไหลรินทั้งกลางคืนและกลางวันอย่างต่อเนื่อง และท่านนบีก็กล่าวว่า พวกท่านเห็นหรือไม่ว่าสิ่งที่พระองค์ได้ทรงแจกจ่ายออกไปตั้งแต่ที่พระองค์ทรงสร้างบรรดาชั้นฟ้าและแผ่นดิน แน่นอนสิ่งที่อยู่ในพระหัตถ์ของพระองค์นั้นมันมิได้เหือดแห้ง”

(บันทึกโดย al-Bukhariy, n.d. : 7411 , 4684)

ค. อุละมาอ์สะลัฟกับอัลยัดของอัลลอฮฺ ﷻ

อัลยัด คือพระหัตถ์ เป็นคุณลักษณะษาตของอัลลอฮฺ ﷻ (al-Baghawiy, 1989 : 3/76) ที่อุละมาอ์ต่างให้ความสนใจในการศึกษาค้นคว้าซึ่งอุละมาอ์สะลัฟได้กล่าวถึงพระหัตถ์ของอัลลอฮฺ ﷻ ที่ถูกระบุในคัมภีร์อัลกุรอานไว้ดังนี้

อิบนุ คุซัยมะฮฺ (Ibn Khuzaymah, 1988 : 118) ยืนยันว่าอัลยัดเป็นคุณลักษณะหนึ่งของอัลลอฮฺ ﷻ และยืนยันว่าพระองค์ทรงมีสองพระหัตถ์

เช่นเดียวกับที่อัลลาละกาอีย์ (al-Lalaka’iy, n.d : 3/340) ได้ประพันธ์หนังสือชัรหฺอุซูล อิติกอดอะฮฺลุสสุนนะฮฺ วัลญะมาอะฮฺ ในหนังสือดังกล่าวได้กล่าวถึงบทที่ว่าด้วย สิ่งที่คัมภีร์อัลกุรอานและสุนนะฮฺของเราะสูลุลลอฮฺ ﷺ ได้บ่งบอกไว้ว่าพระองค์ทรงมีพระพักตร์ ทรงมีสองพระเนตร และทรงมีสองพระหัตถ์ ดังนั้นจึงเป็นการยืนยันได้ว่าอัลลาละกาอีย์นั้นยืนยันว่าพระองค์อัลลอฮฺ ﷻ ทรงมีสองพระหัตถ์ ทรงมีสองพระเนตร และทรงมีพระพักตร์

Prince of Songkla University Pattani Campus

สำหรับแนวคิดของสะลัฟและกลุ่มอัลฮะนาบีละฮฺ ยืนยันในคุณลักษณะทั้งสองว่าเป็นคุณลักษณะด้านษาตที่ถูกเรียกว่า “اَلْيَدَيْن” จากอายะฮฺ ﴿لِمَا خَلَقْتُ بِيَدَيَّ﴾ ซึ่งให้ความหมายมากกว่าความโปรดปรานและอำนาจ โดยให้เหตุผลว่าอัลลอฮฺ ﷻ ทรงยืนยันในคุณความดีของนบีอาดัม ﷺ และเป็นการให้เกียรติต่อนบีอาดัมซึ่งเป็นเรื่องเฉพาะสำหรับอัลลอฮฺ ﷻ ที่ดำรัสถึงนบีอาดัม ﷺ แต่อิบลีสไม่ได้รับการยืนยันและยกย่องจากอัลลอฮฺ ﷻ เหมือนกับนบีอาดัม ﷺ โดยที่พระองค์ได้ทรงยืนยันว่าพระองค์ทรงสร้างนบีอาดัม ﷺ ด้วยสองพระหัตถ์ของพระองค์ ดังนั้นจึงสมควรและจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องยืนยันว่าพระองค์ทรงมีสองพระหัตถ์ที่มีคุณลักษณะและคุณสมบัติที่เหมาะสมคู่ควรกับความบริสุทธิ์และความยิ่งใหญ่ของพระองค์ และสองพระหัตถ์ของพระองค์นั้นมิได้หมายความว่าเป็นอวัยวะหรือส่วนประกอบของร่างกายที่มีลักษณะ ขนาดและรายละเอียดของลักษณะแต่อย่างใด (Mar‘iy, 1985 : 150) เนื่องจากคุณลักษณะของพระองค์นั้นสูงส่งยิ่งกว่าที่จะจินตนาการได้

อิบนุ บัฏฏอล กล่าวถึงอายะฮฺ ﴿لِمَا خَلَقْتُ بِيَدَيَّ﴾ คืออายะฮฺที่ยืนยันถึงสองพระหัตถ์ของอัลลอฮฺ ﷻ ซึ่งทั้งสองพระหัตถ์นั้นคือสองคุณลักษณะจากบรรดาคุณลักษณะษาตของพระองค์ แต่มิใช่สองพระหัตถ์ที่เป็นอวัยวะ (Ibn Ḥajar, 1989 : 13/485)

เช่นเดียวกับที่อัลบะเฆาะวีย์ (al-Baghawiy, 1989 : 3/76-77) ได้กล่าวถึงอัลยัดว่าหมายถึงพระหัตถ์ของอัลลอฮฺ ﷻ คือคุณลักษณะหนึ่งของพระองค์ เช่นเดียวกับอัสสัมอ์ อัลบะศอร และอัลวัจญ์ อัลลอฮฺ ﷻ นั้นทรงรู้ดีถึงบรรดาคุณลักษณะของพระองค์

การที่อัลลอฮฺ ﷻ ดำรัสถึงพระหัตถ์ในรูปของทวิพจน์ “يَدَاهُ” และ “بِيَدَيَّ” หากหมายถึงความเดชานุภาพ ก็จะหมายถึงว่าพระองค์ทรงมีสองความเดชานุภาพ สองอำนาจ สองความโปรดปราน จึงเป็นการเทียบเคียงหรือการตีความในความหมายที่ไม่ถูกต้องเนื่องจากพระองค์ทรงมีคุณลักษณะ “اَلْقُدْرَةُ” เพียงคุณลักษณะเดียว (Mar‘iy, 1985 : 150) ดังนั้นการที่พระองค์ดำรัสด้วยถ้อยคำในรูปของทวิพจน์ “بِيَدَيَّ” ย่อมเป็นเหตุผลที่ยืนยันและเป็นหลักฐานได้ว่ามิได้หมายความถึงความเดชานุภาพ อำนาจหรือความโปรดปรานแต่อย่างใด แต่เป็นการยืนยันในสองคุณลักษณะด้านษาตของพระองค์ (Mar‘iy, 1985 : 151) [1]

ง. อุละมาอ์เคาะลัฟกับอัลยัดของอัลลอฮฺ ﷻ

แนวคิดของเคาะลัฟ อัลอะชาอีเราะฮฺ จะปฏิเสธคุณลักษณะษาตของอัลลอฮฺ ﷻ บางคุณลักษณะ โดยเฉพาะอัลยัดซึ่งเป็นคุณลักษณะด้านษาตคุณลักษณะหนึ่ง เนื่องจากการยอมรับและยืนยันว่าพระองค์ทรงมีพระหัตถ์นั้น เป็นการยืนยันและยอมรับว่าษาตของพระองค์มีองค์ประกอบ

[1] ดูใน Abd al-Wahḥid al-Tamimiy, 2001 : 23 , al-‘Uthaymin,1992 : 3/234 , al-‘Uthaymin, n.d : 247.

ซึ่งประกอบขึ้นจากอวัยวะ ดังนั้นจึงเป็นการยอมรับว่าพระองค์เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นใหม่ อัลอะชาอีเราะฮฺจึงใช้แนวทางการให้ความหมายเทียบเคียงหรือการตีความในความหมายถ้อยคำที่บ่งบอกถึงคุณลักษณะษาต อัลอะชาอีเราะฮฺจึงกล่าวถึงอัลยัดหรือพระหัตถ์ว่าเป็นคุณลักษณะที่มีมาในบทบัญญัติ คุณลักษณะดังกล่าวมีความหมายที่ใกล้เคียงกับคำว่าอัลกุดเราะฮฺ (القدرة) หมายถึงอำนาจ เดชานุภาพ

สำหรับทัศนะของอัลอะชาอีเราะฮฺเองก็ยังมีความเห็นที่แตกต่างกัน กลุ่มหนึ่งได้อรรถาธิบายจุดประสงค์ของ"اَلْيَدَيْن" ในอายะฮฺ ﴿لِمَا خَلَقْتُ بِيَدَيَّ﴾ ว่าหมายถึงสองความโปรดปราน ในขณะที่อัลอะชาอีเราะฮฺอีกกลุ่มหนึ่งให้ความหมาย"اَلْيَدَيْن"ว่าหมายถึงอำนาจ เดชานุภาพ เนื่องจากว่าอัลยัดมีความหมายในทางภาษาที่แสดงถึงอำนาจและเดชานุภาพ ซึ่งการสร้างและการทำให้เกิดขึ้นนั้นมาจากอัลลอฮฺ ﷻ โดยที่มีความเกี่ยวข้องและสัมพันธ์กับอำนาจและเดชานุภาพของพระองค์ มิได้เกี่ยวข้องกับพระหัตถ์ของพระองค์แต่อย่างใด ดังนั้นสรรพสิ่งต่าง ๆ ที่ปรากฏขึ้นนั้นจึงปรากฏขึ้นด้วยกับอำนาจและเดชานุภาพของพระองค์ โดยที่ไม่จำเป็นจะต้องมีพระหัตถ์ เครื่องมือหรืออุปกรณ์ใด ๆ ร่วมกับอำนาจและเดชานุภาพของพระองค์ที่ช่วยทำให้สรรพสิ่งต่าง ๆ ปรากฏขึ้น (Mar'iy, 1985 : 149) นอกจากนี้อุละมาอ์เคาะลัฟ อัลอะชาอีเราะฮฺยังได้ให้ความหมายอัลยัดในอายะฮฺข้างต้นที่แตกต่างกันออกไป ซึ่งจากความหมายที่อรรถาธิบายนั้นเป็นไปในเชิงอุปมา อุปไมย โดยมีเป้าหมายเดียวกันคือต้องการให้อัลลอฮฺ ﷻ ทรงมีคุณลักษณะที่บริสุทธิ์แตกต่างจากคุณลักษณะของบรรดาสิ่งที่ถูกบังเกิดขึ้นใหม่ทั้งปวง [1]

อัลบัยฮะกีย์ (al-Bayhaqiy, n.d : 298) ได้กล่าวไว้ในหนังสืออัลอัสมาอ์ วัศศิฟาต ในบทที่ว่าด้วยสิ่งที่ยืนยันสองพระหัตถ์ว่าเป็นสองคุณลักษณะของอัลลอฮฺ ﷻ มิใช่อวัยวะ โดยอัลบัยฮะกีย์ได้นำเสนอตัวบทหลักฐานจากอัลกุรอานและฮะดีษ ซึ่งสามารถสรุปได้ว่า อัลยัดที่อุละมาอ์ได้ให้ความหมายที่แตกต่างกัน บ้างว่าหมายถึงอำนาจ กรรมสิทธิ์ เดชานุภาพ ความโปรดปราน และหมายถึงอวัยวะ แต่สำหรับอายะฮฺ ﴿لِمَا خَلَقْتُ بِيَدَيَّ﴾ ไม่สามารถที่จะให้ความหมายว่าหมายถึงอวัยวะได้ เนื่องจากพระองค์นั้นทรงมีษาตที่มิได้ประกอบขึ้นมาจากอวัยวะหรือส่วนประกอบต่าง ๆ และไม่สามารถให้ความหมายได้ว่าหมายถึงอำนาจ เดชานุภาพ หรือความโปรดปราน (al-Bayhaqiy, n.d : 302)

จากการที่อัลบัยฮะกีย์ได้นำเสนอหลักฐานจากอัลกุรอานและฮะดีษเพื่อยืนยันว่าพระหัตถ์เป็นคุณลักษณะของอัลลอฮฺ ﷻ และหากกำหนดให้พระหัตถ์มีความหมายอื่นไปจากคุณลักษณะถือว่าไม่ชอบด้วยบทบัญญัติ เพราะเท่ากับว่าปฏิเสธถ้อยคำที่ถูกระบุไว้ในอายะฮฺ โดยที่พระองค์อัลลอฮฺ ﷻ ทรงต้องการชี้ให้เห็นถึงสิ่งที่เป็นเรื่องเฉพาะสำหรับนบีอาดัม عليه السلام ว่าพระองค์ทรงสร้างเขามาด้วยสองพระหัตถ์ของพระองค์ ทั้งนี้เพื่อต้องการให้เกียรติต่อนบีอาดัม عليه السلام เช่นเดียวกับ

[1] ดูใน al-Raziy, 1990 : 26/201-202, al-Qurṭubiy, 1988 : 15/148.

คัมภีร์อัตเตารอตที่พระองค์ทรงยืนยันว่าพระองค์ทรงบันทึกมันด้วยพระหัตถ์และทรงสร้างสวนสวรรค์ฟิรเดาสฺด้วยพระหัตถ์ของพระองค์ (’Aḥmad, 1985 : 247) ดังนั้น จึงเห็นได้ว่าอุละมาอ์อัลอะชาอีเราะฮฺบางคนก็มิได้ให้ความหมายเทียบเคียงกับอัลยัดในทุกๆ อายะฮฺ เช่น ในอายะฮฺข้างต้น ﴿لِمَا خَلَقْتُ بِيَدَيَّ﴾ ที่ไม่สามารถให้ความหมายเป็นอย่างอื่นได้นอกจากต้องยืนยันและยอมรับว่าอัลยัดในอายะฮฺคือคุณลักษณะหนึ่งของอัลลอฮฺ ﷻ

แต่อย่างไรก็ตาม คุณลักษณะด้านษาตทุก ๆ คุณลักษณะของพระองค์จะต้องยืนยันด้วยคุณลักษณะที่เหมาะสมคู่ควรกับความยิ่งใหญ่และความเกรียงไกรของพระองค์ อีกทั้งต้องศรัทธาและเชื่อว่าไม่มีสิ่งหนึ่งสิ่งใดเสมอเหมือนหรือคล้ายคลึงกับคุณลักษณะของพระองค์ในทุก ๆ มิติ

4.2.8.4 ศิฟะฮฺ อัลอัยนฺ

อัลอัยนฺ (اَلْعَيْنُ) คือคุณลักษณะษาตที่อุละมาอ์ต่างให้ความหมายที่แตกต่างกันระหว่างแนวคิดสะลัฟและเคาะลัฟในการอรรถาธิบายอายะฮฺคุณลักษณะอัลอัยนฺ ดังนี้

ก. ความหมาย

อัลอัยนฺ คืออวัยวะของร่างกาย ﴿وَالْعَيْنَ بِالْعَيْنِ﴾[1] “และตาด้วยตา” (al-Raghib, 2009 : 598) อัลอัยนฺถูกกล่าวในคัมภีร์อัลกุรอานมากถึง 19 ครั้ง ด้วยถ้อยคำในรูปเอกพจน์และพหูพจน์ สำหรับอัลอัยนฺที่หมายถึงคุณลักษณะ“بِأَعْيُنِنَا” อุละมาอ์ได้ให้ความหมายที่แตกต่างกัน (al-Raghib, 2009 : 598-599, al-Qurṭubiy, 1988 : 9/21) [2] ดังนี้

1. ด้วยการมองดูจากเรา “بِمَرْأى مِنَّا”

2. ด้วยการปกปักษ์รักษาของเรา “بِحِفْظِنَا”

3. ด้วยความรอบรู้ของเรา “بِعِلْمِنَا”

4. ด้วยการปกปักษ์รักษาของเรา ซึ่งเป็นผู้ที่มองเห็นเจ้าและมีอำนาจที่จะปกป้องสิ่งเลวร้ายให้ห่างไกลจากเจ้า “بِحِفْظِنَا إِيَّاكَ حِفْظَ مَنْ يَرَاكَ وَيَمْلِكُ دَفْعَ السُّوءِ عَنْكَ”

5. ด้วยการปกปักษ์รักษาของเรา และการดูแลของเรา “بِحِفْظِنَا وَكَلَاءَتِنَا”

6. ด้วยสายตาของบรรดามะลาอิกะฮฺของเราซึ่งเราได้ให้พวกเขาปกป้องดูแลและให้การช่วยเหลือเจ้า “بِأَعْيُنِ مَلَائِكَتِنَا الَّذِينَ جَعَلْنَاهُمْ عُيُونًا عَلَى حِفْظِكَ وَمَعُونَتِكَ”

7. ด้วยสายตาของเราที่เรากำลังมองดูเจ้าอยู่ “بِمَرْأَى مِنَّا وَحَيْثُ نَرَاكَ”

8. ด้วยการเฝ้าระวังของเรา “بِحَرَاسَتِنَا”

---

[1] สูเราะฮฺอัลมาอิดะฮฺ ส่วนหนึ่งของอายะฮฺที่ 45

[2] ดูใน Ibn al-Jawziy, 1984 : 4/101, 8/60,93 , al-Raziy, 1990 : 17/178 , al-Shawkaniy, 1983 : 2/694.

9. ด้วยการมองดูจากเราและในการปกปักษ์รักษาของเรา “مَرْأَى مِنَّا وَفِي حِفْظِنَا”

10. ด้วยสายตาและความเข้าใจ “بِالْبَصَرِ وَالْإِدْرَاك”

จากความหมายที่ได้กล่าวมาข้างต้นคือความหมายอัลอัยนุที่อุละมาอ์ได้ให้ไว้โดยที่ความหมายเหล่านี้ต่างมีความหมายเดียวกัน โดยเฉพาะเมื่อถูกถ่ายทอดเป็นภาษาไทยแล้ว ซึ่งความหมายที่ต้องการจริง ๆ คือการมองเห็นแต่นำถ้อยคำอัลอัยนุหรือตามาใช้แทนเนื่องจากตาเป็นอวัยวะที่ทำให้มองเห็นหรือเป็นเครื่องมือสำหรับการมองเห็น และการนำถ้อยคำพหูพจน์มาใช้นั้นมิได้ต้องการบ่งบอกถึงความมากมายของตาแต่เพื่อแสดงถึงความยิ่งใหญ่ ซึ่งในแต่ละอายะฮฺเป็นสำนวนที่หมายถึงความรอบรู้ ความเข้าใจอย่างรอบด้าน โดยที่อัลลอฮฺ ﷻ ทรงบริสุทธิ์ห่างไกลจากประสาทสัมผัสเพื่อการรับรู้ และทรงบริสุทธิ์จากการนำไปเปรียบเทียบกับสิ่งใด และไม่ต้องการอธิบายในรายละเอียดว่าเป็นอย่างไร (al-Qurṭubiy, 1988 : 9/22)

ข. หลักฐานยืนยันจากอัลกุรอานและฮะดีษ

หลักฐานจากอัลกุรอาน

อัลอัยนุได้ถูกกล่าวในคัมภีร์อัลกุรอานมากถึง 19 ครั้ง ด้วยถ้อยคำเอกพจน์และพหูพจน์ แต่มีเพียง 4 อายะฮฺ ที่หมายถึงคุณลักษณะของอัลลอฮฺ ﷻ ดังนี้

﴿وَاصْنَعِ الْفُلْكَ بِأَعْيُنِنَا وَوَحْيِنَا﴾

“และเจ้าจงสร้างเรือภายใต้สายตาของเราตามคำบัญชาของเรา”

(สูเราะฮฺฮูด ส่วนหนึ่งของอายะฮฺที่ 37)

﴿وَأَلْقَيْتُ عَلَيْكَ مَحَبَّةً مِّنِّي وَلِتُصْنَعَ عَلَىٰ عَيْنِي﴾

“และข้าก็ได้ให้ความรักจากข้าแก่เจ้า เพื่อเจ้าจะได้รับการเลี้ยงดูภายใต้สายตาของข้า”

(สูเราะฮฺฏอฮา ส่วนหนึ่งของอายะฮฺที่ 39)

﴿وَاصْبِرْ لِحُكْمِ رَبِّكَ فَإِنَّكَ بِأَعْيُنِنَا﴾

“ดังนั้น จงอดทนต่อพระบัญชาของพระเจ้าของเจ้า เพราะแท้จริงเจ้านั้นอยู่ในเบื้องสายตาของเรา”

(สูเราะฮฺอัฏฏูร ส่วนหนึ่งของอายะฮฺที่ 48)

﴿تَجْرِي بِأَعْيُنِنَا جَزَاءً لِّمَن كَانَ كُفِرَ﴾

“มัน (เรือ) ได้แล่นไปด้วยดวงเนตรของเรา เป็นการตอบแทนแก่ผู้ที่ถูกปฏิเสธ”

(สูเราะฮฺอัลเกาะมัร ส่วนหนึ่งของอายะฮฺที่ 14)

Prince of Songkla University Pattani Campus

หลักฐานจากฮะดีษ

قَالَ رسول الله ﷺ : ((إِنَّ اللَّهَ لا يَخْفَى عَلَيْكُمْ ، إِنَّ اللَّهَ لَيْسَ بِأَعْوَرَ - وَأَشَارَ بِيَدِهِ إِلَى عَيْنِهِ - إِنَّ الْمَسِيحَ الدَّجَّالَ أَعْوَرُ عَيْنِ الْيُمْنَى كَأَنَّ عَيْنَهُ عِنَبَةٌ طَافِيَةٌ))

(أخرجه البخاري، د.ت : 3439 ، 4402 ، 7407)

เราะสูลุลลอฮฺ ﷺ เคยกล่าวไว้ว่า“แท้จริงอัลลอฮฺ ﷻ นั้น พวกท่านไม่สามารถปกปิดซ่อนเร้นพระองค์ได้ แท้จริงอัลลอฮฺ ﷻ มิใช่มองไม่เห็น–แล้วท่านเราะสูลก็เอามือชี้ไปที่ตาของเขา- แท้จริงอัลมะซีหฺ อัลดัจญาลตาด้านขวานั้นมองไม่เห็น ตาของมันนั้นเหมือนกับผลองุ่นที่ลอยอยู่เหนือน้ำ (ตาถลน)”

(บันทึกโดย al-Bukhariy, n.d. : 3439, 4402, 7407)

จากฮะดีษดัจญ์ญาล“إِنَّ اللَّهَ لَيْسَ بِأَعْوَرَ” ถือว่าเป็นหลักฐานยืนยันได้ว่าอัลลอฮฺ ﷻ ทรงมีพระเนตร การนำถ้อยคำอัลอัยนฺมาใช้เพื่อเป็นตัวอย่างและเป็นการให้ความหมายที่ใกล้เคียงเพื่อความเข้าใจ มิได้หมายความว่าอัลอัยนฺนั้นเป็นการยืนยันว่าอัลลอฮฺ ﷻ นั้นทรงมีพระเนตรที่หมายถึงอวัยวะแต่อย่างใด (Ibn al-Ḥajar, 1989 : 13/481)

และจากฮะดีษ อับดุลลอฮฺ อัลเฆาะนีมาน (Abdullah al-Ghaniman, 1983 : 1/285) กล่าวว่าประโยค “إِنَّ اللَّهَ لَيْسَ بِأَعْوَرَ” คือจุดประสงค์หลักของฮะดีษ ซึ่งบ่งบอกว่าพระองค์อัลลอฮฺ ﷻ ทรงมีสองพระเนตรจริง ๆ เพราะคำว่า “اَلْعَوَرُ” นั้นหมายถึงตาบอดข้างเดียว และอัลอุษัยมีน (al-’Uthaymin, 1992 : 3/235) กล่าวยืนยันว่าอะลุสสุนนะฮฺต่างมีทัศนะที่ตรงกันว่าพระองค์ทรงมีสองพระเนตร ซึ่งหลักฐานสนับสนุนทัศนะดังกล่าวจากฮะดีษของท่านเราะสูลุลลอฮฺ ﷺ เกี่ยวกับดัจญ์ญาลว่า “แท้จริงดัจญ์ญาลนั้นตาบอดข้างหนึ่งและแท้จริงพระเนตรของพระผู้เป็นเจ้าของพวกท่านนั้นมิได้บอด” นั่นก็คือฮะดีษข้างต้น

ค. อุละมาอ์สะลัฟกับอัลอัยนฺของอัลลอฮฺ ﷻ

แนวคิดของสะลัฟยืนยันอัลอัยนฺหรือพระเนตรว่าเป็นคุณลักษณะษาตคุณลักษณะหนึ่งของอัลลอฮฺ ﷻ จากหลักฐานอายะฮฺคุณลักษณะอัลอัยนฺและฮะดีษของอัลบุคอรีย์ที่ได้กล่าวมาข้างต้น อิบนุ คุซัยมะฮฺ (Ibn al-Khuzaymah, 1988 : 97) ได้กล่าวยืนยันหลังจากที่ได้นำเสนออายะฮฺต่าง ๆ ที่ระบุถึงพระเนตรว่า “เป็นหน้าที่ของผู้ศรัทธาทุกคนที่จะต้องยืนยันในสิ่งที่พระผู้สร้างผู้ทรงประดิษฐ์ยืนยันด้วยพระองค์เองว่าพระองค์ทรงมีพระเนตร ในทางตรงกันข้ามผู้ที่ปฏิเสธคุณลักษณะที่พระองค์ได้ยืนยันไว้ในอัลกุรอานเขามิใช่ผู้ศรัทธา

เช่นเดียวกับอัลลาละกาอีย์ (al-Lalaka'iy, n.d : 3/340) ที่ได้ประพันธ์หนังสือชัรหฺ อุซูล อิติกอด อะฮฺลุสสุนนะฮฺ วัลญะมาอะฮฺ ในหนังสือดังกล่าวได้กล่าวถึงบทที่ว่าด้วย สิ่งที่คัมภีร์อัลกุรอานและสุนนะฮฺของเราะสูลุลลอฮฺ ﷺ ได้บ่งบอกไว้ว่าพระองค์ทรงมีพระพักตร์ ทรงมีสองพระเนตร และทรงมีสองพระหัตถ์ ดังนั้นจึงเป็นการยืนยันได้ว่าอัลลาละกาอีย์นั้นยืนยันว่าพระองค์อัลลอฮฺ ﷻ ทรงมีสองพระเนตร ทรงมีพระพักตร์ ทรงมีสองพระหัตถ์ ซึ่งอัลอัยนฺนั้นคือคุณลักษณะที่ได้มีการยืนยันเช่นเดียวกับคุณลักษณะอัสสัมอฺและอัลบะศอร แต่มิใช่เป็นการยืนยันถึงพระเนตรที่ประกอบด้วยดวงตา ลูกตาดำ เพราะอัลอัยนฺในลักษณะดังกล่าวถือว่าเป็นสิ่งใหม่ แต่สำหรับอัลอัยนฺของอัลลอฮฺ ﷻ นั้นเป็นคุณลักษณะที่เหมาะสมกับษาตของพระองค์ (Mar'iy, 1985 : 148) [1]

ง. อุละมาอ์เคาะลัฟกับอัลอัยนฺของอัลลอฮฺ ﷻ

สำหรับแนวคิดของเคาะลัฟ อัลอะชาอีเราะฮฺ ปฏิเสธคุณลักษณะษาต และอัลอัยนฺก็เป็นอีกคุณลักษณะหนึ่งที่ถูกปฏิเสธ ทั้งนี้เพราะไม่ต้องการให้คุณลักษณะของอัลลอฮฺ ﷻ เหมือนกับลักษณะของสิ่งถูกสร้าง

อัรรอซีย์ (al-Raziy, 1990 : 17/178) ได้ให้เหตุผลที่ไม่สามารถให้ความหมาย "بِأَعْيُنِنَا" ตามถ้อยคำที่ปรากฏได้เนื่องจาก

ประการแรก เป็นถ้อยคำพหูพจน์ ให้ความหมายบ่งบอกว่าพระองค์ทรงมีหลายพระเนตรซึ่งขัดแย้งกับอายะฮฺ ﴿وَلِتُصْنَعَ عَلَىٰ عَيْنِي﴾

ประการที่สอง เป็นสิ่งที่บ่งบอกว่านบีนูหฺสร้างเรือด้วยตา

ประการที่สาม ได้ยืนยันด้วยหลักฐานสติปัญญาแล้วว่าอัลลอฮฺ ﷻ ทรงบริสุทธิ์ปราศจากอวัยวะและส่วนประกอบของร่างกาย หากยืนยันว่าพระองค์ทรงมีพระเนตรก็เท่ากับยืนยันว่าพระองค์ทรงมีอวัยวะ

ดังนั้น เคาะลัฟจึงให้ความหมายเทียบเคียงในอายะฮฺที่กล่าวถึงคุณลักษณะอัลอัยนฺโดยให้ความหมาย "بِأَعْيُنِنَا" ว่าหมายถึง "ด้วยการมองดูจากเรา" "ด้วยการปกปักษ์รักษาของเรา" "ด้วยความรอบรู้ของเรา" "ด้วยการดูแลของเรา" "ด้วยสายตาของบรรดามะลาอิกะฮฺของเราซึ่งเราได้ให้พวกเขาปกป้องดูแลเจ้า" "ด้วยการเฝ้าระวังของเรา" "ด้วยสายตาของเราที่เรากำลังมองดูเจ้าอยู่" และบางกลุ่มให้ความหมายเทียบเคียงอัลอัยนฺว่าหมายถึง สายตา และความเข้าใจ (Mar'iy, 1985 : 148)

[1] ดูเพิ่มใน al-'Uthaymin, 2000 : 14.

4.2.8.5 ศิฟะฮฺ อัสสาก

ก. ความหมาย

อัสสาก (اَلسَّاقُ) หมายถึง อวัยวะที่อยู่ระหว่างข้อเท้ากับหัวเข่า สำหรับ"اَلسَّاقُ" ในอายะฮฺ ﴿يَوْمَ يُكْشَفُ عَن سَاقٍ﴾ [1] ﴿وَالْتَفَّتِ السَّاقُ بِالسَّاقِ﴾[2] หมายถึงความรุนแรง และในอายะฮฺ หมายถึงวันสุดท้ายแห่งความรุนแรงในโลกดุนยาและเป็นวันแรกแห่งความรุนแรงของโลกอาคีเราะฮฺ พวกเขาจะกล่าวถึงอัสสากเมื่อพวกเขาต้องการกล่าวถึงเหตุการณ์รุนแรงและข่าวคราวความน่าสะพรึงกลัว (al-Fayruz Abadiy, 1998 : 895)

สำหรับอัลเญาฮะรีย์(al-Jawhariy, 1979 : 4/1499) ได้ให้ความหมายอัสสากว่าหมายถึงความรุนแรง เช่นเดียวกับคำว่า"قَامَت الْحَرْبُ بِنَا عَلَى سَاقٍ" สงครามได้เกิดขึ้นกับเราอย่างรุนแรง

ข. หลักฐานยืนยันจากอัลกุรอานและฮะดีษ

หลักฐานจากอัลกุรอาน

อัสสาก (اَلسَّاقُ) ได้ถูกกล่าวไว้ในอัลกุรอานและฮะดีษด้วยถ้อยคำที่ชัดเจน ดังนี้

หลักฐานจากอัลกุรอาน

﴿يَوْمَ يُكْشَفُ عَن سَاقٍ وَيُدْعَوْنَ إِلَى السُّجُودِ فَلَا يَسْتَطِيعُونَ﴾

"วันที่หน้าแข้งจะถูกเลิกขึ้น และพวกเขาจะถูกเรียกให้มาสุญูด แต่พวกเขาไม่สามารถจะสุญูดได้"

(สูเราะฮฺอัลเกาะลัม ส่วนหนึ่งของอายะฮฺที่ 42)

หลักฐานจากฮะดีษ

((يَكْشِفُ رَبُّنَا عَنْ سَاقِهِ، فَيَسْجُدُ لَهُ كُلُّ مُؤْمِنٍ وَمُؤْمِنَةٍ وَيَبْقَى مَنْ كَانَ يَسْجُدُ فِي الدُّنْيَا رِيَاءً وَسُمْعَةً، فَيَذْهَبُ لِيَسْجُدَ فَيَعُودُ ظَهْرُهُ طَبَقًا وَاحِدًا))

(أخرجه البخاري، د.ت : (4919 , 7439)

"องค์อภิบาลของพวกเราจะเลิกหน้าแข้งของพระองค์ ผู้ศรัทธาทั้งชายและหญิงต่างก็ก้มลงสุญูดต่อพระองค์ จะเหลืออยู่แต่คนที่เคยสุญูดในโลกดุนยาด้วยความโอ้อวดและหวังได้รับคำชมเชย เขาจะไปเพื่อสุญูดแต่หลังของเขาแข็งกลายเป็น

[1] สูเราะฮฺอัลเกาะลัม ส่วนหนึ่งของอายะฮฺที่ 42

[2] สูเราะฮฺอัลกิยามะฮฺ อายะฮฺที่ 29

Prince of Songkla University Pattani Campus

แผ่นเดียวกัน”

(บันทึกโดย al-Bukhariy, n.d. :4919, 7439)

ค. อุละมาอ์สะลัฟกับอัสสาก

อุละมาอ์สะลัฟเชื่อและศรัทธาว่าอัสสากเป็นคุณลักษณะษาตของอัลลอฮฺ ﷻ ที่พระองค์ตรัสไว้ในอัลกุรอานและเราะสูลุลลอฮฺ ﷺ ได้กล่าวไว้ในฮะดีษ การยืนยันคุณลักษณะอัสสากของอัลลอฮฺ ﷻ โดยไม่จินตนาการเปรียบเทียบกับสิ่งถูกสร้าง ไม่พรรณาถึงรายละเอียดของอัสสากว่าเป็นอย่างไร ไม่บิดเบือนหรือเปลี่ยนแปลงความหมายไปจากถ้อยคำที่ปรากฏ และปฏิเสธว่าคุณลักษณะของอัลลอฮฺ ﷻ นั้นไม่ทรงเหมือนกับลักษณะของสิ่งถูกสร้างทั้งหลาย และไม่มีสิ่งหนึ่งสิ่งใดที่จะเสมอเหมือนกับอัลลอฮฺ ﷻ อัสสากเป็นคุณลักษณะที่เหมาะสมและคู่ควรกับความยิ่งใหญ่ของพระองค์ [1]

อิบนุ อัลกอยยิม (Ibn al-Qayyim, 2001 : 1/64-65) ยืนยันว่าอัสสากเป็นคุณลักษณะหนึ่งของอัลลอฮฺ ﷻ เช่นเดียวกับพระพักตร์และพระหัตถ์ โดยอิบนุ อัลกอยยิมได้กล่าวถึงอัสสากของอัลลอฮฺ ﷻ ว่า บรรดาเศาะฮาบะฮฺและบรรดาตาบีอีนมิได้เห็นขัดแย้งกันในกรณีที่ว่าอัสสากเป็นคุณลักษณะของอัลลอฮฺ ﷻ หรือไม่ เนื่องจากในอัลกุรอานนั้นอัลลอฮฺ ﷻ มิได้พาดพิงอัสสากว่าเป็นคุณลักษณะของพระองค์อย่างชัดเจน เพราะถ้อยคำดังกล่าวถูกกล่าวด้วยถ้อยคำ “นะกีเราะฮฺ” มิได้ชี้เฉพาะเจาะจงหรือแสดงความเป็นเจ้าของ ซึ่งจริง ๆ แล้วผู้ที่ยืนยันคุณลักษณะอัสสากนั้นมิได้ยึดถือจากตัวบทอัลกุรอานเพียงอย่างเดียว หากแต่ยึดถือจากตัวบทฮะดีษที่ระบุว่า “فَيُكْشَفُ الربُ عَنْ سَاقِهِ” สอดคล้องและสนับสนุนอายะฮฺ ﴿يَوْمَ يُكْشَفُ عَنْ سَاقٍ﴾ ซึ่งเป็นถ้อยคำนะกีเราะฮฺที่แสดงถึงความยิ่งใหญ่ และอิบนุ อัลกอยยิมยังปฏิเสธอัสสากในความหมายที่หมายถึงความรุนแรงอีกด้วย

เช่นเดียวกับอบู บักรฺ อัลญะซาอิรีย์ [2] (Abu Bakr, 1995 : 5/414) ได้ให้ความหมายอายะฮฺข้างต้นว่า หมายถึงวันแห่งความน่าสะพรึงกลัว วันแห่งความโศกเศร้า ทุกข์เข็ญ พระผู้อภิบาลจะทรงเปิดอัสสากของพระองค์ซึ่งไม่มีสิ่งใดที่เหมือนหรือคล้ายคลึงกับอัสสากของพระองค์ ขณะที่พระองค์ทรงมาเพื่อการตัดสิน

อย่างไรก็ตามอุละมาอ์แนวคิดสะลัฟมีความเห็นที่แตกต่างกันในการยืนยันคุณลักษณะอัสสากของอัลลอฮฺ ﷻ โดยอุละมาอ์สะลัฟบางส่วนให้ความหมายเทียบเคียงกับอายะฮฺข้างต้นเช่นเดียวกับอุละมาอ์เคาะลัฟ อัลอะชาอีเราะฮฺ เช่นอัลกุรฏุบีย์ (al-Qurṭubiy, 1992 :

---

[1] ดูใน Mar‘iy, 1985 : 173 , Ibn Baz, 1999 : 4/130-131.

[2] ญาบิร บิน มูซา อัลญะซาอีรีย์ เกิดในปีฮิจญ์เราะฮฺศักราช 1342 ที่ประเทศแอลจีเรีย เคยเป็นอาจารย์อยู่ในมหาวิทยาลัยอัลอิสลามียะฮฺ นครมะดีนะฮฺ ปฏิบัติหน้าที่อิหม่ามและผู้สอนที่มัสยิดอัลนะบะวีย์

12/197-198) และอิบนุ กะษีร (Ibn Kathir, 1998 : 4/448-449) เป็นต้น ที่นำเสนอความหมายอัสสากที่อ้างอิงมาจากคำพูดของอิบนุ อับบาส และมุญาฮิด ซึ่งอรรถาธิบายไว้หลายความหมาย ดังนี้

1. วันแห่งสงครามและความรุนแรง

2. ขณะที่เหตุการณ์ต่าง ๆ ได้ถูกให้เกิดขึ้น อะมาลต่าง ๆ ก็ถูกให้ปรากฏขึ้นเช่นกัน และเป็นการเปิดเข้าสู่โลกอาคีเราะฮฺ และเหตุการณ์ต่าง ๆ ของโลกอาคีเราะฮฺก็เกิดขึ้น

3. เหตุการณ์รุนแรงและน่าสะพรึงกลัวของวันกิยามะฮฺ

4. ช่วงเวลาที่รุนแรงที่สุดของวันกิยามะฮฺ

ง. อุละมาอ์เคาะลัฟกับอัสสาก

อุละมาอ์สะลัฟเชื่อและยืนยันคุณลักษณะอัสสาก ในขณะที่อุละมาอ์เคาะลัฟอัลอะชาอีเราะฮฺปฏิเสธคุณลักษณะอัสสากของอัลลอฮฺ ﷻ แม้ว่าจะมีถ้อยคำปรากฏในอัลกุรอานและฮะดีษก็ตาม เนื่องจากอัสสากเป็นลักษณะของสิ่งที่ถูกบังเกิดขึ้นใหม่ซึ่งเป็นไปไม่ได้ที่อัลลอฮฺ ﷻ จะทรงมีคุณลักษณะเฉกเช่นสิ่งที่ถูกบังเกิดด้วยพระองค์เอง ดังนั้นเคาะลัฟ อัลอะชาอีเราะฮฺจึงใช้แนวทางการตีความ การให้ความหมายเทียบเคียงกับคำว่าอัสสาก โดยใช้ความหมายทางภาษามาอรรถาธิบายคำว่าอัสสาก ซึ่งหมายถึง ความรุนแรงและน่าสะพรึงกลัว

Prince of Songkla University Pattani Campus

อัลฮากิม [1] (al-Ḥakim, 2002 : 2/542) [2] ได้บันทึกไว้ในหนังสืออัลมุสตัดรอกว่า อิบนุ อับบาสได้ถูกถามถึงความหมายของอายะฮฺ ﴿يَوْمَ يُكْشَفُ عَن سَاقٍ﴾ อิบนุ อับบาส ตอบว่า เมื่อใดก็ตามที่ท่านพบว่าในอัลกุรอานมีบางสิ่งที่ทำให้ท่านไม่มีความเข้า ท่านจงไปทบทวนดูในบทกวีอาหรับ เพราะบทกวีคือคลังแห่งความรู้ของอาหรับ ในบทกวีกล่าวไว้ว่า"وقَامَتْ الحَرْبُ بِنَا عَنْ سَاقٍ" อิบนุ อับบาสให้ความหมายว่า เป็นวันแห่งความเศร้าโศกเสียใจ วันแห่งความรุนแรง ดังนั้นในอายะฮฺจึงหมายถึงวันแห่งความรุนแรงจะถูกเปิดเผย เช่นเดียวกับอัลบัยฎอวีย์ (al-Bayḍawiy, n.d : 5/237) ที่อรรถาธิบายอายะฮฺข้างต้นว่าหมายถึง วันเหตุการณ์ความรุนแรง วันแห่งความยากลำบาก และการเปิดเผยหน้าแข้งก็มีความหมายเช่นเดียวกันนี้ [3]

---

[1] อบู อับดุลลอฮฺ มุฮัมมัด บิน อับดุลลอฮฺ อัลนัยสาบูรีย์ อัชชาฟีอีย์ รู้จักกันในนามอัลฮากิม เป็นอุละมาอ์ฮะดีษ เคยดำรงตำแหน่งกอฎีที่เมืองนัยสาบูร สาเหตุที่ได้รับสมญานามว่าอัลหากิมเนื่องจากเคยดำรงตำแหน่งกอฎีหลายครั้ง เกิดในปีฮิจญ์เราะฮฺศักราชที่ 321 และเสียชีวิตในปีฮิจญ์เราะฮฺศักราชที่ 405 (al-Dhahabiy, 1985 : 17/163)

[2] อัลฮากิมระบุว่าเป็นฮะดีษที่สายรายงานเศาะหี้หฺ นอกจากนี้ฮะดีษดังกล่าวยังถูกบันทึกโดย al-Bayhaqiy, n.d. : 325

[3] ดูใน al-Raziy, 1990 : 30/82-83 , al-Shawkaniy, 1993 : 5/390-391.

อบู สุลัยมาน อัลคอฏฏอบีย์ [1] อรรถาธิบายว่าหมายถึงความรุนแรง แต่ก็มีบางคนที่ให้ความหมายเทียบเคียงว่า เราไม่ปฏิเสธว่าอัลลอฮฺ ﷻ ทรงเปิดอัสสากของพระองค์ให้สิ่งถูกสร้างบางส่วนเช่นมะลาอิกะฮฺ และสิ่งถูกสร้างอื่น ๆ ได้เห็น ซึ่งพระองค์ได้ทรงใช้สิ่งดังกล่าวเป็นเหตุเพื่อให้ความชัดเจนในการตัดสินระหว่างผู้ศรัทธากับผู้กลับกลอก นอกจากนี้อัลคอฏฏอบีย์ยังได้กล่าวอีกว่าหรืออาจเป็นไปได้ว่าอัสสากในทางภาษาหมายถึงอันนัฟสฺ (النَّفْسُ) โดยอ้างอิงคำพูดของอะลีย์ บิน อบีฏอลิบ ที่ได้กล่าวกับสหายของเขาเมื่อครั้งเดินทางกลับสู่มาตุภูมิหลังจากการต่อสู้กับกลุ่มเคาะวาริจญ์ว่า "وَاللهِ لَأُقَاتِلَنهُمْ وَلَوْ تَلِفْتُ سَاقِي" หมายถึง ฉันขอสาบานต่ออัลลอฮฺ ﷻ ว่าฉันจะต่อสู้กับพวกเขาแม้ว่าชีวิตของฉันจะสูญสลาย อะลีย์ใช้คำว่าอัสสากแทนคำว่าอัลนัฟสฺ และอาจเป็นไปได้ว่าอัสสากในอายะฮฺนั้นหมายถึงอัตตะญัลลา (التَّجَلَّى) ดังนั้นจึงหมายถึง อัลลอฮฺ ﷻ นั้นทรงปรากฏโดยเปิดม่านแห่งความเร้นลับเพื่อให้พวกเขาได้เห็นพระองค์และเพื่อให้พวกเขาสุญูดต่อพระองค์ (al-Bayhaqiy, n.d : 326-327)

4.2.8.6 ศิฟะฮฺ อัลกะลาม

อัลกะลาม (الكَلاَمُ) คือคุณลักษณะษาตของอัลลอฮฺ ﷻ อีกคุณลักษณะหนึ่งที่พระองค์ทรงยืนยันอย่างชัดเจนในคัมภีร์อัลกุรอาน และสุนนะฮฺ แต่ก็ยังพบว่ามีความเห็นที่แตกต่างกันในรายละเอียดระหว่างแนวคิดของสะลัฟและเคาะลัฟ อัลอะชาอีเราะฮฺ ดังนี้

ก. ความหมาย

อัลกะลาม (الكَلاَمُ) เป็นคำนาม คือถ้อยคำที่บ่งบอกถึงความหมาย หรือความหมายที่ถูกบ่งบอกด้วยถ้อยคำ

อัลกะลาม คือสิ่งที่เข้าใจได้ด้วยประสาทสัมผัสการได้ยิน

อัลกะลาม เกิดจากถ้อยคำที่นำมาเรียบเรียง และความหมายจะเกิดขึ้นจากถ้อยคำทั้งหมดที่ถูกนำมาเรียบเรียง (al-Raghib, 2009 : 722)

อัลกะลาม คือคำนามที่เป็นทั้งถ้อยคำและมีความหมาย เช่นเดียวกับมนุษย์ที่เป็นผู้พูดหมายถึงคำนามที่บ่งบอกถึงวิญญาณและร่างกายในเวลาเดียวกัน (Ibn Taymiyah, 1991 : 12/35)

จากความหมายของอัลกะลามข้างต้นสรุปได้ว่า อัลกะลามหมายถึง ถ้อยคำที่ถูกนำมาเรียบเรียงและเกิดเป็นความหมายขึ้นจากถ้อยคำเหล่านั้น อัลกะลามจะประกอบด้วยถ้อยคำและความหมาย ซึ่งสามารถเข้าใจได้ด้วยประสาทสัมผัสการได้ยิน

[1] หัมดฺ บิน มุฮัมมัด บิน อิบรอฮีม บิน อัลคอฏฏอบ อัลบิสตีย์ อัลคอฏฏอบีย์ เจ้าของงานประพันธ์หลายผลงาน เกิดในปีฮิจญ์เราะฮฺศักราช 319 และเสียชีวิตปีฮิจญ์เราะฮฺศักราช 388 (al-Dhahabiy, 1985 : 17/23)

ข. หลักฐานยืนยันจากอัลกุรอานและฮะดีษ

หลักฐานจากอัลกุรอาน

คุณลักษณะ “كَلاَمُ الله” ปรากฏในคัมภีร์อัลกุรอานหลาย ๆ อายะฮฺ ด้วยสำนวนที่แตกต่างกัน บางอายะฮฺถูกกล่าวด้วยถ้อยคำที่ชัดเจนว่า “كَلاَمُ الله” ดังนี้

﴿وَقَدْ كَانَ فَرِيقٌ مِنْهُمْ يَسْمَعُون كَلاَمَ اللهِ ثُمَّ يُحَرِّفُونَهُ﴾

“ทั้ง ๆ ที่กลุ่มหนึ่งในพวกเขา เคยสดับฟังดำรัสของอัลลอฮฺแล้วพวกเขาก็บิดเบือนมันเสีย”

(สูเราะฮฺอัลบะเกาะเราะฮฺ ส่วนหนึ่งของอายะฮฺที่ 75)

﴿وَإِنْ أَحَدٌ مِنَ الْمُشْرِكِينَ اسْتَجَارَكَ فَأَجِرْهُ حَتَّى يَسْمَعَ كَلاَمَ اللهِ﴾

“และหากว่ามีคนใดในหมู่มุชริกได้ขอให้เจ้าคุ้มครอง ก็จงคุ้มครองเขาเถิด จนกว่าเขาจะได้ยินดำรัสของอัลลอฮฺ”

(สูเราะฮฺอัตเตาบะฮฺ ส่วนหนึ่งของอายะฮฺที่ 6)

﴿يُرِيدُونَ أَن يُبَدِّلُوا كَلاَمَ اللَّهِ﴾

“พวกเขาประสงค์ที่จะเปลี่ยนคำกล่าวของอัลลอฮฺ”

(สูเราะฮฺอัลฟัตหฺ ส่วนหนึ่งของอายะฮฺที่ 15)

ในบางอายะฮฺถูกกล่าวในรูปของคำกริยาอดีตกาล “كلم الله” ดังนี้

﴿تِلْكَ الرُّسُلُ فَضَّلْنَا بَعْضَهُمْ عَلَى بَعْضٍ مِنْهُمْ مَنْ كَلَّمَ اللهُ﴾

“บรรดาเราะสูลเหล่านั้น เราได้ให้บางคนในหมู่พวกเขาดีเด่นกว่าอีกบางคนในหมู่พวกเขานั้นมีผู้ที่อัลลอฮฺตรัสด้วย”

(สูเราะฮฺอัลบะเกาะเราะฮฺ ส่วนหนึ่งของอายะฮฺที่ 253)

﴿وَكَلَّمَ اللهُ مُوسَى تَكْلِيمًا﴾

“และอัลลอฮฺได้ตรัสแก่มูซาจริงๆ”

(สูเราะฮฺอันนิสาอ์ ส่วนหนึ่งของอายะฮฺที่ 164)

ในบางอายะฮฺถูกกล่าวในรูปของคำกริยาปัจจุบันและอนาคต “يكلم الله” ดังนี้

﴿وَقَالَ الَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ لَوْلَا يُكَلِّمُنَا اللهُ أَوْ تَأْتِينَا آيَةٌ﴾

“และบรรดาผู้ที่ไม่รู้กล่าวว่า ไฉนอัลลอฮฺจึงไม่ตรัสแก่พวกเราหรือไม่มีสัญญาณหนึ่งมายังพวกเรา”

(สูเราะฮฺอัลบะเกาะเราะฮฺ ส่วนหนึ่งของอายะฮฺที่ 118)

﴿وَلَا يُكَلِّمُهُمُ اللهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ﴾

“และอัลลอฮฺจะไม่ทรงพูดแก่พวกเขา ในวันกิยามะฮฺ”

Prince of Songkla University Pattani Campus

(สูเราะฮฺอัลบะเกาะเราะฮฺ ส่วนหนึ่งของอายะฮฺที่ 174)

﴿وَلَا يُكَلِّمُهُمُ اللهُ وَلَا يَنْظُرُ إِلَيْهِمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ﴾

“และอัลลอฮฺจะไม่ทรงพูดแก่พวกเขา และจะไม่ทรงมองดูพวกเขาในวันกิยามะฮฺ”

(สูเราะฮฺอาละอิมรอน ส่วนหนึ่งของอายะฮฺที่ 77)

﴿وَمَا كَانَ لِبَشَرٍ أَنْ يُكَلِّمَهُ اللهُ إِلَّا وَحْيًا﴾

“และไม่เป็นการบังควรแก่มนุษย์คนใดที่จะให้อัลลอฮฺตรัสแก่เขาเว้นแต่โดยทางวะฮีย์”

(สูเราะฮฺอัชชูรอ ส่วนหนึ่งของอายะฮฺที่ 51)

และถูกกล่าวในคัมภีร์อัลกุรอานด้วยถ้อยคำอ้างอิงถึงคำพูด (اَلْقَوْلُ) ยังอัลลอฮฺ ﷻ ในหลาย ๆ อายะฮฺ เช่น

﴿قَالُوا مَاذَا قَالَ رَبُّكُمْ قَالُوا الْحَقَّ﴾

“พวกเขากล่าวว่า พระเจ้าของพวกท่านได้ตรัสอะไรหรือ พวกเขากล่าวว่าสัจธรรม”

(สูเราะฮฺสะบะอ์ ส่วนหนึ่งของอายะฮฺที่ 23)

﴿سَلَامٌ قَوْلًا مِنْ رَبٍّ رَحِيمٍ﴾

“ความศานติ พระดำรัสหนึ่งจากพระเจ้าผู้ทรงเมตตาเสมอ”

(สูเราะฮฺยาซีน ส่วนหนึ่งของอายะฮฺที่ 58)

จากอายะฮฺที่กล่าวมาข้างต้นล้วนเป็นหลักฐานอันชัดเจนที่ยืนยันในคุณลักษณะอัลกะลามของอัลลอฮฺ ﷻ ซึ่งในบางอายะฮฺระบุด้วยถ้อยคำที่ชัดเจน“كلام الله” ในบางอายะฮฺถูกกล่าวในรูปของคำกริยาอดีตกาล และในบางอายะฮฺถูกกล่าวในรูปของคำกริยาปัจจุบัน และในขณะที่บางอายะฮฺถูกกล่าวด้วยถ้อยคำอ้างอิงถึงพระดำรัสของอัลลอฮฺ ﷻ

หลักฐานจากฮะดีษ

كَانَ النَّبِيُّ ﷺ يُعَوِّذُ الْحَسَنَ وَالْحُسَيْنَ وَيَقُولُ : ((إِنَّ أَبَاكُمَا كَانَ يُعَوِّذُ بِهَا إِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ : أَعُوذُ بِكَلِمَاتِ اللَّهِ التَّامَّةِ ، مِنْ كُلِّ شَيْطَانٍ وَهَامَّةٍ ، وَمِنْ كُلِّ عَيْنٍ لامَّةٍ))

(أخرجه البخاري، د.ت : 3371)

“ท่านนบี ﷺ เคยขอความคุ้มครองให้กับอัลหะสันและอัลหุสัยนฺ ท่านนบีได้กล่าวว่า แท้จริงบิดาของเจ้าทั้งสอง (นบีอิบรอฮีม) เคยขอความคุ้มครองให้กับอิสมาอีล

และอิสหากด้วยถ้อยคำเหล่านี้ว่า “ข้าพระองค์ขอความคุ้มครองด้วยพระดำรัสที่สมบูรณ์ของอัลลอฮฺให้พ้นจากบรรดาชัยตอนมารร้าย และสัตว์ที่มีพิษ และจากดวงตาที่ชั่วร้าย (ดวงตาแห่งความอิจฉาริษยา)”

(บันทึกโดย al-Bukhariy, n.d. :3371)

และคราใดที่อัลลอฮฺ ﷻ ทรงดำรัสวะหฺยู ชาวฟ้าทั้งหลายสามารถได้ยินเสียงสะท้อนอันกึกก้องกังวาลคล้ายเสียงโซ่เหล็กที่ถูกลากไปบนหินเรียบ ดังที่ท่านเราะสูลุลลอฮฺ ﷺ เคยกล่าวไว้ว่า

((إِذَا تَكَلَّمَ اللَّهُ بِالْوَحْيِ سَمِعَ أَهْلُ السَّمَاءِ صَلْصَلَةً كَجَرِّ السِّلْسِلَةِ عَلَى الصَّفَاةِ))

(أخرجه البخاري، د.ت : 3371)

“เมื่ออัลลอฮฺ ﷻ ทรงดำรัสด้วยวะหฺยู ชาวฟ้าทั้งหลายได้ยินเสียงสะท้อนกึกก้องกังวาลคล้ายเสียงโซ่เหล็กที่ลากไปบนหินเรียบ”

(บันทึกโดย al-Bukhariy, n.d. :3371)

ค. อุละมาอ์สะลัฟกับกะลามของอัลลอฮฺ ﷻ

สะลัฟเชื่อและศรัทธาว่าคัมภีร์อัลกุรอานคือดำรัสของอัลลอฮฺ ﷻ และดำรัสของพระองค์เป็นคุณลักษณะหนึ่งของพระองค์ สะลัฟศรัทธาว่าอัลลอฮฺ ﷻ ยังคงเป็นผู้ตรัสเมื่อพระองค์ทรงประสงค์ อัลกะลามคือคุณลักษณะที่สมบูรณ์ ผู้ที่สามารถพูดได้ย่อมมีความสมบูรณ์มากกว่าผู้ที่ไม่สามารถพูด เช่นเดียวกับผู้ที่รอบรู้ และมีความสามารถย่อมมีความสมบูรณ์มากกว่าคนที่ไม่มีความรอบรู้และไร้ความสามารถ ผู้ที่พูดด้วยความประสงค์และพูดด้วยความสามารถของตนเองย่อมมีความสมบูรณ์มากกว่าผู้ที่ไร้ความสามารถและผู้ที่ไม่ต้องการจะพูด ดังนั้นความสมบูรณ์จึงเกิดขึ้นจากบรรดาคุณลักษณะที่ดำรงอยู่กับผู้ที่ถูกให้ลักษณะ ซึ่งมันมิใช่สิ่งที่จะแยกออกจากผู้ถูกให้ลักษณะได้ อัลลอฮฺ ﷻ ตรัสเมื่อพระองค์ทรงประสงค์ด้วยภาษาอาหรับ ดังที่พระองค์ตรัสด้วยอัลกุรอานที่เป็นภาษาอาหรับและสิ่งที่อัลลอฮฺ ﷻ ตรัสคือสิ่งที่ดำรงอยู่กับพระองค์ มิใช่สิ่งที่เกิดขึ้นใหม่และมิใช่สิ่งที่แยกออกจากษาตของพระองค์ (Ibn Taymiyah, 1991 : 12/52)

อัลบุคอรีย์ได้บันทึกฮะดีษที่ยืนยันดำรัสของอัลลอฮฺ ﷻ โดยได้บันทึกไว้ในภาคเตาฮีดในหลาย ๆ บท เช่น 1) บทที่ว่าด้วยดำรัสขององค์อภิบาลกับญิบรีลและการเรียกของอัลลอฮฺ ﷻ ต่อมะลาอิกะฮฺ 2) ดำรัสขององค์อภิบาลผู้ทรงยิ่งใหญ่และเกรียงไกรในวันกิยามะฮฺกับบรรดานบีและบุคคลอื่น ๆ 3) ดำรัสขององค์อภิบาลกับชาวสวรรค์ เป็นต้น (Ibn Ḥajar, 1989 : 13/564, 578, 596) ดังนั้นจึงเป็นสิ่งที่ยืนยันได้ว่าอัลบุคอรีย์นั้นยืนยันในคุณลักษณะอัลกะลามของอัลลอฮฺ ﷻ

เช่นเดียวกับอิบนุ คุซัยมะฮฺ (Ibn Khuzaymah, 1988 : 328) ที่ได้บรรจุบทที่ว่าด้วยการยืนยันคุณลักษณะอัลกะลามของอัลลอฮฺ ﷻ ไว้ในหนังสือเตาฮีด ซึ่งในบทดังกล่าวอิบนุ คุซัยมะฮฺได้นำเสนอตัวบทหลักฐานจากคัมภีร์อัลกุรอาน พร้อมทั้งอรรถาธิบายความหมายในแต่ละอายะฮฺ

จากนั้นได้นำเสนอสุนนะฮฺที่ได้คัดเลือกมาจากผู้รายงานที่เชื่อถือได้ด้วยสายรายงานที่ติดต่อกัน และมติเอกฉันท์ของอุละมาอ์สะลัฟ เพื่อยืนยันคุณลักษณะอัลกะลามของอัลลอฮฺ ﷻ ผู้ทรงคัดเลือกนบีมูซา عليه السلام เป็นพิเศษเหนือกว่าบรรดาเราะสูลคนอื่น ๆ ด้วยการที่พระองค์ทรงสนทนากับนบีมูซา عليه السلام จริง ๆ โดยไม่ผ่านสื่อกลางหรือญิบรีล และอิบนุ คุซัยมะฮฺ (Ibn Khuzaymah, 1988 : 349) ได้ยืนยันอีกว่าอัลกะลามของพระองค์นั้นไม่เหมือนหรือคล้ายคลึงกับคำพูดของบรรดาสิ่งถูกสร้าง เนื่องจากพระดำรัสของ อัลลอฮฺ ﷻ นั้นเป็นดำรัสที่ต่อเนื่องไม่ขาดช่วงหรือขาดตอนแตกต่างจากคำพูดของมนุษย์ เนื่องจากการพูดของมนุษย์นั้นต้องมีการหยุดพักเพื่อการหายใจ เพื่อนึกคิดสิ่งที่จะพูดต่อไปหรือบางครั้งหยุดพักด้วยความเหน็ดเหนื่อย อ่อนล้าจากการพูด สำหรับพระองค์อัลลอฮฺ ﷻ นั้น พระองค์ทรงบริสุทธิ์ปราศจากลักษณะดังกล่าวซึ่งแสดงถึงความอ่อนแอ

อัลอัชฟะรอยีนีย์ [1] กล่าวถึงคัมภีร์อัลกุรอานว่า มันคือกะลามของอัลลอฮฺ ﷻ มิใช่สิ่งที่เกิดขึ้นใหม่ ใครก็ตามที่กล่าวว่าคัมภีร์อัลกุรอานคือสิ่งที่เกิดขึ้นใหม่ เขาเป็นผู้ปฏิเสธ ญิบรีลได้นำคัมภีร์อัลกุรอานมาจากการได้ยินจากอัลลอฮฺ ﷻ ท่านนบีได้ยินคัมภีร์อัลกุรอานจากญิบรีล และบรรดาเศาะหาบะฮได้ยินคัมภีร์อัลกุรอานจากท่านนบี ﷺ คือสิ่งที่เราอ่านด้วยลิ้นของพวกเรา คือสิ่งที่เราได้ท่องจำ สิ่งที่ถูกได้ยิน สิ่งที่ได้ถูกบันทึกไว้และถูกเก็บรักษาไว้ สิ่งที่ถูกอ่าน ทุก ๆ พยัญชนะในคัมภีร์อัลกุรอานคือกะลามของอัลลอฮฺ ﷻ มิใช่สิ่งที่ถูกสร้างขึ้นใหม่ ผู้ใดกล่าวว่าคัมภีร์อัลกุรอานถูกสร้างขึ้นใหม่เขาอยู่ในสภาพผู้ปฏิเสธ (Ibn Taymiyah, 1991 : 12/161)

นอกจากนี้คัมภีร์อัลกุรอานทั้งหมดคือกะลามของอัลลอฮฺ ﷻ ทั้งพยัญชนะและความหมาย ซึ่งพระองค์ทรงประทานให้กับเราะสูลของพระองค์ ความหมายเพียงสิ่งเดียวไม่ถือว่าเป็นอัลกุรอาน และพยัญชนะเพียงสิ่งเดียวก็ไม่ถือว่าเป็นอัลกุรอานเช่นกัน หากแต่ทั้งพยัญชนะและความหมายรวมกันคือคัมภีร์อัลกุรอาน อัลลอฮฺ ﷻ พระองค์ตรัสด้วยเสียง ดังที่มีการยืนยันจากฮะดีษเศาะหี้หฺ แต่เสียงของพระองค์ไม่ทรงเหมือนกับเสียงของมนุษย์ มิใช่เสียงของผู้อ่านอัลกุรอาน แท้จริงพระองค์นั้นไม่มีสิ่งใดที่เหมือนกับพระองค์ไม่ว่าจะเป็นษาต คุณลักษณะหรือการกระทำของพระองค์ ดำรัสของพระองค์ไม่เหมือนกับคำพูดของมนุษย์หรือสิ่งถูกสร้าง ไม่ว่าจะเป็นความหมาย พยัญชนะหรือเสียงของพระองค์ (al-Bukhariy, 2005 : 1/195-196 , Ibn Taymiyah, 1991 : 12/244) [2]

จากแนวคิดของสะลัฟสรุปได้ว่า อัลกะลามคือดำรัสของอัลลอฮฺ ﷻ และอัลกุรอานคือกะลามุลลอฮฺ หรือดำรัสของอัลลอฮฺ ﷻ คือคุณลักษณะษาต และคุณลักษณะด้านการกระทำ เนื่องจากพระองค์ถูกให้ลักษณะว่าเป็นผู้ตรัสและพระองค์จะยังคงตรัสเมื่อใดที่พระองค์ทรงประสงค์

---

[1] อัลอัลลามะฮฺ ชัยคุลอิสลาม อบู ฮามิด บิน อบี ฏออิร มุฮัมมัด บิน อะหฺมัด อัลอิสฟะรอยีนีย์ เกิดในปีฮิจญ์เราะฮฺที่ 344 และเสียชีวิตในปีฮิจญ์เราะฮฺศักราชที่ 407 (al-Dhahabiy, 1985 : 17/194)

[2] ดูใน al-‘Uthaymin, n.d : 1/452-457 , al-Harras, n.d. : 148-154.

และอัลกุรอานมีความหมายรวมถึงพยัญชนะทุก ๆ พยัญชนะและทุก ๆ ความหมายของอัลกุรอาน พระองค์ตรัสด้วยเสียงแต่เสียงของพระองค์นั้นทรงแตกต่างจากเสียงของสิ่งถูกสร้างทั้งปวง

ง. อุละมาอ์เคาะลัฟกับกะลามของอัลลอฮฺ ﷻ

อัลอะชาอีเราะฮฺมีแนวคิดว่าอัลลอฮฺ ﷻ ทรงเป็นผู้ตรัสด้วยพระดำรัสที่ดำรงอยู่กับษาตของพระองค์ที่มีมาแต่ดั้งเดิมและคงอยู่ตลอดไป โดยที่ไม่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับพระประสงค์และความสามารถของพระองค์ และศรัทธาว่าอัลกะลามคือคุณลักษณะหนึ่งของอัลลอฮฺ ﷻ คัมภีร์อัลกุรอานคือดำรัสของพระองค์ที่มีนัยของอัลกะลาม อัลนัฟสีย์ หรืออัลกะลาม อัษษาตีย์ หมายถึงกะลามของอัลลอฮฺ ﷻ เป็นเพียงความหมายที่อยู่ ณ ษาตของพระองค์เป็นเพียงหนึ่งเดียว คือคุณลักษณะการตรัสของพระองค์ ณ ษาตของพระองค์ซึ่งมีมาตั้งแต่ดั้งเดิมโดยไม่มีจุดเริ่มต้น เหมือนกับคุณลักษณะอัลอิลมุของอัลลอฮฺ ﷻ ที่มีมาตั้งแต่ดั้งเดิมโดยไม่มีจุดเริ่มต้น แต่กะลามของอัลลอฮฺ ﷻ นั้นปราศจากเสียงและพยัญชนะ เพราะว่าเสียงและพยัญชนะเป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นใหม่และถูกจำกัด เมื่อมีการพูดแล้วจะมีการหยุดของเสียงและการหยุดของพยัญชนะ ซึ่งกะลามของอัลลอฮฺ ﷻ นั้นบริสุทธิ์จากลักษณะดังกล่าว (Ibn ʻAṭiyah, n.d. : 500) โดยที่พระองค์ทรงสร้างดำรัสของพระองค์จากพระองค์เองและให้ดำรัสนั้นเกิดขึ้นจากสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ซึ่งอาจเป็นอากาศหรือต้นไม้ นบีมูซาได้ยินดำรัสของพระองค์จากทุกทิศทุกทางซึ่งแตกต่างจากคำพูดของมนุษย์ที่จะได้ยินจากทิศใดทิศหนึ่ง

สำหรับอัลกุรฎุบีย์นั้น (al-Qurṭubiy, 1988 : 2/4) ได้นำเสนอความเห็นที่แตกต่างในกรณีที่นบีมูซาได้ยินเสียงดำรัสของอัลลอฮฺ ﷻ ว่านบีมูซา ﷺ ไม่ได้ยินเสียงดำรัสจากอัลลอฮฺ ﷻ แต่นบีมูซา ﷺ ได้ยินดำรัสของพระองค์ที่ปราศจากพยัญชนะและเสียง ซึ่งนบีมูซาก็รู้ว่ามันมิใช่คำพูดของมนุษย์ หรือนบีมูซาได้ยินเสียงมาจากทุกทิศทุกทาง ซึ่งแตกต่างจากเสียงของมนุษย์ที่สามารถได้ยินจากทิศทางใดทิศทางหนึ่งและนบีมูซาก็รู้ว่าเสียงนั้นมิใช่คำพูดของมนุษย์ หรือร่างกายของนบีมูซา ﷺ ทั้งร่างกายได้ยินเสียงที่เป็นคำดำรัสของพระองค์และนบีมูซาก็รู้ว่ามันคือดำรัสของอัลลอฮฺ ﷻ หรือเป็นความมหัศจรรย์ที่ทำให้นบีมูซารู้ได้ว่าสิ่งที่เขาได้ยินนั้นคือดำรัสของพระองค์ อย่างไรก็ตามอัลกุรฎุบีย์ (al-Qurṭubiy, 1988 : 8/50) ได้กล่าวสนับสนุนว่าดำรัสหรือกะลามของอัลลอฮฺ ﷻ นั้นปราศจากพยัญชนะและเสียง

จากแนวคิดของอุละมาอ์เคาะลัฟ อัลอะชาอีเราะฮฺต่างยืนยันกะลามของอัลลอฮฺ ﷻ ว่าเป็นคุณลักษณะหนึ่งของพระองค์และกะลามของพระองค์นั้นเป็นอัลกะลาม อันนัฟสฺ เป็นคุณลักษณะที่มีแต่เดิม ไม่เหมือนกับการพูดและคำพูดของมนุษย์และสิ่งถูกสร้างทั้งหลาย แต่เคาะลัฟอัลอะชาอีเราะฮฺก็มีความเห็นที่แตกต่างกันในกรณีที่พระองค์ตรัสด้วยเสียงและพยัญชนะจริง ๆ หรือไม่ หรือพระองค์ทรงสร้างคำดำรัสด้วยพระองค์เองและให้เสียงเกิดขึ้นจากต้นไม้ในขณะที่สนทนา

Prince of Songkla University Pattani Campus

กับนบีมูซา หรือพระองค์ตรัสด้วยเสียงและพยัญชนะจริง ๆ กับนบีมูซาﷺ และกับผู้ที่พระองค์ทรงประสงค์

4.2.9 แนวคิดของสะลัฟและเคาะลัฟกับศิฟาต เฟี๊ยะลียะฮฺ

ศิฟาต เฟี๊ยะลียะฮฺ หรือคุณลักษณะด้านการกระทำของอัลลอฮฺ ﷻ เป็นคุณลักษณะอีกประเภทหนึ่งที่สะลัฟและเคาะลัฟ อัลอะชาอีเราะฮฺมีแนวคิด ความศรัทธาที่แตกต่างกันระหว่างความเชื่อของสะลัฟที่ยืนยันในคุณลักษณะด้านการกระทำของอัลลอฮฺ ﷻ ตามที่มีระบุไว้ในคัมภีร์อัลกุรอาน และจากการยืนยันของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ในขณะที่อัลอะชาอีเราะฮฺปฏิเสธคุณลักษณะด้านการกระทำของอัลลอฮฺ ﷻ ดังนั้น ผู้วิจัยจะได้นำเสนอแนวคิดและความเชื่อของสะลัฟและเคาะลัฟ ดังนี้

4.2.9.1 ศิฟะฮฺ อัลอิสติวาอ์

อัลอิสติวาอ์ “اَلْاِسْتِوَاءُ” คือคุณลักษณะซึ่งจัดอยู่ในประเภทที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับการกระทำ การอิสติวาอ์เหนือบัลลังก์ คือคุณลักษณะหนึ่งของอัลลอฮฺ ﷻ (al-Baghawiy, 1988 : 3/235-236) ถือเป็นคุณลักษณะที่อุละมาอ์ให้ความสนใจในการนำเสนอ ศึกษาวิจัยมากที่สุดคุณลักษณะหนึ่ง ดังจะเห็นได้จากการให้ความหมายที่แตกต่างกัน ดังนี้

ก. ความหมาย

อิสตะวาอ์ “اِسْتَوَى” เป็นคำกริยาถูกกล่าวในคัมภีร์อัลกุรอานมากถึง 12 ครั้ง ใน 12 อายะฮฺ 12 สูเราะฮฺ และใน 12 อายะฮฺ พบว่ามี 7 อายะฮฺ ที่ระบุถึงการอิสติวาอ์ของอัลลอฮฺ ﷻ เหนือบัลลังก์ อีกสองอายะฮฺระบุถึงการมุ่งสู่ฟากฟ้าของอัลลอฮฺ ﷻ และอีก 3 อายะฮฺ มีความหมายที่แตกต่างกันออกไป

อย่างไรก็ตามอุละมาอ์ได้กล่าวถึงความหมายของ “اِسْتَوَى” ทางด้านภาษาไว้หลายความหมาย (al-Ṭabariy, 1992 : 1/228 , al-Qurṭubiy, 1988 : 7/140-141) [1] ดังนี้

1. “اِسْتَوَى مِنْ اَعْوَجَ” ทำให้ตรง “إِسْتِقَامَة” ทำสิ่งที่คดงอให้ตรง

2. “اِسْتَوَى عَلَى ظَهْرِ دَابَتِهِ” เขาขึ้นขี่บนหลังสัตว์พาหนะของเขา “اِسْتِقْرَار” ขึ้นขี่

3. “اَلْقَصْدُ” มุ่งสู่ “اِسْتَوَى إِلَى السَّمَاءِ” เขามุ่งสู่ฟากฟ้า

4. “اَلْاِسْتِيْلاَءُ” ครอบครอง ยึดครอง “اِسْتَوَى فُلاَنٌ عَلَى الْمَمْلَكَةِ” ชายคนหนึ่งได้ยึดครองอาณาจักร

[1] ดูใน al-Baghawiy, 1989 : 3/235-236 , Ṣiddiq kan, 1992 : 3/374.

5. “اَلْاِنْتَهَاءُ” “اِسْتَوَى الرَّجُلُ” วัยหนุ่มและกำลังของชายคนนั้นสิ้นสุดลง

6. “اَلْاِقْبَالُ” เข้ามาหา

7. “اَلْاِرْتِفَاعُ” ยกขึ้น สูงขึ้น

8. “اَلْعُلُو” สูงส่ง

9. “المِلْكُ” กรรมสิทธิ์ ครอบครอง

10. “صعد” ขึ้นสูง

11. “عمد” มุ่งสู่

สำหรับความหมายที่เป็นประเด็นเห็นต่างกันระหว่างแนวคิดสะลัฟและเคาะลัฟ อัลอะชาอีเราะฮฺ คือสะลัฟจะอรรถาธิบายความหมายตามถ้อยคำที่ปรากฏ โดยให้ความหมาย “اِسْتَوَى” คือ “الِاسْتَوَاءُ”หมายถึงการสถิตหรือการประทับ ในขณะที่แนวคิดเคาะลัฟใช้แนวทางการให้ความหมายเทียบเคียงหรือการตีความจากถ้อยคำที่ปรากฏว่า “اِسْتَوَى” คือ “الِاسْتِيْلاَءُ” หมายถึง การครอบครอง

ข. หลักฐานยืนยันจากอัลกุรอานและฮะดีษ

หลักฐานจากอัลกุรอาน

อัลอิสติวาอ์ คือคุณลักษณะด้านการกระทำของอัลลอฮฺ ﷻ อิบนุ ตัยมียะฮฺได้ยืนยันถึงการอิสติวาอ์ของอัลลอฮฺ ﷻ ซึ่งถูกกล่าวยืนยันในคัมภีร์อัลกุรอาน 7 ครั้ง (al-’Uthaymin, n.d. : 306) ดังนี้

﴿إِنَّ رَبَّكُمُ اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوَىٰ عَلَى الْعَرْشِ﴾

“แท้จริงพระเจ้าของพวกเจ้านั้น คืออัลลอฮฺผู้ทรงสร้างบรรดาชั้นฟ้า
และแผ่นดินภายในหกวัน แล้วสถิตอยู่บนบัลลังก์”

(สูเราะฮฺอัลอะอรอฟ ส่วนหนึ่งของอายะฮฺที่ 54
และสูเราะฮฺยูนุส ส่วนหนึ่งของอายะฮฺที่ 3)

﴿اللَّهُ الَّذِي رَفَعَ السَّمَاوَاتِ بِغَيْرِ عَمَدٍ تَرَوْنَهَا ثُمَّ اسْتَوَىٰ عَلَى الْعَرْشِ﴾

“อัลลอฮฺ คือผู้ทรงยกชั้นฟ้าทั้งหลายไว้โดยปราศจากเสาค้ำจุน
ซึ่งพวกเจ้ามองเห็นมัน แล้วทรงสถิตอยู่บนบัลลังก์”

(สูเราะฮฺอัรเราะดฺ ส่วนหนึ่งของอายะฮฺที่ 2)

﴿الرَّحْمَٰنُ عَلَى الْعَرْشِ اسْتَوَىٰ﴾

“ผู้ทรงกรุณาปรานี ทรงสถิตอยู่บนบัลลังก์”

Prince of Songkla University Pattani Campus

(สูเราะฮฺฏอฮา อายะฮฺที่ 5)

﴿الَّذِي خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوَىٰ عَلَى الْعَرْشِ الرَّحْمَٰنُ﴾

"พระผู้ทรงสร้างชั้นฟ้าทั้งหลายและแผ่นดินและสิ่งที่มีอยู่ในระหว่างสองนั้น ในระยะเวลาหกวัน แล้วพระองค์ทรงสถิตอยู่บนบัลลังก์ พระผู้ทรงกรุณาปรานี"

(สูเราะฮฺอัลฟุรกอน ส่วนหนึ่งของอายะฮฺที่ 59)

﴿اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوَىٰ عَلَى الْعَرْشِ﴾

"อัลลอฮฺ คือผู้ทรงสร้างชั้นฟ้าทั้งหลาย และแผ่นดิน และสิ่งที่อยู่ในระหว่างทั้งสองในเวลาหกวัน แล้วพระองค์ทรงสถิตอยู่บนบัลลังก์"

(สูเราะฮฺอัสสัจญ์ดะฮฺ ส่วนหนึ่งของอายะฮฺที่ 4)

﴿هُوَ الَّذِي خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوَىٰ عَلَى الْعَرْشِ﴾

"พระองค์คือ พระผู้ทรงสร้างชั้นฟ้าทั้งหลาย และแผ่นดินในระยะหกวัน แล้วพระองค์ทรงสถิตอยู่บนบัลลังก์"

(สูเราะฮฺอัลฮะดีด อายะฮฺที่ 4)

หลักฐานจากฮะดีษ

((لَمَّا قَضَى اللَّهُ الْخَلْقَ كَتَبَ فِي كِتَابِهِ ، هُوَ عِنْدَهُ فَوْقَ الْعَرْشِ : إِنَّ رَحْمَتِي سَبَقَتْ غَضَبِي))

(أخرجه البخاري، د.ت : 3194)

"เมื่ออัลลอฮฺ ﷻ ทรงสร้างสรรพสิ่งต่าง ๆ แล้วเสร็จ พระองค์ได้ทรงบันทึกไว้ในแผ่นบันทึกของพระองค์ ซึ่งอยู่ ณ ที่พระองค์เหนือบัลลังก์ว่า แท้จริงความเมตตาของข้าอยู่เหนือความกริ้วโกรธของข้า"

(บันทึกโดย al-Bukhariy, n.d. : 3194)

จากฮะดีษยืนยันว่าสิ่งที่พระองค์ทรงใช้บันทึกนั้นอยู่กับพระองค์เหนือบัลลังก์ของพระองค์

ค. อุละมาอ์สะลัฟกับอัลอิสติวาอ์

อัลอิสติวาอ์ "الِاسْتِوَاءُ" คือคุณลักษณะด้านการกระทำ เป็นอีกคุณลักษณะหนึ่งที่ถือได้ว่าอุละมาอ์มีทัศนะที่เห็นต่างกันอย่างมากระหว่างแนวคิดสะลัฟและเคาะลัฟ ในอดีตไม่มีเศาะฮาบะฮฺคนใดที่มีความสงสัยความหมายอัลอิสติวาอ์ของอัลลอฮฺ ﷻ เหนือบัลลังก์ เนื่องจากเหล่าเศาะฮาบะฮฺต่างทราบดีในการที่จะต้องให้ความบริสุทธิ์ต่อคุณลักษณะของพระองค์จากบรรดาลักษณะของสิ่งถูกสร้างทั้งปวง พระองค์ทรงกระทำในสิ่งที่พระองค์ทรงพระประสงค์เหนือบัลลังก์ของพระองค์ ซึ่งอยู่เหนือทุกสรรพสิ่ง อิบนุ คุซัยมะฮฺ (Ibn Khuzaymah , 1988 : 231) ยืนยันว่าอัลลอฮฺ ﷻ ทรง

Prince of Songkla University Pattani Campus

อิสติวาอ์เหนือบัลลังก์ของพระองค์ เราจะไม่เปลี่ยนแปลงดำรัสของพระองค์และเราจะไม่พูดในสิ่งที่พระองค์มิได้ดำรัสไว้ จะเห็นได้ว่าอิบนุ คุซัยมะฮฺยืนยันและศรัทธาต่อคุณลักษณะการอิสติวาอ์ของอัลลอฮฺ ﷻ ตามที่พระองค์ทรงระบุไว้ในคัมภีร์อัลกุรอานและจากคำบอกเล่าของท่านนบี โดยไม่บิดเบือนถ้อยคำและความหมายไปเป็นอื่นจากที่ถูกระบุไว้

ลักษณะการอิสติวาอ์ของอัลลอฮฺ ﷻ นั้นเป็นการอิสติวาอ์ที่เหมาะสม คู่ควรกับความสูงส่ง ความยิ่งใหญ่และความกรียงไกรของพระองค์ อุละมาอ์มีทัศนะที่เห็นต่างกันในความหมายอัลอิสติวาอ์ แต่แนวทางของสะลัฟ ศอและห์ให้ความหมายไว้ว่า มหาบริสุทธ์แห่งพระองค์ผู้ทรงอิสติวาอ์เหนือบัลลังก์โดยไม่ต้องแสวงหาว่ามีลักษณะเป็นอย่างไร หากแต่ว่าเป็นสิ่งที่เหมาะสมและคู่ควรกับพระองค์ พร้อมทั้งให้ความบริสุทธิ์ห่างไกลจากสิ่งที่ไม่เหมาะสมสำหรับพระองค์ (Ṣiddiq Kan, 1992 : 3/374) ดังที่มาลิกกล่าวไว้ว่าลักษณะของการประทับโดยทั่ว ๆ ไปเป็นลักษณะที่รู้และเข้าใจได้ แต่ลักษณะการอัลอิสติวาอ์ของอัลลอฮฺ ﷻ เป็นอย่างไรนั้นเราไม่สามารถที่จะจินตนาการได้ แต่การศรัทธาต่อการอิสติวาอ์ของพระองค์เป็นสิ่งที่สำคัญและจำเป็น การถามถึงรายละเอียดในเรื่องดังกล่าวเป็นเรื่องอุตริทางความคิด (al- Ṣabuniy, 1998 : 72-73) [1]

อิบนุ กะษีร (Ibn Kathir, 1998 : 2/251) กล่าวถึงการอิสติวาอ์ว่า เราดำเนินตามแนวทางของสะลัฟศอและห์ เช่น มาลิก อัชชาฟีอีย์ อะหฺมัด อิสฮาก บิน รอฮะวีฮฺ และอุละมาอ์คนอื่น ๆ ที่ให้แนวทางไว้ว่า จงผ่านมันไปตามที่มันมีมา หมายถึงให้เชื่อและศรัทธาตามถ้อยคำที่ปรากฏในคัมภีร์อัลกุรอานและสุนนะฮฺ โดยไม่แสวงหารายละเอียดว่าเป็นอย่างไร และไม่ต้องอรรถาธิบายในรายละเอียดถึงวิธีการว่าเป็นอย่างไร เนื่องจากสติปัญญาของมนุษย์มีข้อจำกัดในการที่จะจินตนาการได้ว่าการอิสติวาอ์นั้นเป็นอย่างไร และอย่าได้เปรียบเทียบคุณลักษณะของพระองค์เหมือนสิ่งถูกสร้างใด ๆ และอย่าได้ปฏิเสธว่ามิใช่คุณลักษณะของอัลลอฮฺ ﷻ [2]

ง. อุละมาอ์เคาะลัฟกับอัลอิสติวาอ์

อุละมาอ์เคาะลัฟ อัลอะชาอีเราะฮฺเชื่อว่าอัลลอฮฺ ﷻ ทรงอยู่ทุกหนแห่ง ดังนั้นอัลอะชาอีเราะฮฺจึงปฏิเสธการอิสติวาอ์เหนือบัลลังก์ของอัลลอฮฺ ﷻ สำหรับการอิสติวาอ์เหนือบัลลังก์นั้นเป็นการอุปมาอุปมัยถึงความมุ่งหมายของอำนาจและการครอบครอง ดังนั้นอัลอะชาอีเราะฮฺจึงปฏิเสธว่า“อิสตะวา”มิได้หมายถึง“อิสติวาอ์”การสถิตหรือการประทับแต่หมายถึง“อิสเตาลา”และ“อิสตีลาอ์”คือการครอบครอง ซึ่งเกี่ยวข้องกับคุณลักษณะอัลกุดเราะฮฺ (al-Dhahabiy, 1981 : 26) ดังบทกวีที่ว่า

قَدْ اسْتَوَى بِشْرٌ عَلَى العِرَاق مِنْ غَيْرِ سَيْفٍ وَدَمٍ مُهْرَاقٍ

[1] ดูใน al-Bayhaqiy, n.d. : 379 , Muḥammad al-Ṣabuniy, 2000 : 1/418.

[2] ดูใน al-Baghawiy, 1988 : 3/235-236 , Ibn Kathir, 1998 : 3/159 , Ibn Taymiyah, 1991 : 4/181.

“แท้จริงบิชรุนได้เข้าครอบครองแผ่นดินอิรัก โดยปราศจากการสู้รบ
และการนองเลือด”

อัลบัยฮะกีย์กล่าวถึง“العرش”ว่าหมายถึงบัลลังก์ เตียง เป็นสิ่งของที่มีรูปร่าง อัลลอฮฺ ﷻ ทรงสร้างมันขึ้นมาและบัญชาให้บรรดามะลาอิกะฮฺแบกมันเวียนรอบ เสมือนกับที่พระองค์ทรงสร้างบ้านไว้บนพื้นพิภพและบัญชาให้มนุษย์เดินเวียนรอบและผินหน้าไปสู่บ้านหลังนั้นในขณะปฏิบัติละหมาด (al-Bayhaqiy, n.d : 365) และสำหรับความหมายที่แท้จริงของอิสติวาอ์ อัลบัยฮะกีย์ใช้แนวทางการมอบหมายต่ออัลลอฮฺ ﷻ ซึ่งเป็นแนวทางที่ปลอดภัยกว่าการตีความหรือการให้ความหมายเทียบเคียง อัลบัยฮะกีย์ได้ให้ความเห็นหลังจากที่นำเสนอหลักฐานจากอัลกุรอานในอายะฮฺที่กล่าวถึงการอิสติวาอ์ และกล่าวยืนยันว่าอุละมาอ์ในยุคแรกจากบรรดาสหายของพวกเราจะไม่อรรถาธิบายและไม่พูดถึงการอิสติวาอ์ แต่กล่าวกันว่าอัลลอฮฺ ﷻ ทรงระบุว่าพระองค์นั้นทรงอิสติวาอ์เหนือบัลลังก์ (’Aḥmad, 1982 : 273) ดังนั้นจึงเห็นได้ว่าอัลบัยฮะกีย์เชื่อว่าแนวทางที่ดีและถูกต้องที่สุดคือแนวทางการมอบหมายต่ออัลลอฮฺ ﷻ เกี่ยวกับความหมายที่แท้จริง เชื่อตามที่มีตัวบทระบุไว้โดยไม่แสวงหาหรือค้นหาในรายละเอียดว่าการอิสติวาอ์นั้นเป็นอย่างไร ซึ่งเป็นแนวทางของอุละมาอ์ในยุคแรกและอุละมาอ์ในยุคหลังที่ดำเนินตามแนวทางของอุละมาอ์ในยุคแรก ซึ่งพวกเขาให้ความเห็นว่า การอิสติวาอ์เหนือบัลลังก์เป็นสิ่งที่อัลกุรอานระบุไว้ในหลาย ๆ อายะฮฺพร้อมทั้งมีฮะดีษที่เศาะหี้หฺระบุไว้ด้วยเช่นกัน การยอมรับสิ่งที่มีระบุไว้ในตัวบทหลักฐานถือเป็นสิ่งที่จำเป็นและมีความสำคัญ การแสวงหาหรือค้นหาในรายละเอียดถือเป็นสิ่งที่ไม่อนุญาตให้กระทำ (’Aḥmad, 1982 : 274)

แต่อย่างไรก็ตามอัลบัยฮะกีย์ก็มิได้ยืนยันว่าเป็นคุณลักษณะการอิสติวาอ์จริง ๆ เนื่องจากอัลบัยฮะกีย์ยืนยันเฉพาะถ้อยคำที่ถูกระบุไว้และมอบหมายความหมายที่แท้จริงต่ออัลลอฮฺ ﷻ ดังนั้น อัลบัยฮะกีย์จึงระบุว่าเป็นสิ่งที่อนุญาตให้เชื่อและศรัทธาว่าอัลลอฮฺ ﷻ ทรงอยู่บนฟากฟ้าเหนือบัลลังก์ (’Aḥmad, 1982 : 275) เนื่องจากพระองค์ทรงยืนยันสิ่งดังกล่าวไว้ แต่หมายถึงอย่างไรนั้นเป็นสิ่งที่อัลบัยฮะกีย์ไม่เข้าไปกล่าวถึงในรายละเอียด โดยให้เหตุผลว่าเป็นแนวทางของสะลัฟ [1]

---

[1] อัลบัยฮะกีย์มิได้ยืนยันคุณลักษณะการอิสติวาอ์จริง ๆ แต่ยืนยันเฉพาะถ้อยคำที่ถูกระบุไว้ในอัลกุรอานและสุนนะฮฺและมอบหมายความหมายที่แท้จริงต่ออัลลอฮฺ ﷻ โดยให้เหตุผลว่าเป็นแนวทางที่ปลอดภัยที่สุดและเป็นแนวทางของสะลัฟ ซึ่งแนวคิดของอัลบัยฮะกีย์นั้น คือแนวคิดของกลุ่มอัลมุเฟาวิเฏาะฮฺ (المفوضة) เป็นที่ทราบกันดีว่าอัลบัยฮะกีย์นั้นมีแนวคิดความเชื่อด้านคุณลักษณะของอัลลอฮฺ ﷻ ที่สอดคล้องกับแนวคิดของเคาะลัฟ อัลอะชาอีเราะฮฺ ดังนั้นการมอบหมายหรือการตัฟวีฏของอัลบัยฮะกีย์นั้นจึงแตกต่างจากการมอบหมายของสะลัฟอย่างสิ้นเชิง เนื่องจากแนวทางของสะลัฟนั้นเชื่อมั่น ยืนยันและยอมรับต่อคุณลักษณะของอัลลอฮฺ ﷻ ที่ปรากฏหลักฐาน โดยไม่แสวงหาในรายละเอียด และให้ความบริสุทธิ์กับคุณลักษณะนั้น ๆ โดยปฏิเสธความเหมือนและความคล้ายคลึงกับคุณลักษณะของสิ่งถูกสร้างทั้งปวง จากนั้นจึงมอบหมายในความหมายที่แท้จริงต่ออัลลอฮฺ ﷻ เพราะพระองค์เท่านั้นที่ทรงรอบรู้

ในขณะที่อิบนุ อะฏียะฮฺ (Ibn ‘Aṭiyah, n.d. : 275) ปฏิเสธการเคลื่อนไหวของอัลลอฮฺ ﷻ ปฏิเสธการเปลี่ยนแปลงและปฏิเสธการอิสติวาอ์อยู่กับสิ่งที่เกิดขึ้นใหม่ ดังนั้นอัลอิสติวาอ์ของอิบนุ อะฏียะฮฺ จึงหมายถึงเดชานุภาพ และอำนาจ

อบู อัสสะอูด [1] (Abu al-Sa‘ud, n.d. : 3/232) เลือกใช้แนวทางการให้ความหมายเทียบเคียงเพื่อเป็นการให้ความบริสุทธิ์ต่ออัลลอฮฺ ﷻ เนื่องจากเกรงว่าจะเป็นการให้คุณลักษณะของอัลลอฮฺ ﷻ เหมือนสิ่งถูกสร้าง เพราะว่าความคิดของมนุษย์มักผูกติดอยู่กับการเปรียบเทียบคุณลักษณะของอัลลอฮฺ ﷻ ให้เหมือนสิ่งถูกสร้าง ดังนั้นอบู อัสสะอูด จึงให้ความหมาย“อิสตะวา” ในอายะฮฺ ﴿الرَّحْمَٰنُ عَلَى الْعَرْشِ اسْتَوَىٰ﴾ ว่าเป็นการเปรียบเปรย อุปมาอุปมัย หมายถึงการครอบครองและอำนาจ

สำหรับอัชเชากานีย์ [2] (al-Shawkaniy, 1993 : 2/298) เป็นอุละมาอ์ที่ใช้แนวทางการอรรถาธิบายคุณลักษณะของอัลลอฮฺ ﷻ โดยไม่ยึดติดกับแนวทางของสะลัฟนอกจากในบางคุณลักษณะเท่านั้นที่อัชเชากานีย์พยายามนำแนวทางและการอรรถาธิบายของสะลัฟมาใช้ และหนึ่งในคุณลักษณะเหล่านั้นคืออัลอิสติวาอ์ โดยอรรถาธิบายอายะฮฺ ﴿الرَّحْمَٰنُ عَلَى الْعَرْشِ اسْتَوَىٰ﴾ ไว้ว่าอุละมาอ์ให้ทัศนะในการอรรถาธิบายอายะฮฺดังกล่าวแตกต่างกันออกไปมากกว่า 14 ทัศนะ ซึ่งทัศนะที่เหมาะสมและถูกต้องที่สุดคือแนวทางการอรรถาธิบายของสะลัฟที่อรรถาธิบายว่า พระองค์ทรงอิสติวาอ์เหนือบัลลังก์โดยไม่ต้องอรรถาธิบายถึงวิธีการของการอิสติวาอ์ หากแต่เป็นวิธีการที่เหมาะสมและคู่ควรกับพระองค์ พร้อมทั้งให้ความบริสุทธิ์ต่อพระองค์จากวิธีการและลักษณะการอิสติวาอ์ที่ไม่เหมาะสมกับพระองค์

---

[1] มุฮัมมัด บิน มุฮัมมัด บิน มุศฏอฟา อัลฮะนะฟีย์ หนังสืออรรถาธิบายคัมภีร์อัลกุรอานของเขารู้จักกันในชื่อตัฟสีรอบี อัสสะอูด เนื้อหาที่นำมาอรรถาธิบายได้มาจากบรรดานักอรรถาธิบายเช่น อัรรอซีย์ อัซซะมัคชะรีย์ เป็นต้น นับได้ว่าอบู อัสสะอูด คืออุละมาอ์ระดับแนวหน้าของนักอิลมุลกะลาม เสียชีวิตในปีฮิจญ์เราะฮฺศักราชที่ 982 สำหรับหลักศรัทธาด้านพระนามของอัลลอฮฺ ﷻ นั้นอบู อัสสะอูดใช้แนวการตีความและให้ความหมายเทียบเคียง โดยปฏิบัติตามและถ่ายทอดมาจากอัรรอซีย์ นอกจากนี้ยังยินดีและยืนยันในทัศนะของอัรรอซีย์ (Muḥammad bin Abd al-Raḥman, 1985 : 2/209)

[2] มุฮัมมัด บิน อะลีย์ อัชเชากานีย์ เกิดในปีฮิจญ์เราะฮฺศักราชที่ 1173 และเติบโตในเยเมน เคยผูกพันอยู่กับมัษฮับอัซซัยดียะฮฺ แต่ก็ได้ละทิ้งแนวทางอัซซัยดียะฮฺ เสียชีวิตในปีฮิจญ์เราะฮฺศักราช 1250 (Muḥammad bin Abd al-Raḥman, 1985 : 2/223)

ในขณะที่สัยยิด กุฎุบ [1] (Sayyid Quṭub, 1994 : 3/1762) เห็นว่าการอิสติวาอ์เหนือบัลลังก์เป็นการอุปมาอุปมัยที่หมายถึง ความมุ่งหมายของอำนาจและการครอบครอง เนื่องจากสิ่งที่ได้รับรู้จากอัลกุรอานและฮะดีษว่าอัลลอฮฺ ﷻ นั้นไม่ทรงเปลี่ยนแปลงสภาพ ดังนั้นจึงไม่มีสภาพที่พระองค์มิได้อิสติวาอ์เหนือบัลลังก์และหลังจากนั้นจึงได้อิสติวาอ์เหนือบัลลังก์ ซึ่งแสดงถึงการเปลี่ยนจากสภาพหนึ่งไปสู่อีกสภาพหนึ่ง เราศรัทธาเรื่องอิสติวาอ์แต่เราไม่เข้าใจถึงวิธีการจึงไม่สามารถอรรถาธิบายความหมายอัลอิสติวาอ์ได้ ดังนั้นแนวทางที่ดีที่สุด เราจึงเห็นว่ามันเป็นการอุปมาอุปมัยถึงการปกป้อง ดูแล เป็นการให้ความหมายเทียบเคียงที่มิได้ออกไปจากแนวทางที่เราได้กล่าวมาแล้ว

4.2.9.2 ศิฟะฮฺ อัลอิตยาน และอัลมะญีอ์

ก. ความหมาย

อัลอิตยาน (الإِتْيَانُ) หมายถึงการมาถึงด้วยความสะดวกง่ายดาย

อัลอิตยาน คือ การมาด้วยษาต ด้วยพระบัญชาและด้วยการพินิจพิเคราะห์ มีการใช้คำว่าอัลอิตยานเช่นเดียวกับอัลมะญีอ์

อัลมะญีอ์ (اَلْمَجِيْءُ) มีความหมายเช่นเดียวกับอัลอิตยาน แต่อัลมะญีอ์มีความหมายที่กว้างกว่าอัลอิตยาน เมื่อพิจารณาจากจุดประสงค์ อัลอิตยานใช้ในกรณีที่ไม่เกิดขึ้นและอัลมะญีอ์ใช้ในกรณีที่เกิดขึ้น (al-Raghib, 2009 : 60-61)

ข. หลักฐานยืนยันจากอัลกุรอานและฮะดีษ

หลักฐานจากอัลกุรอาน

﴿هَل يَنظُرُونَ إِلا أَنْ يَأْتِيَهُمُ اللهُ فِي ظُلَلٍ مِنْ الغَمَامِ وَالمِلائِكَةُ وَقُضِيَ الأَمْرُ﴾

“และพวกเขามิได้คอยอะไร นอกจากการที่อัลลอฮฺและมะลาอิกะอ์ของพระองค์จะมายังพวกเขา ในร่มเงาจากเมฆและเรื่องนั้นได้ถูกชี้ขาดไว้แล้ว”

(สูเราะฮฺอัลบะเกาะเราะฮฺ ส่วนหนึ่งของอายะฮฺที่ 210)

﴿هَل يَنظُرُونَ إِلا أَنْ تَأْتِيَهُمُ المِلائِكَةُ أَوْ يَأْتِيَ رَبُّكَ أَوْ يَأْتِيَ بَعْضُ آيَاتِ رَبِّكَ﴾

“พวกเขามิได้รอคอยอะไร นอกจากการที่มะลาอิกะฮฺจะมายังพวกเขา หรือการที่พระเจ้าของเจ้าจะมาหรือการที่สัญญาณบางอย่างแห่งพระเจ้า

[1] สัยยิด กุฎุบ อิบรอฮีม ฮุสัยนฺ อัชชาซิลีย์ เกิดที่เมืองอุสยูฏ ประเทศอียิปต์ในปีคริสต์ศักราช 1906 และเสียชีวิตด้วยการถูกประหารชีวิตปีคริสต์ศักราช 1966 ตรงกับปีฮิจญ์เราะฮฺศักราชที่ 1386 หลักศรัทธาด้านคุณลักษณะนั้น สัยยิด กุฎุบ ใช้แนวทางการให้ความหมายเทียบเคียงกับบางคุณลักษณะ สำหรับคุณลักษณะที่ปรากฏในอัลกุรอานและฮะดีษ สัยยิด กุฎุบเห็นว่าเป็นเรื่องของการมโนภาพและจินตนาการมิใช่คุณลักษณะที่แท้จริงที่เป็นรูปธรรม (Muḥammad bin Abd al-Raḥman, 1985 : 2/320-321)

ของเจ้าจะมา”

(สูเราะฮฺอัลอันอาม ส่วนหนึ่งของอายะฮฺที่ 158)

﴿وَجَاءَ رَبُّكَ وَالمَلَكُ صَفًّا صَفًّا﴾

“และพระเจ้าของเจ้าเสด็จมาพร้อมทั้งมะลาอิกะฮฺด้วยเป็นแถว ๆ”

(สูเราะฮฺอัลฟัจญ์รฺ อายะฮฺที่ 22)

หลักฐานจากฮะดีษ

((وَإِنْ تَقَرَّبَ إِلَيَّ بِشِبْرٍ تَقَرَّبْتُ إِلَيهِ ذِرَاعاً، وَإِنْ تَقَرَّبَ إِلَيَّ ذِرَاعاً تَقَرَّبْتُ إِلَيهِ بَاعاً، وَإِنْ أَتَانِي يَمْشِي أَتَيْتُهُ هَرْوَلَةً))

(أخرجه البخاري، د.ت : 7405 , ومسلم، 1999 : 2675)

“หากว่าเขาเข้าใกล้ข้ามาคืบหนึ่ง แน่นอนข้าจะเข้าใกล้เขาศอกหนึ่ง และหากเขาเข้าใกล้ข้ามาศอกหนึ่ง ข้าก็จะเข้าใกล้เขาวาหนึ่ง และถ้าเขาเข้ามาหาข้าด้วยการเดิน ข้าจะเข้าใกล้เขาด้วยการวิ่ง

(บันทึกโดย al-Bukhariy, n.d. : 7405 , Muslim, 1999 : 2675)

ค. อุละมาอ์สะลัฟกับอัลอิตยาน และอัลมะญีอ์

แนวคิดของสะลัฟกับอัลอิตยานและอัลมะญีอ์ของอัลลอฮฺ ﷻ นั้น สะลัฟยืนยันคุณลักษณะอัลอิตยานและอัลมะญีอ์ โดยที่จะไม่เข้าไปให้รายละเอียดเกี่ยวกับอัลอิตยานของพระองค์และไม่อรรถาธิบายถึงลักษณะและวิธีการอัลอิตยานว่าเป็นอย่างไร แต่จะมอบหมายความหมายที่แท้จริงของอัลอิตยานและวิธีการอัลอิตยานต่ออัลลอฮฺ ﷻ [1]

อิบนุ ตัยมียะฮฺ (Ibn Taymiyah, 2011 : 98) ยืนยันคุณลักษณะอัลอิตยานและอัลมะญีอ์ของอัลลอฮฺ ﷻ โดยอ้างอิงหลักฐานจากอัลกุรอานทั้งสามอายะฮฺข้างต้น

แนวคิดของอะฮฺลุสสุนนะฮฺ วัลญะมาอะฮฺ ยืนยันว่าพระองค์อัลลอฮฺ ﷻ เสด็จมาด้วยพระองค์เอง เนื่องจากพระองค์ได้ดำรัสยืนยันไว้เช่นนั้น แต่ไม่ทราบถึงวิธีการเสด็จมาของพระองค์ว่าพระองค์เสด็จมาในลักษณะใดเพราะพระองค์มิได้ระบุไว้ (al-‘Uthaymin, n.d : 224)

ง. อุละมาอ์เคาะลัฟกับอัลอิตยาน และอัลมะญีอ์

สำหรับแนวคิดของเคาะลัฟ อัลอะชาอีเราะฮฺนั้นปฏิเสธคุณลักษณะการมาของอัลลอฮฺ ﷻ ในลักษณะที่พระองค์ทรงมาด้วยษาตของพระองค์จริง ๆ เนื่องจากการมาในลักษณะ

[1] ดูใน al-Ṣabuniy, 1998 : 75.

ดังกล่าวนั้นคือลักษณะของการโยกย้ายจากสถานที่หนึ่งไปยังอีกสถานที่หนึ่ง และการยืนยันการเสด็จมาของอัลลอฮฺ ﷻ ในลักษณะดังกล่าวเป็นการยืนยันว่าพระองค์ทรงมีร่างกายและการยืนยันว่าพระองค์ทรงมีร่างกายก็เท่ากับว่าพระองค์นั้นทรงเหมือนและคล้ายคลึงกับสิ่งที่ถูกบังเกิดขึ้นใหม่ (al-‘Uthaymin, n.d : 224) ซึ่งเป็นแนวคิดความเชื่อที่เป็นไปไม่ได้สำหรับอัลลอฮฺ ﷻ อัรรอฆิบ (al-Raghib, 2009 : 61) ให้ความหมาย ﴿ وَجَاءَ رَبُّكَ﴾ สิ่งที่มาคือพระบัญชาของพระองค์มิใช่ษาตของพระองค์

ดังนั้น อัลอะชาอีเราะฮฺจึงได้อรรถาธิบายอายะฮฺ ﴿إِلا أَنْ يَأْتِيَهُمُ الله﴾ ว่าสิ่งที่มาคือพระบัญชาของพระองค์ การลงทัณฑ์ของพระองค์ และเดชานุภาพของพระองค์ การใช้สำนวนว่าเป็นการมาของพระองค์นั้นก็เพื่อแสดงถึงความยิ่งใหญ่และความน่ากลัวเท่านั้น เพราะการมาที่แท้จริงคือลักษณะของการโยกย้ายจากสถานที่แห่งหนึ่งไปยังอีกสถานที่หนึ่ง ซึ่งเป็นสิ่งที่เป็นไปไม่ได้สำหรับอัลลอฮฺ ﷻ ซึ่งเป็นทัศนะของอุละมาอ์ส่วนใหญ่ สำหรับความหมายของอายะฮฺนั้นมิได้กล่าวถึงสิ่งที่ถูกนำมา ดังนั้นความหมายของอายะฮฺที่สมบูรณ์คือ นอกจากการที่อัลลอฮฺ ﷻ จะนำพระบัญชาของพระองค์และการลงทัณฑ์ของพระองค์มายังพวกเขา (Mar‘iy, 1985 : 198)

จากอุละมาอ์เคาะลัฟ อัลอะชาอีเราะฮฺ ที่ปฏิเสธการเสด็จมาด้วยษาตของอัลลอฮฺ ﷻ แต่เลือกใช้แนวทางการให้ความหมายเทียบเคียงกับคุณลักษณะอัลอิตยาน และอัลมะญีอ์ เช่น อิบนุ อะฏียะฮฺ อิบนุ เญาซีย์ อัรรอซีย์ อัลกุรฏุบีย์ และอัชเกานีย์ [1] เป็นต้น

4.2.9.3 ศิฟะฮฺ อันนุซูล

อันนุซูล (النُّزُوْلُ) คือคุณลักษณะด้านการกระทำคุณลักษณะหนึ่ง ซึ่งเกี่ยวข้องกับพระประสงค์ของอัลลอฮฺ ﷻ ที่มีการยืนยันจากตัวบทฮะดีษ

ก. ความหมาย

อันนุซูล (النُّزُوْلُ) ความหมายเดิมหมายถึงการตก การลงจากที่สูง เช่นเขาลงจากสัตว์พาหนะของเขา (al-Raghib, 2009 : 799)

อุละมาอ์มีทัศนะที่แตกต่างกันในความหมายของอันนุซูลในฮะดีษ “يَنْزِلُ رَبنا” ดังนี้ (Ibn Ḥajar, 1989 : 3/37-38)

1. กลุ่มมุชับบิฮะฮฺให้ความหมายตามถ้อยคำที่ปรากฏ

2. กลุ่มสะลัฟยืนยันความหมายตามถ้อยคำที่ปรากฏโดยไม่แสวงหาว่าลักษณะของการนุซูลนั้นมีลักษณะอย่างไร มีวิธีการนุซูลอย่างไร

---

[1] ดูใน Ibn ‘Aṭiyah, n.d. : 185 , Ibn al-Jawziy, 2002 : 1/225-226 , al-Raziy, 1990 : 5/180-181 , al-Qurṭubiy, 1988 : 3/19-20 , al-Shawkaniy, 1933 : 1/312-313 , al-Suyuṭiy, 1998 : 3/19.

3. ให้ความหมายเทียบเคียงในลักษณะที่เหมาะสมกับพระองค์โดยยืนยันตามถ้อยคำภาษาอาหรับ

4. ให้ความหมายเทียบเคียงจนเกินเลยขอบเขตและความเหมาะสมจนอยู่ในข่ายการบิดเบือนไปจากความเป็นจริง

5. มุอฺตะซีละฮฺและเคาะวาริจญ์ ปฏิเสธฮะดีษนุซูล โดยให้เหตุผลว่าเป็นฮะดีษที่เฏาะอีฟ ซึ่งอิบนุ ฮะญัรได้แสดงความแปลกใจกับการปฏิเสธฮะดีษนุซูลของทั้งสองกลุ่ม ทั้ง ๆ ที่ทั้งสองกลุ่มนิยมการให้ความหมายเทียบเคียงกับฮะดีษคุณลักษณะแต่เหตุใดจึงปฏิเสธฮะดีษนุซูล

ข. หลักฐานยืนยันจากอัลกุรอานและฮะดีษ

หลักฐานจากอัลกุรอาน

﴿وَجَاءَ رَبُّكَ وَالْمَلَكُ صَفًّا صَفًّا﴾

“และพระเจ้าของเจ้าเสด็จมาพร้อมทั้งมะลาอิกะฮฺด้วยเป็นแถว ๆ”

(สูเราะฮฺอัลฟัจญ์รฺ อายะฮฺที่ 22)

จากความหมายของอายะฮฺยืนยันว่าในวันกิยามะฮฺนั้น อัลลอฮฺ ﷻ จะเสด็จลงมาเพื่อพิพากษาตัดสินระหว่างปวงบ่าว และบรรดามะลาอิกะฮฺก็จะมาเข้าแถวเรียงรายหลายแถว

หลักฐานจากฮะดีษ

((ينزل رَبُّنَا تَبَارَكَ وَتَعَالَى كُلَّ لَيْلَةٍ إِلَى السَّمَاءِ الدُّنْيَا حِينَ يَبْقَى ثُلُثُ اللَّيْلِ الآخِرُ يَقُولُ : مَنْ يَدْعُونِي فَأَسْتَجِيبَ لَهُ مَنْ يَسْأَلُنِي فَأُعْطِيَهُ مَنْ يَسْتَغْفِرُنِي فَأَغْفِرَ لَهُ))

(أخرجه البخاري، د.ت : 1145 , 7494 , ومسلم، 1999 : 758)

“องค์อภิบาลของเราผู้ทรงจำเริญและสูงส่งยิ่ง จะลงมายังฟากฟ้าดุนยาทุกค่ำคืนช่วงเศษหนึ่งส่วนสามสุดท้ายของกลางคืน พระองค์จะตรัสว่า ผู้ใดวิงวอนขอต่อข้า ข้าจะตอบสนองคำวิงวอนของเขา ผู้ใดขอข้า ข้าจะให้แก่เขา ผู้ใดขออภัยโทษต่อข้า ข้าจะอภัยโทษให้แก่เขา”

(บันทึกโดย al-Bukhariy, n.d. : 1145 , 7494 , Muslim, 1999 : 758)

ค. อุละมาอ์สะลัฟกับอันนุซูล

สะลัฟยืนยันในคุณลักษณะอันนุซูลของอัลลอฮฺ ﷻ โดยเชื่อว่าอัลลอฮฺ ﷻ จะเสด็จลงสู่ฟากฟ้าดุนยาจริง ๆ ตามที่ระบุไว้ในหลาย ๆ ฮะดีษ พระองค์ทรงเสด็จลงมาในลักษณะที่เหมาะสมและคู่ควรกับความสูงส่งและความยิ่งใหญ่ของพระองค์ และพระองค์จะเสด็จลงมาเมื่อใดก็ได้ตามที่พระองค์ทรงประสงค์ อัดดารีมีย์ (al-Darimiy, 1985 : 63) กล่าวยืนยันการนุซูลของอัลลอฮฺ ﷻ ว่า

Prince of Songkla University Pattani Campus

“พระเจ้าของเจ้าเสด็จมาในวันกิยามะฮฺและบรรดามะลาอิกะฮฺจะยืนเรียงรายเป็นหลาย ๆ แถว” ดังนั้นผู้ที่สามารถนุซูลจากเบื้องบนฟากฟ้าในวันกิยามะฮฺได้ก็ย่อมที่จะสามารถนุซูลในทุก ๆ คืนได้ด้วยเช่นกัน นอกจากนี้อัดดารีมีย์ (al-Darimiy, 1985 : 79) ยังได้กล่าวหลังจากที่ได้นำเสนอบรรดาฮะดีษที่ระบุยืนยันถึงการนุซูลของอัลลอฮฺ ﷻ ว่าบรรดาฮะดีษเหล่านี้ได้มายืนยันการนุซูลขององค์อภิบาลผู้ทรงจำเริญและผู้ทรงสูงส่งยิ่ง ดังนั้นจึงจำเป็นที่จะต้องเชื่อ ยอมรับและศรัทธากับการนุซูลของอัลลอฮฺ ﷻ บรรดานักนิติศาสตร์อิสลามและนักวินิจฉัยจากคณาจารย์ของเราไม่มีผู้ใดที่ปฏิเสธการนุซูลของพระองค์ ไม่มีผู้ใดที่ห้ามมิให้รายงานฮะดีษที่ยืนยันการนุซูลของพระองค์ ซึ่งมีเศาะฮาบะฮฺที่ได้รายงานฮะดีษการนุซูลของอัลลอฮฺ ﷻ มาจากท่านนบีมากถึง 20 คน เช่น อบู บักรฺ อะลีย์ บิน อบีฏอลิบ อบู ฮุรอยเราะฮฺ อบูดัรดาอ์ อบูมูซา อัลอัชอารีย์ พระนางอาอีชะฮฺ อิบนุ มัสอูด และอิบนุอับบาส เป็นต้น (al-Lalaka’iy, n.d : 3/365-372)

เช่นเดียวกับอิบนุ ตัยมียะฮฺ (Ibn Taymiyah, 1991 : 5/321-322) ที่ยืนยันการนุซูลของอัลลอฮฺ ﷻ ด้วยฮะดีษข้างต้นว่าเป็นการนุซูลสู่ฟากฟ้าดุนยาจริง โดยไม่ต้องอรรถาธิบายว่ามีลักษณะการนุซูลอย่างไร [1]

Prince of Songkla University Pattani Campus

ง. อุละมาอ์เคาะลัฟกับอันนุซูล

แนวคิดและหลักศรัทธาของเคาะลัฟ อัลอะชาอีเราะฮฺเห็นว่า การเสด็จลงสู่ฟากฟ้าดุนยาที่แท้จริงคือลักษณะของการโยกย้ายจากสถานที่แห่งหนึ่งไปยังอีกสถานที่หนึ่ง ซึ่งเป็นสิ่งที่เป็นไปไม่ได้สำหรับอัลลอฮฺ ﷻ ดังนั้นอัลอะชาอีเราะฮฺจึงปฏิเสธคุณลักษณะอันนุซูลของอัลลอฮฺﷻ

อัลอัชอารีย์ (al-’Ashariy, 1980 : 295) ยืนยันการเสด็จลงสู่ฟากฟ้าของอัลลอฮฺﷻ ด้วยฮะดีษข้างต้นที่ระบุว่า อัลลอฮฺ ﷻ จะเสด็จลงสู่ฟากฟ้าดุนยาและพระองค์จะตรัสว่า มีผู้ใดขออภัยโทษบ้างไหม

สำหรับทัศนะของอัลอะชาอีเราะฮฺที่ปฏิเสธการเสด็จลงมานั้น ได้อรรถาธิบายว่าสิ่งที่ลงมานั้นคือพระบัญชาของพระองค์ที่ลงมา หรือความเมตตาของพระองค์ หรือเป็นมะลาอิกะฮฺของพระองค์ที่ลงมาสู่ฟากฟ้าดุนยา

อย่างไรก็ตาม แนวคิดที่ปฏิเสธการเสด็จลงมาจริง ๆ ของอัลลอฮฺ ﷻ ได้ให้ความหมายเทียบเคียงในหลายความหมาย (Ibn Ḥajar, 1989 : 3/38) ดังนี้

1) สิ่งที่ลงมาคือพระบัญชาของอัลลอฮฺﷻ

2) มะลาอิกะฮฺของพระองค์ลงมาพร้อมกับพระบัญชาของพระองค์

3) เป็นการอุปมาอุปไมยในความหมายที่แสดงถึงความเมตตาของอัลลอฮฺ ﷻ แก่

[1] ดูใน al-Ṣabuniy, 1998 : 191-192 , al-‘Uthaymin, n.d. : 388.

บรรดาผู้ที่วิงวอนขอจากพระองค์และเป็นการแสดงถึงการตอบรับต่อการวิงวอนของบรรดาผู้วิงวอน นอกจากนี้อิบนุ ฮะญัร (Ibn Ḥajar, 1989 : 3/38) ยังได้อ้างอิงทัศนะของอัลบัยฏอวีย์ที่เห็นว่า เมื่อยืนยันแน่นอนแล้วว่าอัลลอฮฺ ﷻ ทรงบริสุทธิ์ พระองค์ปราศจากเรือนร่างที่มีองค์ประกอบของร่างกาย อวัยวะ และพระองค์ไม่ต้องการพื้นที่สำหรับษาตของพระองค์ จึงเป็นการปฏิเสธการเสด็จลงของพระองค์ในลักษณะที่เป็นการเคลื่อนย้ายษาตจากตำแหน่งหนึ่งไปยังอีกตำแหน่งหนึ่ง ดังนั้นสิ่งที่ลงมาจึงหมายถึงรัศมีและความเมตตาปรานีของพระองค์

4.2.9.4 ศิฟะฮฺ อัลอินดียะฮฺ

ก. ความหมาย

อัลอินดียะฮฺ (العِنْدِيَّةُ) มาจากคำว่า “عِنْدَ” เป็นคำนามและคำวิเศษณ์ที่ระบุสถานที่ เช่น (وَقَفْتُ عِنْدَ البَابِ)“ ฉันยืนอยู่ที่ประตู” และเป็นคำวิเศษณ์ระบุเวลาเช่น (سَافَرْتُ عِنْدَ مُغِيْبِ الشَمْسِ) “ฉันเดินทางขณะที่ดวงอาทิตย์ลับขอบฟ้า” (Luyis Ma‘ruf, 1986 : 533)

“عِنْدَ” เป็นคำที่ใช้ระบุถึงความใกล้ชิด บางครั้งระบุสถานที่ บางครั้งใช้กับเรื่องความศรัทธา ความเชื่อมั่น และบางครั้งก็ใช้กับการระบุตำแหน่งและสถานะ [1]

ข. หลักฐานยืนยันจากอัลกุรอานและฮะดีษ

หลักฐานจากอัลกุรอาน

﴿لِلَّذِينَ اتَّقَوْا عِندَ رَبِّهِمْ جَنَّاتٌ تَجْرِي تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ﴾

“คือบรรดาผู้ที่ยำเกรงนั้น ณ พระผู้เป็นเจ้าของพวกเขา พวกเขาจะได้รับบรรดาสวนสวรรค์ ซึ่งมีแม่น้ำหลายสายไหลผ่านอยู่เบื้องล่าง”

(สูเราะฮฺอาละอิมรอน ส่วนหนึ่งของอายะฮฺที่ 15)

﴿وَلَا تَحْسَبَنَّ الَّذِينَ قُتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ أَمْوَاتًا ۚ بَلْ أَحْيَاءٌ عِندَ رَبِّهِمْ يُرْزَقُونَ﴾

“และเจ้าจงอย่าได้คิดเป็นอันขาดว่า บรรดาผู้ที่ถูกฆ่าในทางของอัลลอฮฺ นั้นตาย มิได้พวกเขายังมีชีวิตอยู่ ณ พระเจ้าของพวกเขาในสภาพที่ได้รับปัจจัยยังชีพ”

(สูเราะฮฺอาละอิมรอน ส่วนหนึ่งของอายะฮฺที่ 169)

﴿إِنَّ الَّذِينَ عِندَ رَبِّكَ لَا يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِهِ﴾

“แท้จริงบรรดาผู้ที่อยู่ที่พระเจ้าของเจ้านั้น พวกเขาจะไม่หยิ่งต่อการเคารพสักการะพระองค์”

[1] ดูใน al-Raghib, 2009 : 590.

Prince of Songkla University Pattani Campus

(สูเราะฮฺอัลอะอฺรอฟ ส่วนหนึ่งของอายะฮฺที่ 206)

หลักฐานจากฮะดีษ

((مَا مِنْ عَبْدٍ يَمُوْتُ لَهُ عِنْدَ اللهِ خَيْرٌ ، يَسُرُّهُ أَنْ يَرْجِعَ إِلَى الدُّنْيَا ، وَأَنَّ لَهُ الدُّنْيَا وَمَا فِيهَا ، إِلا الشَّهِيدَ ، لِمَا يَرَى مِنْ فَضْلِ الشَّهَادَةِ ، فَإِنَّهُ يَسُرُّهُ أَنْ يَرْجِعَ إِلَى الدُّنْيَا ، فَيُقْتَلَ مَرَّةً أُخْرَى))

(أخرجه البخاري، د.ت : 2759)

"ไม่มีบ่าวคนใดที่เสียชีวิตลง สำหรับเขาจะได้สิ่งที่ดี ณ ที่อัลลอฮฺ ﷻ เขาดีใจที่จะกลับไปยังโลกดุนยาอีกครั้ง เขามิได้ต้องการดุนยาและสิ่งที่มีอยู่ในโลกดุนยา นอกจากการตายชะฮีด เพราะเขาเห็นถึงความประเสริฐของการเสียชีวิตในหนทางของอัลลอฮฺ ﷻ ดังนั้นเขาจึงดีใจที่จะกลับไปโลกดุนยาและถูกสังหารอีกครั้ง"

(บันทึกโดย al-Bukhariy, n.d. : 2795)

ค. อุละมาอ์สะลัฟกับอัลอินดียะฮฺ

อุละมาอ์สะลัฟยืนยันคุณลักษณะอินดียะฮฺสำหรับอัลลอฮฺ ﷻ เนื่องจากถ้อยคำดังกล่าวได้ถูกระบุไว้ในอัลกุรอาน ซึ่งหมายถึงอินดียะฮฺ เฟากียะฮฺ คือ ณ สถานที่ที่อยู่เหนือ มิได้หมายถึงอินดียะฮฺ มะกานียะฮฺ และกุรบะฮฺ หรือมิได้หมายถึงอินดียะฮฺในความหมายที่หมายถึงตำแหน่ง หรือความใกล้ชิด (al-Makrawiy, 2000 : 547) อย่างไรก็ตามแม้ว่าอุละมาอ์สะลัฟจะมิได้ให้ความหมายที่ชัดเจนในความหมายอัลอินดียะฮฺ แต่ก็มิได้ให้ความหมายในเชิงตีความหรือให้ความหมายเทียบเคียง เช่น อัลเฏาะบะรีย์ที่ได้อรรถาธิบายอายะฮฺ ﴿بَلْ أَحْيَاءٌ عِندَ رَبِّهِمْ يُرْزَقُونَ﴾ ว่า "แท้จริงแล้วพวกเขามีชีวิตอยู่ ณ ที่ข้า เป็นผู้ได้รับปัจจัยยังชีพจากข้า พวกเขามีความดีใจด้วยสิ่งที่ข้ามอบให้กับพวกเขา จากการให้เกียรติของข้า จากความโปรดปรานของข้าที่เป็นรางวัลสำหรับพวกเขาเป็นการตอบแทนและการให้ของข้าอย่างมากมาย" (al-Ṭabariy, 1992 : 3/515)

ง. อุละมาอ์เคาะลัฟกับอัลอินดียะฮฺ

เคาะลัฟ อัลอะชาอีเราะฮฺปฏิเสธคุณลักษณะอัลอินดียฮฺสำหรับอัลลอฮฺ ﷻ เนื่องจากการยืนยันคุณลักษณะอัลอินดียะฮฺ คือการยืนยันสถานที่อยู่ของอัลลอฮฺ ﷻ ซึ่งเคาะลัฟมีแนวคิดและความเชื่อว่าอัลลอฮฺ ﷻ นั้นมิได้ถูกกำหนดทิศทางที่พำนักในทิศใดทิศหนึ่ง แต่พระองค์ทรงอยู่ในทุก ๆ สถานที่ ดังนั้นอัลอินดียะฮฺในอายะฮฺ ﴿عِندَ رَبِّهِمْ﴾ คือการเพิ่มพูนความใกล้ชิดด้วยตำแหน่งและความมี

Prince of Songkla University Pattani Campus

เกียรติ (al-Suyuṭiy, 1998 : 3/20) [1] เป็นการแสดงถึงการให้เกียรติ หมายถึง ความมีเกียรติ ณ ที่พระผู้เป็นเจ้าของพวกเขา เป็นการให้เกียรติถึงความใกล้ชิดทางสถานะ ตำแหน่ง มิใช่ใกล้ชิดที่หมายถึงพื้นที่ใกล้ชิดกัน อยู่ร่วมกันในสถานที่เดียวกัน (Mar'iy, 1985 : 80) [2]

อัลกุรฏุบีย์ (al-Qurṭubiy, 1988 : 4/175) ให้ความหมาย ﴿عِندَ رَبِّهِمْ﴾ หมายถึง ณ ที่เกียรติยศของพระเจ้าของพวกเขา จุดประสงค์ของความหมายคือ อยู่ร่วม ณ เกียรติยศ มิได้หมายถึงความใกล้ชิดด้านพื้นที่ที่อยู่ร่วมกันแต่อย่างใด และในอายะฮฺ ﴿إِنَّ الَّذِينَ عِندَ رَبِّكَ﴾ หมายถึงบรรดามะลาอิกะฮฺ อัลลอฮฺ ﷻ พระองค์ทรงอยู่ในทุก ๆ สถานที่ ดังนั้นพวกเขาจึงอยู่ใกล้ชิดกับพระเมตตาของพระองค์ ทุก ๆ ความใกล้ชิดกับพระเมตตาของอัลลอฮฺ ﷻ คือการได้อยู่ ณ ที่พระองค์ (al-Qurṭubiy, 1988 : 7/226) [3]

4.2.9.5 ศิฟะฮฺ อัลมะอียะฮฺ

ก. ความหมาย

อัลมะอียะฮฺ (اَلْمَعِيَّةُ) มาจากคำว่า "مع" หมายถึงการอยู่ร่วมกัน การอยู่พร้อมกัน (Luyis Ma'ruf, 1986 : 767)

อัลมะอียะฮฺ แบ่งออกเป็นสองประเภท (al-'Uthiymin, n.d : 330-331) [4] คือ 1) มะอียะฮฺอามมะฮฺ (การอยู่ร่วมกันในลักษณะทั่ว ๆ ไป) ซึ่งจะครอบคลุมการอยู่ร่วมกันโดยมิได้แบ่งแยกระหว่างผู้ศรัทธากับผู้ปฏิเสธ คนดีกับคนชั่ว ดังที่อัลลอฮฺ ﷻ ดำรัสว่า

﴿وَهُوَ مَعَكُمْ أَيْنَ مَا كُنتُمْ﴾

"และพระองค์ทรงอยู่กับพวกเจ้าไม่ว่าพวกเจ้าจะอยู่ ณ แห่งหนใด"

(สูเราะฮฺอัลฮะดีด ส่วนหนึ่งของอายะฮฺที่ 4)

และ2) มะอียะฮฺคอศเศาะฮฺ (การอยู่ร่วมกันในลักษณะเฉพาะ) แบ่งออกเป็นสองประเภทคือ

2.1) มุกอยยะดะฮฺ บิชัคศฺ (สัมพันธ์กับบุคคล) เช่น ดำรัสของอัลลอฮฺ ﷻ

﴿قَالَ لَا تَخَافَا ۖ إِنَّنِي مَعَكُمَا أَسْمَعُ وَأَرَىٰ﴾

"พระองค์ตรัสว่า เจ้าทั้งสองอย่ากลัว แท้จริงข้าอยู่กับเจ้าทั้งสอง ข้าได้ยินและได้เห็น"

---

[1] ดูใน Ibn 'Aṭiyah, n.d : 381, al-Shawkaniy, 1993 : 1/594.

[2] ดูใน Ibn 'Aṭiyah, n.d : 774.

[3] ดูใน al-Raziy, 1990 : 9/77.

[4] ดูใน Ibn Taymiyah, 1991 : 5/227.

(สูเราะฮฺฏอฮา อายะฮฺที่ 46)

2.2) มุกอยยะดะฮฺ บิวัศฟฺ (สัมพันธ์กับลักษณะ) เช่น ดำรัสของอัลลอฮฺ ﷻ

﴿إِنَّ اللَّهَ مَعَ الَّذِينَ اتَّقَوا وَالَّذِينَ هُم مُّحْسِنُونَ﴾

“แท้จริง อัลลอฮฺทรงอยู่ร่วมกับบรรดาผู้ยำเกรง และบรรดาผู้กระทำความดี”

(สูเราะฮฺอันนะหฺลฺ อายะฮฺที่ 128)

มะอียะฮฺ อามมะฮฺ คือคุณลักษณะด้านษาต เนื่องจากเป็นคุณลักษณะที่ดำรงอยู่กับพระองค์ตลอดไป ซึ่งพระองค์ทรงรอบรู้สิ่งที่ได้เกิดขึ้นแล้วและสิ่งที่จะเกิดขึ้นของปวงบ่าวและสรรพสิ่งต่าง ๆ

มะอียะฮฺ คอศเศาะฮฺ คือคุณลักษณะด้านการกระทำของอัลลอฮฺ ﷻ เนื่องจากเกี่ยวข้องกับพระประสงค์ของพระองค์ ซึ่งทุก ๆ คุณลักษณะที่สัมพันธ์กับสาเหตุถูกจัดอยู่ในประเภทคุณลักษณะด้านการกระทำ เช่นความพอพระทัยเป็นคุณลักษณะด้านการกระทำ เนื่องจากเมื่อใดก็ตามที่มนุษย์กระทำในสิ่งที่เป็นเหตุทำให้พระองค์ทรงพอพระทัย พระองค์ก็จะทรงพอพระทัยเนื่องจากการกระทำสิ่งนั้น เช่นเดียวกับมะอียะฮฺ คอศเศาะฮฺ เมื่อใดก็ตามที่พบการยำเกรงต่อพระองค์ของบุคคลหนึ่งบุคคลใดก็ตาม พระองค์ก็จะทรงอยู่ร่วมกับเขา (al-‘Uthaymin, n.d : 332-333) [1]

ข. หลักฐานยืนยันจากอัลกุรอานและฮะดีษ

หลักฐานจากอัลกุรอาน

﴿وَلَا يَسْتَخْفُونَ مِنَ اللَّهِ وَهُوَ مَعَهُمْ﴾

“แต่พวกเขาจะปกปิดให้พ้นจากอัลลอฮฺนั้นไม่ได้ โดยที่พระองค์ทรงร่วมอยู่ด้วยกับพวกเขา”

(สูเราะฮฺอันนิสาอ์ ส่วนหนึ่งของอายะฮฺที่ 108)

﴿لَا تَحْزَنْ إِنَّ اللَّهَ مَعَنَا﴾

“ท่านอย่าเสียใจ แท้จริงอัลลอฮฺทรงอยู่กับเรา”

(สูเราะฮฺอัตเตาบะฮฺ ส่วนหนึ่งของอายะฮฺที่ 40)

﴿وَهُوَ مَعَكُمْ أَيْنَ مَا كُنتُمْ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ﴾

“และพระองค์ทรงอยู่กับพวกเจ้า ไม่ว่าพวกเจ้าจะอยู่ ณ แห่งหนใด และอัลลอฮฺทรงเห็นสิ่งที่พวกเจ้ากระทำ”

(สูเราะฮฺอัลฮะดีด ส่วนหนึ่งของอายะฮฺที่ 4)

[1] ดูใน al-Ghaneman, 1983 : 1/265-266 , Abd al-Hadiy, 2007 : 81-82.

หลักฐานจากฮะดีษ

يَقُولُ الله تَعَالَى: ((أَنَا عِنْدَ ظَنِّ عَبْدِي بِي، وَأَنَا مَعَهُ إِذَا ذَكَرَنِي، فَإِنْ ذَكَرَنِي فِي نَفْسِهِ ذَكَرْتُهُ فِي نَفْسِي))

أخرجه البخاري، د.ت: 7405 ، مسلم، 1999 : 2675

"ข้าอยู่กับความนึกคิดของบ่าวที่มีต่อข้า และข้าอยู่กับเขาเมื่อเขารำลึกถึงข้า เมื่อใดที่เขารำลึกถึงข้าในจิตใจของเขา ข้าก็จะรำลึกถึงเขาในตัวของข้า"

(บันทึกโดย al-Bukhariy, n.d. : 7405 , Muslim, 1999 : 2675)

ค. อุละมาอ์สะลัฟกับอัลมะอียะฮฺ

จากคุณลักษณะอัลมะอียะฮฺของอัลลอฮฺ ﷻ อุละมาอ์สะลัฟส่วนใหญ่อรรถาธิบายว่าเป็นการอุปมา อุปไมยถึงความรู้ การได้ยิน การเห็น ความสามารถและคุณลักษณะที่คล้ายกับคุณลักษณะดังกล่าวมานี้ ดังนั้นจากความหมายของอายะฮฺข้างต้นจึงหมายถึง พระองค์อัลลอฮฺ ﷻ ทรงรอบรู้การกระทำของพวกท่าน ทรงได้เย็นและทรงเห็นการกระทำของพวกท่าน พระองค์ทรงสามารถในการที่จะตัดสินในระหว่างพวกท่าน อัฏเฏาะบะรีย์ (al-Ṭabariy, 1992 : 11/670) ได้ให้ความหมายอายะฮฺ ﴿وَهُوَ مَعَكُمْ أَيْنَ مَا كُنتُمْ﴾ [1] หมายถึง พระองค์ทรงเห็นพวกท่าน ไม่ว่าพวกท่านจะอยู่ ณ แห่งหนใด ทรงเห็นการกระทำ การหยุดนิ่งและการเคลื่อนไหวของพวกท่าน โดยที่พระองค์ทรงอยู่เหนือบัลลังก์ของพระองค์เหนือฟากฟ้าชั้นที่เจ็ด [2]

สุฟยาน อัษเษารีย์ [3] ให้ความหมายอายะฮฺ ﴿وَهُوَ مَعَكُمْ أَيْنَ مَا كُنتُمْ﴾ ว่าหมายถึงความรู้ของพระองค์ (al-Dhahabiy, 1981 : 64) คือพระองค์ทรงรอบรู้ในสิ่งที่อยู่ในจิตใจและการกระทำของพวกท่านไม่ว่าพวกท่านจะอยู่ ณ สถานที่ใดก็ตาม

มาลิก อัชชาฟีอีย์และอะหฺมัดกล่าวว่า อัลลอฮฺﷻ ทรงอยู่บนฟากฟ้าและความรู้ของพระองค์อยู่ในทุก ๆ สถานที่ ไม่มีสิ่งใดที่จะซ่อนเร้นหรือรอดพ้นจากความรอบรู้ของพระองค์ไปได้ (Ibn Taymiyah, 1991 : 4/181) [4] เมื่อมีผู้ถามอะหฺมัดว่า อัลลอฮฺ ﷻ ทรงอยู่บนฟากฟ้าชั้นเจ็ดเหนือบัลลังก์ของพระองค์ ซึ่งแยกจากบรรดาสรรพสิ่งที่พระองค์ทรงบังเกิดขึ้นมา เดชานุภาพและความรอบรู้ของพระองค์อยู่ในทุก ๆ สถานที่ใช่หรือไม่ อะหฺมัดตอบว่า ใช่ พระองค์ทรงอยู่เหนือ

---

[1] สูเราะฮฺอัลฮะดีด ส่วนหนึ่งของอายะฮฺที่ 4

[2] ดูใน Ṣiddiq kan, 1992 : 13/398.

[3] อิบนุ สะอีด บิน มัสรูก บิน ฮะบีบ อบู อับดุลลอฮฺ อัษเษารีย์ อัลกูฟีย์ อุละมาอ์ด้านอรรถาธิบายอัลกุรอาน ฮะดีษ และนิติศาสตร์ เกิดในปีฮิจญ์เราะฮฺ 97 และเสียชีวิตปีฮิจญ์เราะฮฺศักราชที่ 161 (al-Dhahabiy, 1985 : 7/230)

[4] ดูใน al-Dhahabiy, 1991 : 42-43.

บัลลังก์ของพระองค์ ไม่มีสิ่งใดจะรอดพ้นจากความรอบรู้ของพระองค์ไปได้ (al-Dhahabiy, 1981 : 189)

แต่สำหรับอิบนุ ตัยมียะฮฺ (Ibn Taymiyah, 2011 : 113) เชื่อว่าการอยู่ร่วมของอัลลอฮฺ ﷻ กับสิ่งถูกสร้างนั้นเป็นการอยู่ร่วมจริง ๆ ตามถ้อยคำที่ปรากฏ แต่การอยู่ร่วมของพระองค์นั้นมิใช่มีลักษณะของการอยู่ร่วมกันระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ในสถานที่เดียวกัน เนื่องจากการอยู่ร่วมกันของอัลลอฮฺ ﷻ โดยที่พระองค์ทรงอยู่ในสถานที่ ที่สูงขึ้นไปและพระองค์ทรงอยู่ร่วมกับพวกเราโดยที่พระองค์ทรงอิสติวาอ์เหนือบัลลังก์ของพระองค์ที่อยู่เหนือทุกสรรพสิ่ง และอิบนุ ตัยมียะฮฺ (Ibn Taymiyah, 2011 : 114) เห็นว่าลักษณะที่พระองค์ทรงอยู่สูงกับการอยู่ร่วมกันกับสิ่งถูกสร้างนั้นมิได้ขัดแย้งกันแต่อย่างใด โดยได้ยกตัวอย่างเปรียบเทียบให้เข้าใจเช่นกับดวงจันทร์ที่จะเห็นได้ว่าไม่ว่าเราจะเดินทางไปยังสถานที่แห่งใดในยามค่ำคืนจะเห็นว่าดวงจันทร์จะอยู่ร่วมกับเราตลอดเวลาทั้งที่ดวงจันทร์อยู่บนฟากฟ้า [1]

อนึ่งคุณลักษณะอัลกุรบฺ (الْقُرْبُ) เป็นอีกคุณลักษณะหนึ่งที่มีความหมายใกล้เคียงและสอดคล้องกับคุณลักษณะอัลมะอียะฮฺที่พระองค์อัลลอฮฺ ﷻ ได้ทรงให้คุณลักษณะดังกล่าวด้วยพระองค์เอง โดยระบุยืนยันไว้ในอัลกุรอาน และท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ได้กล่าวไว้เช่นกัน ดังนี้

﴿وَإِذَا سَأَلَكَ عِبَادِي عَنِّي فَإِنِّي قَرِيبٌ﴾

“และเมื่อบ่าวของข้าถามเจ้าถึงข้า ก็จงตอบเถิดว่า แท้จริงข้านั้นอยู่ใกล้”

(สูเราะฮฺอัลบะเกาะเราะฮฺ ส่วนหนึ่งของอายะฮฺที่ 168)

จากฮะดีษของท่านนบีมุฮัมมัด ﷺ ระบุว่า

((إِذَا تَقَرَّبَ الْعَبْدُ إِلَيَّ شِبْرًا تَقَرَّبْتُ إِلَيْهِ ذِرَاعًا ، وَإِذَا تَقَرَّبَ مِنِّي ذِرَاعًا تَقَرَّبْتُ مِنْهُ بَاعًا))

(أخرجه البخاري، د.ت : 7536, 7537)

“เมื่อบ่าวเข้าใกล้ชิดข้าเพียงคืบหนึ่ง ข้าจะใกล้ชิดเขาหนึ่งศอก

และเมื่อเขาใกล้ชิดข้าศอกหนึ่ง ข้าจะใกล้ชิดเขาวาหนึ่ง”

(บันทึกโดย al-Bukhariy, n.d. : 7536, 7537)

อุละมาอ์สะลัฟ ศรัทธา เชื่อมั่นและยืนยันตามที่ระบุไว้ในคัมภีร์อัลกุรอาน โดยไม่จินตนาการหรือพรรณนาในรายละเอียดว่าอัลกุรบนั้นเป็นอย่างไรและลักษณะใด [2]

---

[1] ดูใน al-‘Uthaymin, n.d : 330-332.

[2] ดูใน Ibn Taymiyah, 1991 : 5/240.

ง. อุละมาอ์เคาะลัฟกับอัลมะอียะฮฺ

อุละมาอ์เคาะลัฟปฏิเสธคุณลักษณะอัลมะอียะฮฺที่หมายถึงการอยู่ร่วมของอัลลอฮฺ ﷻ กับบรรดาสิ่งถูกสร้าง เนื่องจากการอยู่ร่วมกันเป็นลักษณะของสิ่งที่เกิดขึ้นใหม่ ซึ่งเคาะลัฟปฏิเสธสถานที่ ทิศและพื้นที่สำหรับอัลลอฮฺ ﷻ ดังนั้นเคาะลัฟจึงใช้แนวทางการให้ความหมายเทียบเคียงกับคุณลักษณะอัลมะอียะฮฺ โดยจุดประสงค์ของอัลมะอียะฮฺนั้นหมายถึง ด้วยความโปรดปรานและพระเมตตา มิได้หมายความว่าอยู่ในสถานที่หรือทิศเดียวกัน (al-Raziy, 1990 : 29/187)

อัลกุรฏุบีย์ (al-Qurṭubiy, 1988 : 17/154) ได้ให้ความหมายอัลมะอียะฮฺ ในอายะฮฺ ﴿وَهُوَ مَعَكُمْ أَيْنَ مَا كُنتُمْ﴾ หมายถึง เดชานุภาพ อำนาจและความรอบรู้ของพระองค์อยู่กับพวกเจ้า ไม่ว่าพวกเจ้าจะปรากฏอยู่ ณ แห่งหนใด โดยอัลกุรฏุบีย์ได้ให้เหตุผลว่า เมื่อนำความหมายอายะฮฺพระองค์ทรงอิสตะวา มารวมกับความหมาย พระองค์ทรงอยู่ร่วมกับพวกท่าน ซึ่งอยู่ในอายะฮฺเดียวกัน พบว่ามีความขัดแย้งกันเองในความหมาย ดังนั้นการตีความและการให้ความหมายเทียบเคียงจึงเป็นสิ่งที่จำเป็นในการให้ความหมาย หากปฏิเสธการให้ความหมายเทียบเคียงเท่ากับเป็นการยอมรับในความขัดแย้งกันของความหมาย และในอายะฮฺ ﴿لَا تَحْزَنْ إِنَّ اللَّهَ مَعَنَا﴾ [1] หมายถึงการช่วยเหลือ การดูแลรักษา และการเฝ้าระวัง (al-Qurṭubiy, 1988 : 8/93) [2]

4.2.9.6 ศิฟะฮฺ อัลเฟากียะฮฺ

ก. ความหมาย

อัลเฟากียะฮฺ (الفَوْقِيَّةُ) คำว่า “فَوْقَ” เป็นคำตรงข้ามกับคำว่า “تَحْتَ” ข้างใต้ด้านล่าง เป็นคำนามและคำวิเศษณ์ (Luyis Ma‘ruf, 1986 : 919)

อัรรอฆิบ(al-Raghib, 2009 : 648-649)กล่าวว่า“فَوْقَ”เป็นคำวิเศษณ์ที่ระบุสถานที่ ระบุเวลา ชนิดและประเภท จำนวน ตำแหน่งและสถานะ สำหรับความหมายของ“فَوْقَ” ที่กล่าวไว้ในอัลกุรอานนั้นนำมาอรรถาธิบายในหลายความหมาย ดังนี้

1. ความสูง ﴿وَرَفَعْنَا فَوْقَكُمُ الطُّورَ﴾ [3]

2. การขึ้น การลง ﴿إِذْ جَاءُوكُم مِّن فَوْقِكُمْ وَمِنْ أَسْفَلَ مِنكُمْ﴾ [4]

3. จำนวน ﴿فَإِن كُنَّ نِسَاءً فَوْقَ اثْنَتَيْنِ﴾ [5]

---

[1] สูเราะฮฺอัตเตาบะฮฺ ส่วนหนึ่งของอายะฮฺที่ 40

[2] ดูใน al-Raziy, 1990 : 29/187 , al-Bayḍawiy, n.d. 5/185 , al-Shawkaniy, 1993 : 5/237.

[3] สูเราะฮฺ อัลบะเกาะเราะฮฺ ส่วนหนึ่งของอายะฮฺที่ 63

[4] สูเราะฮฺ อัลอะหฺซาบ ส่วนหนึ่งของอายะฮฺที่ 10

[5] สูเราะฮฺ อันนิสาอ์ ส่วนหนึ่งของอายะฮฺที่ 11

Prince of Songkla University Pattani Campus

4. ขนาดใหญ่ เล็ก ﴿مَّا بَعُوضَةً فَمَا فَوْقَهَا﴾ [1]

5. ความประเสริฐในโลกดุนยา ﴿وَرَفَعْنَا بَعْضَهُمْ فَوْقَ بَعْضٍ دَرَجَاتٍ﴾ [2]

6. อำนาจและชัยชนะ ﴿وَهُوَ الْقَاهِرُ فَوْقَ عِبَادِهِ﴾ [3]

ข. หลักฐานยืนยันจากอัลกุรอานและฮะดีษ

หลักฐานจากอัลกุรอาน

﴿يَخَافُونَ رَبَّهُمْ مِنْ فَوْقِهِمْ﴾

“พวกเขาจะกลัวพระเจ้าของพวกเขา ผู้ทรงอำนาจเหนือพวกเจ้า”

(สูเราะฮฺอันนะหฺลฺ ส่วนหนึ่งของอายะฮฺที่ 50)

﴿وَهُوَ الْقَاهِرُ فَوْقَ عِبَادِهِ﴾

“และพระองค์คือผู้ทรงชนะเหนือปวงบ่าวของพระองค์”

(สูเราะฮฺอัลอันอาม ส่วนหนึ่งของอายะฮฺที่ 18 และ61)

หลักฐานจากฮะดีษ

((لَمَّا قَضَى اللَّهُ الْخَلْقَ كَتَبَ فِي كِتَابِهِ ، هُوَ عِنْدَهُ فَوْقَ الْعَرْشِ : إِنَّ رَحْمَتِي سَبَقَتْ غَضَبِي))

(أخرجه البخاري، د.ت : 3194)

“เมื่ออัลลอฮฺ ﷻ ทรงสร้างสรรพสิ่งต่าง ๆ แล้วเสร็จ พระองค์ได้ทรง
บันทึกไว้ในแผ่นบันทึกของพระองค์ ซึ่งอยู่ ณ ที่พระองค์เหนือบัลลังก์ว่า
แท้จริงความเมตตาของข้าอยู่เหนือความกริ้วโกรธของข้า”

(บันทึกโดย al-Bukhariy, n.d. : 3194)

จากฮะดีษยืนยันว่าสิ่งที่พระองค์ทรงใช้บันทึกนั้นอยู่กับพระองค์เหนือบัลลังก์ของพระองค์

ค. อุละมาอ์สะลัฟกับอัลเฟากียะฮฺ

อัลลอฮฺ ﷻ ทรงให้คุณลักษณะของพระองค์ไว้ในอัลกุรอานและจากคำยืนยันของเราะสูลุลลอฮฺ ﷺ ว่าพระองค์นั้นทรงอยู่สูงและอิสติวาอ์เหนือบัลลังก์ ทรงอยู่เหนือสรรพสิ่งต่าง ๆ ไว้ในหลาย ๆ อายะฮฺ จนกล่าวได้ว่า หลักฐานที่ปรากฏในอัลกุรอานมากถึงหนึ่งพันหลักฐานยืนยันว่า

[1] สูเราะฮฺอัลบะเกาะเราะฮฺ ส่วนหนึ่งของอายะฮฺที่ 26

[2] สูเราะฮฺอัซซุครุฟ ส่วนหนึ่งของอายะฮฺที่ 32

[3] สูเราะฮฺอัลอันอาม ส่วนหนึ่งของอายะฮฺที่ 18

Prince of Songkla University Pattani Campus

พระองค์อัลลอฮฺ ﷻ ทรงอยู่สูงเหนือบรรดาสิ่งถูกสร้าง และพระองค์ทรงอยู่เหนือบรรดาปวงบ่าวของพระองค์ (Ibn Taymiyah, 1991 : 5/226)

อัลลอฮฺ ﷻ ทรงอิสติวาอ์เหนือบัลลังก์ของพระองค์ และความรู้ของพระองค์นั้นทรงรอบรู้ในทุก ๆ สถานที่ ไม่มีสิ่งใดที่จะรอดพ้นจากความรอบรู้ของพระองค์ไปได้ ทรงรอบรู้ในทุกสรรพสิ่ง ทรงบริหารจัดการสรรพสิ่งทั้งหลายโดยไม่มีผู้ใดยุ่งเกี่ยวกับพระองค์ พระองค์ทรงอยู่เหนือสรรพสิ่งโดยแยกจากสิ่งถูกสร้างทั้งปวง (Abd al-Waḥid al-Tamimiy, 2001 : 39)

ง. อุละมาอ์เคาะลัฟกับอัลเฟากียะฮฺ

อุละมาอ์เคาะลัฟ ปฏิเสธอัลเฟากียะฮฺของอัลลอฮฺ ﷻ ที่หมายถึงสถานที่ หรือให้ความหมายว่าอยู่สูง เนื่องจากเคาะลัฟปฏิเสธการมีทิศที่อยู่สำหรับอัลลอฮฺ ﷻ พระองค์นั้นมิได้อยู่ในทิศใดทิศหนึ่งจากทั้งหกทิศ การมีทิศที่อยู่อาศัยเป็นลักษณะของสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นใหม่ที่ต้องการสถานที่อยู่ ไม่ว่าจะเป็นคน สัตว์ วัตถุ สิ่งของ ดังนั้น หากว่าพระองค์ต้องการพื้นที่สำหรับษาตของพระองค์ในทิศใดทิศหนึ่งก็จะมีลักษณะเหมือนกับสรรพสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นใหม่ที่ต้องการพึ่งพาสถานที่ที่อยู่ ซึ่งเป็นไปไม่ได้สำหรับพระองค์ ดังนั้นเคาะลัฟ อัลอะชาอีเราะฮฺจึงใช้แนวทางการให้ความหมายเทียบเคียงกับคุณลักษณะอัลเฟากียะฮฺของอัลลอฮฺ ﷻ

อัลกุรฏุบีย์ (al-Qurṭubiy, 1988 : 6/257) ได้อรรถาธิบายความหมายเฟากียะฮฺในอายะฮฺข้างต้นว่า การอยู่สูงด้วยกับอำนาจและการพิชิตเหนือบรรดาบ่าว หมายถึงบรรดาบ่าวนั้นอยู่ภายใต้การบริหาร การดูแล และการจัดการของพระองค์ มิได้หมายความว่าอัลลอฮฺ ﷻ นั้นทรงอยู่ในสถานที่สูงหรือเหนือบรรดาบ่าวแต่อย่างใด เช่นเดียวกับคำพูดที่ว่า ผู้ปกครองนั้นอยู่เหนือผู้ที่อยู่ภายใต้การดูแล ซึ่งหมายถึงตำแหน่ง เกียรติยศและอำนาจ [1] หากในอายะฮฺยืนยันว่าพระองค์ทรงอยู่เหนือโลกก็เป็นการกำหนดทิศให้กับพระองค์และเป็นการบ่งบอกถึงขนาดของพระองค์เหมือนกับสิ่งถูกสร้างที่เป็นวัตถุ สิ่งของ ซึ่งเป็นสิ่งที่เป็นไปไม่ได้สำหรับพระองค์ (al-Raziy, 1990 : 12/144)

อัสสุยูฏีย์ [2] (al-Suyuṭiy, 1998 : 3/19) ได้ให้ความหมายอายะฮฺข้างต้นว่าหมายถึงสูงส่งโดยไม่ระบุถึงทิศทาง ดังที่อัลลอฮฺ ﷻ ได้ตรัสถึงคำพูดของฟิรเอาน์ที่เคยพูดไว้ว่า ﴿وَإِنَّا فَوْقَهُمْ قَاهِرُونَ﴾ [3] “และแท้จริงเราเป็นผู้มีอำนาจเหนือพวกเขา” ไม่ต้องสงสัยเลยว่าในความหมายของอายะฮฺนั้นมิได้หมายความว่าฟิรเอาน์นั้นอยู่ในสถานที่ที่สูงกว่านบีมูซา عليه السلام และไพร่พลของมูซา

---

[1] ดูใน Ibn ‘Aṭiyah, n.d. : 608 , Ibn al-Jawziy, 2002 : 3/13 , al-Shawkaniy, 1993 : 2/150.

[2] ญะลาลุดดีน อับดุรเราะฮฺมาน บิน กะมาลุดดีน อบูบักร์ บิน มุฮัมมัด อัสสุยูฏีย์ รู้จักกันในนามอัสสุยูฏีย์ เกิดในกรุงไคโร ปีฮิจญ์เราะฮฺศักราช 849 และเสียชีวิตในปีฮิจญ์เราะฮฺศักราชที่ 911 (al-Suyuṭiy, 2004 : 5)

[3] ความหมายอัลกุรอานสูเราะฮฺอัลอะอฺรอฟ ส่วนหนึ่งของอายะฮฺที่ 127

4.2.9.7 ศิฟะฮฺ อัลอุลูวฺ

ก. ความหมาย

อัลอุลูวฺ(العُلُو) มาจากคำว่า “عَلَا” หมายถึง “عَلِيّ” มีความหมายว่า “اِرْتَفَعَ” หมายถึงสูงขึ้น [1]

อุละมาอ์แนวคิดสะลัฟได้กล่าวถึงอัลอุลูวฺ (العُلُو) ไว้ใน 3 ความหมาย (Abd al-Hadiy, 2007 : 130-132) คือ

1. ษาตสูงส่ง (عُلُو الذَّات) หมายถึง พระองค์ทรงอิสติวาอ์เหนือบัลลังก์ของพระองค์ที่อยู่เหนือบรรดาสรรพสิ่งถูกสร้างทั้งปวง ซึ่งเป็นส่วนเฉพาะของพระองค์แยกจากบรรดาสรรพสิ่งทั้งหลาย โดยพระองค์เป็นผู้ทรงสอดส่อง ดูแลและมองดู ผู้ทรงเห็นบรรดาสิ่งถูกสร้างทั้งปวง พระองค์ผู้ทรงบริหารกิจการของสรรพสิ่งและพิภพจักรวาล ผู้ทรงดำรัสบทบัญญัติของพระองค์

2. เดชานุภาพสูงส่ง (عُلُو القَهْر) หมายถึง พระองค์ผู้ทรงอำนาจ ทรงเดชานุภาพเหนือบรรดาสรรพสิ่งถูกสร้างทั้งปวง และสากลโลกทั้งหลายล้วนสยบและสวามิภักดิ์ต่อความยิ่งใหญ่ของพระองค์ ทุกสรรพสิ่งต่างมีความต้องการพระองค์ ทุกสรรพสิ่งดำเนินอยู่ภายใต้อำนาจของพระองค์ สิ่งใดที่พระองค์ทรงปรารถนาสิ่งนั้นก็จะอุบัติขึ้น และสิ่งใดที่พะองค์ไม่ทรงประสงค์สิ่งนั้นก็จะไม่ปรากฏขึ้น

3. คุณลักษณะสูงส่ง (عُلُو القَدْر) หมายถึง ผู้ทรงสูงส่งด้านคุณลักษณะและความยิ่งใหญ่ของพระองค์ ดังดำรัสของพระองค์ ﴿وَلِلَّهِ الْمَثَلُ الْأَعْلَى﴾ หมายถึงคุณลักษณะของพระองค์ทุก ๆ คุณลักษณะล้วนเป็นคุณลักษณะอันสูงส่ง ปราศจากข้อบกพร่องและข้อตำหนิใด ๆ ทั้งสิ้นในทุก ๆ ด้าน และทุก ๆ มิติ พระองค์ผู้ทรงสูงส่งยิ่ง พระพักตร์ของพระองค์สูงส่ง พระดำรัสของพระองค์สูงส่ง และเช่นเดียวกับคุณลักษณะอื่น ๆ ไม่มีสิ่งใดที่จะมีคุณลักษณะเสมอเหมือนหรือเทียบเท่าพระองค์ได้

ข. หลักฐานยืนยันจากอัลกุรอานและฮะดีษ

หลักฐานจากอัลกุรอาน

﴿الرَّحْمَٰنُ عَلَى الْعَرْشِ اسْتَوَىٰ﴾

“ผู้ทรงกรุณาปรานี ทรงสถิตอยู่บนบัลลังก์”

(สูเราะฮฺฏอฮา อายะฮฺที่ 5)

อัลกุรอานยืนยันว่าษาตของพระองค์นั้นทรงอิสติวาอ์เหนือบัลลังก์ของพระองค์ ซึ่งอยู่เหนือสรรพสิ่งทั้งหลาย

﴿وَهُوَ الْقَاهِرُ فَوْقَ عِبَادِهِ وَهُوَ الحَكِيمُ الخَبِيرُ﴾

[1] ดูใน Luyis Ma‘ruf, 1995 : 526 , Fayruz, 1998 : 1314.

“และพระองค์คือผู้ทรงชนะเหนือปวงบ่าวของพระองค์ และพระองค์คือผู้ทรงปรีชาญาณ ผู้ทรงรอบรู้อย่างละเอียด”

(สูเราะฮฺอัลอันอาม อายะฮฺที่ 18)

อัลกุรอานยืนยันว่าพระองค์นั้นทรงมีอำนาจและเดชานุภาพเหนือบรรดาบ่าวและสิ่งที่พระองค์ได้ทรงบังเกิดขึ้นมา

﴿وَلِلَّهِ الْمَثَلُ الْأَعْلَىٰ ۚ وَهُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ﴾

“และสำหรับอัลลอฮฺนั้นทรงมีคุณลักษณะอันสูงส่ง และพระองค์คือผู้ทรงเดชานุภาพ ผู้ทรงปรีชาญาณ”

(สูเราะฮฺอันนะหฺลฺ ส่วนหนึ่งของอายะฮฺที่ 60)

อัลกุรอานยืนยันว่าพระองค์นั้นทรงมีคุณลักษณะอันสูงส่ง ปราศจากข้อบกพร่องทั้งปวง และไม่มีสิ่งใดที่มีคุณลักษณะอันสมบูรณ์เทียบเท่าพระองค์

﴿تَعْرُجُ الْمَلَائِكَةُ وَالرُّوحُ إِلَيْهِ فِي يَوْمٍ كَانَ مِقْدَارُهُ خَمْسِينَ أَلْفَ سَنَةٍ﴾

“มะลาอิกะฮฺและอัรรูหฺ (ญิบรีล) จะขึ้นไปหาพระองค์ในวันหนึ่งซึ่งกำหนดของมันเท่ากับห้าหมื่นปี (ของโลกดุนยา)”

(สูเราะฮฺอัลมะอาริจญ์ อายะฮฺที่ 4)

จากความหมายอายะฮฺ มะลาอิกะฮฺและญิบรีลจะขึ้นไปหาพระองค์เป็นสิ่งที่บ่งบอกและยืนยันได้ว่าพระองค์อัลลอฮฺ ﷻ นั้นทรงอยู่ในสถานที่สูง

หลักฐานจากฮะดีษ

((أَلَا تَأْمَنُونِي وَأَنَا أَمِينٌ مَنْ فِي السَّمَاءِ))

أخرجه البخاري، د.ت: 4351

“พวกท่านไม่ไว้วางใจต่อฉันอย่างนั้นหรือ ฉันเป็นผู้ได้รับความไว้วางใจจากผู้ที่อยู่ในชั้นฟ้า” หมายถึงอัลลอฮฺ ﷻ

(บันทึกโดย al-Bukhariy, n.d. : 4351)

((اتَّقُوا دَعْوَةَ الْمَظْلُومِ ، فَإِنَّهَا تَصْعَدُ إِلَى اللهِ كَأَنَّهَا شَرَارَةٌ))

أخرجه الألباني، 1998: 118

“ท่านทั้งหลาย จงเกรงกลัวดุอาอ์ของผู้ถูกอธรรม เพราะดุอาอ์จะขึ้นไปสู่อัลลอฮฺ ﷻ เหมือนกับลูกไฟ” ดุอาอ์จะไปถึงอัลลอฮฺ ﷻ ด้วยความรวดเร็ว

(บันทึกโดย al-’Albaniy, 1998 : 118) [1]

[1] และบันทึกโดย al-’Albaniy, 2000 : 2228.

จากฮะดีษ ให้ความหมายยืนยันถึงดุอาอ์ที่ขึ้นไปสู่อัลลอฮฺ ﷻ จึงเป็นสิ่งที่ยืนยันได้ว่าอัลลอฮฺ ﷻ ทรงอยู่ ณ ที่สูง เนื่องจากต้องมีการขึ้นไปยังพระองค์

ค. อุละมาอ์สะลัฟกับอัลอุลูวฺ

อุละมาอ์สะลัฟเชื่อว่า พระองค์อัลลอฮฺ ﷻ ผู้ทรงสูงส่งยิ่ง ผู้ทรงสูงส่งในทุก ๆ ด้าน ทุก ๆ มิติ และทุก ๆ การพรรณนา พระองค์ทรงสูงส่งทั้งในด้านษาต อำนาจ เดชานุภาพ และด้านคุณลักษณะ อบู ฮะนีฟะฮฺกล่าวว่า ผู้ใดไม่เชื่อหรือปฏิเสธว่าอัลลอฮฺ ﷻ อยู่บนฟากฟ้า แน่นอนเขาเป็นผู้ปฏิเสธ และมาลิกได้กล่าวไว้ทำนองเดียวกันว่าอัลลอฮฺ ﷻ นั้นทรงอยู่บนฟากฟ้าและความรู้ของพระองค์นั้นอยู่ทุกหนทุกแห่ง (al-Dhahabiy, 1981 : 26) [1]

อย่างไรก็ตาม ทั้งคุณลักษณะอัลมะอียะฮฺและอัลอุลูวฺมิได้ขัดแย้งกันในความหมายแต่อย่างใด เนื่องจากพระองค์ได้ทรงระบุทั้งสองคุณลักษณะไว้ในอายะฮฺเดียวกันว่า

﴿هُوَ الَّذِي خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوَىٰ عَلَى الْعَرْشِ ۚ يَعْلَمُ مَا يَلِجُ فِي الْأَرْضِ وَمَا يَخْرُجُ مِنْهَا وَمَا يَنزِلُ مِنَ السَّمَاءِ وَمَا يَعْرُجُ فِيهَا ۖ وَهُوَ مَعَكُمْ أَيْنَ مَا كُنتُمْ﴾

“พระองค์คือพระผู้ทรงสร้างชั้นฟ้าทั้งหลายและแผ่นดินในระยะหกวัน แล้วพระองค์ทรงสถิตอยู่บนบัลลังก์พระองค์ทรงรอบรู้สิ่งที่เข้าไปในแผ่นดินและสิ่งที่ออกมาจากแผ่นดินและสิ่งที่ลงมาจากฟากฟ้าและสิ่งที่ขึ้นไปสู่ฟากฟ้า และพระองค์ทรงอยู่กับพวกเจ้า ไม่ว่าพวกเจ้าจะอยู่ ณ แห่งหนใด”

(สูเราะฮฺอัลฮะดีด ส่วนหนึ่งของอายะฮฺที่ 4)

มุกอติล บิน ฮัยยาน[2] กล่าวถึงอายะฮฺ﴿مَا يَكُونُ مِن نَّجْوَىٰ ثَلَاثَةٍ إِلَّا هُوَ رَابِعُهُمْ﴾[3] ว่าหมายถึง พระองค์ทรงอยู่เหนือบัลลังก์ของพระองค์ และความรู้ของพระองค์นั้นอยู่ร่วมกับพวกเขา (al-Dhahabiy, 1981 : 64)

ง. อุละมาอ์เคาะลัฟกับอัลอุลูวฺ

อุละมาอ์เคาะลัฟปฏิเสธคุณลักษณะอัลอุลูวฺของอัลลอฮฺ ﷻ เช่นเดียวกับคุณลักษณะอัลเฟากียะฮฺที่หมายถึงสถานที่ หรือให้ความหมายว่าอยู่ในสถานที่สูง เนื่องจากเคาะลัฟปฏิเสธการมี

[1] ดูใน al-Darimiy, 1985 : 35-36 , Ibn Taymiyah, 1991 : 5/135.

[2] อิบนุ ดะวาล อัลนิบฏีย์ อบู บัสฏอม อัลบัลคีย์ อัลคุซาซ เสียชีวิตในอินเดียก่อนฮิจญ์เราะฮฺศักราชที่ 150 (al-Dhahabiy, 1985 : 6/340)

[3] สูเราะฮฺอัลมุญาดะละฮฺ ส่วนหนึ่งของอายะฮฺที่ 7

ทิศที่อยู่สำหรับอัลลอฮฺ ﷻ พระองค์นั้นมิได้อยู่ในทิศใดทิศหนึ่ง การมีทิศที่อยู่อาศัยเป็นลักษณะของสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นใหม่ที่ต้องการสถานที่อยู่ ดังนั้นหากว่าพระองค์ต้องการพื้นที่สำหรับษาต พระองค์ก็จะมีลักษณะเหมือนกับสรรพสิ่งที่ถูกสร้างขึ้นใหม่ที่ต้องการพึ่งพิงสถานที่อยู่ ซึ่งเป็นไปไม่ได้สำหรับพระองค์ ดังนั้นเคาะลัฟ อัลอะชาอีเราะฮฺจึงอรรถาธิบายอัลอุลูวฺที่ระบุในอัลกุรอานว่าหมายถึงตำแหน่งเกียรติยศและอำนาจเช่นเดียวกับอัลเฟากียะฮฺ [1]

4.2.9.8 ศิฟะฮฺ อัลมะฮับบะฮฺ และอัลกะรอฮียะฮฺ

ก. ความหมาย

อัลมะฮับบะฮฺ (اَلْمَحَبَّةُ) หมายถึงการโอนเอียงของจิตใจสู่สิ่งที่สอดคล้องกับอารมณ์ (Mar'iy, 1985 : 77)

อัลมะฮับบะฮฺ คือความปรารถนาเห็นสิ่งที่ดีหรือนึกคิดในสิ่งที่ดีมี 3 ประเภท (al-Raghib, 2009 : 214) คือ

1. อัลมะฮับบะฮฺ ลิลลัษษะฮฺ ชายที่มีความรักความปรารถนาต่อหญิง
2. อัลมะฮับบะฮฺ ลิลนัฟอฺ ความรักความปรารถนาในสิ่งที่เป็นประโยชน์กับตน
3. อัลมะฮับบะฮฺ ลิลฟัฏลฺ ความรักที่มีต่ออุละมาอ์ที่มีความรู้ เพื่อหวังความรู้จากเขา

อัลกะรอฮียะฮฺ (اَلْكَرَاهِيَّةُ) "كُرْهاً، وكَراهة، وكَراهية" นักอ่านคัมภีร์อัลกุรอานมีทัศนะที่เห็นแตกต่างกันกับการใส่สระดอมมะฮฺ หรือฟัตหะฮฺ "اَلْكُرْهُ , اَلْكَرْهُ" แต่อย่างไรก็ตามบางทัศนะเห็นว่าทั้งสองคำนั้นมีความหมายเดียวกัน ในขณะที่อีกบางทัศนะเห็นว่ามีความหมายแตกต่างกัน "اَلْكَرْهُ" คือความยากลำบากที่มนุษย์ได้รับจากภายนอกเป็นสิ่งที่เขาต้องแบกรับและอดทนอยู่ด้วยความรังเกียจ ในขณะที่ "اَلْكُرْهُ" คือสิ่งที่เขาได้รับจากตัวของเขาเอง และมันเป็นสิ่งที่เขารังเกียจ ซึ่งแบ่งออกเป็นสองประเภทคือ 1) สิ่งที่น่ารังเกียจเมื่อพิจารณาในมิติของสัญชาตญาณ และ2) สิ่งที่น่ารังเกียจเมื่อพิจารณาในมิติของสติปัญญาและบทบัญญัติ (al-Raghib, 2009 : 707) เช่นพระดำรัสของอัลลอฮฺ ﷻ

﴿كُتِبَ عَلَيْكُمُ الْقِتَالُ وَهُوَ كُرْهٌ لَّكُمْ ۖ وَعَسَىٰ أَن تَكْرَهُوا شَيْئًا وَهُوَ خَيْرٌ لَّكُمْ﴾

"การสู้รบนั้นได้ถูกกำหนดแก่พวกเจ้าแล้วทั้ง ๆ ที่มันเป็นที่รังเกียจสำหรับพวกเจ้า และอาจเป็นไปได้ว่า การที่พวกเจ้าเกลียดสิ่งหนึ่ง ทั้ง ๆ สิ่งนั้นเป็นสิ่งที่ดีแก่พวกเจ้า"

(สูเราะฮฺอัลบะเกาะเราะฮฺ ส่วนหนึ่งของอายะฮฺที่ 216)

[1] ดูใน al-Raziy, 1990 : 12/144 , al-Qurṭubiy, 1988 : 6/257.

จากความหมายอายะฮฺ การสู้รบถือว่าเป็นสิ่งที่มนุษย์รังเกียจเมื่อพิจารณาในด้านสัญชาตญาณ แต่เมื่อนำเอาสติปัญญาและบทบัญญัติมาพิจารณา ถือว่าการสู้รบในอายะฮฺเป็นสิ่งที่ดี ที่สนับสนุนให้สู้รบ [1]

ข. หลักฐานยืนยันจากอัลกุรอานและฮะดีษ

หลักฐานจากอัลกุรอาน

﴿قُلْ إِن كُنتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُونِي يُحْبِبْكُمُ اللَّهُ﴾

“จงกล่าวเถิด(มุฮัมมัด)ว่า หากพวกท่านรักอัลลอฮฺก็จงปฏิบัติตามฉัน อัลลอฮฺ ﷻ ก็จะทรงรักพวกท่าน”

(สูเราะฮฺอาละอิมรอน ส่วนหนึ่งของอายะฮฺที่ 31)

﴿إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُتَّقِينَ﴾

“แท้จริงอัลลอฮฺนั้นทรงชอบผู้ที่ยำเกรงทั้งหลาย”

(สูเราะฮฺอัตเตาบะฮฺ ส่วนหนึ่งของอายะฮฺที่ 7)

﴿إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الَّذِيْنَ يُقَاتِلُوْنَ فِي سَبِيلِهِ﴾

“แท้จริง อัลลอฮฺทรงรักบรรดาผู้ที่ต่อสู้ในทางของพระองค์”

(สูเราะฮฺอัศศอฟ ส่วนหนึ่งของอายะฮฺที่ 4)

﴿فَإِن تَوَلَّوْا فَإِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْكَافِرِينَ﴾

“แต่ถ้าพวกเขาผินหลังให้ แท้จริงอัลลอฮฺ ﷻ นั้นไม่ทรงชอบผู้ปฏิเสธศรัทธาทั้งหลาย”

(สูเราะฮฺอาละอิมรอน ส่วนหนึ่งของอายะฮฺที่ 32)

﴿وَلَٰكِن كَرِهَ اللَّهُ انبِعَاثَهُمْ فَثَبَّطَهُمْ﴾

“แต่ทว่าอัลลอฮฺทรงเกลียดการออกไปของพวกเขา พระองค์จึงได้ทรงกีดขวางพวกเขาไว้”

(สูเราะฮฺอัตเตาบะฮฺ ส่วนหนึ่งของอายะฮฺที่ 46)

หลักฐานจากฮะดีษ

أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ قَالَ يَوْمَ خَيْبَرَ: ((لأُعْطِيَنَّ هَذِهِ الرَّايَةَ غَدًا رَجُلا ، يَفْتَحُ اللَّهُ عَلَى يَدَيْهِ ، يُحِبُّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ ، وَيُحِبُّهُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ))

(أخرجه البخاري، د.ت : 4210)

[1] ดูใน al-Raghib, 2009 : 707.

ท่านเราะสูลุลลอฮฺ ﷺ เคยกล่าวในสงครามคอยบัรว่า “แน่นอน ในวันพรุ่งนี้ ฉันจะมอบธงรบนี้ให้ชายที่อัลลลอฮฺ ﷻ ทรงมอบพลังให้กับเขา เขาเป็นผู้ที่รักอัลลอฮฺ ﷻ และรักเราะสูลของพระองค์ และอัลลอฮฺ ﷻ และเราะสูลของพระองค์ก็รักเขา”

(บันทึกโดย al-Bukhariy, n.d. : 4210)

((إِنَّ اللَّهَ يَرْضَى لَكُمْ ثَلاَثًا وَيَكْرَهُ لَكُمْ ثَلاَثًا : فَيَرْضَى لَكُمْ أَنْ تَعْبُدُوهُ وَلاَ تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا ، وَأَنْ تَعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللَّهِ جَمِيعًا وَلاَ تَفَرَّقُوا ، وَيَكْرَهُ لَكُمْ قِيلَ وَقَالَ ، وَكَثْرَةَ السُّؤَالِ وَإِضَاعَةَ الْمَالِ))

(أخرجه مسلم، 1999 : 1715)

“แท้จริงอัลลอฮฺ ﷻ ทรงพอพระทัยต่อการปฏิบัติของพวกท่านสามประการ และทรงรังเกียจในสามประการที่พวกท่านปฏิบัติ คือ พระองค์ทรงพอพระทัยการที่พวกท่านอิบาดะฮฺต่อพระองค์และไม่ให้สิ่งใดเป็นภาคีกับพระองค์และการที่พวกท่านทั้งหมดยึดมั่นต่อสายเชือกของอัลลอฮฺ ﷻ โดยที่ไม่แตกแยกกัน และพระองค์ทรงรังเกียจคำพูดที่ว่า มีคนพูดว่าและเขาพูดว่า และการตั้งคำถามมาก ๆ และการทำให้ทรัพย์สูญไปโดยไม่เกิดประโยชน์”

(บันทึกโดย Muslim, 1999 : 1715)

ค. อุละมาอ์สะลัฟกับอัลมะฮับบะฮฺ และอัลกะรอฮียะฮฺ

อัลมะฮับบะฮฺ และอัลกะรอฮียะฮฺ เป็นอีกสองคุณลักษณะด้านการกระทำของพระองค์อัลลอฮฺ ﷻ ที่สัมพันธ์กับพระประสงค์ของพระองค์ อุละมาอ์แนวคิดสะลัฟเชื่อและศรัทธาต่อทั้งสองคุณลักษณะและยืนยันว่าทั้งอัลมะฮับบะฮฺและอัลกะรอฮียะฮฺ เป็นคุณลักษณะที่แท้จริงของพระองค์ ซึ่งเป็นคุณลักษณะที่เหมาะสมคู่ควรกับความสูงส่งของพระองค์ ทั้งอัลมะฮับบะฮฺและอัลกะรอฮียะฮฺได้ถูกกล่าวยืนยันจากอัลลอฮฺ ﷻ ในอัลกุรอานโดยอ้างอิงคุณลักษณะอัลมะฮับบะฮฺยังพระองค์เอง และจากการระบุถึงของท่านเราะสูลุลลอฮฺ ﷺ อัลมะฮับบะฮฺของอัลลอฮฺ ﷻ นั้นมิใช่สิ่งที่ถูกสร้างขึ้นใหม่ แต่เป็นคุณลักษณะที่ดำรงอยู่กับษาตของพระองค์และอัลมะฮับบะฮฺของพระองค์นั้นแตกต่างจากความรัก ความชอบของมนุษย์และสิ่งถูกสร้างทั่วไป และอัลมะฮับบะฮฺของพระองค์นั้นมิได้หมายถึงความต้องการของจิตใจ

อัฏเฏาะบะรีย์(al-Ṭabariy, 1992: 4/626)ได้อรรถาธิบายอัลมะฮับบะฮฺของอัลลอฮฺ ﷻ ในอายะฮฺ ﴿فَسَوْفَ يَأْتِي اللَّهُ بِقَوْمٍ يُحِبُّهُمْ وَيُحِبُّونَهُ﴾ [1] ว่า พระองค์อัลลอฮฺ ﷻ จะทรงนำพวกหนึ่งมา

[1] สูเราะฮฺอัลมาอิดะฮฺ ส่วนหนึ่งจากอายะฮฺที่ 54

แทนพวกปฏิเสธออกนอกศาสนา เป็นพวกที่อัลลอฮฺ ﷻ ทรงรักพวกเขาและพวกเขาก็รักอัลลอฮฺ ﷻ เช่นกัน ถือว่าอัฏเฏาะบะรีย์ได้ถ่ายทอดความหมายอัลมะฮับบะฮฺตามถ้อยคำที่ปรากฏ และยืนยันคุณลักษณะอัลมะฮับบะฮฺที่เหมาะสมและคู่ควรกับอัลลอฮฺ ﷻ (al-Maghrawiy, 2000 : 546) เช่นเดียวกับอิบนุ กะษีร(Ibn Kathir, 1998 : 1/405) ที่ยืนยันคุณลักษณะอัลมะฮับบะฮฺโดยอรรถาธิบายความหมายของอัลมะฮับบะฮฺตามถ้อยคำที่ปรากฏ

สำหรับอัลกะรอฮียะฮฺของอัลลอฮฺ ﷻ นั้นเป็นการรังเกียจต่อการกระทำ ดังที่พระองค์ดำรัสว่า ﴿كُلُّ ذَٰلِكَ كَانَ سَيِّئُهُ عِندَ رَبِّكَ مَكْرُوهًا﴾ [1] “ทั้งหมดนั้น ความเลวของมันเป็นที่รังเกียจยิ่ง ณ พระผู้เป็นเจ้าของเจ้า” และเป็นการรังเกียจต่อผู้กระทำ ดังที่ท่านเราะสูลุลลอฮฺ ﷺ เคยกล่าวไว้ว่า ((وَإِذَا أَبْغَضَ عَبْدًا دَعَا جِبْرِيلَ فَيَقُوْلُ: إِنِّي أُبْغِضُ فُلانًا فَأَبْغِضْهُ ، قَالَ : فَيُبْغِضُهُ جِبْرِيلُ)) [2] “เมื่อพระองค์ทรงรังเกียจบ่าวคนหนึ่ง พระองค์ก็ทรงเรียกญิบรีล และตรัสกับญิบรีลว่า แท้จริงข้ารังเกียจคนนั้น ดังนั้นเจ้าก็จงรังเกียจเขาด้วย ท่านนบีก็กล่าวว่า ดังนั้นญิบรีลจึงรังเกียจเขา” [3]

Prince of Songkla University Pattani Campus

ง. อุละมาอ์เคาะลัฟกับอัลมะฮับบะฮฺ และอัลกะรอฮียะฮฺ

อัลมะฮับบะฮฺ หมายถึงการโน้มเอียงของจิตใจสู่สิ่งที่สอดคล้องกับอารมณ์ อัลลอฮฺ ﷻ ทรงบริสุทธิ์ห่างไกลจากคุณลักษณะดังกล่าว ดังนั้นมะฮับบะฮฺของอัลลอฮฺ ﷻ ที่ทรงมีต่อบ่าวคือความปรารถนาที่จะให้ความเมตตากรุณาและการปฏิบัติดีต่อบ่าว และมะฮับบะฮฺของบ่าวที่มีต่ออัลลอฮฺ ﷻ คือความปรารถนาการเชื่อฟังต่อพระองค์ด้วยการปฏิบัติสิ่งที่เป็นคำสั่งของพระองค์และยับยั้งจากสิ่งที่พระองค์ทรงห้ามไว้ และการให้ความสนใจเพื่อได้รับความพอพระทัยของพระองค์ ดังนั้นอุละมาอ์เคาะลัฟ อัลอะชาอีเราะฮฺ จึงปฏิเสธคุณลักษณะอัลมะฮับบะฮฺและอัลกะรอฮียะฮฺ เนื่องจากเป็นคุณลักษณะของสิ่งถูกสร้าง โดยเฉพาะอย่างยิ่งอัลกะรอฮียะฮฺเป็นคุณลักษณะที่แสดงถึงความบกพร่อง มีข้อตำหนิ ดังนั้นอุละมาอ์เคาะลัฟจึงให้ความหมายเทียบเคียงในการอรรถาธิบายอัลมะฮับบะฮฺว่าหมายถึงอัลอิรอดะฮฺ (Mar‘iy, 1985 : 77) แต่อย่างไรก็ตามอัลมะฮับบะฮฺหรือความรักนั้นมีความหมายที่ลึกซึ้งกว่าอัลอิรอดะฮฺหรือความปรารถนา ทุก ๆ ความรักคือความปรารถนา แต่มิใช่ว่าทุกความปรารถนาคือความรัก (al-Raghib, 2009 : 214)

อัลอะชาอีเราะฮฺเชื่อว่าคุณลักษณะอัลอิรอดะฮฺและอัลมะฮับบะฮฺของอัลลอฮฺ ﷻ นั้นมิได้มีความแตกต่างกันแต่อย่างใด บุคคลแรกที่ให้แนวคิดดังกล่าวคือ อบู อัลฮะสัน อัลอัชอารีย์

---

[1] สูเราะฮฺอัลอิสรออ์ อายะฮฺที่ 38

[2] บันทึกโดย Muslim, 1999 : 2637.

[3] ดูใน al-‘Uthaymin, n.d. : 217-218.

หลังจากนั้นมีผู้ที่มีแนวคิดเดียวกับอบู อัลฮะสันคือ อบูบักรฺ อัลบากิลานีย์ [1] อัลกอฎีย์ อบี ยะลา [2] อบู อัลมะอาลีย์ อัลญุวัยนีย์ [3] อุละมาอ์เหล่านี้เชื่อว่าอัลมะหับบะฮฺของอัลลอฮฺ ﷻ ตลอดจน อัรริฎอ อัลกะรอฮียะฮฺ และอัลเฆาะฏอบของพระองค์นั้นล้วนกลับไปสู่คุณลักษณะอัลอิรอดะฮฺของพระองค์ หรืออาจกล่าวอีกนัยหนึ่งว่าคุณลักษณะเหล่านี้ก็คือคุณลักษณะอัลอิรอดะฮฺของพระองค์นั่นเอง [4]

อัฏฏูฟีย์ [5] กล่าวถึงกลุ่มมุตะกัลลิมีนกับอัลมะฮับบะฮฺไว้ว่า แท้จริงอัลลอฮฺ ﷻ ไม่ทรงรักชอบจริง ๆ แต่ทว่ามะฮับบะฮฺของอัลลอฮฺ ﷻ คือ มะฮับบะฮฺต่อการเชื่อฟังพระองค์และการอิบาดะฮฺ สักการะต่อพระองค์ เช่นเดียวกันพระองค์อัลลอฮฺ ﷻ นั้นมิได้รักชอบบรรดาบ่าวของพระองค์ แต่ทว่าความรักความชอบของพระองค์คือความปรารถนาของพระองค์ในการปฏิบัติดีแก่บรรดาบ่าว (Mar'iy, 1985 : 77) และให้ความโปรดปรานด้วยการให้อภัยแก่บ่าว อัลลอฮฺ ﷻ ดำรัสว่า ﴿إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْكَافِرِينَ﴾ [6] "แท้จริงอัลลอฮฺ ﷻ ไม่ทรงรักบรรรดาผู้ปฏิเสธศรัทธา" หมายถึงไม่ให้อภัยกับพวกเขา (al-Qurtubiy, 1988 : 4/40) [7]

4.2.9.9 ศิฟะฮฺ อัลฮะยาอ์

ก. ความหมาย

อัลฮะยาอ์ (اَلْحَيَاءُ) หมายถึง ความผันแปร เปลี่ยนแปลง และไร้ความสามารถ (Ibn Ḥajar, 1989 : 1/521)

Prince of Songkla University Pattani Campus

[1] กล่าวถึงแล้ว ดูหน้า 232

[2] มุฮัมมัด บิน อัลฮุสัยนฺ บิน มุฮัมมัด บิน เคาะลัฟ อัลบัฆดาดีย์ อัลฮะนาบีลีย์ เกิดในปีฮิจญ์เราะฮฺศักราช 381และเสียชีวิตในปีฮิจญ์เราะฮฺศักราช 458 เจ้าของผลงานเขียนหลายผลงาน เช่น "أحكام القرآن , الرد على الكرامة" (al-Dhahabiy, 1985 : 18/89)

[3] อิหม่ามอัลฮะเราะมัยนฺ อบู อัลมะอาลีย์ อับดุลมาลิก บิน อบี มุฮัมมัด อัลญุวัยนีย์ เกิดในปีฮิจญ์เราะฮฺศักราช 419 และเสียชีวิตในปีฮิจญ์เราะฮฺศักราช 479 เป็นอุละมาอ์อาวุโสของมัษฮับอัชชาฟีอีย์ เจ้าของผลงานประพันธ์หลายผลงาน เช่น "الشامل في أصول الدين, العقيدة النظامية في الأركان الإسلامية, نهاية المطلب في دراية المذهب" (al-Dhahabiy, 1985 : 18/468)

[4] ดูใน al-Juwayniy, 1985 : 211 , al-Baqillaniy, 1986 : 38.

[5] นัจญ์มุดดีน อบู เราะเบี๊ยะ สุลัยมาน บิน อับดุลการีม บิน สะอี๊ด เป็นอุละมาอ์อาวุโสของอัลฮะนาบีละฮฺในเมืองแบกแดด เกิดในปีฮิจญ์เราะฮฺศักราช 657 ที่แบกแดด เคยเดินทางไปเมืองดามัสกัสเพื่อพบอิบนุ ตัยมียะฮฺ และท่านอัลมิซซีย์ เสียชีวิตในปีฮิจญ์เราะฮฺ 716 ที่เมืองอัลเคาะลีล ปาเลสไตน์ (Abd al-Rahman, n.d : 4/404)

[6] สูเราะฮฺอาละอิมรอน ส่วนหนึ่งของอายะฮฺที่ 32

[7] ดูใน Ibn 'Aṭiyah, n.d : 291 , al-Bayḍawiy, n.d : 2/13 , al-Raghib, 2009 : 214 , al-Shawkaniy, 1993 : 1/497.

อัลฮะยาอ์และอิสติหฺยาอ์ (اِسْتِحْيَاء) หมายถึงคอชยะฮฺ (خَشْيَةٌ) ความเกรงกลัว (al-Ṭabariy, 1992 : 1/251)

อัลฮะยาอ์ หมายถึง การระงับยับยั้งจิตใจจากสิ่งที่น่ารังเกียจโดยการละทิ้งการกระทำในสิ่งนั้น (al-Raghib, 2009 : 270)

อัลกุรฏุบีย์ (al-Qurṭubiy, 1988 : 1/168) ให้ความหมายอัลอิสติหฺยาอ์ว่าความหมายเดิมหมายถึงการระงับยับยั้งจากการกระทำสิ่งหนึ่ง เพราะกลัวว่าจะเกิดความน่าเกลียด

ศิดดีก ฮะสัน คาน (Ṣiddiq Ḥasan Kan, 1992 : 1/113) ได้ให้ความหมายอัลหะยาอ์ไว้เช่นเดียวกับอัรรอฆิบและอัลกุรฏุบีย์ว่าหมายถึง การผันแปรของจิตใจที่มีผลทำให้ไม่สามารถกระทำสิ่งหนึ่งได้ เมื่อเกิดความกลัวที่จะถูกตำหนิ ติเตียน

ข. หลักฐานยืนยันจากอัลกุรอานและฮะดีษ

หลักฐานจากอัลกุรอาน

﴿إِنَّ اللَّهَ لَا يَسْتَحْيِي أَن يَضْرِبَ مَثَلًا مَّا بَعُوضَةً فَمَا فَوْقَهَا﴾

“แท้จริงอัลลอฮฺไม่ทรงละอาย ในการที่พระองค์จะทรงยกอุทาหรณ์ใดๆ ขึ้นเปรียบเทียบไม่ว่าจะเป็นริ้นสักตัวหนึ่ง แล้วก็สิ่งที่ยิ่งไปกว่านั้นก็ตาม”

(สูเราะฮฺอัลบะเกาะเราะฮฺ ส่วนหนึ่งของอายะฮฺที่ 26)

﴿وَاللهُ لا يَسْتَحْيِ مِنْ الْحَقِّ﴾

“และอัลลอฮฺนั้นไม่ทรงกระดากอายต่อความจริง”

(สูเราะฮฺอัลอะหฺซาบ ส่วนหนึ่งของอายะฮฺที่ 53)

หลักฐานจากฮะดีษ

((إِنَّ رَبَّكُمْ حَيِيٌّ كَرِيمٌ ، يَسْتَحِي مِنْ عَبْدِهِ إِذَا رَفَعَ إِلَيْهِ يَدَيْهِ أَنْ يَرُدَّهُمَا صِفْراً خَائِبَتَيْنِ))

(أخرجه أبو داود، د.ت : 1488 , والترمذي، د.ت : 3556)

“แท้จริงพระผู้อภิบาลของพวกท่านเป็นผู้ทรงละอาย ผู้ทรงใจบุญยิ่ง พระองค์ทรงละอายต่อบ่าวของพระองค์ เมื่อเขาได้ยกมือทั้งสองของเขาขึ้นเพื่อขอดุอาอ์ และพระองค์ไม่ทรงตอบรับดุอาอ์และปล่อยให้สองมือนั้นต้องกลับไปอย่างสูญเปล่าพร้อมกับความผิดหวัง”

(บันทึกโดย Abu Dawud, n.d. : 1488 , al-Thirmidhiy, n.d. : 3556) [1]

[1] และบันทึกโดย al-Thirmidhiy n.d. : 3556 โดยระบุว่าเป็นฮะดีษฮะสัน เฆาะรีบ และ Ibn Majah n.d. : 3865 อัลอัลบานีย์ระบุว่าเป็นฮะดีษเศาะหี้หฺ (Abu Dawud n.d. : 178 , al-Thirmidhiy, n.d. : 559)

ค. อุละมาอ์สะลัฟกับอัลฮะยาอ์

คุณลักษณะอัลฮะยาอ์หรืออัลอิสติหฺยาอ์ คือคุณลักษณะที่แท้จริงของอัลลอฮฺ ﷻ พระองค์ทรงระบุยืนยันไว้ในคัมภีร์อัลกุรอาน ซึ่งเป็นคุณลักษณะที่สมบูรณ์ เหมาะสม คู่ควรกับความยิ่งใหญ่ของพระองค์ โดยไม่ต้องกล่าวถึงในรายละเอียดว่าเป็นอย่างไร คุณลักษณะอัลฮะยาอ์ของพระองค์แตกต่างจากอัลฮะยาอ์ของมนุษย์และสิ่งถูกสร้างทั้งปวง สำหรับอัลฮะยาอ์ของมนุษย์นั้นหมายถึงพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไป ทำให้ไม่สามารถที่จะปฏิบัติสิ่งหนึ่งสิ่งใดได้ เมื่อมีบางสิ่งที่ทำให้เกิดความกลัวที่จะถูกตำหนิ

อย่างไรก็ตาม อุละมาอ์แนวคิดสะลัฟได้ให้ความหมายที่แตกต่างกันกับคุณลักษณะอัลฮะยาอ์ของอัลลอฮฺ ﷻ ในอายะฮ ﴿إِنَّ اللَّهَ لَا يَسْتَحْيِي﴾ ออกเป็นสองแนวทางคือ อรรถาธิบายความหมายไปตามถ้อยคำที่ปรากฏ และอรรถาธิบายความหมายด้วยการให้ความหมายเทียบเคียงหรือให้ความหมายโดยนัย

อิบนุ กะษีร (Ibn Kathir, 1998 : 1/83) ยืนยันว่าอัลฮะยาอ์เป็นคุณลักษณะด้านการกระทำอีกคุณลักษณะหนึ่งของอัลลอฮฺ ﷻ เนื่องจากปรากฏถ้อยคำในอัลกุรอานและพระองค์ได้ทรงยืนยันไว้ในอายะฮฺข้างต้นว่าพระองค์นั้นไม่ทรงละอาย หมายถึงพระองค์ไม่ทรงละเว้น “لا يستنكف” ในขณะที่อัฏเฏาะบะรีย์ (al-Ṭabariy, 1992 : 1/251) ได้กล่าวถึงการให้ความหมายเทียบเคียงในอายะฮฺข้างต้นโดยอ้างอิงความหมายด้านภาษาว่าหมายถึง “إِنَّ اللَّهَ لَا يَخشى” แท้จริงอัลลอฮฺ ﷻ นั้นไม่ทรงเกรงกลัวโดยอ้างอิงดำรัสของพระองค์เพื่อการอรรถาธิบายความหมายที่พระองค์ดำรัสว่า

﴿وَتَخْشَى النَّاسَ وَاللَّهُ أَحَقُّ أَن تَخْشَاهُ﴾

“และเจ้ากลัวเกรงมนุษย์ แต่อัลลอฮฺทรงสมควรยิ่งกว่าที่เจ้า
จะกลัวเกรงพระองค์”

(สูเราะฮฺอัลอะหฺซาบ ส่วนหนึ่งของอายะฮฺที่ 37)

ดังนั้นจึงเห็นได้ว่าอิบนุ กะษีร ยืนยันคุณลักษณะอัลฮะยาอ์ที่เหมาะสมและคู่ควรกับอัลลอฮฺ ﷻ และยังได้ให้ความหมายที่เป็นนัยที่หมายถึงการละทิ้ง การยับยั้ง (al-Maghrawiy, 2000 : 608) และอัฏเฏาะบะรีย์ ให้ความหมายอิสติหฺยาอ์ว่าหมายถึงคอชยะฮฺ (خَشْيَةٌ) ความเกรงกลัวและคอชยะฮฺก็หมายถึงอิสติหฺยาอ์

อัลบะเฆาะวีย์ ได้ให้ความหมายอายะฮฺข้างต้นว่า ความอายมิได้ห้ามพระองค์และมิได้ทำให้พระองค์ละเว้นการยกอุทาหรณ์ (al-Baghawiy, 1987 : 1/76) ซึ่งสอดคล้องกับความหมายที่อัลกุรฏุบีย์ได้กล่าวไว้

ง. อุละมาอ์เคาะลัฟกับอัลฮะยาอ์

อุละมาอ์เคาะลัฟปฏิเสธคุณลักษณะอัลฮะยาอ์แม้ว่าถูกระบุในอัลกุรอานเนื่องจากเป็นลักษณะของสิ่งถูกสร้าง และเป็นลักษณะที่บ่งบอกถึงความบกพร่อง ดังนั้นอุละมาอ์เคาะลัฟอัลอะชาอีเราะฮฺจึงใช้แนวทางการให้ความหมายเทียบเคียงแทนความหมายที่ปรากฏ ดังที่อัลกุรฏุบีย์ (al-Qurṭubiy, 1988 : 1/168) ได้ให้ความหมายอัลอิสติหฺยาอ์ว่าหมายถึง การระงับยับยั้งจากการกระทำสิ่งหนึ่ง เพราะกลัวว่าจะเกิดความน่าเกลียด จากความหมายดังกล่าวถือว่าเป็นไปไม่ได้ที่อัลฮะยาอ์จะเป็นคุณลักษณะของอัลลอฮฺ ﷻ [1] อัลกุรฏุบีย์ได้อ้างอิงฮะดีษของอุมมุ สุลัยมฺ [2] ที่ได้มาหาท่านนบี ﷺ และนางได้พูดกับท่านนบี ﷺ ว่า

((يَا رَسُولَ اللَّهِ ، إِنَّ اللَّهَ لَا يَسْتَحْيِي مِنْ الْحَقِّ))

(أخرجه البخاري، د.ت : 282)

“ท่านเราะสูลุลเลาะฮฺ แท้จริงอัลลอฮฺ ﷻ นั้นไม่ทรงอายในสิ่งที่ถูกต้อง”

(บันทึกโดย al-Bukhariy, n.d. : 282)

อัลกุรฏุบีย์ได้ให้ความหมายฮะดีษข้างต้นว่า อัลลอฮฺ ﷻ มิได้ทรงใช้ให้มีความอายในสิ่งที่เป็นความดี ความถูกต้อง และพระองค์ก็มิได้ห้ามที่จะกล่าวถึงสิ่งที่ถูกต้อง

4.2.9.10 ศิฟะฮฺ อัรริฎอ และอัลเฆาะฎอบ

ก. ความหมาย

อัรริฎอ (الرِضَا) ความพึงพอใจ มาจากคำว่า “رَضِيَ يَرْضَى رِضًا” มีความหมายตรงข้ามกับคำว่า “سَخِط” ความไม่พอใจ ความโกรธ (al-Fayruz Abadiy, 1998 : 1128) และอัลเฆาะฎอบ (الغَضَبُ) ความโกรธมีความหมายตรงข้ามกับกับคำว่า “رِضا” (al-Fayruz Abadiy, 1998 : 120)

ความพอใจ ความปิติยินดีของบ่าวต่ออัลลอฮฺ ﷻ คือการไม่รังเกียจหรือการแสดงความไม่พอใจต่อสิ่งที่พระองค์ทรงกำหนดให้แก่เขา และความพึงพอพระทัยของอัลลอฮฺ ﷻ ที่มีต่อบ่าวคือการที่พระองค์ทรงทอดพระเนตรบ่าวที่ปฏิบัติตามคำสั่งของพระองค์ และผู้ที่ยับยั้งสิ่งที่พระองค์ทรงห้าม (al-Raghib, 2009 : 356) อัลเฆาะฎอบหมายถึงการที่จิตใจมีอารมณ์รุนแรงหรือ

---

[1] ดูใน Ibn al-Jawziy, n.d. : 1/54 , al-Raziy, 1990 : 2/122 , Ibn Ḥajar, 1989 : 1/521, al-Suyuṭiy, 1998 : 3/20.

[2] อุมมุ สุลัยมฺ อัลเฆาะมีศออ์ เศาะฮาบียะฮฺ บุตรสาวของมิลหาน หลังจากที่สามีคนแรกของนางชื่อมาลิก บิน อัลนะฎอรได้เสียชีวิตลง จึงได้แต่งงานกับอบู ฏอลหะฮฺ เซด บิน สะฮัล อัลอันศอรีย์ เสียชีวิตประมาณปีฮิจญ์เราะฮฺศักราชที่ 40 ในช่วงการปกครองของราชวงศ์อุมัยยะฮฺ (al-Dhahabiy, 1985 : 2/305)

Prince of Songkla University Pattani Campus

อาการของเลือดที่สูบฉีดแรงขึ้น และมีความต้องการแก้แค้น การลงโทษ ท่านเราะสูลุลลอฮฺ ﷺ เคยกล่าวไว้ว่า ((اتَّقُوا الْغَضَبَ فَإِنَّهَا جَمْرَةٌ تُوقَدُ فِي قَلْبِ ابْنِ آدَمَ)) “ท่านทั้งหลาย จงเกรงกลัวความโกรธเถิด เพราะมันคืออถ่านไฟที่ยังครุกกรุนอยู่ในจิตใจของมนุษย์” (al-Raghib, 2009 : 608) [1]

ข. หลักฐานจากอัลกุรอานและฮะดีษ

หลักฐานจากอัลกุรอาน

﴿وَالسَّابِقُونَ الْأَوَّلُونَ مِنَ الْمُهَاجِرِينَ وَالْأَنصَارِ وَالَّذِينَ اتَّبَعُوهُم بِإِحْسَانٍ رَّضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ﴾

“บรรดาบรรพชนรุ่นแรกในหมู่ผู้อพยพ (ชาวมุฮาญิรีนจากมักกะฮฺ) และในหมู่ผู้ให้ความช่วยเหลือ (ชาวอันศอรมะดีนะฮฺ) และบรรดาผู้ดำเนินตามพวกเขาด้วยการทำดีนั้น อัลลอฮฺทรงพอพระทัยในพวกเขา และพวกเขาก็พอใจในพระองค์ด้วย”

(สูเราะฮฺอัตเตาบะฮฺ ส่วนหนึ่งของอายะฮฺที่ 100)

﴿لَّقَدْ رَضِيَ اللَّهُ عَنِ الْمُؤْمِنِينَ إِذْ يُبَايِعُونَكَ تَحْتَ الشَّجَرَةِ﴾

“โดยแน่นอนอัลลอฮฺทรงโปรดปรานต่อบรรดาผู้ศรัทธาขณะที่พวกเขาให้สัตยาบันแก่เจ้าใต้ต้นไม้ (ที่ฮุดัยบิยะฮฺ)”

(สูเราะฮฺอัลฟัตหฺ ส่วนหนึ่งของอายะฮฺที่ 18)

﴿وَلَا تَطْغَوْا فِيهِ فَيَحِلَّ عَلَيْكُمْ غَضَبِي ۖ وَمَن يَحْلِلْ عَلَيْهِ غَضَبِي فَقَدْ هَوَىٰ﴾

“และพวกเจ้าอย่าได้ฝ่าฝืน มิฉะนั้น ความกริ้วของข้าจะเกิดขึ้นแก่พวกเจ้า และผู้ใดที่ความกริ้วของข้าจะเกิดขึ้นแก่เขาแน่นอนเขาจะประสบความพินาศ”

(สูเราะฮฺฏอฮา ส่วนหนึ่งของอายะฮฺที่ 81)

﴿فَلَمَّا آسَفُونَا انتَقَمْنَا مِنْهُمْ فَأَغْرَقْنَاهُمْ أَجْمَعِينَ﴾

“เมื่อพวกเขาได้ทำให้เรากริ้ว เราได้ตอบแทนพวกเขาอย่างสาสม แล้วเราได้ให้พวกเขาจมน้ำทั้งหมด”

(สูเราะฮฺอัซซุครุฟ อายะฮฺที่ 50)

﴿فَجَزَاؤُهُ جَهَنَّمُ خَالِدًا فِيهَا وَغَضِبَ اللَّهُ عَلَيْهِ وَلَعَنَهُ وَأَعَدَّ لَهُ عَذَابًا عَظِيمًا﴾

“การตอบแทนแก่เขาก็คือ นรกญะฮันนัม โดยที่เขาจะอยู่ในนั้นตลอดกาล และอัลลอฮฺก็ทรงกริ้วโกรธเขา และทรงละนัตเขา และได้ทรงเตรียมไว้สำหรับเขาซึ่งการลงโทษอันใหญ่หลวง”

[1] ดูใน Mar‘iy, 1985 : 71.

(สูเราะฮอันนิสาอ์ ส่วนหนึ่งของอายะฮฺที่ 93)

หลักฐานจากฮะดีษ

((إِنَّ اللَّهَ يَرْضَى لَكُمْ ثَلاَثًا وَيَكْرَهُ لَكُمْ ثَلاَثًا : فَيَرْضَى لَكُمْ أَنْ تَعْبُدُوهُ وَلاَ تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا ، وَأَنْ تَعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللَّهِ جَمِيعًا وَلاَ تَفَرَّقُوا ، وَيَكْرَهُ لَكُمْ قِيلَ وَقَالَ ، وَكَثْرَةَ السُّؤَالِ وَإِضَاعَةَ الْمَالِ))

(أخرجه مسلم، 1999 : 1715)

“แท้จริงอัลลอฮฺ ﷻ ทรงพอพระทัยต่อการปฏิบัติของพวกท่านสามประการ และทรงรังเกียจในสามประการที่พวกท่านปฏิบัติ คือ พระองค์ทรงพอพระทัยการที่พวกท่านอิบาดะฮฺต่อพระองค์และไม่ให้สิ่งใดเป็นภาคีกับพระองค์ และการที่พวกท่านยึดมั่นต่อสายเชือกของอัลลอฮฺ ﷻ กันทั้งหมด โดยที่ไม่แตกแยกกัน และพระองค์ทรงรังเกียจคำพูดที่ว่า มีคนพูดว่าและเขาพูดว่า และการตั้งคำถามมาก ๆ และการทำให้ทรัพย์สูญไปโดยไม่เกิดประโยชน์”

(บันทึกโดย Muslim, 1999 : 1715)

((إِنَّ رَحْمَتِي غَلَبَتْ غَضَبِي))

(أخرجه البخاري، د.ت : 3194)

“แท้จริงความเมตตาของข้า อยู่เหนือความกริ้วโกรธของข้า”

(บันทึกโดย al-Bukhariy, n.d. : 3194)

ค. อุละมาอ์สะลัฟกับอัรริฎอ และอัลเฆาะฎอบ

อัรริฎอ คือคุณลักษณะที่แท้จริงเกี่ยวข้องกับพระประสงค์ของอัลลอฮฺ ﷻ เป็นคุณลักษณะด้านการกระทำ เนื่องจากเกิดขึ้นด้วยพระประสงค์ของพระองค์ (Abd al-Hadiy, 2007 : 227) ทั้งอัรริฎอและอัลเฆาะฎอบ เป็นอีกสองคุณลักษณะของอัลลอฮฺ ﷻ ที่พระองค์ทรงอ้างถึงพระองค์ ซึ่งพระองค์ยังคงเป็นผู้ทรงพอพระทัยเมื่อมีสาเหตุที่ทำให้พระองค์ทรงพอพระทัย และเช่นเดียวกันพระองค์ยังคงเป็นผู้ทรงโกรธกริ้วเมื่อมีสาเหตุที่ทำให้พระองค์ทรงโกรธกริ้ว (Abd al-Wahid al-Tamimiy, 2001 : 410)

พระองค์ทรงพอพระทัยต่อการปฏิบัติดี ﴿وَإِن تَشْكُرُوا يَرْضَهُ لَكُمْ﴾ [1] “และหากพวกเจ้ากตัญญู พระองค์ก็จะทรงปิติยินดีกับพวกเจ้า”

[1] สูเราะฮฺอัซซุมัร ส่วนหนึ่งของอายะฮฺที่ 7

และพระองค์ทรงพอพระทัยต่อผู้ปฏิบัติดี ﴿رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ﴾ [1] “อัลลอฮฺ ﷻ ทรงปิติยินดีต่อพวกเขา และพวกเขาก็ยินดีปรีดาต่อพระองค์” [2]

อะหฺมัด บิน ฮันบัล ยืนยันว่าพระองค์อัลลอฮฺ ﷻ ทรงโกรธกริ้วและทรงพอพระทัยดังที่ระบุไว้ในคัมภีร์อัลกุรอาน (Abd al-Waḥid al-Tamimiy, 2001 : 410)

ทั้งอัรริฎอและอัลเฆาะฎอบเป็นสองคุณลักษณะที่เหมาะสมและคู่ควรกับความยิ่งใหญ่และความเป็นพระเจ้าของพระองค์ โดยไม่จินตนาการว่าการโกรธของพระองค์นั้นมีลักษณะอย่างไร ไม่นำคุณลักษณะทั้งสองไปเปรียบเทียบกับสิ่งหนึ่งสิ่งใด และไม่ให้ความหมายเทียบเคียงกับคุณลักษณะทั้งสองของพระองค์ เนื่องจากคุณลักษณะของพระองค์นั้นไม่เหมือนหรือคล้ายคลึงกับสิ่งใดทั้งปวง

ง. อุละมาอ์เคาะลัฟกับอัรริฎอ และอัลเฆาะฎอบ

อุละมาอ์เคาะลัฟ อัลอะชาอิเราะฮฺปฏิเสธคุณลักษณะอัรริฎอ ความพึงพอพะทัยและอัลเฆาะฎอบ ความโกรธกริ้วสำหรับอัลลอฮฺ ﷻ โดยให้ความหมายคุณลักษณะทั้งสองว่าหมายถึงอัลอิรอดะฮฺ คือความปรารถนาความดีให้เกิดแก่ผู้ปฏิบัติดีและความปรารถนาการลงโทษแก่ผู้ปฏิบัติไม่ดี ซึ่งอัลอิรอดะฮฺของอัลลอฮฺ ﷻ เป็นคุณลักษณะษาตของพระองค์ เนื่องจากอัลเฆาะฎอบเป็นอาการของเลือดในหัวใจที่สูบฉีดรุนแรง และมีความต้องการแก้แค้น (al-Bayḍawiy, n.d : 1/31) ซึ่งลักษณะดังกล่าวนี้เป็นไปไม่ได้ที่จะเป็นคุณลักษณะของอัลลอฮฺﷻ แต่ทว่าอัลเฆาะฎอบสำหรับอัลลอฮฺ ﷻ นั้นมีการอธิบายความหมายเทียบเคียงและมีจุดประสงค์ของถ้อยคำ ดังนั้นอัลเฆาะฎอบจึงอธิบายความหมายเทียบเคียงได้ว่า คือการเดือดพล่านของเลือดในหัวใจและจุดประสงค์ของอัลเฆาะฎอบคือความต้องการที่จะให้ผู้ที่ถูกโกรธนั้นได้รับอันตราย สำหรับอัลเฆาะฎอบของอัลลอฮฺ ﷻ มิได้หมายถึงการสูบฉีดเลือดอย่างแรงในหัวใจ แต่หมายถึงความปรารถนาที่จะให้อันตรายหรือการลงโทษเกิดขึ้นกับผู้ที่ถูกโกรธ (al-Raziy, 1990 : 1/211) [3]

อัษษะละบีย์ (al-Thalabiy, n.d : 1/50) ได้กล่าวถึงความหมายของอัลเฆาะฎอบสำหรับอัลลอฮฺ ﷻ ว่ามีการให้ความหมายที่แตกต่างกัน บ้างก็ให้ความหมายว่าหมายถึง ความต้องการการแก้แค้นผู้ที่ฝ่าฝืน บ้างก็ว่ามันคือการลงโทษซึ่งมีความหมายตรงข้ามกับอัรริฎอ และบ้างก็ว่ามันคือการตำหนิผู้ฝ่าฝืนต่อการกระทำที่น่ารังเกียจของพวกเขา แต่อย่างไรก็ตามอัลเฆาะฎอบของอัลลอฮฺ ﷻ นั้นจะใช้กับเฉพาะผู้ฝ่าฝืนที่เป็นผู้ปฏิเสธเท่านั้น [4]

---

[1] สูเราะฮฺอัตเตาบะฮฺ ส่วนหนึ่งของอายะฮฺที่ 100

[2] ดูใน al-‘Uthaymin.

[3] ดูใน al-Suyuṭiy, 1998 : 3/20.

[4] ดูใน al-Nasafiy, n.d : 1/7.

สำหรับอัลกุรฏุบีย์ (al-Qurṭubiy, 1988 : 1/105) กล่าวถึงอัลเฆาะฏูอบที่เป็นคุณลักษณะของอัลลอฮฺ ﷻ ว่าหมายถึงอัลอิรอดะฮฺ คือความปรารถนาการลงโทษ เป็นคุณลักษณะษาต ซึ่งอัลอิรอดะฮฺของอัลลอฮฺ ﷻ เป็นคุณลักษณะษาตของพระองค์ [1]

ดังนั้นทั้งคุณลักษณะอัรริฏูอและอัลเฆาะฏูอบ เป็นสองคุณลักษณะที่มีความหมายตรงข้ามกันซึ่งหมายถึงอัลอิรอดะฮฺ เป็นคุณลักษณะษาตของอัลลอฮฺ ﷻ คือความปรารถนาให้ความดีเกิดกับผู้ที่ปฏิบัติดีและความปรารถนาการลงโทษบรรดาผู้ฝ่าฝืน

4.2.9.11 ศิฟะฮฺ อัลอิสติฮฺซาอ์

ก. ความหมาย

อัลอิสติฮฺซาอ์ (اَلْاِسْتِهزَاءُ) มาจากคำว่า "هَزَءَ هُزْءاً هُزُءاً مَهْزُأَةً" หมายถึง " سَخِرَ السُخْرِيَّةُ" การเยาะเย้ย (Ibn Faris, 1986 : 904 , al-Fayruz Abadiy, 1998 : 57)

อัรรอฆิบ (al-Raghib, 2009 : 841) กล่าวถึงอัลอิสติฮฺซาอ์ว่ามาจากคำว่า "الهُزْءُ" หมายถึงการเยาะเย้ย การถากถาง คือการพูดล้อเล่น พูดตลกอย่างลับ ๆ

ข. หลักฐานยืนยันจากอัลกุรอานและฮะดีษ

หลักฐานจากอัลกุรอาน

﴿اللَّهُ يَسْتَهْزِئُ بِهِمْ وَيَمُدُّهُمْ فِي طُغْيَانِهِمْ يَعْمَهُونَ﴾

"อัลลอฮฺ ﷻ จะทรงเย้ยหยันพวกเขา และจะทรงยืดเวลาให้พวกเขาระเหเร่ร่อนอยู่ในการละเมิดของพวกเขาต่อไป"

(สูเราะฮฺอัลบะเกาะเราะฮฺ อายะฮฺที่ 15)

หลักฐานจากฮะดีษ

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ ، قَالَ : قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ: ((فَيَقُولُ اللَّهُ : يَا ابْنَ آدَمَ ، أَيُرْضِيكَ أَنْ أُعْطِيَكَ الدُّنْيَا وَمِثْلَهَا مَعَهَا ؟ فَيَقُولُ : أَيْ رَبِّ ، أَتَسْتَهْزِئُ بِي وَأَنْتَ رَبُّ الْعَالَمِينَ ؟ "قَالَ : فَضَحِكَ ابْنُ مَسْعُودٍ ، وَقَالَ : أَلا تَسْأَلُونِي مِمَّ ضَحِكْتُ ؟ قَالُوا : وَمِمَّ تَضْحَكُ ؟ , قَالَ : هَكَذَا فَعَلَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ، فَقَالَ : "أَلا تَسْأَلُونِي مِمَّ ضَحِكْتُ ؟ "قَالُوا : وَمِمَّ تَضْحَكُ يَا رَسُولَ اللَّهِ ؟ قَالَ : "مِنْ ضَحِكِ رَبِّ الْعَالَمِينَ مِنْهُ حِينَ يَقُولُ : أَتَسْتَهْزِئُ وَأَنْتَ رَبُّ الْعَالَمِينَ ، قَالَ : إِنِّي لا أَسْتَهْزِئُ

[1] ดูใน al-Shawkaniy, 1993 : 1/28.

بِكَ ، وَلَكِنِّي عَلَى مَا أَشَاءُ قَادِرٌ))

(أخرجه ابن أبي عاصم ، 1980: 557)[1]

"อัลลอฮฺ ﷻ ตรัสว่า โอ้อิบนุ อาดัมเอ๋ย เจ้าจะพอใจไหมที่ข้าจะให้โลกดุนยาและเช่นเดียวกับโลกดุนยากับเจ้า ดังนั้นเขาจึงตอบไปว่า โอ้พระผู้อภิบาลของข้าพระองค์ พระองค์ทรงล้อเล่นกับข้าพระองค์อย่างนั้นหรือ พระองค์ทรงเป็นพระผู้อภิบาลแห่งสากลโลก ดังนั้นอิบนุ มัสอูดจึงได้หัวเราะและกล่าวขึ้นว่า พวกท่านไม่ถามฉันดอกหรือว่า จากสิ่งใดที่ฉันหัวเราะ บรรดาผู้ที่กำลังฟังอิบนุ มัสอูดเล่าจึงถามว่า จากสิ่งใดเล่าที่ท่านหัวเราะ อิบนุ มัสอูดจึงกล่าวกับผู้ที่กำลังฟังว่า ท่านเราะสูลุลลอฮฺ ﷺ ก็เคยปฏิบัติเช่นนี้แหละ โดยที่ท่านเราะสูลถามเศาะฮาบะฮฺเช่นเดียวกันนี้ว่า พวกท่านไม่ถามฉันดอกหรือว่าฉันหัวเราะสิ่งใด แล้วเศาะฮาบะฮฺก็ถามท่านเราะสูลว่า จากสิ่งใดเล่าที่ท่านหัวเราะ ท่านเราะสูล ﷺ จึงตอบว่า จากการหัวเราะของพระผู้อภิบาลแห่งสากลโลก ขณะที่อิบนุ อาดัมกล่าวว่า พระองค์จะทรงเยาะเย้ยหรือล้อเล่นกับข้าพระองค์ หรือ พระองค์ทรงเป็นพระผู้อภิบาลแห่งสากลโลก แล้วพระองค์ก็ตรัสว่า แท้จริงข้ามิได้เยาะเย้ยหรือล้อเล่นกับเจ้าดอก แต่ทว่าข้าประสงค์และทรงเดชานุภาพ"

(บันทึกโดย Ibn Abiy 'Aṣim, 1980 : 557)

ค. อุละมาอ์สะลัฟกับอัลอิสติฮฺซาอ์

อัฏเฏาะบะรีย์ ได้กล่าวถึงอิสติฮฺซาอ์ของอัลลอฮฺ ﷻ ว่า อุละมาอ์มีความเห็นที่แตกต่างกันเกี่ยวกับการอิสติฮฺซาอ์ของอัลลอฮฺ ﷻ ซึ่งพระองค์ได้ทรงดำรัสไว้ว่า พระองค์นั้นทรงปฏิบัติต่อมุนาฟิกีนด้วยการอิสติฮฺซาอ์ต่อพวกเขา ดังที่พระองค์ได้ทรงกล่าวถึงการปฏิบัติของพระองค์ต่อพวกมุนาฟิกในวันกิยามะฮฺว่า

﴿يَوْمَ يَقُولُ الْمُنَافِقُونَ وَالْمُنَافِقَاتُ لِلَّذِينَ آمَنُوا انظُرُونَا نَقْتَبِسْ مِن نُّورِكُمْ قِيلَ ارْجِعُوا وَرَاءَكُمْ﴾

"วันที่มุนาฟิกีนชายและมุนาฟิกีนหญิงจะกล่าวแก่บรรดาผู้ศรัทธาว่า จงมองมายังเราเถิด เพื่อเราจะได้รับแสงสว่างจากพวกท่านด้วย จะมีเสียงกล่าวขึ้นว่า จงหันกลับไปทางข้างหลังของพวกเจ้า"

(สูเราะฮฺอัลฮะดีด ส่วนหนึ่งของอายะฮฺที่ 13)

[1] อัลอัลบานีย์ ระบุว่าสายรายงานของฮะดีษเศาะหี้หฺตามหลักเกณฑ์ของมุสลิม (al-'Albaniy, 1980 : 245) นอกจากนี้บางส่วนของตัวบทฮะดีษยังได้ถูกบันทึกโดยมุสลิมฮะดีษเลขที่ 187

เช่นเดียวกับที่พระองค์ทรงปฏิบัติต่อบรรดาพวกปฏิเสธ ดังดำรัสที่ว่า

﴿وَلَا يَحْسَبَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا أَنَّمَا نُمْلِي لَهُمْ خَيْرٌ لِّأَنفُسِهِمْ ۚ إِنَّمَا نُمْلِي لَهُمْ لِيَزْدَادُوا إِثْمًا﴾

"และบรรดาผู้ปฏิเสธศรัทธานั้น จงอย่าได้คิดเป็นอันขาดว่า ที่เราประวิงให้แก่พวกเขานั้น เป็นการดีต่อตัวของพวกเขา แท้จริงที่เราประวิงให้แก่พวกเขานั้น เพื่อพวกเขาจะได้เพิ่มพูนซึ่งบาปกรรม"

(สูเราะฮฺอาละอิมรอน ส่วนหนึ่งของอายะฮฺที่ 178)

จากการกระทำของอัลลอฮฺ ﷻ ต่อพวกมุนาฟิกีนและบรรดาพวกปฏิเสธคือส่วนหนึ่งของการอิสติฮฺซาอ์ของพระองค์ เป็นการเย้ยหยัน เป็นความรังเกียจ เป็นอุบายหลอกลวงของพระองค์ต่อมุนาฟิกีนและพวกตั้งภาคี นอกจากนี้ยังมีผู้ให้ความหมายการอิสติฮฺซาอ์ของพระองค์ต่อพวกมุนาฟิกว่าเป็นการกล่าวสำทับ การตำหนิของพระองค์ต่อพวกมุนาฟิกในการปฏิบัติสิ่งที่เป็นการฝ่าฝืนและการปฏิเสธต่อพระองค์

หลังจากที่อัฏเฏาะบะรีย์ได้กล่าวถึงทัศนะที่เห็นแตกต่างกันในการให้ความหมายอิสติฮฺซาอ์ในเชิงความหมายเทียบเคียง และกล่าวถึงทัศนะที่ถูกต้องว่า อิสติฮฺซาอ์ในความหมายภาษาอาหรับคือการที่ผู้เย้ยหยันแสดงออกอาจด้วยคำพูดหรือการกระทำต่อผู้ที่ถูกเย้ยหยันด้วยสิ่งที่เขาพอใจเปิดเผยให้เห็น ในขณะเดียวกันเขาก็ปกปิดสิ่งที่ไม่ดีไว้ภายในจิตใจของเขา ดังนั้นอิสติฮฺซาอ์จึงมีความหมายเดียวกับอัลคิดาอฺ (การหลอกลวง) อัสสุครียะฮฺ (การเยาะเย้ย เย้ยหยัน) และอัลมักรฺ (กลอุบาย เล่ห์เหลี่ยม) และอัฏเฏาะบะรีย์ได้อ้างอิงคำพูดของอิบนุ อับบาสที่ได้อรรถาธิบายอิสติฮฺซาอ์ของอัลลอฮฺ ﷻ ต่อบรรดามุนาฟิกว่า คือการเย้ยหยันพวกเขาและการลงโทษพวกเขา นอกจากนี้อัฏเฏาะบะรีย์ยังได้ตอบโต้ผู้ที่เห็นว่าอิสติฮฺซาอ์นั้นมิใช่การเย้ยหยันของอัลลอฮฺ ﷻ ต่อบรรดามุนาฟิกจริง ๆ ว่าพวกเขาปฏิเสธสิ่งที่อัลลอฮฺ ﷻ ทรงยืนยันไว้ด้วยตัวของพระองค์เองได้อย่างไร (al-Ṭabariy, 1992 : 1/165-167) [1]

Prince of Songkla University Pattani Campus

ง. อุละมาอ์เคาะลัฟกับอัลอิสติฮฺซาอ์

อัรรอซีย์ (al-Ṭabariy, 1990 : 2/63-64) ปฏิเสธที่จะให้อิสติฮฺซาอ์เป็นคุณลักษณะของอัลลอฮฺ ﷻ โดยให้เหตุผลว่า จะให้คุณลักษณะต่ออัลลอฮฺ ﷻ ว่าพระองค์ทรงอิสติฮฺซาอ์ ทรงเยอะเย้ยได้อย่างไรในเมื่อการอิสติฮฺซาอ์เป็นลักษณะของการพูดเท็จ การหลอกลวง ซึ่งเป็นไปไม่ได้สำหรับอัลลอฮฺ ﷻ เพราะอิสติฮฺซาอ์คือลักษณะของความเขลาและความเขลาก็เป็นไปไม่ได้

[1] ดูใน Ibn Kathir, 1998 : 1/69-70 , Ibn al-Qayyim, 2004 : 4/745.

สำหรับอัลลอฮฺ ﷻ เช่นกัน ดังนั้นจึงต้องให้ความหมายอิสติฮฺซาอ์สำหรับอัลลอฮฺ ﷻ ด้วยการให้ความหมายเทียบเคียง [1] ดังนี้

1. การปฏิบัติของอัลลอฮฺ ﷻ ในการอิสติฮฺซาอ์ต่อพวกมุนาฟิกที่เย้ยหยัน หมายถึงการตอบแทน และเหตุผลที่พระองค์ทรงตอบแทนด้วยการอิสติฮฺซาอ์ ถือเป็นการตอบแทนในสิ่งเดียวกันกับการกระทำของมุนาฟิก เช่นที่พระองค์ดำรัสว่า ﴿وَجَزَاءُ سَيِّئَةٍ سَيِّئَةٌ مِّثْلُهَا﴾ [2] "และการตอบแทนความชั่วคือความชั่วเยี่ยงมัน"

2. อันตรายจากการอิสติฮฺซาอ์ของพวกเยอะเย้ยที่กระทำต่อบรรดาผู้ศรัทธานั้นกลับไปยังพวกเย้ยหยัน โดยที่มิได้ทำอันตรายต่อผู้ศรัทธาแต่อย่างใด ดังนั้นจึงเปรียบเสมือนว่าพระองค์อัลลอฮฺ ﷻ ได้อิสติฮฺซาอ์ต่อพวกเขา

3. ผลของการอิสติฮฺซาอ์คือการดูถูก เหยียดหยาม ความต่ำต้อย ดังนั้นการกล่าวถึงอิสติฮฺซาอ์ก็เพื่อให้พวกมุนาฟิกที่เย้ยหยันนั้นได้รับการเหยียดหยาม และความต่ำต้อย

4. การอิสติฮฺซาอ์ของอัลลอฮฺ ﷻ ด้วยการปฏิบัติต่อพวกมุนาฟิกในดุนยาเสมือนพวกเขาศรัทธาต่ออิสลามเช่นมุสลิมคนอื่น ๆ หากแต่พระองค์จะปฏิบัติต่อพวกเขาในอาคีเราะฮฺแตกต่างจากผู้ศรัทธาทั่วไป เช่นเดียวกับที่พวกมุนาฟิกแสดงตนต่อเราะสูลุลลอฮฺ ﷺ และบรรดาผู้ศรัทธาเห็นแตกต่างจากสิ่งที่อยู่ในจิตใจของพวกเขา

5. อัลลอฮฺ ﷻ ทรงปฏิบัติต่อพวกมุนาฟิกเสมือนพระองค์ทรงเป็นผู้เย้ยหยันในดุนยาและในอาคีเราะฮฺ สำหรับในดุนยาคือการที่พระองค์ทรงเปิดเผยสิ่งที่ซ่อนเร้นอยู่ในจิตใจของพวกเขาให้ท่านเราะสูลุลลอฮฺ ﷺ ได้รับรู้โดยที่พวกเขาคิดว่าพวกเขาปกปิดไว้อย่างดีแล้วก็ตาม และสำหรับในอาคีเราะฮฺนั้น อิบุ อับบาส เล่าว่า เมื่อผู้ศรัทธาได้เข้าสู่สวนสวรรค์และพวกปฏิเสธได้เข้าสู่นรกแล้ว อัลลอฮฺ ﷻ ทรงเปิดประตูสวรรค์ไว้บานหนึ่ง ซึ่งประตูสวรรค์บานนี้ติดกับนรกที่เป็นที่พำนักของพวกมุนาฟิก เมื่อพวกมุนาฟิกเห็นประตูสวรรค์ถูกเปิดจึงพยายามรีบออกจากนรกมุ่งสู่ประตูสวรรค์ที่ถูกเปิด ทันใดนั้นประตูสวรรค์บานนั้นก็ถูกปิดลง เหตุการณ์ดังกล่าวนี้แหละคือการอิสติฮฺซาอ์ของอัลลอฮฺ ﷻ ต่อพวกมุนาฟิกในอาคีเราะฮฺ

4.2.9.12 ศิฟะฮฺ อัลมักรฺ และอัลกัยดฺ

ก. ความหมาย

อัลมักรฺ (اَلْمَكْرُ) คือการหลอกลวง เลห์เหลี่ยม (al-Firuz, 1998 : 477) และอัลกัยดฺ (اَلْكَيْدُ) คืออัลมักรฺ และอัลคุบษฺ (اَلْخُبْثُ) การหลอกลวง (al-Firuz, 1998 : 316)

---

[1] ดูใน Ibn al-Jawziy, n.d : 1/35-36 , al-Bayḍawiy, n.d : 1/48 , al-Shawkaniy, 1993 : 1/62.

[2] สูเราะฮฺอัชชูรอ ส่วนหนึ่งของอายะฮฺที่ 40

อัชเชากานีย์ (al-Shawkaniy, 1993 : 2/426) กล่าวว่า อัลมักรฺหมายถึงการวางแผนการลับ

อัรรอฆิบ (al-Raghib, 2009 : 728) ให้ความหมายอัลกัยดฺว่ามันคือชนิดของเล่ห์เหลี่ยม เป็นได้ทั้งสิ่งที่น่ายกย่อง สรรเสริญ และสิ่งที่น่าตำหนิ แต่ใช้ในเรื่องที่น่าตำหนิมากกว่า มีความหมายเช่นเดียวกับอัลมักรฺ บางครั้งอัลกัยดฺเป็นสิ่งที่น่ายกย่อง เช่น ดำรัสที่ว่า ﴿كَذَٰلِكَ كِدْنَا لِيُوسُفَ﴾ [1] “เช่นนั้นแหละเราได้ให้ยูสุฟใช้กลอุบาย” และมีผู้ให้ความหมายว่าอัลกัยดฺคือการลงโทษการทรมาน แต่อย่างไรก็ตามอัรรอฆิบได้สรุปในท้ายที่สุดว่าความหมายที่ถูกต้องแล้วอัลกัยดฺคือ การปล่อยเวลาหรือเลื่อนเวลาการลงทัณฑ์ออกไป (al-Raghib, 2009 : 728) และอัลมักรฺคือ การเปลี่ยนแปลงการกระทำที่เขาตั้งใจไว้ด้วยเล่ห์กลหรืออุบาย อัลมักรฺนั้นมีสองประเภทคือ อัลมักรฺที่ได้รับการเยินยอเกี่ยวกับการกระทำที่ดี และอัลมักรฺที่น่าเกลียด ถูกตำหนิ เป็นการกระทำเกี่ยวกับสิ่งที่น่าตำหนิ น่ารังเกียจ และอัลมักรฺสำหรับอัลลอฮฺ ﷻ นั้นหมายถึง การเลื่อนเวลาการลงทัณฑ์ของบ่าวออกไปและทำให้เขามีความสามารถสนุกเพลิดเพลินกับโลกดุนยา (al-Raghib, 2009 : 772)

ดังนั้น อัลกัยดฺจึงหมายถึงกลอุบายหรือวิธีการอันแยบยล นักอรรถาธิบายอัลกุรอานให้ความหมายว่า หมายถึงการกระทำสิ่งที่เป็นความลับและเป็นเหตุให้เกิดขึ้นกับฝ่ายตรงข้ามหรือคู่ปรปักษ์ โดยที่ฝ่ายตรงข้ามไม่รู้ตัว (al-‘Uthaymin, n.d.: 271) สรุปได้ว่าทั้งอัลมักรฺและอัลกัยดฺหมายถึงวิธีการที่ทำให้เกิดขึ้นกับคู่ขัดแย้งหรือฝ่ายปรปักษ์ ด้วยวิธีการลับ ๆ โดยที่คู่ปรปักษ์ไม่รู้ตัว ซึ่งหากนำมาใช้กับสิ่งที่ดีเช่นในการต่อสู้ การรบ เรียกว่ากลยุทธ กลอุบาย การหลอกล่อ หลุมพราง แต่หากนำไปใช้กับสิ่งที่ไม่ดี ในทางมิจฉาชีพ เรียกว่า เล่ห์เหลี่ยม การหลอกลวง

ข. หลักฐานยืนยันจากอัลกุรอานและฮะดีษ

หลักฐานจากอัลกุรอาน

﴿وَهُمْ يُجَادِلُونَ فِي اللَّهِ وَهُوَ شَدِيدُ الْمِحَالِ﴾

“โดยพวกเขาโต้เถียงกันในเรื่องของอัลลอฮฺ และพระองค์คือผู้ทรงอำนาจยิ่ง”

(สูเราะฮฺอัรเราะดฺ ส่วนหนึ่งของอายะฮฺที่ 13)

﴿وَمَكَرُوا مَكْرًا وَمَكَرْنَا مَكْرًا وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ﴾

“และพวกเขาได้วางแผน และเราก็ได้วางแผนโดยที่พวกเขาไม่รู้สึกตัว”

(สูเราะฮฺอันนัมลฺ อายะฮฺที่ 50)

﴿وَيَمْكُرُونَ وَيَمْكُرُ اللَّهُ ۖ وَاللَّهُ خَيْرُ الْمَاكِرِينَ﴾

“และพวกเขาวางอุบายกันและอัลลอฮฺก็ทรงวางอุบายและอัลลออฮฺนั้น

[1] สูเราะฮฺยูสุฟ ส่วนหนึ่งของอายะฮฺที่ 76

ทรงเป็นผู้เยี่ยมกว่าในหมู่ผู้วางอุบาย”

(สูเราะฮฺอัลอันฟาล ส่วนหนึ่งของอายะฮฺที่ 30)

﴿وَأَكِيدُ كَيْدًا﴾

“และข้าก็วางแผนการอยู่”

(สูเราะฮฺอัฏฏอริก อายะฮฺที่ 16)

หลักฐานจากฮะดีษ

((رَبِّ أَعِنِّي وَلا تُعِنْ عَلَيَّ ، وَانْصُرْنِي وَلا تَنْصُرْ عَلَيَّ ، وَامْكُرْ لِي وَلا تَمْكُرْ عَلَيَّ))

(أخرجه أبو داود، د.ت : 1510)[1]

“โอ้ พระผู้อภิบาลของข้าพระองค์ ขอพระองค์ทรงสนับสนุนข้าพระองค์ และอย่าได้สนับสนุน (ศัตรูให้มีชัย) เหนือตัวข้าพระองค์ ขอพระองค์ทรงประทานความช่วยเหลือแก่ข้าพระองค์ และอย่าได้ช่วยเหลือ (ศัตรูให้มีชัย) เหนือข้าพระองค์ ขอพระองค์ทรงวางแผนเพื่อข้าพระองค์และอย่าได้ทรงวางแผน (ให้ศัตรูมีชัย) เหนือข้าพระองค์”

(บันทึกโดย Abu Dawud, n.d. : 1510) [2]

ค. อุละมาอ์สะลัฟกับอัลมักรฺ และอัลกัยดฺ

อัลมักรฺ และอัลกัยดฺเป็นคุณลักษณะของอัลลอฮฺ ﷻ ที่จัดอยู่ในประเภทคุณลักษณะด้านการกระทำ ซึ่งจะไม่ถูกให้ลักษณะกับพระองค์นอกจากกรณีที่มีการกล่าวถึงฝ่ายตรงข้ามที่เป็นปรปักษ์ เนื่องจากคุณลักษณะดังกล่าวนั้นเป็นสิ่งที่น่าชมเชย น่ายกย่อง และในบางสภาพเป็นสิ่งที่น่าตำหนิ ดังนั้นจึงมิให้คุณลักษณะดังกล่าวกับพระองค์อัลลอฮฺ ﷻ นอกจากในกรณีที่เป็นสิ่งที่น่าสรรเสริญ น่ายกย่องเท่านั้น (al-‘Uthaymin, n.d. : 273)

อบู อิสฮาก [3] (Abu ’Ishaq, 1998 : 1/94) และอิบนุ ตัยมียะฮฺ (Ibn Taymiyah, n.d : 9) ยืนยันคุณลักษณะอัลมักรฺและอัลกัยดฺของอัลลอฮฺ ﷻ แต่อัลมักรฺและอัลกัยดฺของอัลลอฮฺ ﷻ นั้นไม่เหมือนหรือคล้ายคลึงกับอุบายและเล่ห์กลของมนุษย์และสิ่งถูกสร้างทั้งปวง

---

[1] และบันทึกโดย al-Tirmidhiy, n.d : 3551 , Ibn Majah, n.d : 3830.

[2] อัตติรมีซีย์รับรองว่าเป็นฮะดีษฮะสัน เศาะหี้หฺ และอัลอัลบานีย์ระบุว่าเป็นฮะดีษเศาะหี้หฺ (Abu Dawud, n.d. : 180 , al-Tirmidhiy, n.d : 558)

[3] อิบรอฮีม บิน อิสฮาก บิน อิบรอฮีม อัลบัฆดาดีย์ อัลฮัรบีย์ ผู้ประพันธ์หนังสือเฆาะรีบุลฮะดีษ เกิดในปีฮิจญ์เราะฮฺศักราชที่ 198 และเสียชีวิตในปีฮิจญ์เราะฮฺศักราชที่ 285 ที่เมืองแบกแดด (al-Dhahabiy, 1985 : 13/356)

Prince of Songkla University Pattani Campus

นอกจากนี้อิบนุ ตัยมียะฮฺ (Ibn Taymiyah, 2011 : 100) ยังยืนยันคุณลักษณะอัลมิหาล อัลมักรฺ และอัลกัยดฺ โดยนำเสนอหลักฐานจากอัลกุรอานสามอายะฮฺในสูเราะฮฺอัรเราะดฺ อายะฮฺที่ 13 สูเราะฮฺอัลนัมลฺ อายะฮฺที่ 50 และสูเราะฮฺอัลอันฟาล อายะฮฺที่ 30 ซึ่งทั้งสามคุณลักษณะนั้นมีความหมายใกล้เคียงกัน สำหรับอัลมักรฺนั้นบางครั้งเป็นสิ่งที่น่าชมเชย น่าสรรเสริญ แต่บางครั้งเป็นสิ่งที่น่าตำหนิ ซึ่งหมายถึงการหลอกลวง เล่ห์เหลี่ยม ดังนั้นอัลลอฮฺ ﷻ จึงมิได้ให้คุณลักษณะของพระองค์ว่าอัลมากิร (اَلْمَاكِرُ) นอกจากในกรณีที่มีการกล่าวถึงฝ่ายตรงข้ามพร้อม ๆ กันทั้งสองฝ่าย (al-‘Uthaymin, n.d. : 271) เช่นในอายะฮฺ ﴿وَيَمْكُرُونَ وَيَمْكُرُ اللَّهُ﴾ อัลลอฮฺ ﷻ มิได้ให้คุณลักษณะพระองค์ว่า “إِنَّ اللهَ مَاكِرٌ” หรือ “إِنَّ اللهَ كَائِدٌ” ไม่ว่าจะในตัวบทหรือการขนานนามของพระองค์ก็ตาม (Abd al-Waḥid al-Tamimiy, 2001 : 410) [1]

สำหรับดำรัสของพระองค์ในอายะฮฺ ﴿وَاللَّهُ خَيْرُ الْمَاكِرِينَ﴾ [2] หมายถึงกลอุบายของอัลลอฮฺ ﷻ ที่จะไม่ปรากฏขึ้นนอกจากเป็นสิ่งที่ดี ซึ่งพระองค์ทรงเป็นผู้วางอุบายกับบรรดาผู้ที่มีกลอุบายด้วยดำรัสว่า ﴿وَيَمْكُرُونَ وَيَمْكُرُ اللَّهُ﴾ (al-‘Uthaymin, n.d. : 272)

อนึ่ง อัลคิดาอฺเป็นคุณลักษณะด้านการกระทำอีกคุณลักษณะหนึ่งที่สัมพันธ์กับพระประสงค์ของอัลลอฮฺ ﷻ เป็นอีกคุณลักษณะหนึ่งที่มีความหมายใกล้เคียงกับอัลมักรฺและอัลกัยดฺ ซึ่งอัลคิดาอฺเป็นอีกคุณลักษณะหนึ่งที่อัลลอฮฺ ﷻ ได้ทรงระบุยืนยันด้วยพระองค์เองไว้ในอัลกุรอานและท่านเราะสูลุลลอฮฺ ﷺ ก็ได้กล่าวยืนยันไว้เช่นกัน

สำหรับอุละมาอ์สะลัฟศรัทธาและยืนยันต่อคุณลักษณะอัลคิดาอฺที่เหมาะสมคู่ควรกับความสูงส่ง ความยิ่งใหญ่และความเป็นพระเจ้าของพระองค์ โดยไม่นำคุณลักษณะอัลคิดาอฺของพระองค์ไปเปรียบเทียบกับเล่ห์เหลี่ยมและการหลอกลวงของมนุษย์และสิ่งถูกสร้างทั้งปวง เพราะพระองค์นั้นทรงสูงส่งและทรงมหาบริสุทธิ์จากลักษณะที่บกพร่องและน่าตำหนิของสิ่งถูกสร้าง

จากหลักฐานยืนยันอัลคิดาอฺสำหรับอัลลอฮฺ ﷻ พระองค์ดำรัสว่า

﴿إِنَّ الْمُنَافِقِينَ يُخَادِعُونَ اللَّهَ وَهُوَ خَادِعُهُمْ﴾

“แท้จริงบรรดามุนาฟิกนั้นกำลังหลอกลวงอัลลอฮฺอยู่ ขณะเดียวกัน
พระองค์ก็ทรงหลอกลวงพวกเขา”

(สูเราะฮฺอันนิสาอ์ ส่วนหนึ่งของอายะฮฺที่ 142)

---

[1] ดูใน al-‘Uthaymin, n.d. : 272.

[2] สูเราะฮฺอาละอิมรอน ส่วนหนึ่งของอายะฮฺที่ 54

ง. อุละมาอ์เคาะลัฟกับอัลมักรฺ และอัลกัยดฺ

อุละมาอ์เคาะลัฟ อัลอะชาอิเราะฮฺปฏิเสธคุณลักษณะอัลมักรฺและอัลกัยดฺของอัลลอฮฺ ﷻ เนื่องจากเห็นว่าคุณลักษณะดังกล่าวมิใช่คุณลักษณะที่ดำรงอยู่กับษาตของพระองค์และคุณลักษณะดังกล่าวมิใช่ด้วยกับพระประสงค์และความต้องการของพระองค์ นอกจากนี้ยังเป็นคุณลักษณะที่บ่งบอกถึงข้อตำหนิ ข้อบกพร่องซึ่งไม่เหมาะสมไม่คู่ควรกับพระองค์ ซึ่งพื้นฐานเดิมของความหมายอัลมักรฺคือ เล่ห์กล เล่ห์เหลี่ยม ที่สามารถทำให้อันตรายเกิดขึ้นกับผู้อื่นได้ เป็นคุณลักษณะที่ต้องปฏิเสธและให้ความบริสุทธิ์ต่ออัลลอฮฺ ﷻ และไม่เหมาะสมอย่างยิ่งที่จะอ้างอิงคุณลักษณะดังกล่าวไปยังอัลลอฮฺ ﷻ นอกจากในกรณีที่มีการกล่าวถึงลักษณะดังกล่าวในเชิงของการกล่าวร่วมกัน (Mar'iy, 1985 : 72) [1] ดังนั้นอัลอะชาอิเราะฮฺจึงให้ความหมายอัลมักรฺและอัลกัยดฺโดยการตีความและให้ความหมายเทียบเคียงกับไปสู่คุณลักษณะอัลอิรอดะฮฺของอัลลอฮฺ ﷻ เพราะฉะนั้นความหมายของอัลมักรฺและอัลกัยดฺของอัลลอฮฺ ﷻ จึงหมายถึง ความปรารถนาการลงโทษต่อบรรดาบ่าวที่ฝ่าฝืน (Ibn 'Aṭiyah, n.d : 792)

Prince of Songkla University
Pattani Campus

[1] ดูใน al-Bayḍawiy, n.d. : 3/57.